2

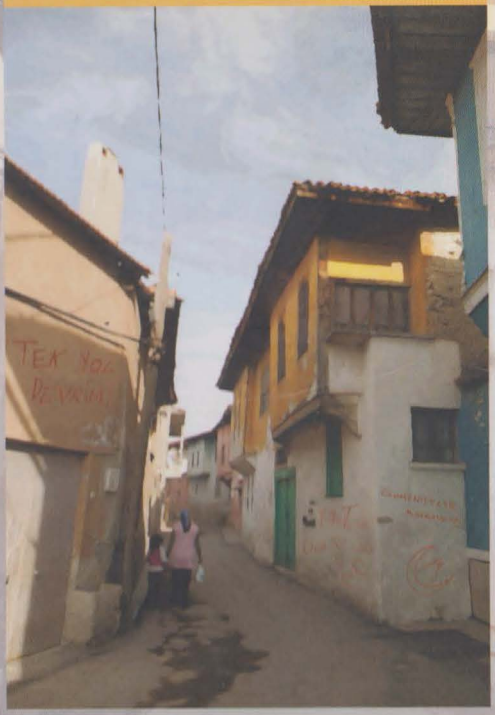
Türkçe
Edebiyat

AKHİSAR DÜŞERKEN • Mahmut Şenol

596

Akhisar Düşerken

MAHMUT ŞENOL

AYRINTI

Türkçe Edebiyat Dizisi

MAHMUT ŞENOL

1958'de İstanbul'da doğdu, yaşamının büyük kısmı bu kentte geçti. Üniversitede iktisat eğitimi aldığı sırada gazetecilikle tanıştı. SBF'den Uluslararası İlişkiler yüksek lisans derecesiyle mezun oldu. *Cumhuriyet* gazetesinde başlayıp sekiz yıl süren gazeteciliğini medyada çeşitli kuruluşlarda, televizyon kanalları dahil olmak üzere devam ettirdi. 1998'de ABD'ye ailecek göç eden Mahmut Şenol, Indiana Eyaleti'ne yerleşti, orada Purdue Üniversitesi'nde siyaset felsefesi doktora dersleri aldı. CBS TV'nin yerel haber kanalında çalışırken Türkiye'deki basın kuruluşlarına da yazı, haber ve röportajlar gönderdi. Halen Açık Gazete'nin ABD temsilciliğini yürüten Şenol, *Cumhuriyet* gazetesine haftalık olarak Amerika ve Kanada yazıları da üretiyor.

Phaselis Adağı (2005), *Bay Konsolos* (2005) ve *Çerkes Âdil Paşa'nın Tahsildarlık Günleri* (2007) romanlarını yazan Mahmut Şenol, deneme ve gazete yazılarını *Kayısı Topuklu Kadınlar* (2011) adlı kitabında topladı. Ayrıca sosyal bilimler alanında hacimli bir akademik çalışmasını *Keşfini Bekleyen İnsan* (2011) başlığıyla okura sundu. Şenol'un *Bay Konsolos* adlı romanı 2012 yılı içinde sinema filmi olarak beyaz perdeye aktarılmak üzere halen yapım hazırlıkları aşamasında. *Akbisar Düşerken* başlıklı romanını takip edecek olan *Dalkavuk Hanım* üzerinde çalışmasına devam eden yazar, bir yandan da *Teknoloji ve Birey* başlıklı sosyal bilim deneme kitabını hazırlıyor

Ayrıntı: 596
Türkçe Edebiyat Dizisi: 2

Akhisar Düşerken
Mahmut Şenol

Son Okuma
Tayfun Koç

© Mahmut Şenol 2011

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Kapak Fotoğrafı
Kirami Kılınç

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Hediye Gümen

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85

Birinci Basım 2011
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-619-4
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Mahmut Şenol

Akhisar Düşerken

Trafik Polisi Süslü Cafer'in Komünist Takibi

12 Eylül öncesinde hayali bir kasabanın
sağlı-sollu siyaset ve cinayet romanıdır

Kaçınılmaz, zorunlu bir açıklama:

"Romanda adı geçenlerin hiçbiri gerçek değildir. Roman kahramanları ne gerçekte yaşamıştır ne de olayın geçtiği yer olarak belirtilen Akhisar kasabasında böyle bir şey yaşanmıştır.

Hepsi, bir dönem başka başka yerlerde bulunup, burada anlatılan kişilerin benzerleri olan başkalarıyla tanışıp karşılaşmış yazarın hilesinden öte bir şey değildir.

"Hile"ye açıkça bu ad verilemediği için, yine hileli bir şekilde "kurmaca ya da kurgu" denilmektedir. O nedenle yazar, tıpkı başka romanlara girişte rastgelindiği gibi, aynı sözcükleri kullanacaktır:

Anlatılan kişiler ve yerler tamamen bir kurmaca ve kurgu gereğidir. Akhisar kasabası bir raslantıyla yazarın diline dolandığı için bu hayali hikâye orada geçmiş gibi gösterilmektedir.

Not: Romanda yer alan "Masa da masaymış ha" başlıklı şiir, Edip Cansever'e aittir, roman kahramanları kendi aralarında bu şiiri tekrarlamaktadırlar.

"Pekâlâ, eğer, şu artık yaşamayan ikisi için
dökecek gözyaşınız varsa akıtın;
ama yok, sadece kahkaha atacaksanız, gülün!
Nasılsa, ikisi de aynıdır!"

Machado de Assis, "Quincas Borba"

aynı kişi komedya da tragedya da yazabilmeli;
tragedya bilen komedya da oynayabilmelidir!"

Eflatun, "Şölen" -Azra Erhat çevirisi-

"Quid rides? Mutato nomine de te fabula narratur!"
Niye gülüyorsun? Bu anlattığım senin hikâyendir!

Horatius, "Satires", 1.Kitap, 1.Bl., s.69.

"İki şeyi başlattığınızda onları durmasını istediğiniz
yerde durduramazsınız: Yangını ve kavgayı...

İslamiyet öncesi Arap şairi, Imrül Kays

Editör Notu ve Kısa Bir Önsöz

Elinizdeki romanın salt bir yönüyle sorumluluğunu alabileceğimi görerek yayına hazırlanmasını üstlendim.

Sorumluluğu böyle kitaplarda çok ağır bulurum, eskiden beri. Zira karmaşık siyasal olaylara bağlanmış, içinde sosyal çatışmaların yer aldığı anlatılar, hele bir de adlı adınca bir yerde geçiyor diye aktarılırsa, bunun sorumluluğu kolay olmaz. Bu kitabın daha başında Akhisar adının geçmesi bile beni ilk düşündüren ayrıntı olmuştu. Ne var ki romanın kaderi beni kendi içine çekti ve ister istemez, kaçınılmaz bir biçimde romanı baştan sona yaşayan biri olup çıktım sonunda...

Çalıştığım birkaç yayınevinden birisinin, bir zamanlar adı çokça duyulmuş, üst üste iyi kitapları okura ulaştırmış bir yayınevinin, şu sıralarda, elinde doğru dürüst yayına hazır bir dosya bulunmaması

nedeniyle bana da iş çıkartmadığını belirtmeliyim. Buradan anlayacağınız gibi, yarı zamanlı ve serbest editörlük yapıyorum; bir yere doğrudan bağlı değilim.

Adını andığım yayınevinin sahibi olan dostuma gönderilen roman dosyası, "Akhisar Düşerken" adını taşıyordu. Daha ilk bakışta, başlığından dolayı cezp eden bir yanı vardı. İlya Ehrenburg'un Paris Düşerken isimli ünü uluslararası sınırları aşmış romanına öykünülmüş gibi olduğu baştan düşünülse de okununca farklılık kendini açığa veriyordu. Yayıncı dostum, herhangi bir çalışmanın kitaplaşıp kitaplaşamayacağını, neredeyse kâğıdın kokusundan, yazının ilk cümlesinden anlayacak kertede ustaydı. Bu dosyanın da "iyi bir mal" olduğuna daha ilk baştan inanmış olmalı ki bana küçük meblağda bir bedel de ödeyerek, ki bu türden bir cömertliğine laf aramızda pek rastgelinemezdi, metni okumamı hatta derhal değerlendirmeye almamı istedi. Fakat sonradan, her ne olduysa, dosyayı yayınlamaktan vazgeçtiğini söyledi; bana yaptığı ödemede aklı kalmış olabilir. Para, paradır... Geri iade etmedim!

Epeyi sonra, bana, bu dosyanın ülkenin yaşadığı büyük tarihsel bir dönüm noktası olan 12 Eylül Askeri Darbesi öncesine değindiğini, o dönemi anlatmak bir yana, üstelik adlı adınca bir kasabanın şöhretini de kullanıp şimşekleri üzerine çekmeye hazır bir roman gibi ona göründüğünü itiraf edecekti. Korkmuş, bir şeylerden çekinmiş olmalı. Bazen hepimiz hiç olmayacak nelerden ürker, tırsarız; olabilir. Aslına bakarsanız, ondan hiç beklemeyeceğim kadar bir cesaretsizlik gösterip caymıştı. Bu kararını duyar duymaz, elimdeki metne tekrar eğildim ve pürdikkat kesilerek, tam iki kez okudum. İlk okumadaki hızım, ikincisinde doğal olarak yavaşladı.

Araya başka telaşların girmesiyle, Akhisar Düşerken sahipsiz çocuk gibi bir köşede kaldı, üzerinden zaman geçti, kitaplığımdaki dosyanın üstü biraz tozlandı bile... Sonra, yine çalıştığım bir başka yayınevi, şimdi elinizde bulunan kitabın baskısını yapan başka bir yayıncı bana bir dosya gönderdi; aslında göndermese de olurdu, zaten ben onu iki kez okumuş bulunuyordum. Sanıyorum, Akhisar Düşerken romanını ilk kez eline alan yayıncı bunu şimdikine devretmişti; ama burası işin ticari kısmıdır ne beni ne de okuru ilgilendirir.

Böylelikle yayın sırasına alınan Akhisar Düşerken'i düzeltmen bir arkadaşımla elden geçirmeye koyulduk. Konusu arka arkaya akan sahneler içinde geçen dağınık bir metin olduğunu üçüncü okumada fark etmiş bulunduğumdan üzerinde bir kez daha çalışılması gereken kısımları vardı, artık sıra yazarıyla el ele değerlendirmeye gelmişti. Gelgelelim yazarıyla o noktaya kadar tanışmış değildik. Dosya üzerindeki imzanın sahte olduğunu, bir mahlas kullanıldığını işte o vakit öğrendim. Ne zaman sorsam, yayınevi bir gerekçe ileri sürüyor, yazarı sanki gözlerden uzak tutuyordu. Biz bir yandan kapak çalışması hazırlıyor, öte yandan kitapla ilgili hemen her şeyi tamamlamış bulunuyordu. Ben son notlarımı dosya üzerinde almış, yazarın gelişini bekliyordum. Ne var ki kitabın yazarı bir türlü ortada görünmüyordu. Onun ortaya çıkmaması hem garipti, garip olmasına hem de işin uzamasına neden oluyordu. Beri yandan yayınevi de beni bir an önce dosyayı bitirmeye zorluyor, sanki söyleme sıkıntısı yaşadıkları bir ayrıntı var gibi, yazarı beklemeye gerek olmadığı, benim de bu işi tıpkı bir yazar gibi hareket ederek tamamlayabileceğimi savlayarak üsteliyorlardı. Onlara bakılırsa, editör sözcüğünün tam karşılığı zaten yayımcı demekti, sonuçta o yazarın ta kendisi sayılabilirdi, yazarın gölge yazarıydı, yazarı tamamlayan, onun açıkta kalmış yanlarını örten, sonuçta yemeği mutfaktan alıp sofraya sunan aşçı gibiydi.

Bu güzel sözler iltifat olarak birisini mutlu eder; beni de etti...

Fakat bir editör bir yazar gibi hayal kuramazdı; yazarın şizofrenik bir dünya içinde dolaştığı yerde yayıncı-editör, çok çok onu kollayan gözeten birisi olabilirdi. Yayıncıların birer deli güllabicisi olduğunu, bilmem ki daha evvel, kimi yazılarımda söylemiş miydim; öteden beri bana öyle gelir de...

Benden istenen şeyin ağırlığı, sorumluluğu çok fazlaydı. Sonuçta hem bu işi yitirmemek hem de Akhisar Düşerken romanında imzamı korumak için iltifatlara pes ettim ve dosyayı baştan sona kimi eksik yerlerinden onardım. Ancak sanıldığı kadar fazla kurgu eksiği olduğu düşünülmesin. Son derece akıcı bir dille yazılmış, adeta roman gibi değil bir masal akışında giden, Batılıların *novella* dedikleri, roman olmayan roman anlatısı bir çalışmaydı. Madem öyleydi, niye bu açıklamayı yapıyorum, şimdi ona sıra geliyor: Roman yazarının, Akhisar'da

bir dönem yaşamış ama 12 Eylül Darbesi'nden hemen önce ortalıktan kaybolmuş, yakınlarının da bu yüzden beş yıl sonra hakkında Akhisar Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurarak bir gaiplik kararı çıkarttığı İmam adıyla tanınan yarı-mecnun, alkolik ve esrar bağımlısı bir berduş olduğu bana açıklandığında ben dosyayı çoktan bitirmiş bulunuyordum. Son gözden geçirmeleri yapıp matbaaya sevk edecektik. Ancak kitabın yazarı olarak İmam adını kapağa koydurmak istemiyorlardı; bu hayli garipti... Yazarının kimliği belirsiz bir kitap olsa ilgi çekerdi ancak yayınevi belki de sahte bir isim kullanacaktı; bu da garipti. Bu bilgiyi bana önceden vermiş olsalardı, ben yine kitapla ilgilenecek, roman çalışmasını yazarı olmadan romanlaştıracaktım; niye sakladılar, bakın bunu tam kestiremiyorum. Belki, romanı okurken göreceğiniz gibi arada bir ortaya çıkan İmam karakterinin romanın yazarı olması gerçeğinden kaynaklanan bir kurgu ve anlatım sorunu ile benim önümü tıkayacaklarından çekinmiş olabilirler; çok anlamsız bir tahmin bu ama bana biraz öyle geliyor.

İmam'ın 12 Eylül'den az evvel çalakalem yazdığı romanda kimi teknik hataların olması, onun dikkatsizliğini ele verdiği kadar, beni şu kuşkuya da itmiş bulunuyor. İmam amatör bir şairdi, şiirleri de varmış, hatta İzmir'de kendi parasıyla küçük bir şiir kitabı bastırıp eşe dosta dağıttığı söyleniyordu; ama şiirleri hiç görmedim. Bununla beraber, şairliği daha çok Türk edebiyatının ünlülerinden şiirler okumak biçiminde sürmüş. Edip Cansever, Turgut Uyar, Attila İlhan hayranıymış, ötekiler de dilinden düşmezmiş. Bir tür modern halk şairi gibi dolaşırmış!

Roman karakterlerinden kasaba lisesinde görev yapan bir edebiyat öğretmeninin, Melih Bey'in sonraki yıllarda güneyde bir beldeye yerleşip yaşadığı söylenince, romandaki konumunu dikkatle düşündüm. Akhisar'da geçen olayları kaleme aldığı ve sanki anlatıcının İmam olmasını istediği gibi bir izlenim de edinmiştim. Belki de romanı merakla okutan şeylerden birisi buydu; zira zaman zaman İmam ortaya çıkıyor ve sonra kayboluyordu. Yine Melih Hoca'nın romanın bir yerinde birdenbire ortadan kayboluşu, hatta roman içersinde çok önemli bir "kahramanlık" üstlenmediği halde ondan yine de söz edilmesi --kendinden laf ettirmesi– bu anlamda birer ipucu

gibidir. Hem işim gereği hem de okur olarak çok sayıda roman elden geçirmiş bulunduğumdan yazarların anlatının bir yerinde perdeyi kaldırarak kendisini gösterdiğini de bilirim.

Öte yandan, romanın sonunda yazarın bir gazeteci dostuyla yıllar sonra karşılaşması, bu karşılaşmanın her ikisinin Akhisar'dan karayoluyla geçtikleri sıra rastlantıya denk gelmesi, o gazetecinin Akhisar'daki 1980 sonrası davaları muhabir olarak izlerken İmam'dan söz etmesi gibi, okuyacak olduğunuzdan daha fazla ayrıntı vermeyi burada gereksiz bulduğum şeyler bile romanının gerçek yazar ve yaratıcısının Melih Hoca olduğunu gösteriyordu.

Bu açıklamaları yapmayı romanın bir önsöz yazısı çerçevesinde buraya sığdırmaya çalışmamın nedeni şudur: Değişik bir romanla karşı karşıyayız. Anlatıcının kimi zaman bir anda ortaya çıktığı kimi zaman anlatımı romanı yazana bıraktığı kimi zamanda kahramanların ağzından anlatımı duymaya başladığımız ilginç bir çalışmaydı bu... Bu yönüyle tiyatro etkisi bırakıyordu okuyan üzerinde... Bana kalırsa, Akhisar Düşerken'de en önemli şey romanın, roman sanatının çıktığı Batı'da Viktorya Dönemi'nden itibaren arada bir başvurulduğu gibi bir anti-hero, Türkçesiyle kahramanı olmayan bir roman olarak belirmesidir. Burada hemen herkes, her karakter birer kahramandır. Fakat dikkatli bir okur için asıl kahramanın şu olduğu da düşünülebilir: Akhisar!

Burada bir kasaba, kendi başına kahramandır zira karakterlerin hiçbirinin tek başına roman kahramanı olamadığı yerde, olayın içinde geçtiği bir bütün, bir çevre, bir olgu kahramanlığı ele alır. Elbette, kahraman sözcüğüyle, *kahramanlık yapmak* biçimindeki övgüsel anlatımı amaçlamıyorum. Örneğin, bir bakıma romanın asıl kahramanı gibi görünen, belki de en çok onun adı geçtiği için öyle sayılabilecek, süslü trafik polisi Cafer'in romanın belkemiğini oluşturan karakter gibi görünmesi bu yönde düşünülmeye neden olabilir; ama bence değildir. Cafer kötü bir karakterdir, Shakespear'deki Iglio kadar kötüdür, Mephisto kadar kötüdür, bu kötücüllüğüyle kahraman olamaz diye düşünülse de aslında belki kahraman odur; ama bana kalırsa, az evvel söylediğim gibi, asıl kahraman tek başına Akhisar'dır.

Sonuçta karakterlerden hangisini kahraman seçeceği roman boyunca, okura bırakılıyor görünmektedir. Yine, örneğin, bütün anlatı-

lanlar içinde İmam'ın çelişkili, yalan dolana çok yakın, yahut hayali belirteçleri de bulunmaktadır. Akhisar'ın Kurtuluş Günü, eğer anlatılan kasaba gerçek Akhisar ise 6 Eylül olmalıdır oysa romanda elbette İmam'ın –veya diyelim ki Melih Hoca'ya göre– sözlerine bağlı kalınarak Mart'ın sonunda, belirsiz bir günde, kasaba kurtuluş şenliğine ait bölüm izlenir. Benzer biçimde bir saptama daha yaparak sözü uzatmamalıyım: Romanda yer alan, gerçekte başka tarihte olmuş, bir katliamın haberi, farklı tarihte verilmektedir. Ankara'da Türkiye İşçi Partili yedi gencin bir evde katledilmesi olayı bir zaman kaydırmasıyla, diğer kimi olayların karışıklığı içinde verilmektedir. Bunu yazarın, İmam veya Melih Hoca'nın, belki de kim bilir, bir başkasının bilerek yaptığı açıktır. Ne var ki bu zaman ötesi zamansız zamanlamalar romanın anlatım hızını artırmaktadır. O nedenle okurun, hani derler ya, bir çırpıda kitabı okuyacağı düşünülebilir; en azından yazar böyle tasarlamış görünüyor.

Beni bu romana bağlayan şey ise açıkçası şu oldu: Bütün bunların bir meczubun, yarı şizofrenik bir esrarkeş tarafından uydurulduğuna işaret mi sayılmalıdır yoksa roman tasarımı gereği yazar tarafından ustaca giydirilmiş kılıf mıdır; işte bu türden sorgulamalar, açıkçası romanı okunur kılıyordu. İşte benim yayıncı-editör ve çoğu kez kitap dergilerinde eleştirmen sıfatıyla yazıları çıkan bir yazar kimliğiyle söyleyeceklerim bunlardır. Yazımın, Melih Hoca diliyle yazarsak, *biçeminde*, İmam diliyle kaleme alırsak *üslubunda* eğer, şimdi okumaya koyulacağınız romanın anlatımında karşılaşacağınız anlatımla bir benzerlik, sözcük diziminde eşlik, konu sıralamasında sanki aynılık olduğunu sonradan yakalarsanız, bu romanı benim yazdığıma inanmaya sakın kalkışmayınız.

Size gerçeği, bilebildiğim kadarıyla anlatıyorum ki, yazarı belirsiz gibi görünse de Akhisar Düşerken'in hepi topu on, on beş kadar olan karakterlerinin tümü bundan sorumludur. Ancak bana göre, asıl yazar, Akhisar'ın bizzatihi kendisidir.

Hamdi Yakup Karasu
Cevizlik-Moda, İstanbul, 2002

Yazarın Önsözü

Onca yıldan sonra, Akhisar'da yaşadığım şeyleri romanlaştırıp bir yayınevinin kapısını çalacağımı düşünmemiştim. Otuz yıl sonra bunun gerçekleşmesi, benim için bir yaşlılık dönemi armağanı mı sayılmalıdır yoksa havadan gelen bir nimet mi görülmelidir; bakın buna yanıt veremiyorum. Elimde bir roman vardı, korka korka bunu yayınlamaktan uzak durmuştum ama bir yandan da kitabımı kitapçı raflarında görmek hevesine kapılmıştım.

Bir gün, bir kitap imza gününde tanıştığım, Bodrum'a dair bir roman yazmış bulunan ünlü bir yazarımızın bana söylediği sözleri, şu an olduğu gibi, bu çalışmayı yayınevime gönderirken de anımsadığımı tekrar etmeliyim. O değerli yazarımız, "Yazılmış ve romancının gönlünde bitmiş bir yapıt, mutlaka yayınlanır, zamanını ve sırasını beklemek gerekir" demişti.

Akhisar Düşerken ilk olarak eski bir dostumun yayınevine gitti. Nedenini sormak cesaretini bulamadım ama bir süre orada oyalandı. Oysa, Köy Enstitüleri'nin ünlü öğretmenlerinden birisinin oğlu olan bu yayıncı tanışımın daha içtenlikli davranmasını beklerdim, onun geciktirmesi nedeniyle, roman okura geç ulaştı. Bunda benim kusurum varsa, onun adına okurdan af bekliyorum.

Şair'in dediği gibi, en güzel söz henüz söylenmemiş olacağından, bu romanda yazılmış şeyler artık söylenip hükümden düştüğü için sonuçta ortaya çıkan yapıtın mükemmel olduğu gibi bir savım olamaz; mademki söylenmiştir, henüz söylenmemiş olan şeyler dışında kalmıştır, demek sıradandır. Olsun, fark etmez! Benim bir vakitler, herkesle beraber Akhisar'da yaşadığım o kâbusun komik, sonra dramatik ve trajik sonlanan, ardından da neler olduğunu ulusça, bu topraklarda yaşayan milyonlarca insanla birlikte gördüğümüz; ancak galiba neyin üzerimizden bizi ezip geçtiğini veya hâlâ geçmekte olduğunu anlayamadığımız olayların bir özeti gibidir bu...

Hep yüceltilen, özellikle romantizm akımlarından beri Batı'da el üstünde tutulan insanın, aslında aşağılanmaya ve fırsatını bulursa dayılanıp, kafa tutup, diklenip, hatta horozlanıp karşısındakileri nasıl aşağıladığına birinci dereceden tanıklık etmiş biri olarak anlattığım kısa bir özettir. Birkaç ay içinde Akhisar'da ardı ardına yaşanmış olayların sonunda acı bir *finale* ile biten bir operadır tüm söylediğim...

Benim gözlemlerimin, içinde yaşadığım olayların burada bir özetini veriyor değilim. Ancak çok sonradan olup bitenleri düşündüğümde, bir Homeros destanı gibi inanılması güç şeyleri anlattığımı gördüm. Anlattığımı, diyorum çünkü bu romanı hızla, bir an evvel yazmak telaşıyla, 1980 Cuntası'nın toplumu sustalı maymuna döndürüp hizaya çektiği yıllarda, başıma neler geleceğini kestiremediğim o günlerde kaleme almıştım. Roman olup olmadığından bile emin değildim, ayrıca bir roman neydi, bir şiir sayılabilir miydi; şiiri çok severim, Edip Cansever'in şiirlerine, Atilla İlhan'a bayılırım... Roman bir tiyatro metni miydi yoksa bir sinema filmi senaryosu, bir gazete yazısı, bir röportaj belki, yahut yahut bir deneme yazısı, hangisiydi; belki hepsinin karışımıydı. Eğer öyleyse, alelacele yazıp bir

yerlere tıkıştırdığım bu yazının Homeros destanlarından bir parça olmasını iddia etmek de ne sakınca var ki; bence yok... Üstelik Homeros'un Truvası'na çok yakın sayılan, neredeyse yüz kilometre kadar uzağındaki yoksa 150 kilometre mi, her neyse, Akhisar'ı anlatıyor olmak onu ve onun varlığında tüm ülkeyi, bu ülkenin insanlarını anlatıyor bulunmak bir destanın parçasını kurgulamak demek değil midir?

Buradan anlaşılacağı gibi, aradan bir on yıl geçince bu önsözü yazacak fırsatı bana veren yayınevini bulana kadar bir kareli defter içinde dolmakalemle, bazen tükenmez, hatta kurşun kalemle yazılmış el yazısı döküntüsü içindeki yazılarım daktilo edilir edilmez ortaya çıkan şeyi bir daha okudum. Aslında bir insanlık komedyası yazmış olduğumu da fark ettim.

Bu, eğer bir komedyaysa, şimdi yayınevimin kitabın girişine genellikle yazarların koyduğu ithaf diye adlanan, üzerinde göz nuru dökülmüş bir metni, bir çalışmayı, bir yapıtı birisine ya da birilerine adama anlamında olan ithafı şu kişilere yapmamı da lütfen hoş ve kabul görün; bundan başka önsöz yerine söyleyecek bir şey bulamıyorum. İthafımı, diğer deyişle bu kitabı bize, bir bütün ülkeye o acı günleri gösteren siyasetçilere, kişisel çıkarları ve tutkuları yerine gelsin diye umarsız kalanlara olduğu kadar, 12 Eylül Cuntası'nın şimdi hayatta olan; ama belki sonraki zamanlarda adları salt kayıtlarda kalacak bulunan generallerine adıyorum.

Son olarak söylemeden geçemeyeceğim bir saptama daha var. O yıllarda olduğu gibi sonraki dönemde izlediğim kadarıyla gördüm ki asıl sorumlu ne o ne de buydu; insan, hem de en sıradan, en zavallı, sokaktaki en aciz insan bunlardan sorumluydu.

Buysa bana Nâzım Hikmet'in "Akrep Gibisin Kardeşim" şiirini anımsatıyor; ama romanda göreceğiniz gibi İmam adlı garip bir şiir meraklısının pek dilinde olmayan bir şiirdir bu! Bilmem açıklayabildim mi?

1

Akhisar Garajı'na İzmir'den gelen otobüsün sadece üç yolcusu vardı.

Zeytinci İbrahim Bolel, hafta sonunda Bornova pavyonlarına harcadığı paraların ezikliğiyle, otobüsün arkasındaki boş yerlerden birine adeta saklanıyor, orada sinmiş gibi oturuyor, yolculuğun sonu sanki gelmesin istiyordu. Son iki gecedir üst üste devirdiği binlik rakı şişelerinden soluğuna yapışıp orada kalmış alkol kokusunu ortalığa salmamak için dudaklarını sıka sıka soluk alıp veriyordu. Yol biraz daha uzun sürseydi, kilometrelerce daha gidilseydi, hafta sonu evinden uzakta geçirdiği hovardalığın üzerinde kalmış utancından belki böylece sıyrılabilirdi. Kim bilir o vakit, onu Akhisar'ın eski üç katlı ahşap evlerinden birinin alt pencerelerinde bekleyen Hacı babasına duy-

duğu çekinceden ve evin üst katında, her defasında toptancılara zeytin satışı yapmaya veya eski alacakların alınması yalanıyla İzmir'e gidişlerinde geride uykusuz, kahırlı geceler geçiren karısına sonradan duyduğu yüz kızarmasından kurtulurdu. Utancı, zamanla yok olan bir hastalık sayıyordu. Karısının yanında geçireceği ilk geceden sonra nasılsa bunu da atlatırdı.

Öteki yolcuysa İzmir'e günü birlik gitmiş, Adliye'deki duruşmanın ardından kimselere görünmeden, geldiği gibi kasabasına kavuşma özlemiyle dönen Avukat Ziya Bey'di. Avukat, şoförün hemen arkasındaki 1 numaralı koltukta oturuyordu. Otobüs yola koyulduktan az sonra, boş kalan yan koltuğa fötr şapkasını, bond çantasını, İzmir Otogarı'nda masalara bırakılmışlardan topladığı gazetelerini ve okumaya hevesle evinden aldığı ama elinde sabahtan beri beyhûde taşıdığı, bir kitabı koymak için muavinden ricada bulunmuştu.

"Yolcusu yoksa müsaadenizle şunları koysam!" Avukatın kasabalılarca tanınan bu kılı kırk yaran ricacılığını, aşırı nezaketini bilmeyen muavin, "Eh boş durup duruyor ya!" diye soruyu başından savdı. Şoförse, muavinin saygısızlığını örtbas ederek, "Bütün otobüs bugün sizin, Ziya Bey" dedi. Bu sözde içtenlikten çok, müşteri eksikliğinin bıraktığı bir keyifsizlik yatıyordu. Avukat bir iki gelişigüzel sözden sonra, "Sizi meşgul etmeyeyim, ne de olsa yol hali!" dedi, sonra gazetelerine eğildi; belli yolculuk yalnız geçecekti. Arkada oturan İbrahim Bolel'i, daha otobüse adım attığında görmüş, onun ezik duruşundan ne boyalara batıp çıktığını hemen anladığından yanına ilişmemişti; yoksa tanımaz mı onu... Eşrefzâdelerin oğlu İbrahim'e kirveliği bile vardı.

Avukat Ziya Bey, altmışına yaklaşmış olmasına karşılık, akşamları oturduğu rakı sofralarından gençleşmiş gibi kalkmasıyla tanınıyordu. İçtikçe açılıyor, açılıp rahatladıkça dili çözülüyordu. Hemen her konuda derin bilgi sahibi olduğu sanılır, ona ne sorulsa mutlaka vereceği bir yanıtın bulunacağına inanılırdı. Zaten kendisine yöneltilen soruya bir yanıt verememişse, Avukat Ziya Bey oradan uzaklaşıp evine döner, evinde sorunun yanıtını kitaplarından, çoğu zaman ansiklopedilerinden bulacağı zamana kadar kendiyle küs kalırdı. Hatta bu küslüğüne, kendisinin cahil kalmış öteki yanına duyduğu kırgınlığa,

ertesi gün ne yapıp edip soruyu soranı bir yerlerde kıstırdıktan ve ona sorunun yanıtını aktardıktan sonra da devam ederdi.

Ziya Bey yıllar önce, öğretmenlik yapan nişanlısının ardı sıra gelip bu kasabaya yerleşmişti. İki katlı evinin alt katındaki dükkânlık yerde bürosunu yıllar önce açmış, mesleğini hep orada sürdürmüştü. Açılışta oraya mobilya cinsinden ne alınmışsa ve alınanlar nasıl konulmuşlarsa hiç değişmeden o zamandan beri ona ve müşterilerine hizmet ediyordu. Hayatında birçok şeyle ilintisini bürodaki eşyaları gibi değiştirmeden koruyabildiyse de bunu kadınlarla ilişkisinde yapabildiğini söylemek çok zordu. Uzun yıllar önce bir öğretmen hanımla yaptığı nişanı kız tarafı bozunca, enine boyuna düşünmeden kasabanın yerlisi bir başka kızı masaya oturtup sürpriz bir evliliğe imza atmıştı. Bu sürprizin arkası kısa sürede boş çıkmış ve evlilik ilişkisi kasabalılar yeterince dedikodu yapmaya fırsat bulamadan ansızın sonlanmıştı. Ziya Bey'in bundan sonra tamamen boşlukta kaldığı söylenmektedir. Onun alkolle birlikte yaşamaya başlamasının, bu evliliğin bitişiyle aynı zamanda ortaya çıktığı sanılsa da avukatın içkiyle bir ömür boyu onu yalnız bırakmayacak derin dostluğu, ta hukuk fakültesindeki yıllarına kadar uzanır. Eskiden sadece akşamları vakt-i kerâheti geldi, diye başladığı içkiye, son yıllarda artık cep konyaklarını pardösüsünde gezdirerek gece-gündüz devam ediyordu.

O gün de otobüsün 1 nolu koltuğundan yayılan konyak kokusu, ensesini yalayarak geçen bir esintiyle direksiyondaki adamı dört bir yanından sarmıştı. Arka koltuklardan ise rakı kokusunu alan şoförü ardı ardına içtiği sigaraların dumanı bir keder perdesiyle kuşatmasa, dayanamayıp avukattan daha arka sıralardaki boş koltuklardan birine geçmesini isteyebilirdi. Ama kesat geçen bir yolculuğun sıkıntısıyla sigaraya sarılıyor, böylece avukatın konyak, İbo'nun rakı kokan soluğunu duymazdan geliyordu; kasabada İbrahim'e kısaca İbo dendiğini de burada anmalıyız.

Otobüs şoförünün, "kısmetsiz ve bereketsiz bir iş günü bu!" diye söylenerek İzmir Garajı'ndan neredeyse yolcusuz yola çıkışı, tamamen otogar müdürlüğünün talimatı zoruylaydı. Ona kalsa ayakta yolcuları alana kadar akşamı bekleyecekti. O da her sapak başında

beşer, onar dakika durup yolcu gözleyerek, üç saatlik İzmir-Akhisar yolunu beş saatte aldı. Bu beklemelere karşılık tek bir yolcu bile otobüse adım atmayacaktı. Ördek toplamayla geçen uzun yolculuktan en çok sıkılan elbette üçüncü yolcuydu.

Muavin öğleden sonra saat 14:30'da hareket edecek otobüsün bagajına, kahverengi takım elbiseli adamın, bu üçüncü yolcunun büyücek iki valizini yerleştirdikten sonra alt kapağı nedense kızgınlıkla kapatmıştı. Adam, kaşlarını kaldırıp "Yavaş olsana biraz!" diye çıkıştı. Sonra da özür dileyişinin içinde mutlaka bulunacak bir yanıtı muavinden beklemeden, aracın ön kapısına yollandı. İkinci basamağa adımını attıktan sonra ön sahanlıkta kısa bir an durup boş koltuklara bakındı. Oraya bir yolcu gibi değil, sanki otobüsü satın almaya kararlı girişimci bir işadamı tavrıyla adım atması, şoförün gözünden kaçmamıştı. O sıra şoför, *"Birilerine deblemeli şu dinine yandığım otobüsü... Zamanı geldi artık!"* diye zaten söylenmekteydi.

Sahanlıktaki adam, şoföre ve 1 numaralı koltukta oturan bej pardösülü, kırmızı suratlı, kel kafalı öteki yolcuya bir selam verdi. Başını omuzları arasına gömmüş en arkadaki yolcuyu boş geçti. Biletinde yazılı olan 5 numaralı koltuğa değil, gidip cam kenarına 8 numaralı sağ tarafa bakan koltuğa oturdu; duraklarda dikkatini valizlerinin olduğu tarafın bagaj kapağına veriyordu. Şoför dikiz aynasıyla onu gözlem altında tutarken bu ayrıntıyı da kaçırmamıştı.

"Yolculuk Akhisar'a?!"

Şoförün sorduğu cinsten, düşük cümleli, yabancı aksana çalan soru, soranı kim olursa olsun avukatı rahatsız ederdi. Her duyuşunda karşısındakini düzeltmeye kalkışırdı. Rahmetli annesinin, hatta çoktan kemikleri yok olmuş anneannesinin Boşnak ağzıyla konuşmasını anımsar, güzel Türkçe'miz derslerinde öğrendiği kadarıyla, daha o çocukken dul kalmış annesini ve ezelden beri zaten hep dul yaşayan büyükanneyi düzeltmeye çalışırdı. O zamanlar Bursa'nın Şehreküstü Mahallesi'nde yaşıyorlardı. Sonra, ona babasından yadigâr kalmış evin, bu iki Boşnak kadınını arka arkaya bir talihsizlik gibi kaybetmiş, Bursa'da defnedip İstanbul'a hukuk tahsiline gitmişti. Bu kez de, işte o yılların eski bir alışkanlığıyla, şoförün sorusundan yine rahatsız oldu; ancak umursamadan okuduğu gazeteye iyice eğildi.

Dışarıda bir kış yağmuru vardı ve otobüs daha İzmir tepelerine varmadan artan hızıyla asfaltı şakır şakır yıkamaya başlamıştı. Kahverengi takımlı adam, bakışlarını asfalta iri tanelerle vuran yağmurdan, otobüsün camlarını tıkırtılarla döven damlacıkların orada süzülüşünden çekmeden sadece, "Evet" dedi.

Şoför onun cevaplamadaki isteksizliğini anladı, sustu ve sorusunun arkasını getirmedi. Yolcuları rahatsız etmemeliydi. Otobüste başlattığı sohbetler amirlerinin kulağına da gitmiş, uyarmışlardı. İzmir'de bağlı olduğu acentenin, 'Akseyahat Birlik Otobüsleri' yazıhanesinin İdare Müdürü kaç kere kulağını çekmişti. Sayısız! Yolculardan kimileri birçok kere 'Şikâyet Kutusuna' bir iki satırlık mektup bırakıp şoförün densizliğinden söz etmişse de bunlar önemsizdi. Asıl, geçen yaz turistik mevsimde, Kuşadası'na taşıdığı yolculardan emekli bir paşanın hanımı daha oraya varmadan, Selçuk'ta Garaj İnzibat Karakolu'na gidip onu şikâyette bulunmuştu. Paçayı zor kurtardığı o zamandan beri tövbeliydi: Ona ne! Kim nereye giderse gitsin. Ona mı kalmıştı yolcunun varacağı yer, orada ne yapacağı ne yapmayacağı! Ama huy işte duramıyor, soruyordu: Elinde değil, bu kahverengili adama da soruvermişti. Yanıt alamamak insanı rahatsız eder ya, şoförü de huzursuz bıraktı. Akhisar'a ulaşana kadar yolcuyu göz hapsinde tuttu. Cevaplamaz mısın, al sana eziyet, der gibi, bakışlarını dikiz aynasında yansıyan 8 numaralı koltuktan ayırmadı.

8 numaralı koltuktaki enikonu zayıf, ince yapılı ve uzun boyluydu. Yakışıklı biri sayılırdı, kalın kaşları yüzünün besmelesini kaçırıyorsa da yüz bakımından çehre züğürdü değildi. Kahverengili takım içindeki bu adam, yolun yarısında zayıf, kuru ve budaklı bir dal gibi uzanan boynundaki kravatı gevşetmişti. Sonra gömleğinin üst düğmesini açıp biraz rahatladı. Ardından gözlerini yumdu, başını arkaya yasladı. Ama dikiz aynasından açıkça fark edilebildiği gibi uyuması mümkün değilmiş gibi görünüyordu. Yine de birkaç kilometre boyunca kestirdi. Elmacık kemikleri çıkık, yanakları tıraşlıydı. Saçlarını dikkatle arkaya taramış, sabahleyin İzmir Garajı'ndaki berberlerden birinde tıraşını olurken siyah, ince kesimli, kısa bıyıklarını düzelttirmişti. Bıyıkları, esmer teninde bademyağı parıltılarıyla çok belirgin duruyordu. Sanki orada bıyık olmasaydı, o yüzün bir anlamı olamaz, hatta ona bakan boşluğa bakıyormuş gibi kalırdı.

Akhisar'ın girişine doğru şoför kasetçalarını kapattı. Kasetin tam o yerinde, şoförün her dinlediğinde bir daha, bir daha dinleyesi geldiği, yolcular sıkılmasa tekrar tekrar başa alıp çalacağı bir arabesk şarkı başlayacaktı; bir önceki şarkının bitişinde onun sırasının geldiğini artık ezberlemişti. Ama kapattı. Son zamanlarda ünlenmiş bir arabesk besteci-şarkıcının sesi bariton perdeden yankılanıyordu: *Batsın Bu Dünya*!

Kasetçaların susmasıyla, yolun sonuna gelindiği otobüs yolcularına muavinin içerdeki ses düzeneğine bağlı mikrofonla duyuruldu. Zaten hep bilinen bir şeydi... Arkadaki sessiz yolcu dışında 1 ve 8 numaradaki yolcular toparlandı. Kahverengili adam dışında öbürleri zaten yolu, Akhisar'a girişi, kasabanın salkım saçak ilk evlerini avuçlarının içi gibi biliyorlardı. Zeytinlikler içinde süren bir hayatın yeşil renkli, salamura kokulu, turfanda sebze ve eskimişlik kokan yanıyla işte Akhisar!

Saat akşamın yedisi olmuştu. Yağmur kasabaya gelinince dindi. Kasabanın üzerinde yanık kokularla bir puslu hava geziniyordu. Gece boyunca soğuk artacağa benziyordu. Sabaha doğru da ayaza çevirecek gibi, şimdiden ortalık serinlemişti. Takım elbiseli adam çevresine dikkatle bakınıyordu. Ziya Bey ise, her İzmir dönüşünde başını çevirmekten kendini alamadığı yere bir daha baktı. Kasabanın İzmir yönünden girişindeki ilk benzincisinde, içkili, kamyoncular lokantasının ışıkları yanıyordu. İçerde nefis mezelerin, iki buzla bulut rengine karışan duble rakısının beyaz örtülerle tertemiz kaplanmış masasına getirilişini, rakısından ilk yudumu alışını hayal etmişti avukat. O yüzden tereddüte düştü; evine gitmeden önce oraya bir ayak uğramaya niyetlendi. Kasaba garajına girmeden yol sapağında otobüsü durdurunca, şoför onu iyi tanıdığını kahverengili yolcuya duyurmak istercesine, "Oooo! Ziya Bey, bu akşam erkencisiniz. İzmir'deki davayı kazandınız herhalde? Paralar da cepte.. Oh, oh! Maaşallah!" diye takıldı ama sulu sohbetler kurmaması uyarısını anımsayınca, hemen toparlandı. "Hayırlı akşamlar efendim! Afiyet olsun... Afiyet şeker olsun!"

Ziya Bey'in cevap vereceği yoktu, palas pandıras aşağıya atladı. İbo'ya uzaktan bir selam gönderdi sadece... Ardından, otobüs yanıt-

sız kalışa darılmış gibi horultularla şoförün vites komutlarına uydu, garaja yöneldi. Otobüs, Akseyahat yazıhanesinin camlarına kadar yanaşırken, kahverengili adam garaj tuvalet duvarlarında kırmızı boyayla yazılmış siyasi sloganları, akşamın sarı elektrik ampullü ışığının loş ışığında, bir çırpıda okuyuverdi:

"Devrim İçin Savaşmayana Komünist Denmez!"

"Tek Yol Devrim!"

"Ne ABD, Ne Nato! Tam Bağımsız Türkiye!"

Onların üzerlerinde büyük kızgınlık fırçalarından çıkma çarpı işaretleri görülüyordu. Çarpıları çekenler bu sloganları tamamen silmeye yeltenmemişler, adeta, işte görüyorsunuz pis, aşağılık adamların yazdıkları bunlardı, şimdi bizimkileri okuyacaksınız, diyorlardı. Diğerleriyse şöyle yazmıştı.

"Gomonisler Moskovaya"

"Ya Sev, Ya Terket."

"Milliyetçi Bozkurt Türkiye!"

"Bir gece ansızın gelebiliriz!"

Bunların karalanıp tekrar tekrar yazıldığı duvarda, garaj tuvaletini belediyeden kiralayıp işleten Sarsak Veli'nin bir karton tersine yazdığı fiyat listesine, her iki siyasi taraf onu çok sevdiğinden dokunulmamıştı: *"Küçük 25 kuruş – Büyük pisletmek 50 kuruş"*

Kahverengili yabancı otobüsten inerken, teşekkür etmek nezaketini gösterdi ve dahası, elini uzatıp şoförünkini havada yakaladı, kuvvetlice salladı. Bu son dakikaya bırakılmış el uzatışında bir 'allahaısmarladık'tan çok, kasabamıza bir 'hoş geldik' vardı. Teşekkürün ardından o yüzden kendini de tanıtmayı unutmamıştı:

"Bendeniz, yeni trafik polisiniz Cafer! Cafer Üzgün"

Şoför yeni trafik polisleri Cafer Üzgün'ün ardından baka kaldı. Muavin bagajı boşalttıktan sonra, kapağını bu kez yavaşça kapamıştı. Bununla beraber polis memuru Cafer'in ardından bir tükürük fırlatıp ceketinin kollarıyla dudaklarını sildi.

Otobüsün üçüncü ve utançlar içinde yanıp kavrulan son yolcusu, zeytinci Bolel'e gelince, muavin onu dürtüklemese, mahsustan kapadığı gözlerini açmayacak, iyiden iyiye soğumaya yüz tutmuş havaya

karşın bıraksalar otobüste sabahlayacaktı. Zeytinci otobüsü ağır ağır, gönülsüz terk ederken, Cafer Üzgün elindeki valizleri Murat 124 model sarı damalı bir taksiye atmış, her yeni atandığı kasabada ilk gecesini geçirmeye alışık olduğu türden, orta halli müşterilere kapılarını açan bir kasaba oteline yerleşmek üzere taksi şoförünün kılavuzluğunda yola koyulmuştu.

Üç katlı otele doğru, taksinin sürücüsü direksiyon kırıp kasaba meydanına açılan büyük caddeye saptı. Cafer Üzgün'ün o geceyi geçireceği binanın yanında üzerine bir inşaat kondurulmayı bekleyen boş bir arsa vardı. Taksi sürücüsü, orası nasılsa boş diye gelen geçenin çöp attığı, arsanın önünde kendisine park edecek bir yer buldu. Valizleri indirmeye koyuldular. Cafer, taksicinin parasını verip başından savdığı sıra, karşı kaldırım duvarındaki yazıyı gördü. Tek bir siyasi slogan vardı orada ve onun altında karşıt görüşte olanı da yoktu. Cafer Üzgün yazılanın tüyler ürperten söyleminden çok etkilenmedi, omuzlarını kaldırıp güldü sadece:

"Onların hepisini öldürün! Ulen burası küçük Moskovamı Allahsız gomonis!"

2

Aynı gece, kasabanın öte yanında, mezarlık yolu üzerinde bulunan *"Tarım İşçileri Devrimci Sendikası Akhisar Şubesi"*nin tek katlı prefabrik binasının ışıkları alışık olunduğunun tersine sönüktü. Birkaç aydan beri, Sendika Genel Merkezi'nden yapılan uyarı ve kasaba kaymakamının gönderdiği güvenliğin sağlanmasına yönelik 'ihtar' yazısıyla tarım işçilerinin gece toplantılarında devrimci eğitime son verilmişti. Zaten tarım işçisinden çok, Akhisarlı işsiz güçsüz delikanlılardı orada zaman geçirenler. Ortada tarım işçisi bulunmadığını bilen Kaymakam, yazısında bu ayrıntıya da yer vermişti. "Sendikanın bir kahvehane gibi kullanılması ayrıca Belediye Zabıta tedbirlerine de aykırıdır" deniliyordu, yazıda... Sendikanın çay ocağında çay ucuz, çoğu zaman bedavaydı; Birinci marka Tekel sigarası olsa da

tütün, sendika lokalinde orta malıydı. Devrimci çocuklar, kovalasan bir yere gitmiyor, evlerine dağılmıyor, çay ocağının ardındaki küçük bölmede toplanıp solcu kitaplar okuyorlardı. Böyle saatlerde sigara dumanından göz gözü görmez olurdu.

Kaymakam, Sendika binasına bir saldırı yapılmasından açıkçası çekiniyordu. Kasabadaki karşıt görüşlü ülkücü delikanlıların sendika lokaline zarar vermemeleri için Emniyet Müdürlüğü'nce mezarlık yolunda aylar öncesinden önlem alınmıştı. Bir polis ekip otosu saat başı, sonralarıysa yarım saatte bir orada dolaştırılmaktaydı. Kaymakamın gerekli görmesi üzerine, ekip otosuna ek olarak ayrıca sabaha dek, o yol üzerinde bir de gece bekçisi koymaya sonraları karar verildi.

Polis otosunun geceleri sendika önünden ağır ağır geçişinin ardından, aşağı yukarı bir on ya da on beş dakika boyunca bekçi ortalıkta görünmezdi. Sonra denetleme görevinde sıra ona gelince iki sokak gerideki gece kahvesinden çıkar, sigarasını tellendirerek, sendika binası civarında dolaşırdı. Hava ayaza çekmişse, bekçinin küfürlerini artık hiç kimse durduramazdı. Sendika binasının perdeleri ardında, karanlıkta saklanan, o gece duvarlara yazı yazma eylemine çıkacak gençlerse bunları rahatlıkla duyardı.

"Gomonisler! Anasını avradını... Şerefsiz evlatları! Servet düşmanları!" Bekçi ardından okkalı bir tükürüğü sendikanın önündeki kaldırıma doğru fırlatır, isabet ettirirse sevinir, tutturamamışsa iyice kızar ve "Tövbe yarabbi! Akşam, akşam..." diye söylenip yoluna devam ederdi. İçerde, oligarşinin polis gözetlemesinden saklanarak devrimci eylemin ilk aşamasını başarıyla atlatan delikanlılardan Nevzat, "Şeytan diyor ki!" diye fısıldayıp karanlıkta siper olmuş öteki arkadaşlarına, eğer şeytanı dinlemiş olsaydı bekçiye orada neler edeceğini açıklamak isterdi. Sendikanın şube başkanlığını sürdüren Hüseyin Durcan ise her seferinde, bir abi sabrıyla, "Devrimci mücadele sabır ve doğru hedefi seçmeyi gerektirir" diye fısıltıyla açıklama yapar ve kanları kaynayan genç yoldaşları sakinleştirirdi.

"Bu konuya, bundan sonraki ilk eğitim saatinde yer vermeliyiz. Zavallı bir bekçiyle değil, kapitalist sistemle uğraşmalıyız. Silahlı güç ve polis kuvveti burjuva devletinin işçi sınıfına karşı kullandığı

tek silah olsa da bizim elimizde grev gibi daha büyük bir silah vardır, arkadaşlar. Zaten yoldaş Lenin'i dikkatle okursak..." Hüseyin Durcan, aynı zamanda Türkiye İşçi Partisi'nin kasaba ilçe başkanıydı. Parti'nin kasaba meydanına bakan Hüseyinağa İşhanı'ndaki küçük bürosunda toplanmayı istemez, gençleri, arkası kırlara açık Tarım İşçileri Sendikası'nda toplar, onlara devrimci eğitimlerini burada aldırırdı.

Hüseyin abileri bir gece masalı anlatır gibi karanlıkta böyle konuşmaya başladığında, orada toplanmış kasabanın gençlerinden İlhan Ulukanlı, derin hülyalara dalar, devrimden sonra Akhisar'ın apaydınlık, güzel günlerini düşünürdü. O güzel, beklenen ve müjdelenmiş cennet gibi vaat edilen güzel, güneşli günlere kavuşulduğu zaman Akhisar ovasında, zeytinliklerinde, tarlalarında işçilerin, köylülerin kahkahaları duyulacaktı. Zeytin toplayıcıları acı, koyu yeşil boya damlacıkları gibi dallarında asılı zeytin tanelerine yumuşacık bir şeftaliye uzanır gibi uzanacaklardı. Elleri yanmayacak, zeytin dalları onlar ağaçlardayken yüzlerini çizip canlarını yakmayacaktı. İnsanlar o zaman yaşama zevkiyle sarhoş düşecekler, bu mutluluğu sonsuza dek sürdürme kararıyla devrime gönülden bağlanacaklardı. Onlarsa, gece karanlıklarında, böyle kaçaklar gibi yaşamayacak, *'İşte, devrimi yapan bizdik'* diye alınları açık, ortalık yerde boy göstereceklerdi. İlhan yine o gece, orada 'Yaşasın devrim! Yaşasın Sosyalizm!', diye içinden geçenleri, Hüseyin abinin bu sözleri ardından fısıltıyla dışa vurdu. Öteki çocuklar da "Yaşasın... Yaşasın!" dediler.

İlhan'la birlikte o gece, hırçınlığıyla ünlü Nevzat, ayrıca Hamit ve Ergun da oradaydılar, daha başkaları da... Nevzat aralarında liseyi bitirmiş, üniversite sınavlarına hazırlanan tek devrimciydi. Ötekilerden bir ya da iki yaş büyük olması yüzünden üstünlük kurmaya çalışıyor değildi; asıl bundan çok, devrim yapmak için göze aldığı yolun kestirme ama bir o kadar zor ve acımasız yükünü üstlenmeye hazır oluşuyla ilintili bir büyüklük duygusuyla onlara söz geçirmeye çalışırdı. Bunda başarısız oluşunu, Sendika şube başkanıyla İlhan'ın el ele verip kurduğu sosyal-emperyalist, sözde devrimci pasifist Moskovacı kliğin Akhisar'daki geçici üstünlüğüne bağlıyor, şimdilik sessiz kalıp ihtilal gününü bekliyordu.

İlhan'ın öteki arkadaşlarıysa tıpkı onun gibi Akhisar Lisesi'nin son sınıf öğrencisiydiler. Oradaki altı genç çocuk, biraz sonra gece karanlığına karışacak ve ertesi sabah Akhisarlılar, onları devrime çağıran sloganları duvarlarda uzunlamasına, bazen beton elektrik direkleri ve su kanaletleri üzerindeyse diklemesine okuyacaktı. Sabırsızdılar... Hüseyin abi, bekçinin uzaklaşmasıyla ekip otosunun tekrar o caddede görüleceği zaman arasında on dakikaları olduğunu hesaplamıştı. Bu süre, binadan çıkmak ve arkada uzanan İzmir-Balıkesir asfaltına ulaşmak için yeterliydi. Hüseyin abi bu ayrıntıları hesaplarken bir yandan da yoldaşlarını dışarıya, mücadele alanına göndermenin sorumluluğuyla onlara son sözleri söylüyordu: "Kasabada polis önlemlerini artırdı. Ülkücüler de sokak köşelerinde sabaha kadar elde zincir nöbet tutuyorlar. Kasaba sokaklarında onların yakınından asla geçilmeyecek... Polisle çatışmak, partimiz kararına harfiyen uyulması gerektiğinden, yasak!" İlçe Başkanı olarak devamlı üzerinde gezdirdiği Parti Tüzük ve Programını, ceketinin cebinden çıkartıp o sırada alaca karanlıkta kalmış masasının üzerine koyuyordu. "Ayrıca ülkücülerle karşılaşırsak kavgadan uzak duracağız. Eylem sırasında yakalanmamak için açıkta sigara içmeyeceğiz. Sigaralarınızı burada için, tiryakilik vazifede olmaz! Bu gece, bir şaşırtmaca yapıp kasaba dışına çıkıyoruz, arkadaşlar... Şehirlerarası yolda bulunan tavuk kesimhaneleri ve yumurta işletmelerinin duvarlarına sloganlarımızı yazacağız. Arada iki tane de zeytinyağı fabrikası var, onların duvarları yok, tel örgüleri var ama olsun, oradaki beton direkler ne güne duruyor? Bir de otobüs durağını unutmayın, geçen sefer atladınız. Halkın bulunduğu her yerde devrimci faaliyet sürmeli. Tarım işçilerini örgütlemeden Akhisar'da devrim yapılamaz..."

Tavuk kesimhaneleri dendiğinde İlhan'ın aklına hep Upton Sinclair'ın *Chicago Mezbahaları* geliyordu; geçenlerde okumuştu. "Jurgis Rudkus'un hikâyesindeki gibi olacak... Bu gece her şey romandaki gibi olacak, ne güzel..." dedi. Devrim, kitaplarda okuduğu gibi olacaktı ne eksik ne bir fazla...

Nevzat'ınsa yüzü güldü, Hüseyin abinin bu sözleri ardından... İlhan ve ötekiler, yoldan geçen bir otomobilin farlarından sakınırken, Nevzat'ın aydınlanan yüzünde gülümsemesini gördüler. Nevzat,

"Kentleri kırlardan kuşatacağız!" dedi, "Devrim öyle yapılacak" otomobilin ardından yüzü yine karanlığa kavuştu... Ergun, İlhan'ın kulağına eğilip "Bu *Mau-Mau*'cuyla Akhisar'da devrim mevrim yapılmaz ya, neyse!" dedi, duyulmaz sanıyordu. Hüseyin abileri duymuştu, tersledi:

"Dar fraksiyoncu ve kadrocu değil, partinin öğrettiği gibi sınıfla beraber çalışacağız... Hizipciliği bir yana bırakalım. Birlik ve ne pahasına olursa olsun dayanışma gerekli. Partinin İlerici Gençlik Cemiyeti bildirgesini okumadınız mı? Faşizme karşı omuz omuza!"

Nevzat dişlerinin arasından fısıltıyla "Ben devrimden sonra size gösteririm" dedi. "Hem bana ne sizin Sovyet yanlısı partinizden! Moskovacılar...

Başta Hüseyin abileri olmak üzere hepsi duymazdan geldi son söyleneni. Sendikacı Hüseyin tütünden sararmış Stalinvari sarkık bıyıklarını dişlek ağzı üzerinde yukarı aşağı oynatarak, hızlı hızlı son talimatlarını veriyordu:

"On dakika içinde binadan çıkmalıyız. Sloganlarımızı bir daha söylüyorum. *'DGM'yi ezdik, sıra MESS'de'* Bu birincisi! Bir diğeriyse, *'8 saat işgünü ve eşit işe eşit ücret!'*

Nevzat, "Off!" dedi, "Abi ya! Söylemesi bile ağza zor geliyor. Şunların yerine mesela, *'Ho-Ho Ho Şimin, Daha fazla Vietnam'* yazsak olmaz mı?"

Hüseyin abisi kızgınlıkla, "Başlatma şimdi Vietnam'ından... Biz ülke gerçeklerine ait sloganlar yazacağız" diye yanıtladı. "Enternasyonalizm başka bir şeydir!" Bu Nevzat'ı bir daha aralarına almamalıydı; öteki çocuklar şikâyette haklıydı. Bu akşamı bir atlatsınlar, bir daha Nevzat Mevzat yok! Derin bir iç çekişle onlara ne kadar sabırlı olduğunu gösterdi, sonra talimatlara devam etti:

"Öteki sloganlarımızsa, *'Tarımda sömürüye son!'* ve *'Yaşasın TİDS, yaşasın Devrim'* olacak. Vaktiniz kalırsa bir-iki de *'Bağımsız Türkiye'*, *'Faşizme karşı omuz omuza'*, *'Yaşasın 1 Mayıs!'* filan yazarsınız... Öyle ukalaca, çok bilmiş ve kendini beğenmiş laflar yok... Halkın anlayacağı şeyler olmalı... Geçen sefer yaptığınız gibi Orak Çekiç çizmek de yok. Halkın bilincinde aksi tesir yaratıyor. Orak Çekiç, *şapkayı kapıya as, içeri gir, karı evde hazır,* anlamındaki komünist aleyhtarı söylentiye denk

düşüyor. Bilmiyorlar ki, *'Yârin yanağından başka her şeyde ortak'* olmak için yola çıkmışız biz... Yolumuz uzun ve zahmetli. Yolumuz devrime kadar! O nedenle, orak çekici devrimden sonra ortaya çıkaracağız, tamam mı?"

Nevzat, "Bir de bana populist diyorsunuz! Ya bunlara ne demeli?" diye atıldı. Hüseyin abileri Nevzat'ı tekrar susturdu, sonra binanın dış kapısına açılan dar, uzun koridorun kapısını araladı. Çocuklar ellerinde boya kutuları ve fırçalarla kendilerini devrime uzanan zor ve zahmetli yolun ilk adımlarında buldular. İlk çıkan Nevzat idi. Kapı ağzında durdu, hâki renkteki asker parkasının yakasını kaldırdı, yere bıraktığı boya tenekesini alırken, "Şimdi bunun yerine iki tane molotofkokteyli olacaktı ki... dedi, "Patlatacaksın Allah'ıma imanıma! Sallayacaksın bozkurtların penceresinden içeri, bak seyreyle o zaman devrimi; bak nasıl yapılırmış! General Alberto Mayo'nun *Gerilla Taktikleri*'ndeki gibi, iki de bubi tuzağı kurmuşsun kapılarına, dışarı çıkamıyorlar, aman diliyorlar devrimcilerden, biz yaptık siz etmeyin diye... Enseliyorsun hepsini... Zincirlerle ayaklarından bağlamışsın herifleri... Başlarına birer devrim muhafızı koyuyorsun. Bizimkilerin elinde kızıl bayrak, suratlar çelik gibi sert, öyle kaskatı bakıyorlar, acıma hiç yok! Gönderiyorsun Halkın Devrimci Mahkemelerine itleri... Ağlayıp sızlıyorlar... Meydana da kurmuşsun darağaçlarını...

İlhan dayanamadı, "Che'nin dediklerini unutma!" dedi: *"Tuhaf görünmesine karşın, devrimcinin gerçek rehberi derin sevgi hisleridir!* Che böyle diyor... Senin bu söylediklerinle Auschwitz'in Nazi muhafızlarından ne farkın kalıyor, geriye?" Devam edecekti. Bir iki şey daha söyleyecekti Nevzat'a; tam o sırada Hüseyin abileri dışarı çıkmıştı. Kapıyı kapatıp kilitliyordu. Sustular.

Uzun fırça sopasını İlhan omuzuna tüfek asar gibi koymuştu. Uzaktan bir otomobilin farları görününce acele etmeye başladılar. Sendikanın arkasındaki zeytinliğe daldılar mı elli adımda ana asfalta çıkarlar, oradan da eylem alanına ulaşırlardı. "Gece otobüslerine ve kamyonlara dikkat" dedi Hüseyin abileri, "Kamyon şoförleri henüz devrimci dostu değiller, kamyonları durdurup yazı yazanları dövüyorlar, elde kriko manivelası... Otobüs muavinleri de öyle, onlara da dikkat!"

"Hepsi lumpen-proleter" diye karşılık verdi İlhan, "Devrimden sonra eğitmemiz gerekecek..." Nevzat, "Eğiterek zaman kaybedemeyiz" diye sesini yükseltti, "Gönder toplama kampına, taş kırsın namussuzlar" İlhan altdudağını sabırla ısırdı, sustu. İlhan, bir yandan da geceyi kazasız belasız geçirmeyi umuyordu ya, bu "yoldaşla" durum zor gibiydi. Parti adına Hüseyin abinin karar verdiği o akşamın eylemini bitirince, evine dönüp akşamüstü yarım bıraktığı cebir ödevlerini tamamlayacaktı. Ertesi sabah ilk derste sınavları vardı. Onu hatırladı, görev bilinciyle ve bundan rahatsız oldu. Önce Parti, sonra cebir ya da önce cebiri bitirse sonra devrim yapsa! *'Dalga geçme!'* Parti demek, Akhisar'da şimdilik Sendika demekti, diğer deyişle Hüseyin abi demekti. Hüseyin abileri...

"Ya sen Hüseyin abi? Sen gelmiyor musun" diye sordu İlhan, tam taş duvarı aşıp zeytinliğe karışacaklarken...

"Tıckk!" diye yanıtladı Hüseyin abi... "Bu akşam çok yorgunum. Ayrıca devrimci kuvvetleri aynı anda, aynı noktaya sevk etmemek gerekir, değil mi? Birisi dışarda kalmalı ki ötekilerin başına bir şey gelirse ilgilenebilsin. Lenin, Rus Bolşevik hareketini böyle örgütlemişti... Kendisi İsviçre'deydi, Avrupa'da... Sonra işçilerine kavuştu! Neyse, siz daha fazla gecikmeyin bakalım. Haydi size kolay gelsin!"

"Doğru! Haklısın abi... diye yanıtladı öteki çocuklar hep bir ağızdan...

Hüseyin abileri geceyi geçirmek üzere evine doğru yollanmışken, sonra nedense birden, sokaklarda yolunu karıştırdı. Bunu sanki polis takibinden kaçıyormuş gibi yapmıştı. Çocuklar arkasından baksalar, bu ani yol değiştirmenin Lenin'in bir taktiği olduğunu düşünürlerdi. Hüseyin abinin ise o sırada aklında Lenin ya da başka devrimci lider yoktu. O, sokağa saptıktan sonra kendi evine, karısının yanına değil, Akhisar Aktavyum tavuk ve yumura işletmesinden tanıdığı sendika üyesi dul kadının evine yollanacaktı. Safiye idi adı, sosyalisti kadın, Bulgar göçmeni, iki çocuklu, evi tek kat iki oda ve hep sıcacık... Çocuklar bu saatte uyumuş olurlar. Kuzine sobası çıtır çıtır yanıyordur. Bazı bazı Bulgarların erik rakısı da olurdu orada... Kadının basma entarisini sıyırdı mı göğüslerinden süt kokusu yayılıyordu. Sendikacı Hüseyin'in işte o zaman eli, ayağı boşalıyor, devrimi ve

partiyi, hatta Lenin'i unutup kendinden geçiyordu. Bunu düşündü, içi titredi. Saat on bire çeyrek vardı.

On bire çeyrek varken, Mezarlık yolunun ucunda gözükmesi gereken polis otosunun farları nedense gecikmişti. Gece bekçisi farları karşısında bulamayınca bir içgüdüyle aniden geri dönmüştü. Sendika binasına yaklaşırken, zeytin bahçesinin taştan yığma duvarlarını atlayan gençlerden birini görmüş, hemen tanımıştı: Ergun! Tanımaz mı, tanır! Onları kaç zamandır sıkı takibe almıştı... Demek ötekiler de oradaydılar.

Bekçi sessizce arkalarından yaklaştı, iyice emin oldu karanlıkta gördüğüne ve sonra geri dönüp polis otosunu bekledi. Düdük çalamazdı şimdi! Emniyet Müdürü ne olurdu ona bir telsiz vereydi... "Hüff... hüfff... allo, allo" diye başlar, polis otosuna hemen haber vermiş olurdu, çoktan... Hayıflandı. Uzaktan kendini zeytinliktekilere belli etmemek için sigara bile yakmadı; canı da bir çekmişti ki... Sabırsız ama kendinden emin orada bekledi. Beş dakika sonra, polis otosundaydı ve "Gomonisler sendukadan çıktılar, asfalta gittiler" dedi. İyi bir iş yapmıştı, yüzü gülüyordu. Direksiyonu tutan şoför polis anayola çıkan kestirme bir yol bildiğini söyledi. Oraya yöneldiler.

On biri on geçerken televizyonda gece haberleri veriliyordu. Kahvedekiler ortalık yerde kurulu, gürül gürül yanan sobanın çevresindeydi. Kahveci gündüzden hazırladığı son kömür kovasını da boşaltmış, sobanın altındaki mazgal çubuğunu bir iki kez çekip sobadaki kösnül alevi alazlamıştı.

Sobanın çevresindeki biri, "Bu sefer çok kızgın çıktı, gitti bizimki... Bakalım yakalayacak mı onları?" diye ortaya bir şeyler söyledi. Dalgın bakışlarını hâlâ sobanın üstünden çekmemişti.

Ordakilerden bir ötekisi, "Ahdetti!" dedi, "Enseleyeceğim bu gece bir komünisti diye... Bakalım becerecek mi?"

"Kimden bahsediyorsunuz yahu?" diye, ordaki bir üçüncüsü söze karıştı: "Bir bilsem kim olduğunu, kimin kimi enseleyeceğini..." Oturanlardan dördüncüsü TV izliyordu. Hepsi birden dönüp ona baktı-

lar, üçü bir ağızdan, "Bizim Bekçi Süleyman yahu!" dediler. Konuşmayı başlatan ilk adam başını çevirip buğulu camların ardından mezarlık yoluna doğru, karanlığa bir göz attı ve "Emniyet Müdürü'nden bugün azar işitmiş" dedi. "Emniyet Müdürü diyesiymiş ki eğer bu gece Sendika'dan çıkacak komünistleri yakalamazsan seni oradan alır, başka sokağa sürü sürüveririm. Salhaneler yolunu göstermiş Süleyman'a... Köpek dolu orası, çamur deryası, fareler de cabası..."

Kahveci sobadan yana seslendi: "Bir de kokar ki Salhaneler yolu, iki gün de üstü başı leş olur insanın... Adamlıktan çıkarsın orda. Alimallah, ciğerlerde kalır kokusu..."

"Bekçi Süleyman'ın işi iş desene...

"Öyle!" dedi kahveci ocaktan tarafa geçerken. Sobanın çevresindekiler duvardaki saate göz attılar. İlk konuşan adam, "Bu saate kadar dönerdi ilk turundan... İşte besbelli geciktiği... Demek ki yakaladı hırboları... dedi.

İkincisi, "Oh olsun onlara... diye tamamladı.

Üçüncüsü, kimden söz edildiğini bir kerede anlayamayan, "Terfi de eder mi?" dedi.

Dördüncünün bakışları hâlâ TV'deydi. Televizyonda Milliyetçi Cephe Hükümeti'nin kel kafalı Başbakanı, ülkedeki akaryakıt sıkıntısına değinirken, kinayeli biçimde, "Petrol vardı da biz mi içtik?!" diye ülke halkına soruyordu. Başbakanlık Konutu'nun merdivenlerinde gazeteciler bu sözlere gülüştüler ama TV haber yapımcısı bu görüntüleri ekrandan çabucak attı. Siyah beyaz yayın yapan TV kanalı devlet tarafından destekleniyor, hükümetlerce kullanılıyordu. Kahvedekiler, Başbakan'ın bu sözüne, bu sıralarda şakacılığı tutmuş gibi ardı ardına fıkra aratmaz laflar eden başbakanlarına güldüler; ama ertesi sabah tarlalarına gitmeden önce traktörleriyle saatler boyu benzinci kuyruğunda bekleyeceklerini hatırlayıp canları birden sıkılıverdi.

Kahvehanenin duvarındaki salıngaçlı saatin kadranında, saat on biri on yedi geçiyordu.

Kaymakam Müçtebâ Bey, arkada şoförü, yanında İlçe Jandarma Komutanı yüzbaşı ve tapucuyla Şehir Kulübü'nden çıktıklarında ke-

yifsizdi. Şoförü Müçtebâ Bey'e tavşan tüyü paltosunu giydirmeye çalışıyordu, merdivenlerden inerlerken... Binanın kapısında saatine bir daha göz attı: Geceyarısını geçmişti.

Kaymakam zamanı çabuk yitiren insanlar gibi huzursuzlandı ama asıl can sıkıntısı başka şeylerle ilgiliydi. O akşam hem çok içki içmiş hem memur arkadaşlarla oturdukları oyunda para yitirmişti. Oyuna kendini verememesini evinde kavgalı olduğu karısının tavırlarına bağlıyordu. Kaymakamın eşi, ilkokul öğretmeni Tenviye Hanım sabah evden çıkarken içi yarıya kadar dolu ve limonlu çay bardağını kocasına fırlatmış ama tutturamamıştı. Kaymakam, "Hay Allah belanı versin" diye kapıyı sertçe kapatıp çıkarken, yarımay gibi kesik limon dilimlerinden biri duvarda asılı kaldı. Limonun öteki parçası cam kırıklarıyla birlikte yapış yapış yere, halıların üzerine inmişti. Kaymakamın canı işte buna, sabahtan beri sıkkındı. Oyunda yenilmesini bir de kasabada son haftalarda iyice artan devrimci-ülkücü çekişmesine bağlıyordu; aklı hep oradaydı. Neredeyse gırtlak gırtlağa geleceklerdi. Ülkenin 67 vilayetinde, üç yüz küsur kasabasında, hatta binlerce irili ufaklı köyünde, bu hep böyleydi... Akhisar'da göğüs göğüse çarpışmalar yaşanacaktı, handiyse!

Yapabileceği şey sadece emniyet tedbirlerini artırmaktı. Daha fazla müdahaleci olursa, iktidardaki milliyetçi partinin yandaşlarını rahatsız ediyor, böylece onların gözünde, toptan yok edilmelerine karar verilen bir tarafın koruyucusu durumuna düştüğünü fark ediyordu. Üstelik 27 Mayısçı, Atatürkçü, baba tarafından koyu CHP'li, hatta İsmet Paşacı, dahası bir Mülkiyeli'ydi. Mülkiyeli olmak solcu olmakla, o sıralarda, eşdeğerdi. Halkçıların arasında adı sevgiyle anıldığından, topun ağzındaydı.

'Anasını satiim! Sürsünler ulen, giderim... Hocanımı da burada bırakırım, okul bahanesiyle... Tenviye bakalım limonlu çayı kimin suratına fırlatacak benden sonra... Ben de gider, Doğu'da bir ilçeye kapağı atar, kar altında kafamı dinlerim biraz...

Bunları aklından geçirirken, kapı ağzında biraz duraksadı. Serin havada azıcık yürümeyi düşündü ama sonra vazgeçti. Kulüpten çıkanlar merdivenlerdeyken, onları fark eden kaldırıma park etmiş jandarma otosundaki iki er, dışarı fırladı. Yüzbaşı çoğu zaman gece

birlere, ikilere kadar kalırdı orada; bu sefer erkenciydi... Yüzbaşının kulüptekilerle böyle erken çıkması askerleri sevindirdi. Koğuşa erken girecek, erkenden yatacaklardı. Kaldırıma fırlayıp ellerindeki sigaraları yerde ayaklarıyla söndürdüler, sonra da üst başlarına çeki düzen verdiler. Birisi yüzbaşı için kapıyı açtı, öbürü selam durdu.

Yüzbaşı kaymakamın makam arabasıyla önlü arkalı park etmiş olan kendisininkini gösterip "İsterseniz sizi eve biz bırakalım" diye ısrarla konuştu: "Recep Efendi de doğrudan evine gider. Yolda biraz daha laflarız... Ne dersiniz Kaymakam Bey?"

Kaymakam duraksadı. Avuçlarını birbirlerine sürter gibi yapıp bir yüzbaşıdan, bir makam şoföründen yana döndü, "Ne dersin Recep Efendi? Sen de oyalanmamış olursun" dedi. "Yüzbaşım oyunda paraları toplayınca keyfi yerine geldi, şimdi hovardalık sırası bende diye, kendi arabasına davet çıkarıyor... Bilseydik böyle olacağını seni de erkenden evine yollardık, Recep Efendi!"

Recep sırnaşık bir gülümseme içindeydi. Ellerini iki yana açıp siz bilirsiniz gibilerinden ağzında bir şeyler yuvarladı. Tapucu ise izin isteyip bir koşu uzaklaştı. Kaymakam onun ardından 'sünepe adam' gibi bir acımayla baktı. Yüzbaşıysa çoktan kaymakamın koluna girmiş, kendi arabasına doğru çekmekteydi. Arka koltuğa birlikte oturdular. Kaymakamın uzun paltosu kapıdan dışarıya sarkık kalmıştı; kapıyı kapatırken Recep Efendi koşarak geldi, düzeltti. Ben olmasam paltosunu bile toplayamaz bu kaymakam takımı diyen bir sırıtmayla askerlere baktı. Kaldırımda iki adım geri çekilip ellerini kavuşturdu. Askeri araç ileri atılacakken, Cumhuriyet Caddesi'nin ötelerinde bir polis otosunun ışıldakları görüldü. O anda kaymakamın yüzünü al bastı, yüreğinin atışı hızlandı. Yüzbaşıdan önce kaymakam, sürücü ere seslenip beklemesini söyledi. Sürücü er dikiz aynasından komutanına bakarken ayağını yavaşça frene bastı, yavaşladı. Polis otosu yaklaştı ve burun buruna gelecek şekilde kaldırıma yanaşıp tamamen durdu. Polis minibüsünden sivil giysileri içinde kasaba Emniyet Müdürü'nün çıktığını gördüler. Ardından iki polis daha indi. Kaymakam kendi tarafındaki camı açmıştı, Emniyet Müdürü'nün yaklaşmasını bekledi. Birkaç adım sonra kaymakam arabanın içinde, Emniyet Müdürü dışarıda ayakta, karşı karşıyaydılar. Emniyet Müdürü sağ

elindeki telsiz aygıtını sola aktarıp pek askerce olmayan, laubali bir selam verdi. "Yakaladık muhterem Kaymakamım!" dedi, düşmanı ablukaya almış general gibiydi:

"En azılılarını yakaladık. En başta şu İlhan'la, Nevzat'ı... Ama Sendikacı Hüseyin aralarında yoktu. Nezarete koyduk namussuzları. Kötek atalım, azıcık korkutalım mı? Savcılığa sabahleyin sevk etmeden önce...

Kaymakam araçtan inmeden sordu: "Suçları ne? Neyle suçlanıyorlar?"

Emniyet Müdürü şaşırmış, bakıyordu:

"Suçları mı?! Suçları komünistlik, efendim. Ellerinde boya kovaları, fırçalar zeytinlik çıkışında, ana asfalt üzerinde yakalandılar... Duvarlara bölücü, yıkıcı laflar yazıyorlardı. Hedefleri Moskova tarafından verilmiştir, kat'îdir, Akhisar'ı komünist eline düşürmektir. Daha ne olsun?"

"Asfalt boyunda elinde boya kovası ve fırçalarla dolaşmanın suç olduğunu bilmiyordum, Müdürüm!" diye yanıtladı kaymakam. Yüzbaşıdan yana döndü, ona sordu: "Siz biliyor musunuz? Böyle bir suç var mı?" Yüzbaşıdan yanıtı beklemeksizin Emniyet Müdürü'ne tekrar dönüp "Elde edilmiş bir başka kanıt var mı? Silah buldunuz mu? Örneğin bıçak, falçata vesaire..." diye sordu.

Emniyet Müdürü'nün canı sıkılmıştı: "Yok kaymakamım! Çıkmadı. Ama isterseniz ceplerinde bıçak bulduk diye tutanak düzenleriz... Bu iş için ayrılmış bir kör bıçağı Nevzat'ın cebine salladık mı işte al sana kanıt! Savcılığa öyle göndeririz."

Kaymakam bu sözün ardından kapıyı açıp bir büyük kızgınlıkla dışarı fırladı. Onun ardı sıra yüzbaşı da çıkınca, sürücu erle bir öteki asker dışarıda olmak mecburiyeti duyup kaldırıma koştular. Recep Efendi'yse korkuyla geriye çekildi ve orada bulunanlardan yüzbaşıyla kaymakamın omuz omuza verip polislerle iyisinden bir kavgaya tutuşacaklarını sandı... Öylesine bir hiddetle inmişlerdi araçtan. Kaymakam ellerini karşısındaki adamın boğazına yapışacakmış gibi öfkeyle uzata uzata bağırıyordu:

"Ne dedin? Ne dedin be adam? Sen neler söylediğinin farkında mısın?"

Sabahtan beri, Tenviye Hanım'a kızdığından bu yana kimselere bağırmamış, içindekini dökmemişti. Emniyet Müdürü kendisine değil de arkasındaki polis memurlarından birine bağırılıyormuş gibi önce arkasına bakındı, sonra başını öne eğip "Ama, Kaymakam Bey... Ama bunlar komünist, vatan haini..." diye kekeledi.

"Komünist olabilirler, olmayabilirler... Ama kimseye vatan haini diyemezsin sen. Senin yetkinde böyle bir şey yok Müdür Efendi..."

Müdür efendi olmakla, öyle çağrılmakla bekçi efendi arasında bir had, hudut kalmamıştı. Kaymakamın bağrışından çok, Emniyet Müdürü'nün canı birden buna sıkıldı. Başını öne eğip sustu.

"Dayak, işkence yok! Üzerlerinde suç unsuru bulunmamışsa, nezarette de tutamazsın. Derhal gerekli tutanağı düzenleyip serbest bırakın çocukları... Fişlemeye filan da kalkmayın. Ben yarın Savcı Bey'le konuşur, haberdar ederim. O gerekli görürse ifade almaya çağırır hepsini... Nasılsa adresleri belli, bu kasabanın çocukları hepsi."

"Baş üstüne Efendim!"

"Tekrar söylüyorum, kesinlikle dayak yok! Fişlemek de yok! Vilayet merkezine, istihbarat teşkilatına duyurmak da yok!"

"Baş üstüne..."

"Baş üstüne deyip duruyorsun ama ben seni bilirim, gidip kendi bildiğini yapmaya kalkarsın. Çocukların gelecekleriyle oynama... Fişlemeye kalkma!"

"Ama efendim..."

Kaymakam Müçtebâ biraz sakinleşmişti, bağırmak yaramıştı daralan ruhuna... Sözlerine biraz sükûnet kazanıp devam etti:

"Eğer yoldan geçen her delikanlı fişlenirse devletin arşivleri dolar taşar... Kimin çocuğu bu işlere bulaşmadı ki? Şimdi her ailede bir ya da birkaç siyaset meraklısı genç var. Solcu ya da sağcı... Senin akrabaların arasında da vardır, eminim vardır. Otuz milyon insan, bu ülkede, sıtmaya yakalanmış gibi birlikte titreyip, birlikte havale geçirip bu acımasız hastalığın sonunu bekliyor. Topluca delirmişiz sanki, bir ruh hastalığı yaşıyoruz galiba... Hoşgörülü olmalıyız Müdür Bey! Olmazsak bir nesli yitireceğiz, hoşgörülü olursak da devleti kaybetmeyiz... Korkmayın o kadar. Bu devlet sandığınca köksüz, temelsiz değil... Bu gençleri önce biz kazanalım hele, sonra barıştırırız... Tamam mı, Müdür Bey?"

"Tamam Efendim...

Müdür efendilikten müdür beyliğe tekrar geçmekle biraz teselli bulmuştu Emniyet Müdürü. Kaymakamla yüzbaşının tekrar arabaya binmelerini beklediler. Polisler selam verdiler... Recep Efendi de selam durdu. Askeri araç uzaklaşıyordu.

Yolda, yüzbaşı duyduğu yakın dostluğu göstermek istercesine, arka koltukta uzattığı kolunu Kaymakam Bey'e yaklaştırıp bir iki kez omzuna vurdu. Sonra, onun yokluğunda zaman zaman vekil kaymakamlığı üstlendiğinden ilçede olan bitenleri öğrenmek hakkını kullanır gibi sordu:

"Bu gençlerden Nevzat'ı ben de hatırlıyorum. Askerlik tecil işlemleri için Şubeye gelip gittiğinde tanımıştım. Dayısı CHP mebusu olan... Biraz kavgacı bir çocuğa benziyordu. Ama ötekileri bilmiyorum, galiba... İlhan mı, demişti Emniyet Müdürü?"

"Evet yüzbaşım. İlhan... İlhan Ulukanlı! Lise son sınıf öğrencisi..."

"Tanıyorsunuz galiba... Öyle konuştunuz da!" diye sormaklı oldu, yüzbaşı.

"Tanıyorum. İyi eğitimli, efendi ve aklı selim bir çocuktur. Çok da yeteneklidir" diye yanıtladı Kaymakam Müçtebâ Bey. "Sizin de tanıdığınızı sanıyordum. Geçen dönem lisede bir tiyatro gösterisi düzenlenmişti. Gorki'nin *Ana*'sında Pavel'i oynayan delikanlıdır."

"Anlaşıldıı..." diye, ihsasda bulunanlara özgü bir gülümseyişle yanıtladı yüzbaşı. "Solcu piyesleri seversiniz siz. İlhan'ı da o yüzden ötekilerden ayırıyorsunuz" diyecekti, sustu. Bunun yerine, "Hayal meyal hatırlıyorum galiba" dedi. "Ama tiyatrodan değil! Geçenlerde hanıma bir kitap lazım olmuştu, lise müdürü Rıza Bey kendi kütüphanelerinde bulunabileceğini söylediğinde oraya gitmiştim. Eli ayağı düzgün akıllı bir öğrenci çocuk, kitaplıktan sorumluydu. Hanımımın istediği Françoise Sagan'ın *Merhaba Hüzün* adlı romanını şıp diye bir kerede buldu, verdi. Bir de başka bir kitap uzatıp 'Hanımefendi bunu da beğenecektir' dedi saygıyla. Sizin İlhan, o İlhan'dır herhalde...

"Neydi verdiği ikinci kitap?" Kaymakam, kıs kıs gülüyordu.

"Yazarın tam olarak adını şimdi hatırlayamıyorum. Başlığı Emma mıydı, neydi?"

Kaymakam, "Jane Austen! Emma... diye bulmaca çözer gibi yanıtladı, sonra da, "İşte o çocuk! Kime neyi ve hangi kitabın verileceğini iyi bilen o çocuk!" dedi.

Yüzbaşı, ertesi sabaha kadar unutmamak için bu isimleri, kaymakamı evine bıraktıktan sonra akıl defterine not almaya hazırdı. Askeri İstihbarat bunlara ihtiyaç duyuyordu. Genelkurmay'dan bu isimleri sıkı sıkıya takibi istenmişti; ülkede durum karışıktı; kan gövdeyi götürüyor, her gün her yerde bir cinayet, bir kavga, bir patlama yaşanıyor, grevler sürüyor, memleket bir anarşik ortama itiliyordu; gelen talimatname bu tanımlar altında okunuyordu. Bir şeylerin olacağı belliydi ve askerin de bir hazırlığı olmalıydı. Akhisar'da bu isimleri, olan biteni tek tek kayıt altına almalıydı. Kaymakam, lojmanın giriş kapısında iner inmez, cebindeki deftere sarıldı.

Ancak bu sahneden biraz evvel, Kaymakam ve yüzbaşıyı evlerine ulaştıracak askeri araç kasaba otelinin önü sıra geçerken, Avukat Ziya tam o sırada oradaydı.

Ziya Bey içkili lokantadan epeyi geç çıkmış, bir taksi çağırmak yerine ağır ağır sendeleyerek yürümeyi istemişti, nedense... Biraz açılmak için belki; belki kasabalı birine rastlayıp ayakta iki laf etmek için; yahut artık ona karabasanlar getiren uykularından birine daha, elinden geldiğince geç girmek için; veya otuz yılını geçirdiği kasabayı sadece yeni geziyormuş gibi tekrar tekrar tanımayı istediği için; hatta Akhisar'a gelmiş bir pavyon şarkıcısına sokakta, pavyon çıkışı rastgelmek hevesiyle... Hangisi olursa! Onun hangi nedenlerle lokantadan çıkıp ağır aksak evine doğru yollandığı tam anlaşılamasa da, kasaba otelinin gececi kâtibinin o anda kapıya çıkmasının nedeni açıktı: Bir sigara tellendirmek!

Kâtip otelin gecikmiş ve dönüşü beklenen son müşterisi de gelince, onu anahtarla yukarı göndermiş, ardından odaları tek tek kontrol etmiş, hesaplara göz atmış, ziyaretçi adres defterini elden geçirip kasaya kilitlemişti. Geç gelen müşterinin adını, soyadını, öteki kimlik bilgilerini doğru yazıp yazmadığını, kasa anahtarını cebine atarken takıntılı bir kaygıyla düşündü ama buna ertesi sabah da göz atabilirdi, o saatte bunun acelesi yoktu. Sabah olunca bir daha bakar-

dı, olmadı şu sigarası bitsin, tekrar kasayı açıp kontrol ederdi. Birkaç saniye için ayakta dikilip otelini dinledi. Taşrada otel binaları, büyük kentlerdeki otellerin cansız, ruhsuz haline benzemez; taşra otelleri nefes alır, verir. Taşrada oteller küçük birer tren istasyonudur, otobüs durağıdır, sabahçı kahvesidir... İçinde o gece barınmaya gelen herkesin ve her şeyin hali otele yansır.Yorgunluk sessizliğe döner, o nedenle taşra otelleri de sessiz ve yorgundur.

Dışarıda sigarasını içerek güya oyalanan kâtip için otel binasındaki sessizlik alışık olduğu güven duygusunu tazeliyordu... Çocuklarını yatağına yatırmış annenin mutluluğunu anımsatan bir gülümseme dolaştı yüzünde. Dışarıya çıkarken, salon ışıklarını kapatmıştı. Sadece girişteki tek lamba yanıyordu. Dışarıya adım atıp sarı ışığın altına geçtiğinde avukatla burun buruna geldi. Ziya Bey, orada karşılaşıp konuşmayı özleyerek arandığı kişi bu kâtip miydi, bunu değerlendirmeyi sonraya bırakarak söze başlamıştı. İzmir'deki davayı anlattı, ardından otobüsün nazlı gelin gibi salına salına beş saatte Akhisar'a gelişini aktardı, sonra lokantada yediğini içtiğini açıkladı. Rakılar nedense eski tadında değildi, suyu görünce eskisi gibi beyazlamıyorlardı. Bunlardan da söz etti. O sırada askeri araç oradan geçince, Avukat Ziya kaymakamı ve yüzbaşıyı aynı anda içerde görmüştü. Fötr şapkasını çıkarıp onları selamlamıştı, hatta... Arkalarından el salladı, becerebilse seslenecek ve onları durduracak, "Görmüyor musunuz? Nasıl beni, sizlerden biri olan beni, fark etmezsiniz? İşte burada, yalnız bir adamım ben. Bu kasabada beni en çok siz anlayabilirdiniz. Öyle yalnızım ki!" diyecekti. Araç geçip gitmişti. Kâtip de sigarasını bitirmişti. İçerdeki işlerini bahane edip içeri sıvıştı. Kapıyı ardından sıkıca örttü. Avukat Ziya elinde bond çantasıyla otelin önünden uzaklaşırken, gündüz İzmir'den Akhisar'a gelen öteki yolcuyu birden anımsadı; kahverengi takım elbiseliyi... "Bu oteldedir şimdi. Uyuyordur horul horul. Burada ne işi varsa?!"

Saatine baktı: Gece yarısını çoktan geçmiş, saat bire yaklaşmıştı. Adımlarını hızlandırdı. Karşı kaldırımdaki iki katlı evlerden birinde bir pencere açıldı, hızla kapandı. Ziya Bey o yöne bakınca açılıp kapanan pencereyi değil, oranın önünde, karşı kaldırımda yürüyen birkaç delikanlıyı gördü. *'Bunlar da milliyetçi tayfası olmalı... Bu saatte do-*

laşıp duruyorlar... Akhisarı komünist eline düşmekten koruyacaklar ya! Allah vere de ötekilerle karşılaşmasınlar, şimdi durduk yere arada kalmayalım. Kim vurduya gitmek de var, neme lazım Ziya Efendi, sen evine yollan bakalım!' İçinden söylene söylene, yoluna devam etti. Kaç kadeh içmişti, saymaya kalktı birden, bir yetmişlik mi yoksa...

Karşı kaldırımdaki grubun başındaki genç onu tanımıştı: "Sarhoş Ziya!" diye ötekilerine tanıtarak konuşuyordu. "Seçimlerde hep Adalet Partisi'ne oy verir, arada bir CHP'ye... Zararsız şimdilik... Bırakalım gitsin!"

Birkaç dakika önce kapanan pencere tekrar açıldı. Eski ahşap Akhisar evlerinden biri olduğundan, pencere pervazı yukarı doğru çalışıyordu, yana açılanlardan değil. Tahtaların birbirlerine sürtünme sesi duyuldu sokaktan... Evin ikinci ve üçüncü katlarında belli belirsiz bir ışık, perde aralığından dışarı sızıyordu. Havada keskin bir kömür dumanı kokusu rüzgârla yayılıyor, kasabanın girilmedik tek bir deliği kalmaksızın her yerine siniyordu. Açılan pencere evin yüksekçe duran birinci katındaydı. Sokaktakiler kaldırımda durup oraya baktılar. Başı takkeli, beyaz sakallı yaşlı bir adam oradan başını uzattı.

"Kopuk, neye denir, bilir misiniz siz?" diye seslendi sokakta durup ona bakanlara... "Eski dilde kopuk, başı boş, serseri gibi dolaşan it takımına denirdi... Sizlerin sayısı artıkça, şükürler olsun Rabbime, kopuk kelamını hiç unutmayacağız. Artık sık sık kullanırız. Zaten sizler sokakları esir aldığınızdan beri, kasabanın köpeklerine de iş kalmadı... Gidin evinize, barkınıza! Şurada huzurla yatalım..

Sokaktakilerin çete başı, böyle hakaretamiz bağıran yaşlı adamı tanıyordu. Yanındakilere dönüp "Zeytinci Eşref Amca bu! Zengin esnaftan..." dedi. "Oğlu İbrahim halkçıların arasında dolaşır. Bu dedecik de namazında niyazındadır; ama bunadı artık, bizi komünistlerle karıştırıyor herhalde... Pencereden yana dönüp seslendi, arkadaşlarına bunları dedikten sonra:

"Hacı amca! Karıştırıyorsun! Biz Akhisar'ı koruyoruz, onun için dışarıdayız... Hacı amca, haydi sen git yat!"

"Kur'âniyatla haşır neşir olmasam, şimdi size bir hassiktir çekerim... Abdestimi bozacaksınız, köpoğlu köpekler... Aldırmayın elime şimdi Osmanlı filintasını!"

Pencereyi hışımla kapadı Hacı Eşref amca. Sonra, "Tövbe yarabbim! Allahumme sallialâ seyyidina Muhammed! Adamı dinden imandan çıkaracaklar..." diyerek, pencere yanındaki uzun sedire bağdaş kurdu, oturdu. Uzun sedirin samandan tıkızlanmış arkalık minderlerindeki el oyalı örtülere gözü ilişince, iki yıl önce Hakkın rahmetine kavuşmuş helalliğini, hanımını hatırladı.

'Şimdi yanımda olsa, sakin ol Hacı Bey, der bir bardak su kapar gelirdi' diye içlenerek aklından geçirdi. Hacı amcanın aydınlık odasının kapısı çalındı, o böyle düşünürken... Gelini Firdevs oradaydı. Elinde su dolu bir bardak taşıyordu. Bardağı fırıldaklı bir küçük tabakta getirmişti, üstünde dantelli örtüsü vardı...

"Hacı baba! Bu kadar sinirlenmeyin, Allah aşkına! Ne var bu kadar üzülecek? Bakın, yine betiniz, benziniz atmış. Sesleri duyunca aşağıya indim. Yapmayın n'olur!" dedi, genç kadın. Zayıf, kara kaşlı, kara gözlü, incecik belli, ince yüzlü, zarif bir kızcağız duruyordu Hacı Eşref'in karşısında...

"Çocuklar uyudular, yattılar değil mi kızcağızım? Onları uyandırmayalım da!"

"Çoktan uyudular Hacı baba! İbrahim de uyudu, biraz geç geldi ama... Merak etmeyin!"

"O eşşeğin adını burada anma! Senin de kalbini kırarım. Zaten sen olmasan, şu bebeler olmasa... Kemiklerini kıracağım. Şairin dediği gibi, 'Ah! Evlad-u iyalım olmasa virân olası şu hane' Ben de evlat mevlat demeyeceğim ama..."

"Tamam hacıbabacığım. Siz yatın, sabah olsun hayrolsun, konuşuruz bunları..." dedi Firdevs, ardından kapıyı kapatıp kocasının yanına, üst kata çıkmaya başladı. Kocası değil mi? Çoktan affetmişti onu. Bornova pavyonlarındakilerin gözü çıksın. Utanmaz, arlanmaz karılar... Zaten İbrahim eve gelir gelmez, "Karıcığım, ben o orospuları her zaman bulurum ama ya seni? Seni bir daha bulamam ki" deyince affetmişti kocasını... Firdevs ara katın sahanlığından, çocukları uyandırmamak için ahşap döşemeler üzerinde peri padişahının kızı gibi, çıplak küçük ayaklarıyla yerlerdeki halıların üzerlerine yumuşacık basa basa geçti.

Hacı Eşref ise tavan ışığı söndükten sonra yorganı omuzlarına doğru çekmekteyken, her zaman yaptığı gibi, karşı duvarda zayıf pa-

rıltılarla ışıklarını dağıtan gece lambasının aydınlığında İsmet Paşa'yı selamlıyordu. Kurtuluş Harbi'nde Paşa'nın emrinde posta erliği yapmıştı. Sayısını unuttuğu bunca yıldır, Paşa'nın kendi eliyle imzalayıp ona armağan verdiği, şimdi odasında asılı bu fotoğrafı selamlamadan uykuya dalmamıştı. Paşa kurt yeniği ahşap çerçevelerin arasından Hacı Eşref'e, "Bunların hepsi geçer evladım, üzülme!" diyordu.

"Haydi, şimdi uyu! Evladını red etmeye filan da kalkma! Senin neseb-i sahihindir, torunlarının babası, gelininin kocası, tek evladın. Gün gelir, oğlun İbrahim Bolel de adam gibi adam olur! Kimler adam olmadı ki insandan ümit kesilmez... Sadece Çerkes Ethem'i adam edemedik, Çerkes Anzavur'u da; ama gelgelelim Celal Bey'i ona İş Bankası'nı kurdurup adam ettik yoksa başa dert olacaktı, hoş zaten sonradan bela oldu ya... Kendi başını da yedi, öteki üçüne de yazık etti. Diyeceğim şu, İbo da adam olacaktır."

Hacı Eşref, "İnşaallah yarabbül-ûn âlemin!" dedi, sonra Paşa'ya, on yıl evvel vefat etmiş nurlar içinde yatsın diye dilinden düşürmediği hanımına, gelmiş geçmişlerine ve Gazi'ye de dua okuyup gözlerini kapattı.

İsmet Paşa, duvardaki çerçevesinin içinde, Hacı Bey'in uyumasını bekliyor gibi, bakışlarını ayırmadan gülümseyerek ondan yana bakıyordu.

Sokaktakiler Hacı Eşref'in evindeki tüm ışıklar söndükten sonra yollarına devam etmişlerdi. Onlar gürültü patırtıyla yolları korku içinde bırakıp dolaşırken, otelin 9 numaralı odasında, Akhisar'ın yeni trafik polisi Cafer Üzgün düşler içinde uyuyor, yarı açık bilinciyle zaman zaman uykusunda gördüğü düşlere karışıyor, onlardan beğenmediklerini kovalayıp iyi birini gözleri önünde ısrarla tutuyordu.

En çok hoşuna gidense, düşünde ona kaymakamlık emriyle bir polis motosikleti verildiğini seyrettiği düşüydü. Bir motosikletine kavuşup görevini onun üzerinde yapsa, araçlara gel-geç işaretlerini motor selesinde oturup verse, sonra ortalık komünist kaynadığından motoruyla onları takip etse, müdürüne, amirine yok yok asıl Kaymakam Bey'e isimlerini, yedikleri herzeleri bildirse... Ah motoru bir olsa! Uyur uyanık yatıp motosikletli düşünü bir daha, bir daha arka arkaya izledi.

3

Kaymakam Müçtebâ evindeki salonda, bir kanape üzerinde uyuya kalmıştı. Yorgan ve yastığı hoca hanım oraya bıraktığına göre, Tenviye Hanım ona *"yanıma sakın gelme! Yatağa ilişme"* mesajını iletiyordu. Gitmek isteyen kim? Bigudileriyle yatan, bacakları ağdasız kadın! Jilet kullanır, sonra bacakları sert sert kıl içinde kalır! Bir keresinde ağda yapmış haspa, sadece etek boyu hizasına kadar; mostralık... Kaymakam beyin yanında soyunacağı tuttu da Müçtebâ Bey o zaman gördü: Eteğin bittiği yerden yukarısını tıraşlamamış, bacakların kalanı tüy yumağı içinde; öf! Yatakta, yastığında başını döndürse saçlarındaki sargılı bigudilere çarpar, ayağını uzatsa kadının tüylerine dokunur, midesi kalkar... Şimdi söylemesi yakışık almaz ama Tenviye Hanım'ın arada bir gaz çıkaracağı da tutar; alttan, gü-

rültüyle... Müçtebâ Bey geceleri yorganı kaç kez havalandırıp karısının bu halini yüz göz etmediğini hatırlayıp kendisini olgun biri saydı. Bunları hatırlayınca, Kaymakamın midesi yine bulandı, yüzünü buruşturup sıktı, öylece uyuya kaldı. Kanapede rahatsız, uyur uyanıklık arasında, sarhoşluğunu üzerinden atıp sabahleyin, mide ekşimeleri içinde uyandı. Aç karnına bir iki kez, öğüre öğüre lavaboya eğilip yüzüne soğuk sular çarptı, sıkıntıyla güne hazırlandı. Recep Efendi çoktan gelmiş, dışarıda bekliyordu. Salona dönerken, tül perdelerin arasından şoförünü, makam arabasının camlarını siliyor gibi yaparken, gördü. Manisa Ovası'ndan kopup Akhisar'ın üzerine gelen bulutlar, sabah sabah zift rengine dönmüşlerdi. Bulutların siyah çürük renginden kasabadaki her şey birden kangrene yakalanmış gibiydi. Yağmurun eli kulağındaydı.

Çerkes Kaymakam diye kasabada adına ek yapılan Müçtebâ Bey, aslen Gönenli'ydi, Çerkesliği oradan geliyordu. Müçtebâ Bey, Mekteb-i Mülkiye zamanında bir iki kız arkadaşı olmuş, okulu bitirip kaymakam çıktığında Ezine ilçesine atanmış, hatta o zamanlar kaymakam sıkıntısı yaşandığından, takvim 1960'lı zamanlardı, özel emirle askerliğini de asteğmen rütbesi altında ilçesinde yapmıştı. Ezine'deyken bir Bursalı Boşnak kızıyla nişan yapmış, o yoğurdun mayası tutmayınca ayrılmış, sonra bu kez Marmaris'e atandığında otelcilik yapan Bahar adında bir başka kızla nişanlanmıştı. Raslantıya bakınız ki Bahar da Bursalı'ydı, dahası Boşnak'tı. Onunla tam evlenmek üzereyken bir kırığını yakalayınca bu işlerden vazgeçmişti, hiç evlenmemeyi düşünüp aslında iyi edecekken, ta ki Tenviye Hanım'la karşılaşana kadar bu kararıyla oyalanmıştı. Tenviye Hanım ilkokul öğretmeni olarak ona mazbut, hanım hanımcık bir kadın gibi görünmesin mi, göründü, ona birden içi ısındı, evlendi. İşin tuhafı şuydu ki Tenviye Hanım da Bursalı idi, hatta Boşnak tarafı bile vardı. Bir vakitler İnegöl'ün Çingene mahallesine komşu bir yerde büyüdüğünden az buçuk göbek atmayı da bilir, çok kızıp sinirlenince, babaları tutmuş zenci kadınları gibi, kıvırtarak oynar, 'Oh canıma, oh canıma, oh ohhh!' diye karşısındakine takaza ederdi. Müçtebâ Bey, *'Benim bahtımın kumaşı da hep Bursa'dan mı kesilecek, hem de Boşnaklar'dan kısmet çıkacak anlaşılan'* dedi bir gün kendi kendine, sonra bütün evli erkekler

gibi yazgısına boyun eğdi, böylece Tenviye'ye âşık gibi yaşamaya başladı. Ama o Tenviye nerede, bu nerede idi; kendisini, sanki, otuzlu yılların Bekârlık Vergisi'nden kaçmak üzere evlilik denilen cendereye atmak merakında olduğunu çok sonradan anlayana kadar işler böyle sürdü...

O sabah da, Kaymakam, suratı bir karış asık halde, Tenviye Hanım'la pek ciddi günaydınlaştı, soğukça hatır sordu. Bir şeye gereksinmesi olup olmadığını hatırlattı. Yokmuş; iyi ki yoktu! Hoca hanım zoraki teşekkür edip elindeki sabah gazetesine döndü. Yüz göz olmuş bir karı kocalıktan kurtarabilecekleri hiçbir şey kalmadığından, Kaymakam şimdilik, arkadaşlarına kullandığı sözcükle 'zevahiri kurtarıyordu.' İki küçük kızı bir büyüse, o da emekli olup alsa başını çekip gitse Marmaris'e, Datça'ya... Bundan evvelki görev yeri Marmaris Kaymakamlığı'ydı ya, oradan aşina Knidos'a kadar yarımadanın havasına, suyuna... Orhaniye koyunu düşündü, teselli buldu. Kısa süren gündüz düşüne ara verip toparlandı. Sonra, karısı koltukta, sırtı ona dönük vaziyette oturmaya devam ederken, o tek başına oturduğu kahvaltı masasından aceleyle kalkıp o gün, Hükümet Konağı'na pek isteksiz, pek gönülsüz gitti.

"Acil bir şey yoksa..." diye seslendiği Kalem Müdürüne, makam odasının sünger üstüne muşamba vinleksle kaplandığından kabartılmış yastıklar gibi duran kapısını üzerine çekerken, "kimseleri yollamayın içeri, hatta bir yarım saat telefon da bağlanmasın... Gazeteleri gönder ama!" diye tembihledi. Orta şekerli kahveyi Recep kapı önünde çaycıdan aldı, kaymakam masasına kendi taşıdı. Kahvenin yanına bir bardak su, bir de Akhisar'ın gazete ana dağıtıcısı Salih Güzelce'nin kırtasiye dükkânından her sabah gönderdiği İstanbul gazeteleriyle, İzmir'in Yeni Asır'ı, ayrıca Akhisar Yerel Tribün gazetesi konuldu.

Recep Efendi geri geri çıkarken, odada her şey yolunda gidiyor mu gibilerinden ortalığı baştan aşağı bir kontrol etti. Kaloriferler mazot sıkıntısından çalışmıyordu; yerine, depodan bulunup çıkarılmış döküm soba kurulmuştu. Kasım ayının daha başlarındaydılar ama havalar da iyiden iyiye soğumuştu; "Aman kaymakamım üşütmesin" diye Recep Efendi erkenden yaktırıyordu. Çıkmadan bir daha

sobaya göz attı. Masa önündeki misafir sehpasında küllük dünden beri temizlenmemiş, bekliyordu. Kaymakama belli etmeden küllüğü kapıp dışarı sessizce süzüldü.

Kaymakam Bey, gazeteleri gelişi güzel karıştırıp sıralarını savdıktan sonra, en arkaya sakladığı gazetesi Cumhuriyet'i, eski bir dostun elini sıkar gibi muhabbetle gazete yığını altından çıkardı. Havada bir iki kez, iki eli arasında gergince sallayıp kırışığını açtı.

"Bakalım bütün bu anlatılanları bizimki nasıl yazmış!"

Ankara'da, Mülkiye yıllarındayken, şimdi başı sıkıyönetim mahkemeleri ile darda olan Anayasa dersi hocası, hep öyle derdi. Müçtebâ'nın diline de o ünlü profesörden kalmıştı bu söz: "Herkes ne yazarsa yazsın, olayı bir de *Cumhuriyet*'ten okumalı!" Uluslararası üne sahip hocası gazetede bir fıkra köşesi olduğu için mi böyle derdi, diye o vakitler aklına takılmadı değil; ne ki sonradan, Cumhuriyet'i elinden düşürmedikçe, bu söze hak vermeye başladı. Gazetesiyle hemhal olurken telefon çaldı. Kalem Müdürü'ydü.

"Telefon arzu edilmediği emrolundu amma zat-ı âlilerinizi Emniyet Müdürüm ısrar ile arıyorlar!"

"Yıldız Sarayı'nın mabeyincisi olmalıydı herif! Memalik-i Osmaniye-i Şahaneyi idare-i maslahat eder gibi konuşur..." diye içinden geçirip duraksadı, sonra almaca, "Peki, bağlayın bakalım!" dedi. Kulaklıkta bir cızırtı oldu, Kaymakam alıcıyı sol kulağından ötekine geçirdi.

"Kaymakam Bey! Günaydın efendim. Rahatsız etmek istemezdim ama bir telsiz emri geldi Vilayetten. Habersiz bırakmamalı kaymakamımı, diye düşündüm."

"Neymiş Müdürüm?"

"Emniyet Genel Müdürlüğü'nden bir telsiz emri gelmiş Vilayet'e... Birer kopyası İlçe Emniyetlerine gönderiliyor. Deniyor ki, efendim, anarşistlerin....."

'Off! Sıradan ve günlük şeyler! Bunu haber vermek için değil, asıl, dün geceki azarın üzerine sünger çekmek için arıyor kerata... Ben bilmez miyim bunları? Gece uykusunda rahat edememiştir.' Kaymakama, Emniyet Müdürü bir yandan telsiz emri özetini aktarıyordu: "Akhisar ve çevresi dağlık bölgesinde gruplaşmaya başlamış, eli silahlı eylemcilerin varlığından haberdar olunmuşmuş; bu bölücü, devletin milleti ve toprağıyla bölünmez bü-

tünlüğüne göz diken vatan hainlerinin köylere, bucak ve ilçelere, eğer yeteri kadar kuvvetlenirlerse Manisa iline dahi saldırlarda bulunmalarına karşı alınacak önlem ve hazırlıkların, Bakanlığın şu sayı, bu numara, o dosyada, şu evrağın falanca yerinde belirlendiğince yapılması emrolunurmuş...

"Teşekkür ederim. Başka! Başka bir şey var mıydı?"

"Bir de kaymakamım, yeni trafik polisimiz bugün görevine başlamak üzere geldi. Sizi ziyarette bulunmayı ısrarla istirham ediyor."

Kaymakam şaşırdı. Böyle bir gelenek ve devlet usulünce bir gereklilik de yoktu. Daire ve şubelere atanan memurlar, eğer özel bir görev ve önem taşımıyorlarsa, kaymakamla tanıştırılmazlardı.

"Ne amaçla görüşmek istiyor?"

"Efendim, Midyatlı bir ağanın adını veriyor, siz orada görevdeyken epeyi ahbaplık yapmışsınız, onu hatırlarmışsınız, size ondan selam getirmiş..."

"Midyatlı mı? Bak sen! Hay Allah... Mahfuz Ağa'dan olmalı... Hâlâ yaşıyor demek! Allah Allah! Garip... Peki, peki... Gönderin bakalım, gelsin. Tembih et yalnız, çok zaman ayıramam!"

Emniyet Müdürü, kaymakamla sır paylaşacak kadar yakın olduğunu bu tembih isteğiyle tekrar duyunca, rahatlamıştı; telefonu kapatmadan önce ekledi:

"Bu arada, nasıl söylesem" diye tereddütle konuştu, "Siz daha iyi anlar, farkına hemen varırsınız ama ben bu yeni trafikçiye dair ilk gözlemlerimi aktarayım. Demem o ki efendim, ne bileyim, biraz sırnaşık, biraz ukala birine benziyor, pek gözüm tutmadı anlayacağınız... Pek havalı, afili bir şey!"

"Adı neymiş?"

"Cafer Üzgün, efendim..."

Kaymakam, "Ne tuhaf bir soyadı!" dedi.

Önyüzünde "III-A Edebiyat Şubesi" yazılı çerçevenin asıldığı sınıf kapısında küçük bir pencere vardı. Matematik hocası Rıza Bey, sınav sessizliğindeki sıraların arasında arada bir dolaşıp döndükçe, gelip orada dikiliyor, boş koridorlara bakıyordu. Sınav başlamış, bir sessiz mırıltı sıraların arasında aralık kapıdan içeri giren kurander

gibi dolaşıyordu. Çocukların başları kâğıtlara yapışmış, boyunlar eğrilmiş, kalemleri tutan parmaklar sımsıkı, gergin...

O bakışlarıyla koridorun görünebilen uzaklıklarında bir öğrenciyi yakalarsa, kaşları çatılıyor, kapıyı aralayıp sessizliği bozmadan ders kaçağının hemen sınıfına dönmesini başıyla işaret verip hatırlatıyordu. Onlarınsa her zaman bir tuvalet bahaneleri olurdu; ya mideleri bulanmıştır ya çişleri gelmiştir. Rıza Bey itiraz istemez, tuvalet izni almış öğrenciler üzerinde yetkesini açıkça kullanırdı. İyi bir hoca, iyi bir müdürdü... Bir de sırası gelip iyi bir emekli olsa! Lise müdürlüğüyle birlikte son sınıfların matematik derslerine de devam edince, maaşına ek ödenek gelmiş, emekliliğe yaklaştığı şu son yıllarında, hocalık mesleğinden biraz olsun para kazanır olmuştu. Yoksa 25 yıldır ayakta ders verdiği sınıfların tebeşir tozundan kurtulduğu günlere, ona yakıştığını herkesin söylediği son iki yılda kurulduğu müdürlük masasına, öyle bir alışmıştı ki ona kalsa odasından dışarı çıkmaz, teneffüs bitimlerinde sessizliğe bürünen okul binasını çıt çıkmayan durağanlığını oturduğu yerden, bazen gözlerini kapaya kapaya dinlemeyi zevk edinirdi. Öyle anlarda, sınıfların birinden bir hocanın yükselen sesi geliyordur: *'Hah! İşte fizikçi Nuri Bey'in sesi bu! Bağırırsın tabii... Çocuklarla voleybol oynarsan, şimdi seni dinlemezler. Önce ciddiyet efendim, cid-di-yet!'* diye söylenirdi ya da bir cırtlak ses duyunca, *'Bu da biyolojici İlknur Hanım olmalı. Sen o kadar yüz verirsen şu serserilere, baş edemezsin elbette... Kaç kere söyledim. Hocanım, dedim, biyoloji dersi, dedim, netamelidir, dedim, öğrenciye hayvanlarda seksüel ilişki bölümlerini kestirmeden çabuk anlatın, dedim, bilmeseler de olur, dedim, zaten eşşekler her şeyi biliyorlar senden benden iyi, dedim, şımarıverirler çünkü, dedim! Demedim mi, dedim!'* derdi... *'Üstelik hocanım Allah ömür versin, mini etekle sınıfa gelir, makyajı boldur, efendim sonra gözlerini süze süze bakar... Evde kalmış kız halleri işte!'*

Cebir sınavından geçmez notu alacaklar, ders saatinin daha ilk on, on beşinci dakikalarında belli oldular. Sınav kâğıtları, biraz utana sıkıla hoca kürsüsüne bırakıldı, haylazlar ayak uçlarında kapıdan dışarı süzüldüler... Bu 'ilk'lere Rıza Bey, "Koridorlarda dolaşmak yok! Bahçede görünür yerde durun. Sigaranın kokusunu burdan alırım, ona göre ha! Bana kül yutturamazsınız!" diye yarı fısıltılı uyarılarda bulundu. Sınavın ortalarına doğru kâğıtlarını verenlere bu uyarılar

pek yapılmazdı. O aşamadaki sınav terk edicileri zaten ya şapşal ya da âşık sivilceli kızlarla, tıraşları uzamış oğlanlardı; sigara zulasını kuracak yetenek bile onlarda zaten bulunmazdı. Rıza Bey şapşalla, haylazı ayırmayı öğrencinin gözünden şıp diye anlardı artık... Sınav saatinin sonlarına doğru sınıfın en iyileri kâğıtlarını verirler, bir gurur, bir azamet içinde oradan geçip giderlerdi. Tam sonuna doğru değil ama! Zilin duyulmasından bir on, on beş dakika önce... Zilin çalma saatine doğru kalanlarsa, ya müşkülpesent ya da orta seviyeli olduklarından son dakikada ilham bekleyenlerdi. Ne yazık ki beklenen ilham tılsımı çıkıp gelmeyecek, onların da sonları sınavdan ilk çıkanlardan farksız olacaktı.

Sınıfın iyilerinden İlhan Ulukanlı, 1067 nolu edebiyat şubesi öğrencisi, kâğıdını uzatırken Rıza Bey fısıltıyla, "Teneffüs saatinde odamda ol!" dedi. "Yine bir haltlar karıştırmışsın... III-B'den Ergun'la Hamit de gelecekler. Gel de savunmanı yap, bakalım!"

"Savunma yapılacak bir şey yok, hocam!" diyecekti, İlhan duraksamıştı. Dün geceki gözaltına alınma olayından söz ediyor olmalıydı Rıza Bey... "Peki hocam, odanızda olacağım" diye yanıtlayıp çıktı. Rıza Bey'in karşısında iliklediği ceketini koridorda açtı, doğruca arka bahçedeki zeytinlerin arasına giderken, sabahtan astar içine sakladığı sigara paketini eliyle yokladı. Zile, teneffüs arasına on beş dakika vardı. Ergun ve Hamit'le Müdür Bey'in kapısında karşılaştılar. Ergun, "N'aber? Nasıl geçti sınav?" dedi. Hamit sessizdi, belleğinin derinliklerinde kalmış bir şeylerle hesaplaşıyor gibi kendi kendineydi... Bir yandan miyop gözlüklerini siyah, özensiz bağlanmış, biraz da yağlı kirli kravatına siliyordu. İlhan kendini tutmasa, uzanıp kalın bağalı miyop camları elinden alacak, kendi tertemiz mendilinde silecek, "Al, işte böyle silinir bu tenekeli şey!" diyecekti. İlhan, 'sınav işte, her zamankilerinden biri' gibi bir umursamazlıkla elini salladı: "Boşver!"

Rıza Bey masasına kurulu oturuyordu, onlar içeri girdiklerinde... Beden Eğitimi öğretmeni Murat Bey'le Coğrafyacı Yılmaz Hoca ayakta duruyorlar, Atatürk ise Müdür Bey'in tam arkasındaydı ve kapıdan girenlere yukarıdan bakıyordu, dudaklarının ucunda 'Sizler benim, *Ey*! diye seslendiklerimden misiniz!' sözü takılıydı, İlhan bir ara öyle düşündü, gülümsedi.

"Emniyet Müdürü'nden öğrendik. Geceyarısı elde kova, fırça yakalanmışsınız. Nereyi boyamaya gidiyordunuz beyler? Gelin boya yapın desek, yardım istesek gelmezsiniz, ille muzırlık olsun... Nevzat denilen serseriden geçen yıl ne çektiğini bir ben bilirim, bir de Allah! Mezun edene kadar akla karayı seçtim. Dayısı Manisa mebusu! İki de bir telefon açar... Siz gidin, gidin onu bulun yine; onun arkası kalın, ya sizinki... Çulsuz takımı sizinkisi. Öteki boyacılarınız da Sanat Okulu öğrencileriymiş. Onlara da boya yapmak yakışır, hani! Onların müdürleri de laf aramızda biraz umursamazdır, umursamazlığı solculuğundan... Köy Enstitüleri'nden gelme, Tonguççu! TÖB-DER'den dışarı çıkmaz! Eski TÖS'çü! Ama benden af beklemeyin. Ben devletçiyim... Biz Ata'yla gözümüzü açtık, Paşa'yla devam ettik. Neyse, anlat bakalım İlhan, önce senden başlayalım."

Sorusunun ardından Müdür Bey, İlhan'ın gözlerinde o yanıt verirken düşüncelere daldı: İlhan okulun, hatta ilçenin, hatta hatta vilayetin en iyisiydi. Rıza Bey'in, İlhan'ın solculuğu bir yana, ondan şikâyeti yoktu aslına bakılırsa... Bir iki ufak şeyin, göz ardı edilebilir şeylerin dışında! Geçen yıl, acil olarak hastaneye sevk aldığında, yokluğundan istifadeyle lisenin tiyatro salonunda sergilenen solcu piyes İlhan'nın başı altından çıkmıştı; bunu saymazsa her şeyi düzgün çocuk... Nerden bulup ve nasıl akıl edip alelacele kotarmışlardı, bir iki haftanın içinde... Şimdi yine, birdenbire o piyesi hatırlayınca, canı sıkıldı, içinden söylendi:

'Şu ayakta dikilen salak coğrafyacı Yılmaz Bey de bana muavinlik yapacak güya... Ayakta uyuyor ayakta! Kandırmışlar zavallıyı...Ben kül yutar mıydım, ben olsam!' Müdür, İlhan'a aslında, *'Aferin Kerataya, sizleri faka bastırmış'* diye kızmamıştı. *'Gerçi Sovyet yazarın, Gorki mi, ayı Yogi mi her ne hergeleyse işte onun oyununu benim giyabında oynayan bu çocukların arkasında, şu yeni edebiyat hocası Melih Sayılı da vardı'* Müdür Bey bunu da biliyor, bilmezden geliyordu. Melih Hoca'yla İlhan'ın ve solcu çetenin koridorlarda gizli gizli kitap alıp vermeleri, *'Ne okurlar ki fısır fısır, gözlere yazık vallahi! Onun yerine cebir çalış oğlum, cebir!'*, Melih Hoca'nın müfredatta yer almamasına karşılık sınıfta komünist şair Nâzım'dan şiirler tavsiye etmesi... Bir de onun konuşurken, ikide bir "Ya, işte böyle!" demesi kanına dokunuyordu. *'Ne demek ya işte böyle! Hergele, sanki her şeyi bilir de*

bir afra tafra ile satar: Ya, işte böyleymiş, seni gidi dayak yoksunu... İyidir ama hocamız bütün bunlara rağmen...' Okul duvar gazetesine solcu hikâyeler; Fakir Baykurt'tan, Mahmut Makal'dan, Rıfat Ilgaz'dan filan... Hepsini biliyordu, gözünden kaçar mı?

İlhan'ı da biliyordu başından bu yana... İlhan, okula geldiğinden beri solcu... *Payitaht*'ta kapmış bu mikrobu! İlhan lise bire burada başlamıştı ama İstanbul çocuğuydu. İlk ve ortaokulu Kadıköyü'nde okumuş, *'ne de olsa payitaht terbiyesi almış. Bizans'dan gelme...* Buraya taşınmışlar, sonra... Babasını geçen yıl burada defnetmişlerdi, şimdi dul annesiyle Hacıishak Mahallesi'nde tek katlı bir kira evinde, üniversiteyi kazanmasının ardından muhakkak ki buradan hemen ayrılacakları zamana çentik atıyorlardı. *'Geri dönecekler! Kazanır üniversiteyi bu İlhan, kazanır. Hem de iyi bir okulu... Ardından da zaten kaçınılmaz olarak lise birincisi olacağından, okul girişindeki hatıra panosunda 1975'liler çerçevesine fotoğrafını astırır da öyle gider. Şu devrimcilikten bir vazgeçse, üniversite diye gidip bir de İstanbul'da, yahut Ankara'da solcu-sağcı çatışmasında, Allah muhafaza, şeytan kulağına kurşun, başına bir hal gelmese çocukcağızım... İyi çocuk! İyi! Bu var ya bu, vallahi Amerika'dan burs bile bulur ama komünist ya gitmez oraya... Komünisttir ama iyidir yahu...* Müdür Bey, içinden geçen sempati yüzünde okunmasın diye kaşlarını biraz daha çattı, İlhan'a o bir yandan konuşurken, çatık kaşlı ve kederli baktı; gözleri gülüyordu ama *'iyidir İlhan iyidir...'*

İlhan gibi, Ergun ve Hamit de iyi çocuklar! Ama ya şu siyaset merakları yok mu? *'Kim bela ettiyse memleketin başına, Cenab-ı Allah da onun başını alsın. Milletin çocuklarını birbirlerine düşürdüler. Allah yazdıysa bozsun, gelecekleri ellerinden kayacak... Devleti kurtarmak size mi kaldı, bebey akılsızlar? Okuyun, okulunuzu bitirin, yuva kurun, çoluk çocuğa karışın, sonra mebus olun, devlet adamı olun! İlle solcu olacaksanız, girin CHP'ye... Ortanın solu iyidir, fazlası zararlı! Her şeyin azı karar! O zaman siyaset yaparsınız. Ah, İlhan ah!'*

İlhan da, Rıza Bey'e yanıt vermezden önce, geceleyin Hüseyin abilerinden ayrılıp yazı yazmaya çıkacağı andan itibaren olanları, bir çırpıda belleğinden geçirdi. Asfalta çıktıklarında hem önlerinde hem birkaç yüz metre gerilerinde iki polis minibüsüyle çevrilmişlerdi, tam gerisin geri zeytinliğe kaçacaklarken... Kaçabilirlerdi aslında! Ama ah o Nevzat! Nevzat elindeki boya kutusunu molotofkokteyli fırlatır

gibi önlerine çıkan minibüse fırlatmış, minibüsün camı çatlamış, araç boya içinde kalmıştı, Nevzat da bir yandan "*Yaşasın Gerilla! Devrimci mücadele durdurulamaz! Kahrolsun Oligarşik Dikta*" diye bağırıp polislerle yumruk yumruğa gelmişti. Onu bırakıp nasıl kaçsınlar? Polis sille tokat çocukları minibüse tıkmış, suç aletleri sayılan boya kutularıyla, fırçaları da arkadan gelen ötekine almışlardı. Neyse ki Hüseyin abileri, Nevzat'a güvensizliğinden, önceden sendikada bir ara onun ceplerini aramış, ötekilerle yazıya gönderirken bundan emin olmak istemişti. Hüseyin abi akıllı adam, iyi devrimci! Yoksa... Şimdi, kesinlikle Nevzat'ın üzerinde çıkacak bir bıçak, bir saplama, en azından bir Bursa çakısı yahut bir tornavida bile onların başına dert olacaktı.

Polis otosunun kırık, çatlak ön camı yarı yarıya kızıla boyalıydı, öyle geldiler merkeze... Yolda da çocuklara birer, ikişer tokat attılar. Ama İlhan'a hiç! Onun kasabada sevildiğini biliyorlar; İstanbul çocuğu... İlhan annesinin ördüğü boyun atkısının ardından hırsla soluyordu. Nevzat'a daha çok vuracaklardı ama polislerin amiri, Ankara'daki mebus dayıyı anımsatmıştı ötekilere... Ellerini çektiler, o yüzden. Arka koltukta sinsi sinsi oturan şu *Bekçi Murtaza*, orada olduğuna göre, İlhan artık emindi, o gammazlamıştı onları...

Minibüsten inerlerken İlhan dayanamadı, Bekçi Süleyman'a, "Sen de mi *Bekçi Murtaza* Efendi! *E tu Brutus*!" dedi...

Bekçi Süleyman ise korkuyla geri çekilerek, "Ha! Ne diyon?" dedi.

"Bekçi Murtaza da kim ülen?"

Emniyette birkaç saat geçirdiler. Emniyet Müdürü gelmiş, sonra kaybolmuş, sonra yine geri gelip, "Salın şu namussuzları... Halkçı Kaymakam'ın isteği. O koruyor bu kızılcıkları..." talimatını koridorda verdiğini, İlhan o sırada duymuştu. *'Kaymakam Müçtebâ Bey! Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne mi gitmeli yoksa; Mülkiye'ye! Ankara'ya... İktisat Fakültesi daha iyi! İstanbul'da...'*

Sonra, ifadeleri alındıktan sonra, hepsi evlerine dağıldılar. İlhan evlerinin bahçesine açılan menteşesinden sarkmış düşük tahta kapısını yerde sürüyüp açarken, "Bir aralık onarmalı şunu... Elimdeki kitapları bir bitirsem, zaman ayıracağım ama... Annem anımsatıp duruyor ya!" dedi. Sessizce, iki adımda bahçeyi geçti. Evde tek bir

ışık yoktu. Annesi çoktan yatmış olmalı. Üç basamaklı merdivenle çıkılan girişin sahanlığına gelip orada durdu, bir sigara daha içti. Üniversiteye başladığı gün, şu Akhisar'dan bir kurtulsun, söz verdiği gibi kendine, sigarayı hemen bırakacaktı. Nevzat alıştırmıştı onu... Nevzat bir yerlerde okumuşmuş! Jack London'da, roman kahramanı *Martin Eden*'a birisi *'sigara sosyalistin en iyi arkadaşıdır'* demişmiş... Pöh! İlhan da öyle başladı; sosyalist ya, içmeden olmaz!

Bahçeye sessizce geldiği gibi, yine sessizce içeri süzüldü. Odasında soba yoktu, baca deliği olmadığından, cama delik açtırmaksa kentli zevkine ters gelmişti. Soğuğa karşı mangal kullanıyor odasında, bunu İstanbul görgüsünden kalmış bir eski âdet sayıyordu. Annesinin sobadan oraya taşıdığı kömür korlarını mangalda canlı, alazlı bulunca sevindi. Karanlıkta yatağında oturup bir süre bakır mangaldaki minik kıpırtılarla, belli belirsiz ışıldayan alevleri seyretti. Ateşten çıtırtılar geliyordu. Oda ılıktı; soyundu, dökündü. Gece yarısı soluk soluğa kaldıkları, yürek çarpıntılarıyla biten olayı bütün bütün unuttu. Sonra pazardan alınma tahtadan piknik masası üzerindeki cebir dersi notlarına gömüldü. Sabaha karşı nasıl yatağına geçtiğini, uyandığında anımsayamıyordu bile...

İlhan sözlerini tamamladığında dışarıya yağmurunu boşaltan son bulut da Akhisar üzerinden gitmiş, birazcık güneş belirmişti. Rıza Bey'in odası aydınlandı. İlhan olan biteni çabuk ve kısaca derleyip, toparlayıp öyle değişik bir tonlamayla anlatmıştı ki böylece Lise Müdürü Rıza Bey'in aklında bütün olan bitenlerin sorumlusu olarak tek bir kişi kalmıştı: *Bekçi Murtaza!*

İkinci dersin zili çoktan çalıp koridorlardaki koşuşmalar, tek tük ayak seslerine döndüğü sırada, Rıza Bey çocuklara şimdilik bir ceza vermeyeceğini bildirdi. Kabahatleri belliydi. Ergun'u, Hamit'i dinlemese de olurdu, *'Şimdi, kem küm, konuşamaz bu kakavanlar, az önceki hitabetin içine ederler!'* Bir daha böyle şeylerin olmamasını öğütleyerek, onları sınıflarına gönderdi. Rıza Bey arkalarından, iyi öğrencilerinin kötü adamı *Bekçi Murtaza*'ya duyduğu kızgınlıkla, Murat ve Yılmaz Hoca'lara seslendi."Bir daha, şu *Bekçi Murtaza*'yı bizim okul çevresinde görürseniz bana haber verin... Emniyet Müdürünü, hatta Kaymakamı da arayacağım, bir daha Bekçi Murtaza bizim çocuklara iftira at-

masın. Çocuklarımı gece gündüz casus takibinde bırakamam. Bakın! Delikanlıların psikolojileri, moralleri iyiden iyiye bozulmuş. İlhan'ın gözlerinden okunuyordu. Paranoyik depresyona girecekler, tam da üniversite sınavı arifesinde... Olmaz efendim, olmaz! *Bekçi Murtaza* filan yok! İs-te-mem!"

Beden eğitimci, "Müdür Bey!" diye araya girdi: "Bekçi Murtaza diye biri zaten yok ki! Bekçi Süleyman var! Karıştırmayın hocam..."

"İlhan öyle dedi ama..." diye güvenle konuştu Rıza Bey.

Murat Hoca daha iyi biliyordu müdüründen, durumu açıkladı: "Efendim" dedi, "Kendi öyküsündeki gerçek kahramanı Orhan Kemal'in romanındaki düşsel kahramanın adıyla değiştiriyor... Hep yapar bunu! Şimdiye dek fark etmediniz mi hiç? İnsanları roman kahramanlarının adlarıyla dillendirir...

"Öyle mi? Hayır, hiç fark etmedim açıkcası... İlahi çocuk!"

Yılmaz Hoca'ysa bön bön bakıyordu. Murat Bey'in söylediklerinden bir şey anlamamış, sadece Akhisar'daki iki bekçiden birlikte söz edildiğini sanmıştı.

Murat Bey Yılmaz Hoca'nın koluna girmiş müdür odasından dışarı çıkıyordu. Yılmaz Hoca İlhan'ın düzgün konuşmasını ve iyi bir eğitimle donandığını fark edip Murat Hoca'ya yönelttiği, "Nereden gelme bu İlhan, azizim" sorusuna hemen yanıt alamadı. Koridordaydılar. Karşıdan, yeni atanmış kimyacı Fatma Hanım onlara doğru, salına salına yaklaşmaktaydı. Beyaz kısa önlüğünün bir cebine elini sokmuş, öteki eliyle bir kitabı göğüsleri hizasında taşıyordu. Kitabın kapatamadığı irice göğüslerinin ötekisi üzerinde, önlükteki üst cebe bir kalem yerleştirmişti. Sütlü kahve rengi, kırçıllı eteği, önlüğünün içinden uzunca duruyor, genç kız sayılacak yaştaki hoca hanımın düzgün bacaklarını diz boyunda kesiyordu. Sivri ama çok uzun sayılmayan topuklu siyah ayakkabılarının koridordaki tık tık sesi duyulunca, Murat Bey'in kalbi de eşzamanlı atmaya başlamıştı. Kısa kesilmiş saçlarıyla, toparlak sevimli yüzü Murat Bey'in yüreğini, onu ilk kez öğretmenler odasında gördüğü anki gibi, şimdi yine bir daha hoplattı. Öyle karşılaşınca, beden eğitiminden ona kalmış kaslı omuzlarını hafifçe kaldırdı, futbolcu ayaklarının çarpıklığını gizlemek için adımlarını yavaşlattı, eliyle saçlarını belli belirsiz taradı.

Murat Hoca, gözlerini hoca hanımdan ayırmadan, önceki konuya devam ediyordu.

"Bilmiyorsunuz anlaşılan!" diye Yılmaz Hoca'ya açıklıyordu:

"İlhan ortaokulu Kadıköyü'nde, İtalyan mektebinde okumuş. O vakitler babasının hali vakti yerindeymiş. Ortaokulu bitirdiği yaz, babası bir zeytin işine girmek için buraya yerleşmeye karar vermiş, taşınmışlar. Talihsiz bir karar! Aynı yıl, birkaç ay geçince amansız bir hastalıkla, aniden kanserden gidiyor pederi... Elde avuçta ne varsa hastanelerde harcıyorlar. Sigorta migorta da yok! Eşraftan, Bolel zeytincisi Hacı Eşref Bey arka çıkmasa, dul annesiyle sokaklarda kalacaktı çocukcağız. Hacı Eşref, İlhan'ın babasının eski bir dostu! Dost dediğin böyle günde belli olur. İşte İlhan'ın öyküsü bu. Sen kalk buralara gel, olacak şey mi? Hayat işte!"

"Hayat zor ve zalimdir, Murat Hocam!" Yılmaz Bey kendinden beklenmeyecek bir yanıtla karşılık vermişti. Murat Bey buna çok şaşırmış gibi, gözlerini, onlara iyice yaklaşan Fatma Hanım'dan bir an çekip ona baktı. Sonra tekrar başını çevirip baş selamıyla, "İyi dersler Fatma Hanım!" dedi.

Fatma Hoca, karşılık verdi, tam da onları birkaç adım geçmişken, dönüp Murat Hoca'ya, "Siz okulun eski hocalarısınız. Bilirsiniz'! diye sordu:

"Az önce, lise sondan İlhan'la koridorda karşılaştık, yanında iki arkadaşı daha vardı. Bana, *İyi dersler Feride Hocanım*, dedi! Ben, *Fatma demek istiyorsun galiba*, diye yanıtladım. Gülümsedi o zaman, bu kez sadece *İyi dersler hocam*, diye karşılık verdi. Ne demek istemişti acaba? Yoksa, bir de Feride Hocanım mı var okulumuzda? Benim bilmediğim..."

Murat Hoca, Fatma Hanım'la konuşma şansı yakalamıştı, sevinerek yanıtladı:

"Hayır yok! Sizden başka kimse... Demem o ki, bakın ben de karıştırıyorum; sadece siz, Fatma Hanım varsınız... Biz de az önce bunu konuşuyorduk... İlhan bunu hep yapar. Roman karakterlerini gerçek insanlarla karıştırır. Bilerek... Bence bunu yapmakla, kitap dünyasından kopmamaya çalışıyor... Siz de buna alışın! Önceleri bana da tuhaf gelmiş, bir parça saygısızlık kabul etmiştim; ama sonra, sonra

İlhanı'ı tanıdıkça, bunun saygısızlık değil, koparılıp geldiği kentinin kültürüne duyduğu özlemle ilgili olduğunu gördüm. Kabullendim...

"Hımm!" diye dudaklarını büzüp, *demek öyle* anlamına gelecek bir ses çıkardı, Fatma Hanım; Murat Hoca'nın canı gitti kırmızı, etli, azcık sulu dudaklara bakarken... İkisi de bekâr, ikisinin de yaşı yaşına, başı başına uygundu: Neden olmasın? Fatma Hanım'ı boş bırakmamalı, kaparlar diye bunu arzularken, öteki sordu:

"Peki, Feride Hocanım kim?"

"Reşat Nuri Güntekin'in *Çalıkuşu*'nu muhakkak okumuşsunuzdur ama unutmuş görünüyorsunuz Fatma'nım!" Ondan okumadığını duymak, bir yıkım olacaktı.

"İyi dersler!" diye ani bir dönüş yapıp hızlı hızlı ayrıldı yanlarından Fatma Hoca! Kızgın görünüyordu, yürüyüşünden belli olacak biçimde... Beden eğitimci ise içinden, *'Okumadıysa ne çıkar bundan? Evlenir evlenmez eline tutuşturur, okutuverirm'* diye geçiriyordu. Murat Hoca bilmeyi istemiyordu ki okuma merakı insanın gönlüne kitabı eline vermekle sokulamazdı.

Cafer Üzgün o sabah epeyi erken kalkmış, resmi elbiselerini giymeden önce dışarı çıkıp otelin az ilersindeki berberde tıraşını olmuş, sıcak suyla dolu ibriği *'dök oğlum, dök'* diye çırağının eline tutuşturan ustanın ellerinde saçını, başını yıkatmıştı. Berberden ayrılırken son saniyede kendini tanıtmış, oradan aldığı tavsiyeyle hemen karşı kaldırımda görünen börekçiye gitmiş, ballı süt yanında iki de poğaça yemişti. Bütün bunlar 40 dakikasını almadı. Otele döndü. Resmi, trafikçi elbiselerini giyinip Emniyet Müdürlüğü'ne gittiğinde mesai saati başlamamıştı, bile...

Emniyet Müdürü'yle tanışması, çok değerli bulmadığı bu yeni amirini çabucak aradan çıkarıp atama yazısını özlük işleri kaleminden geçirmesi, Emniyette bir iki kişiyle merhabalaşması bir saatini almıştı.

"Bendeniz Cafer! Cafer Üzgün... Memnun oldum. Eh! Bir çayınızı içeyim bari... türünden el sıkışmalarla başlayıp karşılıklı sözlü yoklamalar şeklinde meslektaşlarla yaptığı sohbetleri oldukça kısa tutmaya çalıştı. Önemli işlerin adamıydı Cafer, böyle sıradan masa

başı işlerle oyalanamazdı. Oradan kendini kurtardıktan sonra, saat dokuz buçuk sularında Hükümet Konağına, Kaymakam Bey'i görmeye gitti.

Cafer, Kaymakamın yanına girmek için Yazı İşleri odasından beklemeye alındı. Yazı İşleri Müdürü'nün başını kaşıyacak hali yok görünüyordu. Başka zaman olsa Cafer, böyle şeylere hiç aldırış etmez, kırk yıllık tanıdıkmışcasına bir yerlere ilişiverir, hatta odacıya çay, kahve söyletir, orta sehpada duran gazeteleri karıştırırken sigarasını da tüttürürdü. Ama bu sefer, bunları yapmaktan kendini alıkoydu ve terbiyeli, terbiyeli ayakta dikildi. Ne de olsa ilkti! Konuşma devam ediyordu, Akhisarlı bir işadamı şikâyetçiydi belediye hizmetlerinden, Belediye Başkanı'nı aramış ancak yanıt alamamıştı. Yazı İşleri Müdürü'ne şimdi Kaymakam Bey'e ulaşmak istediğini söylüyordu. "Efendim anladım, Aktavyum tesisleri duvarlarına yazılar yazılmış... Belediye gelip temizlemiyor dediniz, anladım... Anladım, hep anarşitlerin işi bunlar... Anladım efendim, Kaymakamıma ileteceğim efendim... Sizi arayacaktır efendim... Hiç ihmal etmez böyle şeyleri, mutlaka arar efendim...

Yazı İşleri Müdürü arada başını kaldırıp bakınca, orada bir trafik polisi gördü. Kaymakam az önce kendisini ziyarete gelecek bir trafikçiden söz etmemiş olsa, sol eliyle *'şimdi git, sonra gel'* gibilerinden bir el hareketi yapar, başından savardı. Bu trafik memurunun kılık kıyafetinde bir tuhaflık, bir ötekilere benzemezlik vardı ya, kaymakam yardımcısı gibi günün sorunlarından bunalan Yazı İşleri Müdürü bunun üzerinde durmadı. Cafer Üzgün ise hemen söze atılmıştı, "Ben de Mahfuz Ağa'dan, Savur İlçesi'ndeki ağadan selam getirdim" dedi. Yazı İşleri Müdürü biliyor gibiydi bu ayrıntının söyleneceğini. Kaymakam'ın o günkü programındaki yoğunluğu bildiğinden, trafikçiyi bir an önce içeri aldıktan sonra, birkaç kez odaya girip çıkacak ve türlü işlerin varlığından söz edip konuğun ziyaretini orada kısa kesmesini hatırlatacaktı. Bu onun görevleri arasında başta geleniydi. Müçtebâ Bey'in kapısını araladı, başını uzatıp Cafer Üzgün'ün geldiğini duyurdu.

Trafikçi Cafer içeri girer girmez, subayları aratmayacak bir edayla baş selamı verdi. Amerikan filmlerinden hatırladığı kadarıyla, o

sırada şapkasını sol kolu altına sıkıştırmıştı. Harfleri eze eze, "Bendeniz, trafik polisiniz Cafer Üzgün, muhterem kaymakamımı selamlıyor, efendim!" dedi. Baş selamını az bulmuş olacak ki, bir kez de gecikmiş bir topuk selamı verdi, ardından da ekledi: "Emrinize amadeyim!"

Müçtebâ Bey ona ilk baktığında, karşısında gülmemek için zorlanan ama ne yapsa, yine de sırıtmaktan kendini alıkoyamayacağı belli olan, sirk kaçkını beceriksiz bir palyoça var zannetti. Kendini toparladı; çünkü bir an, bir şakayla karşılaşıyor sanmıştı. Dün geceden beri sıkıntılı anlar yaşamamış olsa, o sıkıntıların yüküyle belleği dolu olmasa, bir de devlet idaresinin yapıldığı bir mekânda laubaliliğe o güne dek hiç göz yummadığını hatırlamasa, belki bu adama bakıp dakikalarca güler, gülerdi. Zembereği kurulu bir düzeneğin aniden boşalıp kendini oraya buraya çarpa çarpa fırlatması gibi gülebilirdi bu karşısındakine... Kaymakam, gülmesine dizgin vurarak, Cafer Üzgün'ü baştan aşağı bir daha süzdü. Kendini tutamadan bir kıkırdadı ama Cafer bundan cesaret aldı.

Akhisar Emniyet binasından çıktığında üzerinde takılı olmayan birkaç kokart, uzaktan belirsiz dört ya da beş rozet, bir Atatürk arması, birkaç yıldız ve nereden edindiği belli olunmayan ancak Kaymakam'ın ilk aklına geldiğince, bir antikacıdan satın alınmış olması ihtimalinden başkası düşünülemeyecek iki apolet sol ve sağ omuz başlarında asılıydı. Bu haliyle Prusya'nın Bismark Ordusu generallerine ne çok benziyordu... Cafer kaldırım boyunca mı yoksa Hükümet Konağına girdiğinde mi bütün bunları takınmıştı; yoksa yoksa, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün yeni bir talimatnamesiyle polis teşkilatında kılık kıyafet düzenlemesi yapılmış da Kaymakam'ın bundan haberi olmamış ancak buna ilk uyan Cafer Üzgün mü olmuştu? Kaymakam bir ara, telefon açıp bu kılıktan Emniyet Müdürü'nün haberdar olup olmadığını sormayı, bundan emin olduktan sonra karşısındakiyle konuşmaya başlamayı düşündü.

Aslına bakılırsa Müçtebâ Bey, kibar ve güngörmüş bir adamdı. Dairedeki odasına gelenleri küçük, büyük demeden, rütbesine ya da makamına bakmadan ayakta karşılar, ayakta yolcu ederdi. Ancak bu kez bir oldu bittiye gelmiş gibiydi. Yerinden bile doğrulamadan ma-

sasında oturmaya devam etmekteydi. Trafikçi Cafer dudaklarında ince ve düz bir çizgi gibi beliren sırıtmayı terk etmeden, asıl emrivakisini yaptı: Cebinden bir zarf çıkardı ve iki adımda Kaymakam'ın masasına ulaşıp uzatıverdi. Kendisini, bir davet beklemeden masanın önündeki koltuğa bıraktı. Kaymakam zarfı açarken, o bir yandan anlatıyordu:

"Mahfuz Ağa'nın mahsus selamları zarfın içinde efendim... Yakın akrabam olurlar. Bendeniz büyük kentte büyüyüp polislik mesleğine avdet etmekle kendi memleketimi hiçbir zaman unutacak böbürlenmeye girmiş değilim. Her yıllık iznimi alışımda giderim. Eş, dost, akraba... Affedersin, evlenmedim de bugüne dek. Bekâr olunca, hele bir de yıllar geçince, yaşlanınca insan daha bir düşüyor akrabaya.... Buraya İskilip kazasından atanmayla geliyorum. Atama emrini aldıktan sonra Savur'a da uğradım...

Kaymakam eliyle susturdu; artık kızmaya başlıyordu. Mektubu çabucak okuyuverdi. Zaten birkaç satır... Yarısı selam, kelam... Hatır sormalar, vesaire... Bir şeye ihtiyaç var mı, türünden sözlerin ardından, Kaymakam'dan Cafer yeğenine arka çıkması rica ediliyordu. Savur'da görevliyken, kaymakamlığının ilk yıllarında tanıştığı Mahfuz Ağa o zamanlar ellilerini sürdüğüne göre şimdi hayli yaşlı olmalıydı; ama hafızası, adına benzer şekilde maşallah taş gibiydi. Ağa'yla aslına bakılırsa ne zamandır görüşmemişlerdi, o yıllarda da kaymakamın arası şöyle, böyleydi. Cafer Üzgün'ün şimdi kaymakamı, sanki büyük kuzeni olan ağanın çok eski ve önemli bir dostuymuş gibi görmesini sağlayacak kadar değil... Cafer Üzgün aslında biraz yüz bulsa, kalkıp kaymakamı yanaklarından öpecek, belki sıkı sıkı sarılıp Mahfuz Ağa adına hasret giderecekti.

Zarfı ulaştırdığı için Cafer Üzgün'e teşekkür etmeyi unutmadan söze başlayan kaymakam, yeni görevinden dolayı onu tebrik etti, kasabaya hoş geldiğini ve hayırlı vazifelerle hizmetinin iyi geçmesini diledi, ardından da "Selam ilettiğin için tekrar teşekkür ederim memur bey!" diye başladığı sözlerini şöyle tamamladı:

"En kısa sürede Mahfuz Ağa'ya bir kart atıp ben de buradan selamlarımı göndereceğim. Sizin de salimen buraya ulaştığınızı, göreve başladığınızı yazarım. Ancak ne var ki size arka çıkılmasını gerektire-

cek bir durumun olacağını sanmıyorum. Olsa da, devletimiz memurlarının hak ve hukuklarını korumakla yükümlü olduğumdan, fazlasını zaten yapamam... 657 sayılı meslek yasası ne emrediyorsa, o kadarı! Sakın benden başka özel böyle bir şey istemeyin!"

Cafer Üzgün, üzülmüş görünüyordu, "Ya! Öyle mi, efendim?" dedi. "Aslına bakarsanız fazla bir şey talep edecek değilim, kasabanın kıdemli trafikçisi olunca meydanda dolaşmak yeterlidir. Kasaba yaygın, geniş, o nedenle trafik otosuna genç memurları versinler ricasından başka ne isteyebilirim ki..." Sonra, tam sırası gelmiş gibi, "Peki Emniyet Müdürüme söyleseniz de bana bir motosiklet verseler. Görevim için elbette... Bunu olsun, yapar mısınız?" diye sordu.

Kaymakam Müçtebâ bakışlarını, Cafer'in konuşurken kıpırdayan omuzlarında sallanmaktaki apoletlerin bürümcük bürümcük ince kordonlarından bir anda çekip trafikçinin yüzüne uzun uzadıya baktı. Bugün iyi ve sakin huylu bir günündeydi; Eşref saati dedikleri cinsten... Akşama kadar bu ruh halini korursa, belki bu akşam erkenden eve gider, hatta belki orada her şey yolunda olacağından Tenviye Hanım'la kavga etmez, küçük kızlarıyla birlikte yemeğe oturulur, böylece geceyi rahat geçirir; kitabını da okur, hatta TV'de izlemeye bayıldığı Amerikan polis dizisi 'McMillan ve Karısı Sally'i doya doya seyrederdi.

"Motosiklet olmazsa trafikçilik yapılamaz mı? Bunu bilmiyordum! Önceki trafik polisi hiç motosiklete binmemişti de... Emniyet Müdürü'ne bir sormalı. Ayrıca bunu yapmak için bir engel var mı, onu da sormalı... Hatta Akhisar Emniyeti'nde bir motosiklet var mı, bunu da sormalı... Sormalı!" dedi. Sonra, telefonuna uzanıp Yazı İşleri Müdürü'nün almacını çaldırdı, Emniyet Müdürü'nü bağlamasını istedi.

Emniyet Müdürü iki dakika sonra telefon hattındaydı. Polis müdürü motosiklet isteğini, Cafer'in bir istemi olarak değil de doğrudan Kaymakam Bey'in bir arzusu, bir gereklilik gibi görmüştü:

"Bildiğim kadarıyla Emniyet garajı deposunda bir tane vardı... Bir sordurayım efendim. Ayrıca merakınızı cevaplamak üzere söylemeliyim ki motosiklet tahsisini engelleyecek herhangi bir iç mevzuat hükmü yok. İlçenin en büyük idare amiri olarak sizin emir buyurma-

nız yeterlidir. Öyle gerekli gördüyseniz öyledir elbette... O halde memur Cafer Bey bir an önce gelsin, sizi daha fazla rahatsız etmesin ve kendilerine motosikleti teslim edelim. Ancak benzin hususunda bir sıkıntı çekilirse, malum ya, bu aralarda hükümetimiz petrol sıkıntısı içindedir ve de Ajda Pekkan hanımefendi süperstarımız bile Örovizyon'da petrol, petrol diye şarkılar söylüyor, evet efendim ne diyordum, bir sıkıntıyla karşılaşırsak motosikleti işletmek için zatıalleriniz emir versinler, ödeneği arttıralım. Aksi halde, motosiklet yarı yolda kalır da Akhisarlılara rezil oluruz sonra. Motosiklet efendim bu, suyla işlemiyor!"

Kaymakam içeriye o sırada Yazı İşleri Müdürü girmese, açılan kapıdan Recep Efendi'nin başı bir aralık görünmese şakadan bir dünyada yaşamaya başladığını düşünecekti. Emniyet Müdürü'yle birlikte el ele vermiş şaka yapan bir trafikçi! Belki trafikçi bile değil, bir şarlatan! Bu da az önceki Mahfuz Ağa'nın mektubu gibi belki bir şakaydı. Müçtebâ Bey'in kulakları uğuldamaya başlamıştı. İçinden, yine tansiyonum başlıyor derken, zorlukla Emniyet Müdürü'ne telefonda teşekkür edip kapattı. Asıl sormayı istediği şeyi, Cafer'in üzerinde onu süslü bir polise, polisten çok büyük otellerden birinde kapıdaki Metrodotel'e çeviren kılığındaki armaları, kokart, rozet ve apoletleri sormayı unutmuştu. Cafer içeri girdiği gibi bir törenle aniden kalkıp onu selamladı ve odadan almak istediğini almış biri gibi çıkarken, kaymakamın aklından zaten bunlar bütün bütün uzaklaştılar.

Cafer, Yazı İşlerinin kapısını çekip koridora çıktığında, bir kuytuya çekildi, önce apoletlerini yerlerinden söktü, ceplerine sokuşturdu. Sonra koridorun yanındaki ara tuvalete girip diğer süslü şeylerini birer birer aldı ve doğruca Emniyet garajına yollandı.

Akşama kadar, sabahleyin belgeler imzalatılıp onun zimmetine bırakılmış motosikletini garajın bir köşesinde temizledi, ince ayar çekti, yağladı, nalburdan satın aldığı üç şişe Kaol marka parlatıcıyı bitirene kadar saatlerce nikelajlarını parlattı. Bir koşu, yakındaki bir bisiklet tamircisine gidip oradan, üç tekerleklisinden mobiletine kadar bu tür araçlarda gidon uçlarına takılabilen meşinden püsküller satın aldı. Fenerbahçe taraftarı olduğundan, sarı-lacivert püskülleri motoruna yakıştırmıştı. İki tane küçük Türk bayrağını da, ön tekerin

ortasından çıkan düzeneğe cıvataladığı, sonra iyice parlattığı flama taşıyıcılarına geçirdi. *"En Büyük Polis, Başka Büyük Yok"* yazan bir küçük yapışkanlı çıkartmayı da ön farın üstündeki boşluğa yapıştırdı. En sonunda iki taraflı yuvarlak aynalarını hohlayıp iyice bir sildikten sonra, sürücü selesinin üzerine kurulup oturdu. Motorun aynalarından uzun uzun kendini seyretti. Bir yandan, bir de öbür yandan, sonra tekrar al baştan. Bıyıkları bademyağı parıltılarıyla aynalarda ne güzel görünüyordu. Bir sağdan, bir soldan... Cafer'in motosikleti artık hazırdı: BMW-AR69 modelli siyah renkli, şimdi pırıl pırıl parlayan nikelajlarıyla, Alman motoru... Cafer de göreve hazırdı.

Caddeye doğru motoru sürdüğünde, Akhisarlılar bir Amerikan filmi gösterilen yazlık sinemanın beyazperdesinden çıkıp kazara oraya gelmiş bir polisi sokaklarında bulacaklardı.

Söylenti akşamleyin kahveden kahveye, evden eve hızla yayıldı, duymayan neredeyse kalmadı.

İlhan'da dersliğine girdiğinde biraz gecikmişti. Kör gözüm parmağına, o kadar dikkat ettiği halde hep gecikiyordu İlknur Hoca'nınkine... İkinci ders Biyoloji... Öğretmeni İlknur Hanım; İlknur Özcanlar...

İlknur Hanım o gün hücre yapılarıyla ilgili ders veriyordu. İlhan içeriye, gecikme özürünü fısıldar gibi bir çırpıda söyleyip sessizce girerken, İlknur Hanım dersi anlatmaya devam ettiğinden, eliyle çabuk yerine geç gibi bir işaret yaptı. Bakışlarıyla da, *'Biliyorum! Bilmez miyim? Rıza Bey çağıracaktı sizleri... Odasına... Sabah söyledi bana... Ah, İlhan ah!'* diyordu.

İlhan tahta sıradaki yerine geçti: Girişte, kapı tarafındaki ilk sıralamada, ikinci masa. Kitabını aralarken, göz ucuyla İlknur Hanım'a bakıyordu. Yanında oturan arkadaşına sayfanın neresinde olduklarını sordu. İlknur Hanım bir yandan hücrelerin sitoplazmalarından, çekirdek ve zarlarından söz ederken, bir yandan da arkası sınıfa dönük, elindeki keçeden tebeşir silgisini karatahta üzerinde yumuşak hareketlerle gezdiriyor, o arada bembeyaz önlüğüyle zıtlık duygusu yaratarak durduğu karatahtanın önünde, öğrencilerin deftere temize çektiğine inandığı tahtadaki kendi el yazısının tebeşir tozu yağmuruyla yıkanıyordu. Sınıfın yüzü sivilce basmış erkek öğrencileri tah-

tanın yukarlarına uzanırken beyaz önlüğün altında arada bir görünen bir yok olan, yok oldukça tekrar belirmesi için hevesler kurulan hoca hanımın minyon bacaklarını, eteğinin altında bir gerinip bir gevşeyen baldırlarını hayal etmekteydi. İlknur Hanım o gün, ince kadın çorapları içindeki bacaklarını arkadan sınıfa sergilediğini fark edemeyecek kadar verdiği dersle ilgiliydi.

İlknur Hanım, gençlik yıllarını aslında çoktan geride bırakmaya yüz tutmuş, orta yaşlarında, minyon yapılı, zayıfça, sarışın ve neşeli bir kadındı. Bekârdı, hiç evlenmemiş, hatta nişanlanmamış, kimselere bir söz dahi kesilmemişti; öyle biliniyordu. Üç yıl önce Akhisar Lisesi'ne ataması çıkınca kız kardeşiyle taşınmışlardı, bir iki bavul eşya dışında taşıdıkları hiçbir şey yoktu yanlarında; sonra sonra eşyalanıp yerleştiler. Samsunlu'ydular, bütün akrabaları ordaydı, öğretmen ablasıyla el ele tutuşup Akhisar Garajı'nda indiklerinde, kız kardeşi İlkyaz o vakitler orta üçü henüz bitirmiş, boy atmış, serilip serpilmiş, dünyaya artık daha çapkınca bakacak bir genç kız olmuştu. Ablası ne kadar miniminnacık bir kadınsa, aksine İlkyaz, genç irisi diye tanımlandığınca boylu poslu, şimdiden iri göğüslü, uzun bacaklı, geniş kalçalı, kemikli yapılı bir kızdı; böyle giderse vardakosta bir kadın olacaktı.

Aynı yıl İlknur Hanım lise birlere derse başladığında, İlkyaz onun öğrencisi oldu; İlhan da öyle... İlknur Hanım saf, çabuk inanan ve sözünü sakınmadan söyleyen biriydi; bir biyoloji öğretmeninde, Müdür Bey'in söylediği gibi, bulunmaması, ortaya çıkarsa öğrenciler için bir zayıflık emaresi sayılacak bu özelliğiyle talihsiz bir meslek seçimi yaptığı apaçıktı... Elbette, okulun daha ikinci haftasındayken, İlknur Hanım'ın derslerinde saatler sırıtmadan, laf atmadan geçirilmez oldu; kızlar da utangaç olup olmamaya bir türlü karar veremeden kâh güldüler kâh kızarıp bozardılar... Aksi gibi İlknur hoca da, biyoloji dersi tamamen canlıların üremesi temeline dayalı bir konuymuş ısrarındaydı. Hatta, onun Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nden biyoloji diploması aldığı günden bu yana savunageldiğince, bu görüşün doğru kabul edilmesinden yanaydı. Örneğin ona göre, solucanların yeme, içme ve dışkılamalarından daha önemli olanı, türünü devam ettirme çabasıydı:

"Solucanlarda eşeyli üreme sistemi vardır, çocuklar! Neymiş?"

"Eş-ey-li ü-re-me!" Hep birlikte yanıt verildi. Sınıfta heyecan termometresi artmıştı. "Solucanın erkek organı başında, dişi organıysa kuyruk kısmındadır. Zamanı geldiğinde, diğer deyişle doğa onlara çoğalmaları geldiğini duyurduğunda, aynı bedendeki erkek organ kıvrılır, kıvrılır ve artık döllenmeye hazır olan öteki tarafa, işte böyle gördüğünüz gibi sürtünerek dokunur, böylece tekeşeyli döllenme gerçekleşir! İşte böyle...

O sırada zayıf, kemikleri arasında yer yer ince damarlarının görüldüğü boşta kalan bir elinin baş parmağıyla işaret parmaklarını birbirlerine yaklaştırdı. Kapanarak kısa devre yapan iki elektrik kablosu gibi oldu parmakları; o parmaktan bir ötekine birer elektrik şeraresi akacak... İlhan böyle benzetirken, herhangi bir başkası için bu, sağır dilsiz alfabesindeki *'O'* harfinden başka bir şey olamazdı. Parmak uçları birbirlerine yumuşacık dokunmaya çalışıyor ama kadının uzunca kesilmiş tırnakları araya giriyordu. Giysisinin rengine göre kimi zamanlar pembe ve sedef renkleri sürse de her zaman kırmızı ojeli, bakımlı olan tırnakları o sırada birbirlerine değiyor, çıt çıt ses çıkarıyordu. Sınıfın bu vesileyle şakalaşmak isteyen biyoloji dersi meraklısı delikanlıları da, birdenbire çalışkanlıkları tuttuğundan, İlknur Hanım'ın tırnaklarını birbirlerine çarpmasını taklit ettiler. İlknur Hoca'nın kendisiyle ama bundan daha önemlisi dersiyle ve bilimle dalga geçildiğini anlaması uzun sürmedi, "Yeter! Kesin artık!" diye bir çığlık bıraktı, en arka sıraların tahta kapaklarına kapanarak gülen erkek çocuklara elindeki yarım tebeşiri fırlatıverdi.

Buna benzer zamanlar eskiden de yaşanmıştı. O zaman ağladığı olur, küser, dersi yarım bırakır çeker giderdi. Ardından Rıza Bey sınıfın kapısında görünür, bir sessizlik yaşanır, Müdür Bey öğrencilerle bu konuyu konuşmaya kalkarsa bütün otoritesi yok olacağına inandığından, sadece sert sert bakmakla yetinir, elleri arkasında meydan okuyan o duruşuyla bir süre bakınır ve bu bakışların *'Ne yaptığımızın farkındayım! Bilmiyorum sanmayın!'* anlamına geldiği anlaşılırdı. Öyle zamanlarda sınıfta bir tek İlhan başını kıpkırmızı önüne eğer, sessiz kalırdı. Bir de İlkyaz! İlhan'ın utancı, solucanların sevişip çifleşmelerinden değil, ona bundan daha insanca gelen bir duyguyla sınıfta

olan bitenlere duyduğu ezici kırgınlığından kaynaklanıyordu. Böyle duyumsadığı zaman, Akhisar'a gelişlerindeki talihsizliği aklına getirir, yarıda kalmış oradaki iyi eğitimini özler; ama bütün bunlardan dolayı hayatın rastlantılarıyla alınmış bir kararın sorumluluğunu mezarındaki babasına bırakmadan, bunu 'Burjuvaziye, sömürücü sınıflara' malederdi. Zaman zaman, 'oligarşik dikta' deyişini bunların yerine kullanmak isteyince, aklına Türkiye Komünist Partisi'nin İlerici Gençlik Cemiyeti yayınlarında, silahlı acil eylem isteyen küçük devrimci grupların bu tezini çürüten teorik yazılar gelir, bu kulağa aslında hoş gelen kavramı kullanmaktan o yüzden kaçınırdı.

Sınıfta böylesine bir harıla gürüle almış başını giderken, kimi zamanlar bakışlarını İlkyaz'dan yana çevirir, onunla birkaç saniye süren ve bir çırpıda üstü örtülecek bir duygu birliği yaşarlardı. Yoksa gün boyu ne derste ne de teneffüs aralarında ona yakınlaşmamaya çalışır, aralarında ilk yıl başlamış ilişkiyi ortaya çıkaracak, herkes aslında bunu biliyor olsa da, açığa koyacak bir yan yanalığı hem kızı hem de ablasını ta en başından beri düşünen İlhan, bunu asla yapmazdı.

İlkyaz'a, ilk tanıştıkları gün, adının nasıl konduğunu, bunu bilip bilmediğini sormuştu. Kızın, Samsun'da Deniz İşletmeleri'nde kıyı kaptanlığı yapan babası inatçı biriymiş! Karadeniz gibi... Annesi o doğduğunda adını Bahar koymak istemiş de, babası sırf ona karşı çıkmak için, nedeni bilinmez, bu ismin yerine onu çağrıştıran *İlkyaz*'ı tercih etmiş. Yoksa kendisinden yirmi yaş kadar büyük ablasıyla bir isim yakınlığı kurmayı tasarladığından değilmiş... "Öyle anlatırlardı!" diye kıkırdayarak gülmüştü İlkyaz, bunu söyledikten sonra... İlhan ne o zaman ne de sonraları o zamana dek okuduğu hiçbir roman kahramanını İlkyaz'a benzetemedi; o yüzden de her zaman ona İlkyaz, dedi.

İlkyaz'la bir önceki yıl sevişmişlerdi. İkisi için bu bir ilkti... İlkyaz tutkuyla öpüşüyor, İlhan'ı kuvvetli kollarıyla kendine çekiyor, bastırıyordu. Laz kızı! Belki de *Amazon* demeliydi ona; ancak onların bir memelerini daha iyi ok atabilmek için kestikleri aklına geldikçe, vazgeçiyordu bunu söylemekten.. İlkyaz büyük, kocaman göğüslerini İlhan'a uzatıyor, uzun uzun öptürüyor, boynunu, omuz başlarını o öptükçe kendinden geçiyordu. Devamlı da, onun kendisini çok sev-

diğini ama herkesten çok sevdiğini inandırarak anlatmasını istiyordu. İlhan'dan daha iyi bu sözleri söyleyecek kim var? İlhan ise kızın geniş ve daha o zamandan anaç duran karnını okşuyor, bir yandan kulağına fısır fısır bunları anlatıyordu. Ancak ellerini daha aşağılara indiremeden, orada, karnının yumuşaklığı üzerinde duruyordu. O ilk beraberliklerinde, sonraki buluşmalarında, İlkyaz, İlhan'a hiçbir zaman *'orada dur!'* demeyi gerektirmeyecek bir şey yaptı. Bütünüyle soyunup onunla saatlerce yan yana uzansa da asla büyük, kocaman memelerini içinden kolayca çıkardığı sütyen askılığını bir köşeye fırlattığı gibi, onunla birlikte satın alınmış öteki iç çamaşır parçasını çıkartmadı. İlhan da asla bunun için ısrarda bulunmadı, diyemeyiz: Elbette, doğanın erkeklere verdiği avlanma ve elegeçirme duygusuyla o da ısrarcı oldu, başlarda... Özgürce davranmasını diliyordu ondan. O sıralarda merakla okuduğu bir kitaptan söz ediyordu, İlkyaz'a! Kitabın kapağında tıpkı İlkyaz'a benzeyen cici bir kızın erkek arkadaşıyla kırlık bir yerlerde oturduğu kapak resminin içindeki kitaptan: Erich Fromm'un Cinsel Devrim'i... "Cinsellik kavramını özümsemeyen ve cinsel özgürlüğü ele geçirmeyen bir gençlikle devrim yapılamaz. Sovyetlerin 1917'de başlattığı gençlik projesini örnek almalıyız. Erich ne diyor? Bu durumda olan insanlardan modern, özgür toplum yaratılamaz, diyor. Devrim yapmak için... Erik'in dediği gibi..." diye başladığında İlkyaz onu susturuyor, şöyle diyordu:

"Bırak eriği meriği... Ben devrim yapmak istemiyorum ki...

"Ne yapmak istiyorsun, öyleyse? Devrim yapmayacaksak genç olmanın anlamı ne!"

"Seninle... seninle... Ah bir bilsen, seninle tıpkı Firdevs abla gibi, çocuklu mocuklu olmak... Ah ne kadar güzel bu, bilemezsin!" diyor, sonra, asıl ondan beklediği şeyi şimdiden belirsiz olan bir zamana bırakarak, İlhan'a sarılıyordu. Sırtını dönüp, omuzlarından başlayıp beline kadar İlhan'ın hem onu seyretmesine hem de öpmesine izin verdiği anlarda, İlhan, sütyenle birlikte aynı paketten çıkmış ikinci parçanın farkında olunmadan dışarıya sarkmış konfeksiyon atelyesi dikimli etiketini de tersinden okuyordu: KOM!

İlhan, "Şu KOM'u aradan bir çıkarsak!" diyor, ardından da, "Fellini'nin *Amarcord*'undaki tütüncü kadına benzedin. Hani koca gö-

güslerini çocukcağıza balon gibi üflettirerek sevişen kadına..." diye tamamlıyordu. İlkyaz ise çoktan KOM'un anlamını öğrenmişti:

"KOM, sonra çıkacak! Çok sonra... Evlendikten sonra... Şışşt! Sus sen şimdi bakalım! Bunları anlatma. Sen şunu anlat! Şu *Amarcord* da ne?"

"Film canım... Film!" Geçen yaz tatilinde Almanya'daki akrabalarını ziyarete gittiğinde, Berlin'deki tarihi bir sinemada seyrettiği film. Yazları Akhisar dışına gitmese neyi, nerede izleyecek ki? İlhan'ın o üç yılı, Akhisar'da kitapları, okulu, okul kitaplığı, devrimci arkadaşları, tiyatro merakı, okulun duvar gazetesi, sendikada Hüseyin abisiyle, ayrıca duvarlara yazı yazıp Akhisar'ı devrime hazırlamakla, ülkücülerin kovalamasından kaçmakla ve çocukca şiirler yazıp onları İlkyaz'a okutmakla geçiyordu.

İkinci derste o gün bunları düşünüp geçen zamanın bitiminde başını kaldırınca, İlknur Hanım'ı sırasının önünde dikilmiş gördü. Ders zili çalmaktaydı. İlknur Hanım, İlhan'ın çenesine sınıftan çekinerek, okşar gibi usulca bir dokunmuş, "Ders boyu daldın gittin İlhan... Müdür Bey'in odasındakilerle zihninin dolu olduğunu bilmesem, daha ilk başta kızar, bağırırdım ama... demişti. Sınıfa otoritesini, İlhan'ın da iyi anlayacağını bildiğinden ona sevgisini gösteriyordu.

İlhan zorla gülümseyip özür diledi: "Bir dahaki derste daha dikkatli olurum! Söz, *Miss Jean Brodie!*"

İlknur Hanım, *'O da kim?'* diye sormadı. Her defasında sorduğu gibi bu kez soramadı. Buna benzeyen 'İlhan deyişlerine, yakıştırmalarına' yanıt istemekle edebiyat dünyasındaki eksikliği bu kez ortaya çıkacak diye, biliyormuş gibi sustu. Bunun yerine, niye *Miss Jean Brodie*'ye benzetildiğini, o bayanın kimliğini kesinlikle edebiyat hocası Melih Sayılı'nın bileceğinden emin olduğundan, sınıfın kapısından çıkarken bu adı defterine unutmamak için yazdı. "Mis Cenbrodi"

Öğretmenler odasına gecikmemek için, öğrencilerle kalabalık koridorlardan elinde defteriyle koşarak geçti. Günün son dersiydi, okul boşalıyordu.

Aksihar Adliyesi'nde günün son duruşmaları çabuk çabuk yapılıyor, hâkimler saate bakıp dosyaları sonraya erteliyordu. Bu saat gel-

diğinde hâkimler mahkeme salonlarından çıkıp odalarına çekilecek, ertesi günün dosyalarına göz atmakla vakit geçirirken, bir yandan da mesai bitimine kadar oyalanacaklardı. O gün son duruşmaya sıra geldiğinde Adliye binası da sessizliğe hazırlanıyor, koridorlarda, etrafta tek tük kimseler görünüyordu. Saat üçbuçuğa konmuş son davaya bilirkişi sıfatıyla katılacak olan harita mühendisi Ercan Gübeycan, tam duruşmaya girerken çantasına alması gereken evraklardan birini, yazıhanesinde değil, oradan çıkıp buraya gelirken uğradığı Milliyetçiler Partisi'nin lokalinde bıraktığını hatırladı. Önemli bir evraktı ya, pek de dert etmedi! Duruşması bir arazi uyuşmazlığı üzerineydi, bir ya da iki celsede bitecek bir şey, üzerine kafa yorması gereksizdi, raporunu sundu mu mahkemeye iş tamamdı... O nedenle mühendisin zihni mahkemede değil, o sıra sabahleyin Parti'ye gelip giden genç yandaşlara verdiği talimatlardaydı, *'Bir taşkınlık yapmasınlar da ne yaparlarsa yapsınlar...* Adliye çıkışında Ercan, önünden geçtiği Adalet Partisi binasının tabelasına baktı, *'Aslında burada olmak vardı, ne işim var benim çatırtı patırtı altında Milliyetçiler Partisi'nde'* diye kendine sordu. Haritacı Ercan, bir huzur ve sükûnet adamıydı, kavgayı sevmezdi.

Lise öğrencilerinin caddeye çıkışıyla ortalık bir anda kalabalıklaştı. Öğleden sonraları, saat üç otuzda son dersin zili çaldığı zaman, Akhisar'ın cadde ve sokakları öğrenci kalabalığıyla doluyordu. Eskiden neşeye bürünmüş bir panayır sokağı havasındaki Akhisar'ın lise çıkış saatlerinde artık o günlerden eser kalmamıştı, öğrenciler son zamanlarda çıkan çatışmalar, kavgalar nedeniyle tedirgindi, çekiniyorlardı.

İlhan ve iki devrimci arkadaşı, birlikte okul bahçesineki demir kapının altından geçip caddeye çıktıklarında, okulun tam karşısındaki küçük sokağın köşesinde bir grup genç erkek ayakta dikiliyordu. Beş, altı kişiydiler. En yaşlısı yirmi beşi geçkin değil, en küçüğü de belki on beş, on altısındaydı. Renk uyumsuzluğu içindeki tirfillenmiş ceketleri, diz yapmış bir karış çamurlu pantalonları, fırça görmemiş ayakkabılarıyla oradaydılar. İkisinin ellerinde, havada daireler çizen zincirler vardı. Havayı küçük ıslıklarla bölen ve hızla parmağa dolanan, sonra tersi yöne çevrilince gerisin geri yine aynı parmağa tersin-

den sarılan zincirler... Bu yarı paslı zincirlerin gelişi güzel salınışı onları pek memnun ediyordu. Eski zaman gladyatörlerinin gürzlerini havada ustaca çevirişleri karşıdaki düşmanı nasıl etkiliyorsa, şimdi onların ellerinde zincirlerden beklediği de aynısı olmalıydı. Arada bir bakışlarını etraftan alıp kendi zincirlerine yöneltiyor, yüzlerinde sırıtışa benzeyen gülüşler o zaman donuklaşıyor, belli ki böyle bir el becerisine sahip olmaktan, ayrıca mutluluk duyuyorlardı. Ötekilerin ellerindeyse sigaralar vardı. Birisi de kara bir tespihin tanelerini sinirli sinirli sayıyordu. İçlerinden kısa boylu biri, tel örgülü çitin arasından bodur bir kaldırım ağacını bir ayağıyla küçük darbeler kondurarak tekmeliyor, bir yandan da asıl büyük vuruşun gerçek hedefini arıyor gibi okuldan dağılanlara bakıyordu. Oradakilerin arasında en uzun boylusu devamlı bir şeyler konuşuyor, sanki diğerlerine buyruklar yağdırıyordu. Kalabalığın içinde İlhan ve arkadaşlarını görür görmez, yere bir tükürük fırlatıp "İşte!" diye onları gösterdi. "Çıktı komünist dölü!"

Zincircilerden birinin sorusu, "Hani nerde?" oldu. Sonra yardım almaksızın kendiliğinden gördüğü için, "Hah! Şimdi gördüm" dedi.

Zincirini hırsla çeviren ikincisi, "Gidip dağıtalım mı şu hainleri? Akhisar'a ayak basmaları kanıma dokunuyor!" diye Oymakbaşı'na sordu.

Oymakbaşı delikanlı, aralarındaki en uzun boylusuydu, geçici olarak belki o gün, belki de kalıcı bir şekilde daima bu vurucu sokak timinin başını çekiyordu. İnce ve sarkık bıyıklıydı. Bu sert bakışlı Oymakbaşı, "Olmaz!" dedi. Dişlerini gıcırdatıyor, ıslık gibi bir sesle bunları söylüyordu: "Ercan abi olmaz dedi, bir kere. Sadece uzaktan görünün, varlığınızı duyurun, korkacaklardır, dedi. Korksunlar! Şimdilik milliyetçi görevimiz bu kadar. Bize sataşmadıkları sürece... Elbet günü gelecek, kanlı mı kansız mı olacak her şeyi göreceğiz."

Kısa boylunun, küçük tekmelerle ağacı sallarken, Oymakbaşı'ndan duyduğu sözlerle rahatı kaçmıştı: "Ercan abi de kim?"

"Kaç tane Ercan abi var teşkilatta? Bilmiyor musun? Mühendis Ercan! Parti Başkanı...

Ağacı tekmeleyerek her türden yaşamı yeryüzünden silmeye hazır ve hevesli olduğunu ortaya koyan kısa boylusu Ercan abiyi bili-

yordu aslında, 'O da kim oluyor!' gibisinden bir şeyler söylemek istemişti. İçinden şöyle diyordu: "Oymakbaşı yüz verseydi, gidip bir kafada yere sererdim İlhan'ı... Sonra çekersin falçatayı; yüz, göz darmadağın, bırakırsın yerde. Öteki komonisler sıkıyorsa, gelip toplasınlar enkazı...

Oymakbaşı anlatıyordu: "Ercan abinin sıkı buyruğu var. Emniyet Müdürü onun kulağını çekmiş. Bu aralarda ilçede kavga döğüş çıkartmayın. Zamanı gelince, demiş... Müdür bizden ama gizliyor. Halkçı Kaymakam bunlara arka çıkıyormuş, anlayacağın. Hele şu İlhan'ı pek severmiş, godoş herif... Karısını mı paylaşıyor bununla nedir? Kaymakamı da buradan sittiredeceğiz ama zamanı var! Bir gece ansızın geliriz, tepenize bineriz...

"Şimdilik sadece duvarlara sloganlarımızı yazacağız, onlarınkini karalaya karalaya. Bugünün vazifesi bu kadar. Dün gece yine bu şerefsizler yazı yazmaya çıkıyorlarmış, polis yakalamış. Polis, bizi Akhisar duvarlarına yazarken niye yakalamaz? Çünkü biz vatanseveriz, Akhisar severiz, memleket bizim, öyleyse duvarlar da bizimdir. Şu piçoğlu piçler gibi Allahsız değiliz de ondan. Polis bunu bilmez mi? Bilir ama zamanı değil! Zamanının ne zaman geleceğini Ercan abi bilir, bir de başımızdaki ulubaş liderimiz...

"Polis tamamen bizden yana çıksa, bak o zaman... Akhisar'da milliyetçi polis, şimdi tek ihtiyacımız olan şey! Bunları dün aslında kim yakalamış dersiniz? Bekçi Süleyman! Milliyetçi adam! Tanrıkut Otağı'ndan gelmiş olmalı. Tam Türk! Onun gibi iki tane daha olacak burada, gomonis takipçisi! Onlar bir yandan, biz bir yandan... Elde bayrak, başta Kuran, minarede ezan. Ah milliyetçi Türkiyem, ah! Zamanı var, zamanı... Şimdilik korkutalım yeter! Bak... Bak şu İlhan'a, yanındakilere. Gördüler bizi, yan sokağa seyirtmelerinden belli. Nasıl da kaçarlar! Korktunuz değil mi? Büzük ister büzük! Allahsız godoşlar sizi...

İlhanlar onları görmüştü gerçekten. Hamit karşı kaldırımdaki grubu görünce, kavgaya tutuşacak bir sokak köpeğinin sırt tüylerini kabartıp dişlerini göstermesi gibi, derinden gelen bir içgüdüyle omuzlarını dikti, sırtını gerdi, gözlerini kıstı. İlhan bir ona, bir karşı kaldırıma göz attığında başka türlü düşünüyordu:

'Hamit'deki bu ani ve tepkili hayvansal değişimin insan türünde genellikle kısa boylulara, zayıf ve çelimsizlere uzak atalarından miras kaldığı ne kadar belli Denis Morris'in Çıplak Maymun'unu Hamit okudu mu, acaba? Büyük köpekler pek havlamazlar da aksine şu Terriyer cinsinden finolar, süs köpekleri cıyak cıyaktırlar. Şuna da bakın hele! Grup içinde koruma ve savunma içgüdüsü, onu bir anda Nevzat gibi yapıyor. Demek ki Nevzat'ı bizim aramızda şimdiki Hamit yapan da benzer bir saldırganlık duygusu... Bıraksak, Hamit silah kuşanır, banka soyar, haraç alır, kafa tutar devrim adına... Bu çocuğa göz kulak olmalı! Kalınbağalı gözlüklerini de zarif bir çerçeveyle değiştirsek bir ara, ne kibar çocuk olur... Saldırıyla bu sorunları çözemeyiz. Nefs-i müdaafa ayrı bir şeydir... Sokaklarda it dalaşına kalkışarak devrim yapılamaz ki! Devrimi, işçi sınıfı yapar; aslanlar gibi.... Biz aydınlarsa bir büyük, devasa ve başıboş uçak gemisine benzeyen, kendine kerteriz arayan işçi sınıfını, sadece bilim eşliğinde yönlendiririz. Dikkat! Yönetmek değil, daha masum bir anlatımla, yönlendirmek! Hangi bilimle? Elbette Marksist Tarihsel Materyalizm Bilimi ile!'

İlhan'ın o günlerde sorgulamanın eşiğine geldiği bir şeydi, Marksizm'in tek başına olmaya adaylığı! *'Böyle bir bilim olabilir mi? Bir mimar gibi toplumu yeniden şekillendirmek mi istiyoruz yoksa...* Bir yerlerde konuşulmuştu, Marksizm insan ruhunu üretim zinciri dışında görmüyor, yanlışı değil ama hatası burada, diye; neredeydi, nerede konuşulmuştu.. *'Hah, Avukat Ziya Bey'in bürosundaydık, orada konuşulmuştu. Yanlış olan bir şey var ya! Neyse... Yok yok! Marksizm'den kuşku duymak yok! Biraz Avrupa Komünizmi okumalı. Grahmsci, Althousser filan... Aman! Şimdi şu karşıdaki zincirli tosunlar, yiğit Bayboralar, Malkoçoğulları bizden uzak dursunlar da... Şimdi arkadaşlarını buradan uzaklaştır, aklından geçen Marksizm kuşkularını da uzaklaştır. İlkyaz'ı düşün, Nâzım'ın şiirlerini aklına getir... Beatles dinlersin sonra, İlkyaz'la birlikte... Koltukta kucağına tırmanıyor, Beatles çalıyor, Love me do! Love me do! İlkyaz böyle mırıldana mırıldana seni öpüyor. İşte bunu düşün... Nâzım'ın vasiyeti var sırada: Bir Anadolu mezarlığına nakledeceğiz ya onu! İşimiz çok!'*

İlhan aklının düşünce deresinden akan bu gibi yüzlercesine hemen orada bir son verip duruma hâkim olmaya çalıştı, arkadaşlarını toparlayıp hemen oradan uzaklaşmalıydı. İki yüz, çok çok üç yüz metre uzakta Sendika lokali binası var, oraya kapağı attılar mı gerisi kolay... İlhan'ın şimdi tek amacı vardı: Cadde boyunca arkadaşlarını

çekerek, bir an önce Sendika'ya varmak! Onların uzaklaşmalarını, bodur ağacın üzerinde kışa sakladığı bir iki tane, yeşili azalmış yaprağı da tekmeleyip yerlere dökerek izleyen kısa boylu kavgacı çocuk, Oymakbaşı'na "Dayak atamadık! Şimdi n'apcaz abi?" diye sordu.

Birkaç metre ötelerindeki Güzel Sıhhat Berberi dükkânından kaldırıma bir baş uzandı: Berber Mestan Efendi! İçerden, içerdeki müşterilerden, "Karışma şunlara, işin gücün mü yok yahu!" türünden uyarılar, seslenişler geliyordu, o ise açılan kapıyla birlikte sokağa çıktı. Mestan Efendi, "Tekmeleyip durmasana zavallı ağacı!" diye seslendi onlara, üzeri sönmeye yüz tutmuş sabun köpüğü ve müşteri sakalından alınmış kıllarla dolu usturayı elinde sallıyordu. "Fidan olup orada yeşermeye durduğundan beri böyle eziyet görmedi yahu! Günahtır! Başımıza kabadayı mı kesildiniz?" diye bağırıyordu. Berber dükkânından uzanan kollarla geri, dükkân içine çekildi. Oymakbaşı'nın yanındakiler ise öfkeli bakışları bir süre berber dükkânının camlarında gezdirdiler. Böylece, İlhanları artık unutuverdiler. Bu gerginlik karşı kaldırımda sürerken, zaten onlar çoktan koşturarak Sendika'ya kapağı atmışlardı.

Berberin diklenmesine sinirlenen milliyetçi çocuklardan kısa boylu ve cevval olanı Oymakbaşı'na, "Uluyum mu abi? Uluyum mu Bozkurt gibi ha!" diye sordu. Bıraksa, gece ayazında kalmış Akhisar'ın sokak köpeklerine baskın çıkardı hem de berberin camını, çerçevesini indirirdi. Oymakbaşı, yeter gibilerinden bir el işaretiyle ulumayı isteyen delikanlının hevesini, daha başlamadan kursağında bırakacaktı.

"Kes ulen!" dedi. "Gece ulursun! O zaman daha iyi oluyor. Ay da çıkmışsa eğer, Türkelleri'ndeki Tanrı Dağı'nın Ergenekon kurdu gibi Akhisar'a duyurursun sesimizi..."

Akşamüzeri, Cafer'le Bekçi Süleyman Emniyet Müdürlüğü'nün garaj girişinde tanıştılar. Kaymakamlıktan çıkar çıkmaz özlük dairesindeki resmi işlemleri tamamlayan Trafik Polisi Cafer, motorunu teslim alır almaz başladığı hazırlıkları bitirmiş, kasabada ilk turunu atmak için yola çıkmıştı.

Cafer, Akhisar caddelerinden motoruyla bir resmi geçit yapar gibi ilk kez dolaşmış, bu törensel geziyi kısa tutup o günlük, trafiğe

dair herhangi bir işe el atmamış, mesai bitimine doğru geri dönmüştü. Akhisarlılara ben geldim, buradayım mesajını iletmişti; önemli bir şeydi bu! O böyle dolaşırken, kasabalılar, o günün bir resmi bayram olup olmadığını birbirlerine soruyordu. Cafer sokakları, caddeleri, oralardaki dükkân ve türlü türlü işyerlerini bu resmi geçidi sırasında belleğine iyice yerleştirmişti. Özellikle Foto Necati'nin dükkânı önünde kısa bir süre durdu, vazife başında olmasa inip fotoğrafçının vitrinine bir göz atacaktı. Bunu sonraya bırakıp motoruyla Akhisar turunu tamamladı. Onun için şimdi en büyük sorun, nikelajlarını parlattıkça âşık olmaya başladığı BMW'sinden gece boyunca, ertesi sabaha kadar ayrı kalmaktı. Oteline motorunu götüremez, sokağa, hiç park edemezdi. Motoruna, uzun yıllar boyu hasret kalınmış sevgiliye yeni kavuşmuşken, onu yüzüstü bırakırcasına garaja çekip nasıl oteline gitsin, bu ona zor geliyordu! O geceyi bir atlatsın, Akhisar'da bolca gördüğü bahçeli, tek katlı evlerden birini tutar, yahut birisine oda kirasını ödeyerek pansiyoner gibi başını sokardı. Odasının penceresinden bahçeye baktıkça motorunu görür, rahat eder, rahat uyurdu. *"Bir branda almalı! Para vermeden bulmalı bir yerden. Akhisar'da bir döşemeci illaki vardır, ona diktirmeli. Trafikçi Cafer abilerinden para almazlar nasılsa, brandanın iki yanına da sarı-lacivertlerden süs koymalı! Motorum Akhisar gecesi ayazında üşüyüp Ege yağmurunda ıslanmamalı."*

Bunları düşünürken, Bekçi Süleyman, zırhlı atının üzerindeki şövalyeye hayranlıkla yanaşan zavallı bir köylü gibi çekine çekine ama köylü merakıyla Cafer'in yanına geldi. İlk sözü, "Amanin! Ne güzel olmuş! Şuncacık şey, garejde durup duran değil miydi, hani şu paslı teneke!" oldu.

BMW-AR69, pata pata seslerle rölantide çalışıyordu. Cafer gaipten ses duyan bir falcı gibi dalgın ve düşünceli bir haldeydi; motorun sesini dinliyordu. Motorun ekzosundan çıkan pata patalar, ona köyündeki camuşların, Batı'da manda tabir edilen o ağır aksak çamur hayvanlarının dışkılamasını anımsatıyordu. *'Manda boku çıkarır gibi pat, pat, pat!'* diye gülümsedi. Pat patların arada bir sırayı bozacak şekilde sekip fazladan bir pat sesiyle tutturduğu melodi onu mutlu etmekteydi: Pat, pat, pat, pata pat, pat, pat... O yüzden, soruyu duymamış görünüp ilgilenmedi bile... 'Bir daha sorsun', diye düşünmüş olmalı

trafikçi Cafer; bunda da hakkı olduğunu bilerek! Süleyman tekrar sordu, trafikçi yanıtladı ve böylece tanıştılar. Cafer aslında bekçi takımına evvel eski pek yüz vermezdi. Oysa, bu kez karşısındaki bekçi farklı görünüyor, karşısında söz dinlemeye hazır birisi gibi duruyordu: Bu nedenle birden kanı ısındı ona. Motorun kontağını çevirip susturdu. İki ayağını iki yana açarak motor üstünde dengesini kurmuş, iki kolunu da kavuşturmuştu. Gözlerini İzmir Garajı'nda işportadan alınmış siyahi bir güneş gözlüğü kapıyordu. Bu haliyle aynı boy hizasında dursalar bile sanki ona yukarıdan bakıyor, Bekçi Süleyman Efendi'yi heybetli küheylan atının üzerinden seyrediyor, zavallı hayranını eziyor ama öyle böyle değil iyice eziyordu.

Birkaç sözle birbirlerini orada, ayaküstü pek sevdiler. Cafer, *'İşte!'* dedi içinden: *'Bana yarayacak, burada ufak tefek işlerimi görecek, teşkilatın içinde hakkımda ne konuşulursa, beni kim çekiştirirse bana yetiştirecek, arada bir borç alıp ay sonunu getirmeme yardımcı olacak adam, bu... Kim bilir, elbiselerimi ütületmeye onunla gönderir, Çingene boyacıda cilaya bıraktığım botlarımı da terziden gelirken ona taşıttırırım. Üstelik bana ve motoruma da hayran! Ne desem yapar artık!'*

Bekçi Süleyman ise *'Hah! Beklediğim adam çıkageldi!'* dedi içinden: *'Beni Emniyet'deki insanların arasında koruyup kollayacak, kimse bana yüz vermediğinden bana değer verip benimle konuşacak, benden akıllı olduğundan bana yol gösterecek, belki bu motoru kullanmayı bile bana öğretecek adam, işte bu! Arada bir filtreli sigarasını bile tüttürürüm. Hatta hatta, her zaman karavanasına kepçe salladığım polis kantininden beni kurtarıp ara sıra şehir kulübünde yemek bile ısmarlayacaktır. Üstelik yabancı olduğundan, Akhisarlı birine muhtaç! Ne desem yapar artık!'*

Tam böylesi cümlerle düşünmedilerse de akıllardan üç aşağı beş yukarı bunlar geçti ve sonra, oradaki tanışıklığın ardından Cafer ve Süleyman birer bardak çay içmek için karşı kaldırım üzerindeki asmalı kahveye gittiler. Orada Cafer'in filtreli sigarası yakıldı, çay yerine orta şekerli birer kahve söylendi. Bekçinin gece mesaisine daha çok vardı. Epeyi oturdular, sonra birden kalktılar. Bu kalkışta aralarında gizli ve önceden tasarlanmış bir uyumun varlığı seziliyordu. Bekçi, trafikçinin yarım adım arkasından yürüyor, kapılara, eşiklere, dar koridorlara gelince ona yol gösterip geride duruyordu.

Süleyman Efendi, Cafer'e, Seydi Ahmet Mahallesi'ndeki kendi mülkü, tek katlı, bahçeli evinde arkaya bakan bir odayı kiraya vermeye kahvedeki sohbet sonunda karar kılmıştı. Orada karı koca, ikisi yaşıyorlardı; çocukları ekmek derdinde biri İzmir'e öteki İstanbul'a yerleştiğinden kapılarını çalan pek yoktu. Karısının rızasının olup olmayacağı önemli değildi; Cafer'in bunu sorması üzerine verdiği yanıtla, onu rahatlattı. Az bir paraya anlaştılar: Sabah kahvaltılarını Süleyman Efendi o saatte mesaisini tamamlayıp geri gelmiş olacağından beraber yaparlardı. Çamaşırlarını hanımı yıkardı, üç beş kuruş ona cep harçlığı bırakması şartı ile... Bekâr adam Cafer, üstelik havalı, süslü mü süslü; belli mi olur, karısının mahalleden bulacağı temiz pak bir kızı koynuna aldı mı işte o zaman kendi evine taşınırdı. Dahası var, düğününde sağdıçlık yapacaktı, "Vallahi söz ver, bakayim, ölümü öp!" diye ısrar ediyordu. O zamana dek, Süleyman Efendi'nin tek kat, gecekondu yapımı evinde kalsın ısrarındaydı...

Cafer ise evlenmekle ilgili kısma kadar söylenenleri başıyla onaylaya, onaylaya kabullendi. Evleneceği kız için Akhisar'ın zengin ailelerinden birini gözüne kestirmeye, daha buraya atanması çıktığında karar verdiğinden, Süleyman Efendi'ye umut bırakıcı bir yanıtla karşılık vermedi. Akhisar'a atamasının geldiğini duyurduklarında, eski kasabadaki arkadaşları, "Durdun durdun, turnayı gözünden vurdun. Akhisar zengindir, zeytincidir! Zengin aileler vardır. Gelsin kızlar!" dememişler miydi? Bunu hatırladı ve "Bakalım! Kısmet!" diye geçiştirdi.

Oteldeki bavullarını bir taksiye yükleyip Süleyman Efendi'nin evine yollanacaklardı. Cafer onların peşinden geleceğini söylerken, bekçi "Olmaz! Yakışmaz! Mahalleliye ayıp olur" dedi ve bir sıçramada efendisinin atındaki terkiye binen uşağı gibi motora çıktı. Taksi sürücüsüne "Bizi takip et!" diye komut verdi.

Cafer, BMW-AR69'u ustaca zikzaklar yaparak cadde boyunca sürüyordu. Hafiften, belli belirsiz bir yağmur da başlamıştı, şemsiye tutsan icap etmez boşver denecek kadar... Motorun sürücüsü gözlerini kısıp başını azıcık öne eğdi. Cafer, Akhisar'da başlayan yeni ve güzel hayatının içinde beliren eksiklikleri aklından geçiriyor, onlara çözümler aranıyordu: *'Bir motorcu kaskı bir de gözlük almalı böyle havalar*

için... Çok para tutar ama... Kimden istemeli, kimden? Kaymakama mı gitmeli yine? Foto Necati vitrinine bir afilli foto koysa! Poz vereceğim için aksesuar olarak kaskı da o alır mıydı?'

Bekçi Süleyman ise başlamaya yüz tutmuş bir yağmur altında, bu kısa yolculuktan mutlu olmuştu. Cafer'le tanışmasına daha da mennundu. Hiçbir şey, şu anda bekçinin duyduğu hazzı ortadan kaldıramazdı. İncecikten başlayan ve belli ki aralıklı olarak gece boyu, o sokaklardayken devam edecek yağmurun ürpertici düşüncesi bile... Yağmur damlacıkları arada bir gelip yüzüne dokunuyor, o ise Cafer'in beline doladığı ellerinden birini çözüp yüzünü mutlulukla siliyordu. Böylece, kilometreler alacak bir motor yolculuğuna Cafer'le birlikte gözünü kırpmadan çıkabilirdi.

Birden aklına takılmış soruyu sordu: Eğer amirlerinden isterse, ona da tıpkı Cafer'e motor verildiği gibi, haydi motor benzeri bir mobiletten geçtik, bir bisiklet olsun tahsis edilemez miydi? Bisikletli bekçi elbette daha etkin, daha hızlı, yerinde ve zamanında görev yapabilirdi. Cafer, konuşurken başını yarım yarım arkaya çevirip yanıtladı onu:

"Bisiklet olmazsa bekçilik yapılamaz mı? Bunu bilmiyordum! Önceki görev yerlerinde hiç bisikletli bekçi görmemiştim de... Emniyet Müdürü'ne bir sormalı! Ayrıca bunu yapmak için bir engel var mı, onu da sormalı... Hatta, emniyet garajında bir bisiklet var mı, bunu da sormalı... Sormalı!"

Bekçi Süleyman'ın evine yaklaşıyorlardı; arkada onları izleyen taksiyle... Süleyman, işin içine Emniyet Müdürü karışırsa bisikleti düşlerinde bile göremeyeceğini biliyordu. Bu kez, "Olmazsa, telsiz telefona bile razıyım!" diye konuştu. "Hüfff... Hüfff Allo allooo diye konuşu konuşuverirm. Komonisleri takip vazifesi için şarttır, amirim!" diye telsize duyduğu gereksinmeyi belirtip sustu.

Büyük caddenin sonlarına doğru içeri sapılan bir sokağın köşesine geldikleri anda uzakta beliren evini parmağıyla gösterirken, Cafer bekçinin bir yandan telsiz yahut bisiklet ısrarına karşılık, "Bir hal çaresi bakarız! Bakarız!" diye geçiştirdi. Şurası da açık ki bekçinin gönülden bir seslenişle ansızın onu 'amiri' yapmasına da çok memnun olmuştu. Yöneteceği birini bulmuş gibiydi... Valizlerini eve taşıtır-

ken, Cafer ona, "Demek çok komünist var burada... Onları takip şart tabii... Telsiz verilirse iyi olur! Bir tane de ben almalıyım ki... Karşılıklı... Demek komünistleri takip etmek diye bir görev de var... Hımmm! Bunu duyduğum iyi oldu" dedi. Kapıda şalvarını çekiştirerek onları karşılamaya çıkmış Süleyman Efendi'nin karısıyla karşılaştılar.

Gece, ilk başladığı gibi azıcık çiselemekten vazgeçti, sonradan Akhisar'ın üzerinde çok yağmur bıraktı. Yağmur şiddetlendikçe saçak altlarında dura dura dolaşan Bekçi Süleyman duyulmamış küfürleri basıp Sendika binasının bulunduğu caddeyi birkaç kez kolaçan etti. Boşuna ıslanıp dolaşmıştı. Yakalayacak bir komüniste rastlayamadığından o gece talihine küstü. Devrimci çocuklarsa, Hüseyin abilerinin birkaç gün ortalıkta görünülmemesi yolunda verdiği karar nedeniyle, evlerinden çıkmayacaklardı. Hüseyin abileri bu arada Bulgar göçmeni dul kadının evinde daha çok zaman geçirebilirdi. Hüseyin, gece yarılarına kadar Safiye'nin evinde kalıyor, kendi karısına şubedeki işlerinin çokluğundan yahut devrimci örgütlenme için nasıl kahvelere gidildiğinden söz ediyordu. Safiye, her zamanki gibi çocuklarını erkenden yatırıp Hüseyin'i yer yatağında yanına alıyor, birkaç saati telaşsız, sakin, uzun uzadıya sevişerek geçiriyorlardı. Safiye'nin Hüseyin'den beklediği bir şey yoktu, hiçbir şey! Kadın, ona âşık da değildi, yüreğinde bir aşk duygusu hissetmiyor, bu beraberliklerini sadece cinsellik için sürdürüyor, bunu da açık açık sendikacıya söylüyordu. Hüseyin bundan rahatsızlık hissetmezdi; zira aşkı eksik ilişkide kadın başına bela çıkartmaz, evinin kapısına dayanmazdı, buraya kadar düşündüğünde böylesi daha iyiydi. Ne var ki bir yandan kendisinin günden güne kadına tutulduğunu, artık ona sevgilim derken, kadınım demeye başladığını, kadınım sözünden bir adım daha öne geçip arada bir, sevişmelerinin bir yerinde karım diye seslendiği de oluyor, böyle anlarda Safiye aslında bu seslenişten bir yandan hoşlanıyorsa da bir yandan "Yok, o kadar ileri gitmeyelim, orada dur!" diye Hüseyin'i susturup, adamın sigaradan sararmış sarkık bıyıklarıyla üstü görünmeyen dudaklarına kendi ince parmaklarını bastırıyordu. Hüseyin, Safiye'yi sendika toplu iş sözleşmesi için ça-

lıştığı tavukhaneye gidip gelirken tanımış, kısa sürede başlayan dostlukları sonunda, o kadını değil, kadın onu çapkınca elde etmişti. Şimdilik haftanın birkaç gecesini onun yanında geçirmek bile, Hüseyin'in Safiye'ye inleyerek sarılırken karım diye seslenmesine yetiyordu. İşte, Hüseyin'in akşamları Akhisarlı devrimci çocuklarla gerçek örgütlenme faaliyetleri yanında, bir de Safiye'yle yaşadığı böylesi saatleri bulunuyordu.

Yakalandıkları olaylı geceden sonra, Hüseyin abilerinin birkaç gün ortada görünmeyelim talimatıyla herkes o akşam kendi başına kaldı; Hüseyin, Safiye'deydi... Devrimci çocuklar arasında dışarıya çıkmadan duramayanlar, Nevzat başta olmak üzere, hatta Hamit'i de bu gruba katmak mümkündür, mahalle aralarındaki kahvelerinde sigara dumanını soluya soluya geceyi geçirdiler.

İlhan ise, gizli bir memnuniyetle, Hüseyin abinin kararını yerinde ve yararlı karşılamıştı. Erkenden haftalık ders yükünü bitirdi, birikmiş kitaplarından üçünü başucuna alıp yatağına uzandı: Sait Faik'ten bir öykü kitabı, Kemal Tahir'in *Samim Aşkın* mahlasıyla yazdığı *Halk Plajı* adlı romanı ve Kemal Bilbaşar'ın *Denizin Çağırışı*'ı. Aynı anda bir ondan, bir ötekinden okurken aklı sık sık gidip İlkyaz'a takılıyordu. Şimdi ne yapıyordur, diye düşünüp ona ait hayallerle ve önceki geceden arta kalmış bir yorgunluğun yatağı başından bir türlü ayrılmaması sonunda uyuya kaldı. Uykunun karanlığı oraya kaplamadan önce, elinde kalan Bilbaşar'ın romanında okuduğu son satır şu olmuştu: *"Bir korku içimde büyüyor doktor, beni bir karanlığın istila etmesinden korkuyorum!"*

Annesi Nermin Hanım, sessizce oda kapısını aralayıp yorganı üzerine çekmekle karanlığı çocuğunun üstüne örtecekti. Sonra, daha vakit erken olduğundan komşusu, Aydan Hanım'a gece oturmasına geçti. Nasılsa, Aydan'ın kocası gece yarısından önce kumardan kalkıp gelmeyecekti. Beraber çekirdek çıtlatıp siyah beyaz televizyon vericisinin ekranına boş boş bakıp dizi film seyrettiler. Doktor Kimbıl hep kötü adamlardan kaçıyor, kesik kollu katili kovalıyordu. İnsan Kadıköyü'nün Modası'ndan olsa da Akhisar'a ne de çabuk alışıyordu.

İlkyaz ise, o gece, televizyon karşısında uzandığı kanapede yarı uykulu, elindeki çerez tabağından bir şeyler atıştırıyor, ekrana öpüşen çiftler çıktığında aklına hemen İlhan geliyordu. İlknur Hoca sınav kâğıtlarından başını kaldırıp kardeşine derslerini tamamlamadığını anımsattı. İlkyaz isteksiz isteksiz yerinden kalktı. Hoca hanım ardından seslendi: "Sen böyle yaparsan, yap yap da, üniversiteyi müniversiteyi unut! İlhan'ı da... Gider, orda bulur kendisine başka bir kız. Senin evlilik planların da suya düşer... O kadar çerez zıkkımlanırsan, yarım dünya gibi olacaksın, İlhan yine almaz seni! Bir daha zor bulursun böyle gül gibi çocuğu!"

"Aman ablaaa!"

Kendi gençliğinde, kardeşine göre daha çalışkan olduysa da şimdi söylediklerine ters düşecek şekilde yitirdiği bir erkeğin zayıf hayali aniden İlknur Hanım'ın zihnini yaladı. Hayal bir süre sınav kâğıtları arasında gezindi, sonra silindi gitti. Fakülteden sonra niye terk etmişti kendisini, deli gibi her şeyini, annesinin Samsun'dan onu İstanbul'a gönderirken "Aman dikkat et kızım, koru kendini!" diye tembih etmesine karşın, genç kızlık emaneti olarak bekâretini dahi teslim ettiği o çocuk? Şimdi yüzünü hatırla deseler tarif bile edemezdi, sokakta bırakmıştı demek kızlığını... Kız değil diye tepinmeye gerek yoktu, bir kere o genç kız siluetindeydi: Yaşamı boyunca hiç şişmanlamamıştı ki... Şişmanlamış nice kadın vardı, ne kocalar bulmuşlardı. Al, işte kaymakamın karısı Tenviye Hanım, şişman, aksi, teres, tüyü bozuk kadın; aslan gibi kocası var ama... Aklında Kaymakam Bey'e ait bir iki anıyı evirip çevirirken, işinden biraz uzaklaştı, sonra toparladı kendisini, işine döndü. *'Hoş adam, şu kaymakam Müçtebâ!'*

O akşam Kaymakam Bey bütün çağrıları redederek erkenden evine gitmek istiyordu. Yüzbaşı iki kere telefon etmiş, kararından caydırmak ısrarıyla akşam yemeğini ısmarlayacağını da söylemişti. Kaymakam ısrara direndi, sonunda evine ulaştı. Tenviye Hanım'la hiç kavga etmediler, konuşmadılar da... Akşam yemeğinden sonra tam uzanmışken Emniyet Müdürü iki kez telefonla aradı. O gece Akhisar'da henüz vukuat yoktu. Ortalıkta devrimcilerden kimseye rastlanılmadığı polis ekiplerince rapor edilmişti. Ciddi bir olay çıkar-

sa, "Patlama çatlama gibi, mesela büyükşehirlerdeki gibi" diyordu Emniyet şefi, "Sizi aramamı ister misiniz? Pekâlâ! Anlaşıldı efendim. Ben raporu sabaha saklarım, kaymakamım. Hocanıma hürmetler, hayırlı akşamlar efendim... Kerimelerinizin gözlerinden öperiz efendim. Merak etmeyin, devrimcilerin asayişi bozmalarına müsaade edilmeyecektir, efendim..."

Kaymakam telefonu kapatıp TV'deki haberlere dikkatini verdi; çizgili pijamasını çekmiş, koltuğunda yayılmıştı... Haber saatinde ülkenin Milliyetçi Cephe hükümeti Başbakanı muhabirlere, "Bana sağcılar cinayet işliyor, dedirtemezsiniz..." demekteydi ve böylece, üzerine karanlık çöken bir ulusa karşı sanki günün şakasını yapıyor, onları eğlendiriyordu...

Karanlıktan hep kaçınan Avukat Ziya Bey ise, o gece içkili lokantada en aydınlık bir masada oturmuş, ağır ağır demlenmişti. İçeri girip çıkan bir ikisiyle merhabalaştı, fazla laubali olmak istemiyordu kimseyle... *'Geldiler mi masaya siftinip kalırlar, lafı evirip çevirip bedavadan akıl almaya merak gösterirler ya bir davaları vardır ya karıyı boşayacaktır zeytin basadından sonra da nasıl beleşe getirecektir, bunu sormaya tebelleş olurlar. Köylü milleti değil mi, işte!'* Son kadehini de bu kez bir kerede dikip ayaklandı, hesabı ödedi, sokağa çıktı. Gece sokaklarda kol gezenlere yakalanmamak için caddelerden hızla geçiyordu. Avukat Ziya'nın otelin kapısından ayrılıp sokak ışıklarını takip ederek, yağmurdan ıslanmamak için saçak altlarında böyle hızlı yürüyüşünü, o sırada, Hacı Eşref'ten önceki gece azar işittikleri pencerenin altına yazı yazanlar göremediler.

Yazı yazanların arasında güpegündüz ulumak isteyen kısa boylu çocuk da vardı. Elindeki fırçayı boya kutusuna batıra çıkara yazdıklarının yanına bir kurt kafası çizmeye çalışması boşunaydı; becerememeyecek, ortaya çıkan şey bir kurukafa resminden öteye gidemeyecekti. Bununla birlikte duvardaki kurukafa resmi yazılana pek uygun düşüyordu:

"Kana kan, dişe diş! Gomonislere ölüm!"

Yazıyı böylece yazdılar. Yağmura karşın, sonra karşısına geçip güzel olmuş mu, diye seyre koyuldular. Kurukafa pek hoşlarına gitmişti,

gülüştüler... Kimselerden çekinceleri, korkuları yoktu. Telaşlı da değildiler, saklanma gereği duymuyorlardı. Sokaklar onlara bırakılmıştı. Kısa boylu cevval çocukla beraber ötekiler işlerini bitirip oradan uzaklaşırken, cadde üzerinde bir köpek uluması taklidi duyuldu. Buradan sonra, adresini çok iyi bildikleri İlhan'ın evine, o evin bulunduğu dar sokağa gideceklerdi. Belki oraya ulaştıklarında da geldiklerini duyurmak için benzer sesle uluyacaklardı. Köşeyi, Akhisar'a sahip olduklarından hiç kuşku duymadıklarını belli edecek şekilde bağıra çağıra geçtiler. Köşeden bir kez daha, bir uluma sesi işitildi.

Hacı Eşref, henüz yatmamış, dizlerinin üzerine yerleştirdiği küçük rahlede, kenarları oyalı bir bez kılıf içindeki Kuran'ı okuyordu:

"Feseyekfikühüm, ullahü ve hüvessemi ül alim..." İkinci uluma sesiyle caddeye bir göz atmak istedi. Bu yağmurda köpek uluması hayra alamet sayılır mıydı?

"Kul e'ûzü birabbilfelak, min şerri mâ halak... Ve min şerri gasikin izâ vekab...

Tâife-i Cin ortalıkta tozutuyordu. Her gece bir ayet-i kürsü okurdu onlara karşı: Haneyi, malı mülkü, çoluk çocuğu şeytandan korusun diye... Yine de, ah yine de sokakları işgal etmişlerdi.

"Cin tayfasını dizgine almak pek müşküldür, zordur. Hayırlar vesile et yarabbi... derken kapısı çalındı. Hacı ürperdi, kaşlarını çatıp baktı. Hızlı hızlı sayfaları çevirip kapıdan baskın yapacak cinlere karşı okumak telaşıyla Yâsin-i Şerif'i aranırken, kapı açıldı. Kaç gündür küskün durduğu oğlu İbrahim, gıcırtıyla açılan kapının ardında, yanında karısıyla duruyordu. Firdevs, "Hacı baba!" diye konuştu: "Allah aşkına bu seferlik de affet! Sen burada böyle küs olursan, ben yukarıda nasıl yatarım? Suçlu gibi hissediyorum... Allah aşkına!"

"Mücrim hissiyatına kapılmanız beyhudedir hanım kızım. Asıl bundan hicap duyacak olan yanınızdaki eşek kafalı beyinizdir! Boyu devrilesice..."

Hacı Eşref gücenik bir baş çevirişiyle karşı duvara bakmaktaydı. İsmet Paşa'yla göz göze geldiler. Paşa oradan uyarıyordu: "Yeter artık! Başladın yine... Hepsiciği bir ev, aynı çatı altında küslük olmaz. Yapmış bir eşeklik işte! Hoş, *bu kaçıncı, Paşam*? diye soracaksın. Sorma! Affet gitsin! Haklısın ama haydi bırak, affet, öpsün elini...

Hacı bu talimat üzerine, elini uzatıp bekledi ama başını ondan yana çevirmedi. İbrahim küçük adımlarla odaya girip babasının yanında durdu. Ondan önce Firdevs atılıp Hacı Eşref'in elinden öpecekti. Hacı Eşref, başını çevirip "Kızımmm" diye inler gibi sarsılarak seslendi, Firdevs'in küçük ve zayıf bedenini kucakladı. İkinci el uzatışıyla "İbo, oğlum! Beni şu kızcağıza utandırma gayri!" diyebildi. Sonra yorgun bir halde yatağına uzanırken Firdevs Kuran'ı üç kez öpüp başına koyduktan sonra, yandaki duvar tereğine taşıdı. Odadan çıktılar. Arkalarından İsmet Paşa, Hacı Eşref'e şöyle diyordu:

"Büyüklük affetmekle olur! Bak ne iyi yaptın... Benim de şimdi içim rahat. İbo aslında tertemiz bir çocuk... Üstelik Halkçı! Partiye de gidiyor, bırak gitsin, orada kötülerden uzak kalır. Bir de iyi arkadaş edinse... Şu senin rahmetli İstanbullu arkadaşının oğlu, İlhan gibi biriyle dolaşsa ne iyi olur. Yarın Firdevs'le Nermin Hanımlara bir iaşe yardımı gönder, İbo da gitsin, arkadaşlıklarını sürdürsün İlhan'la... Seninkinin yaşı büyüktür, üç beş sene ama olsun. Günü gelir, dostluklar lazım olur. Yarın, her şey daha güzel olacak! Haydi uyu bakalım. Sabah namazına şunun şuracığında ne kaldı, ardından kışlada asker içtiması var, erata mukayyet olmak gerekir. Yat! Allah rahatlık versin Onbaşı Eşref Efendi..."

Hacı Eşref, "Baş üstüne Paşam! Hemen şimdi uyuyorum. Allah size de rahatlık versin!" diye çerçeveyi yanıtladı.

4

Zaman trafikçi Cafer'in motoruyla göründüğü günden sonra, nedense, Akhisar'da çabuk geçti. Ülkenin her yerinden çatışma haberleri duyuluyor, her gün bir ya da birkaç siyasi cinayet haberi, saldırı, bombalama haberleri bir korku sarsıntısı bırakarak işitiliyordu. En yakın kasabalarda Akçahanlı'da "karşıt görüşlü gençler arasında çıkan çatışmada" solcu bir genç öldürülmüş, aynı gece sağcıların lokali bombalanmış, lokalde bulunanlardan bazıları yanarak ağır yaralanmıştı. Akhisar'da bir sıkıntılı bekleyiş varsa, işte biraz da bu nedenleydi; ya aynısı olursa... Böylesi gerginlikler içinde kalabalıkların kendilerine çıkardıkları eğlentiler, meraklar vardır. Bunlarla kitlelerin karşılaştığı sorunlara sırt çevirdiği söylenir. Bu türden bir ilgi odağı Akhisar'da da kendiliğinden ortaya çıkmakta gecikmedi. Akhisar'ın

römorklu traktörler, işçi servis araçları, tek tük zenginlerin özel otoları, köylülerin pikap modeli otomobilleri, en çok da mobilet tarzı motosikletlerin trafiğini kasaba meydanında dolaşarak düzenleyen Cafer'in o günlerde kalkıştığı bir şey, adeta bir gösteri gibi hemen duyuldu, yayıldı:

Üç hafta sonraydı. Cuma namazından çıkan kalabalık, kasabanın ana meydanındaki *Foto Necati*'nin dükkân vitrini önünde öbek öbek bir toplanıp bir dağıldı. Arkadan gelenler önde kalanlara, 'yürüyelim beyler!', diye müdahale etmese, kaldırımda küçük çaplı bir izdiham dahi yaşanırdı. Dükkânın önü sıra geçenler geri gelip az önce gördükleri şeye bir daha, bir daha bakmadan duramadı. Cemaat dükkânlara, evlere ya da Akhisar'ın kahvehanelerine Necati'nin fotoğrafçı vitrinini tümden değiştiren siyah beyaz devasa bir fotoğrafın haberini taşıyarak dağılacaktı. Haber, beş on dakika içinde söylentiye dönüştüğünden, camiye gitmemiş olanlar da dükkânlarını kapatıp ya da çıraklara, konu komşuya teslim edip vitrin önüne koşturdular. Söylenti cuma pazarının kurulduğu Hashoca Mahallesi'ne kadar uzandı. Pazar yerine gelen halktan birçokları, yollarını uzatmayı göze alarak çamurlu sokakları aldırmayıp vitrindeki fotoğrafa bakmadan evlerine dönmedi.

Fotoğrafçı Necati bir gece önce, el ayak çekildikten sonra, dükkân kepenklerini içerden kapatmış, karanlık odasına kapanmış, saatlerce oradan çıkmamıştı. Akhisar'a yeni bir yapıt bırakan sanatçı duyarlılığıyla, saatlerce verdiği emek sonunda tab ederek büyüttüğü bir fotoğrafın karşısına en sonunda geçip sigarasını yakmıştı. Karanlık odasındaki her şey kırmızı bir ampulün ışığıyla alev alıyor gibi kızarıp ateşin türlü renklerine sarınıyordu. Kırmızı renkteki nesneler sigara dumanıyla sarıldığında, tüyler ürpertmekten başka bir şeye yaramayan bir ölünün ruhu sanki oradan geçmiş gibi olurdu. Necati ne zaman karanlık odasına kapansa dükkânının arkasındaki bu küçük bölmeyi belki mesken edinmiş kırmızılı, duman renkli ruhların farkına varmazdı... Fakat Necati bu karanlık odada olağanüstü bir şeyleri kollarından ellerine, ellerinden parmaklarına aktarıyor gibi çalışırdı. Agrandizörün başında, ilaçlı sıvılarla dolu plastikten teknelerin ya-

nında, üzerinde hayaletlerin belirmeye başladığı fotoğraf kâğıtlarını çamaşır mandallarıyla ıslak mendiller gibi iplere asarken bu gücünü her seferinde sınar, her defasında onu yitirmediğini, tersine günden güne kazandığını görürdü. Orada, en çirkin kadınları genç kız suretine sokar, sarkak ihtiyarları genç pehlivanlar gibi canlandırır, yoksulları mağrur birer zengin yapabilirken, dilerse kasabanın en zenginini bir çırpıda Çınarlıkapı Camisi'nin dilencisinden beter ederdi.

Perşembeyi cumaya bağlayan gecenin sabahına doğru işi bittiğinde saat iki, belki iki buçuğa geliyordu. Necati içine girdiği kırmızı karanlıktan çıktı, dükkânın aydınlığına geldi. Vitrin değişikliğine karar verdi mi kaldırıma bakan camekânın kapağını bir hazineyi açar gibi besmeleyle aralar, kolayca zıplayıp içine girerdi. Oraya girdiği zaman iki büklüm kalsa da bir kuyumcu titizliğiyle çerçevelere yer buluyor, kaldırımdan en güzel görüntünün elde edilebilmesi için saatlerce uğraştığı oluyordu. Bunları yaparken, güneşin sabahleyin dükkânına geliş açısından tutun, akşamleyin caddeyi terk ederken geride bıraktığı ışığını dahi hatırlamaya çalışırdı. Vitrinde geçirdiği süreler, bütün bu özenine ve dikkatine karşın, en çok yarım saati bulur; haydi haydi, taş çatlasa 40 dakikayı geçmezdi. Ama bu kez, polis Cafer'in fotoğrafını saklayan altınsuyu renge batmış bir varak içindeki kocaman çerçeveyi eline alınca, vitrini ona küçük, hatta yetersiz gelmiş bu nedenle fotoğrafın tüm yüceliğini, sanatsallığını ortadan kaldıracak kadar değersiz bulmuştu. Bu nedenle, elindeki yapıta yer seçemediğinden vitrinde geçirdiği süre iki saati aşacaktı. Cafer'in fotoğrafına yer beğenemiyor, kaldırımdan bakıldığında görülecek gibi tam ortaya koysa vitrindeki öteki irili ufaklı çerçevelerle uyumsuz kaldığını düşünüyor, yerini değiştiriyordu. *'Azıcık sağa, biraz sola yukarıya, şimdi oldu, bir de dışarıda bakalım, böyle olsa nasıl durur ki, şu ötekileri de böyle yerleştirelim'* derken sabahı buldu. O saatte 14. Sokak'ta açık olan çorbacıya gitmek, ardından evine yollanmak üzere dükkân kapısını kapattı. Sonra yoldan geçen sıradan birisi gibi durdu ve az önce kan tere batarak içinde debelendiği vitrinini dışarından bir daha seyretti:

Rengi solmuş kırmızı kadifeden bir kumaşla tahta duvarları kaplı olan vitrinin kaldırıma cepheli olan tam ortasında, Cafer Üzgün'ün

70'e 50 boyutundaki siyah-beyaz fotoğrafı asılıydı. Altın renkli oymaları parıldayan çerçeveyi, camını Necati dakikalarca sirkeli suyla silmiş, matlığını almayıp azıcık parlak da bırakmıştı. Cafer orada, Bekçi Süleyman'la tanıştığı sırada motoru üzerinde nasıl durduğu hatırlanırsa, yine aynı pozu vermişti. Cafer yere basan güçlü kuvvetli ayaklarıyla motoru zapt etmese, sanki BMW-AR69 alıp başını asfalta fırlayacak, delice bir çılgınlıkla arkasından gelenlere nal toplatacak gibi, onun altında duruyordu. Sabırsız bir yarış atına benziyordu. Motorun pat-patalarını fotoğrafa bakan birinin görmemesi için doğuştan hem de temelli sağır olması gerekirdi. Motosiklet, trafikçi Cafer'in apış arasında bir genç kısrak gibi kımıl kımıl kıvranıyor, söz dinleyen ama gergin, huzursuz ve huysuz görünüşüyle sanki dizginlerinden boşalmayı bekliyordu. Motorun nikelajlı parçalarıyla, parlak makinesinin beyazlığı, ana gövdenin siyahi renkleriyle o kadar iç içe girmişti ki bu kutsal aracın nereden başlayıp nerede sonlandığını anlamak bile zordu. Olsa olsa, o sonsuz bir bütünün kendisi gibiydi. Cafer'in o bütüne bu yüzden âşık olduğu bundan çıkarılabilirdi. Zaten Cafer de bu âşıkane halini saklar gibi görünmüyor, fotoğrafında yüzünden bir aşk mutluluğu fışkırıyordu.

Cafer'in yüzünde en belirgin duran öteki şey kapkara bıyıklarıydı. Bıyıklarının rengine uygun, alnının yukarılarına çekilmiş ve orada bırakılmış duran siyahi güneş gözlüğü, onun avurtları içine kaçık, elmacık kemikleri çıkık yüzüne ne çok yakışmıştı. Cafer motorcu kaskını, başından çıkartmıştı. İki kolunu sıkı sıkı bedenine kavuşturduğundan, sağ elinde kayışından tuttuğu çelik, alüminyum karışımlı başlığı sol boşluğunda hafif hafif salınıyordu. Kollarını kavuşturduğundan sol eli içerde kalacak olsaydı, parmağındaki iri, altın şövalye yüzüğü kaldırımdan görülemeyecekti. Cafer'in bu ayrıntıyı hesapladığı anlaşılıyor. Sol elini kolu üzerinde tutmakta ve böylece yüzüğünün kocamanlığını ortaya çıkartmaktaydı.

Cafer oradan ne sert bakıyor ne de yüzünde bir kolaycılık anlamı okunuyordu. Gururlu bir ruh halinin yüzünde dolaştığını görmek için vitrin önünde uzun süre zaman geçirmeye gerek yoktu. Oradan rastlantıyla geçen birisi, bu yüzün taş gibi sert bir kalbi, kararlı bir bilinci ve türlü maceralara atılmakla keskinleşen bir iradeyi taşımakta

zorlanmayan bir bedenin parçası olabileceğini bir bakışta anlardı. Zaten Cafer de motorun üzerinde öyle duruyordu. Hafifçe dizlerinden kırılmış ama yine de dimdik duran ince, uzun bacaklarında uzun konçlu, siyah botları pırıl pırıl parlıyor, onun azametli duruşuna kendilerince katkı veriyorlardı. Sağ ayaktaki botun tamamı, öte yandan motorun altında görülmekteydi. Bu yapıtı tasarlayan sanatçı, oraya yeteri kadar ışık efekti verip aydınlatmış olmalıydı. Cafer'in üniforması botlarından başlayarak, yukarıya doğru göğe yükselen dimdik bir sütun gibi düz ve neredeyse kıvrımsızdı. Kumaşın her kıvrımının kolalı ütülerle ütülendiğini akla getirmeyecek bir kaldırım gezgininin, bu üniformayı Cafer'in sportmen ve bakımlı bedenine ait ikinci bir cilt gibi görmesi kaçınılmazdı. Üniformanın sol yanında pantolon çizgisi boyunca sarkan tabancanın kılıfıysa görenlerin aklını başından alacaktı. Kılıf tamamen içindeki tabancayı kapattığından, sadece kabzası ve horozu açıkta kalan silahın markası belli değildi. Bu belirsizlik Kırıkkale yapımı polis tabancasının bir revolver kovboy tabancası olabileceği şüphesini doğurmuyordu. Tersine, Cafer'in silahına duyduğu güven apaçık belli olduğundan, tabancasının bir western filmindekinin aynısı olabileceği kesinleşiyordu.

Bundan daha önemlisi bu üniformanın üzerindeki görülen türlü türlü armalar, kokartlar, bröveler, sırmalarla kaplı küçük nişanlar, Atatürk ve Türk bayrağı rozetleriydi. Bütün bu görkemli şeylerin tamamlayıcısı ise omuzlarına taktığı apoletlerdi. Apoletler Cafer'in omuzlarında sanki vitrinin bir yanı açık kalmış ve oradan içeriye bir kurander girdiğinden, bu esintiyle belli belirsiz salınıyormuş gibiydiler.

Bütün bunların hepsinden daha dikkat çekeniyse şuydu: Cafer oradan Akhisarlılara *'İşte ben, buradayım!'* diye sesleniyor, herkese nasıl tepeden baktığını bir kez daha gösteriyordu. Ezik bir ruh ve onun altından kalkmaya çalışan bir kibir nasıl insanları ele geçirirse, Cafer'in dışarıya yansıyan azametinde aynı şeyler ona bakanları ele geçirecekti. Onun bu heybetli, görkemli duruşunu, Cafer vitrinde yer aldığından başlayan ilk günden itibaren kıyı, köşede kalan ötekiler de kabullendiler. Cafer'in solunda kalan asker fotoğrafı, geri planda 'Girne Hatırası' yazıyor olsa da pek sönük kalmıştı. Oradaki er

arazi kamuflajlı elbisesi içinde ve yana yatık komando beresiyle bundan mutsuzluk duymuşcasına yan gözle Cafer'e sitemkâr bakıyordu. Necati, Cafer'in sağına, birkaç ay önce gelin fotoğraflarını çektiği, mahalle komşusu Hülya'nın bembeyaz giysiler içinde, yerlere yayılan etekleriyle taze kocasına reverans yapar gibi eğilir pozdaki fotoğrafını iliştirmişti. Orada Hülya gözlerini damadın bakışlarından kaçırıyor, az ötede motoruna söz geçiren Cafer'e belli etmeksizin istekle bakıyordu. Cafer birdenbire, ansızın ortaya çıkmış ve asıl, Hülya'nın bütün genç kızlığı boyunca beklediği bir atlı prens gibi vitrinde belirmişti. Ne var ki Cafer, Hülya'nın ona dönük genç kız bedenine küsmüş gibi hafifçe arkasını dönmüştü. Bütün bunlardan, yeni damadın haberi olmasa gerekti; mutlulukla geline gülümsemeye devam ediyordu.

Vitrinin sol ve sağında yer alan yan duvarlarındaki fotoğraflar da Cafer'in yanında sönük birer yıldız gibi yitip gitmeye mahkûm kalmış görünüyorlardı. Sol yandaki fotoğraflardan birinde, kasabada esnaf derneği başkanlığını yıllardır sürdüren zeytinci Bay Mutahhar'ın anlamsız bakışlarıyla belirdiği devasa vesikalık fotoğrafı, şimdi vitrini tanımlamak gerektiğinden anlatılmakla kayıt altına alınıyordu yoksa o bir hiçti, muhasebe defterindeki yazılı alacak verecek miktarı kadar biriydi: Mutahhar Bey, alacağını tahsil edememiş esnaf gibi üzgün duruyordu. Cafer'le onu kıyaslamaya kalkışacakların, aralarındaki oransızlığa bir karşılık bulmaları ihtimal dışı kalacağından, Bay Mutahhar kısa sürede orada unutulup bırakılacaktı.

Mutahhar'ın hemen altında asılı çerçevenin içinde iki küçük çocuk, mutlulukla oynadıkları oyun odasındaydılar. Cafer'in vitrini kaplamış ürküten gölgesinden şimdi korkmaya başlamış olmalıydılar. Vitrine bakanların bunu görüp anlamaları, bu iki küçüğün aynı zamanda ikiz olduklarını fark etmelerinden daha çabuk olurdu. Cafer onlara, *'Sesinizi çıkartmayın! Öcü gelir sonra'* diyen kızgınlıkla bakıyordu.

Vitrinin sağ yanındaki durum da bundan daha iç açıcı görünmüyordu. Oradaki fotoğraflardan bir tanesine eski bir Akhisar efendisinin, Necati ona ait yıpranmış vesikalığı büyütüp adam ettiğinden, üstelik rötuş kalemleriyle renklendirip solgun ölü yüzüne can kattığından, vefasızlık gösterip vitrinin bu yeni hükümdarına kafa tutacak

hali hiç mi hiç yoktu. Eski zaman düşleriyle uğraşa dursun diye o fesli, yüksekçe yakalı, redingot giymiş, şık bir kravatın bağını kocaman bir düğme gibi beyaz mintanı üstünde bırakmış eski zaman efendisinin fotoğrafını Necati kaldırmamış, yerinde bırakmıştı.

Eski Akhisarlı'nın durumu buydu da onun aşağısında kalan ötekisinde farklı mıydı? Hayır! O fotoğrafta, epeyi zaman önce kışlık sinemanın bir gecesini 'gala seansı' diye ilan ettikten sonra, Yeşilçam'ın yarı ünlü bir oyuncusunu oraya getirten sinema sahibiyle konuk oyuncu, arkalarında meraklı halktan bazılarıyla beraber görüntülenmişti. Film oyuncusu İzmir Fuarı'nda sahneye çıkıyordu. O yıl otomobil yolculuğuyla İstanbul'dan İzmir'e geçmekteyken Akhisar'a uğramış, böylece sinemacının Yeşilçam'dan bir artiz getirme maliyeti neredeyse sıfıra inmişti. On dakika ara verildiğinde koltukta oturmaya devam eden o insanlar hep beraber fotoğraf merceğine bakıyorlar, oradan da şimdi Cafer'i görüyorlardı.

Necati, vitrinin zeminine buruş buruş serili bıraktığı kırmızı renkli bir kumaşın üstünde, *Aga* marka film makaraları, körüklü *Zenith* fotoğraf makinesi, bir iki tane pil, flaşlar ve içi boş film kutuları koymuş, böylelikle dekorunu tamamlamıştı.

Foto Necati'nin vitrini önünde bir toplanıp bir dağılan kalabalığı, Necati o gece sabaha karşı yattığından, geç kalkıp anca yetişebildiği dükkânına koşar gibi geldiğinde görebildi. Dükkânı çırağı sabahtan açmıştı. Çırak, şimdi kaldırımdaki seyirci kalabalığıyla dalga geçer gibi kapıda dikiliyor, onları seyrediyordu. Necati yapıtının böyle bir ilgiyle karşılanacağını nereden bilsin; orada bir şeyler oluyor, korkusuyla çekine çekine dükkânına yaklaştı. Sonra kalabalığın ardından o da vitrinine baktı. Vitrinini unutmuş gibiydi, şimdi anımsıyordu. Cafer dün gece sabaha karşı onu vitrindeki yerine yerleştiren Necati'ye camların ardından, "N'aber! Ben dememiş miydim? Sen önce olmazlandın, bak sonuç ortada... der gibi alaycı bakıyordu.

Gerçekten Cafer'in Necati'yi ikna edebilmesi için birçok kereler oraya gitmesi, bir seferinde de bir kilo baklava götürüp ikramda bulunması gerekmişti. Baklavaya en çok Necati yerine, içinden bir iki atıştırdıktan sonra akşam vakti paketi akşama annesine götürmesiyle, ellilik dul kadın sevinmişti. Necati'ye, "Ne düşünceli ve kibar müşte-

rilerin var, bak gördün mü" diyen annesi, yemeğin ardından paketin yarısını silmiş süpürmüştü. Necati, dul annesiyle beraber yaşamaktaydı ve akşam yemeklerinde kadına dükkândan haberler taşır, ona gelen giden müşterilerden söz ederdi. Necati için kadın akşam söyleşisine oturmuş karısı gibiydi. Sohbet ederler, Necati evde bir kadının varlığının tadını öylece çıkartırdı. O akşam Cafer'in fotoğrafını çekmeye nasıl razı olduğunu, trafikçinin nasıl kendisine önem verdiğini aktardı. Cafer, Necati'ye daha sık uğrayacağını, onu polis meslektaşlarına salık vereceğinden söz etmişti. Necati'nin annesi İclal, fotoğrafını çekip vitrine koyduktan sonra Cafer'i dükkânda görmeye geleceğini söyledi, "Hatta, bir ara bu kibar ve asil adamı yemeğe davet et, bekârmış, sevaptır" diye ekledi. Cafer, Necati'ye bir sürü söz de vermişti üstelik; annesine onlardan da lakırdı etti. Fotoğrafçılığı yanında, arada bir oto alım satım işlerini el altından yapan, küçük yüzdelerle yetinen Necati'ye verdiği söz az değildi: "Otomobillerin satış ruhsatlarını, plakalarını, vergi makbuzlarını cebinde bil, bundan sonra..."

Necati bu pozu çekmiş olsa da Cafer'in üniformasına iliştirdiği, o zamana kadar hiçbir polisin üzerinde rastlamadığı kadar çok ve abartılı onca şeyin başına iş açacağına duyduğu korkuyla, fotoğrafı vitrinine asmaya gönülsüzlüğünü açıklıyordu.

Cafer, "Sen bir fotoğrafçısın!" diyerek bu korkuyu gidermeye çalışmıştı:

"Korkma! Diyelim ki kasabaya sirk geldi... İtalyan sirki! Çadırdan palyaço giysileriyle gelen biri olsa, onun fotoğrafını çeksen, üstelik beğensen vitrine koymaz mısın? O palyaçonun ne giydiği onu ilgilendirir. Senin bir sorumluluğun yok ki! Var say, ben başka bir devletin bir başka polisiyim."

Cafer, bu tezini hararetli bir anlatımla savunurken birden, Uganda Devlet Başkanı İdi Amin'i anımsamıştı. Günaydın gazetesindeki renkli ofset fotoğraflarında İdi Amin, Cafer'in bugünkü durumundan farklı değildi... Salt aralarında derilerinin renk farkı vardı.

"Tut ki ben Uganda polisiyim... Ne çıkar bundan?"

Necati sonra sonra, Akhisarlıların çoğu gibi, trafikçinin üzerinde her gün gördüğü süslere, takılara alışmaya, onları kanıksamaya başladı. İşte böylece Cafer'in fotoğrafı alındı.

Cafer kasabaya geldiği günden başlayarak, bu süsleri öylesine dikkatle ve gizli bir planın parçalarını bir araya getiriyor gibi özenle uğraşıp takmış, takıştırmıştı ki, bu azımsanacak bir uğraşı değildi, kutlanmalıydı. Akhisarlılara artık öyle geliyordu ki bu nişanların, arma ve apoletlerin bulunmadığı bir üniforma içinde görev yapılamazdı. Buna Emniyet Müdürü de tamamen inanmış, bir gözbağcılığına uğramış gibi Cafer'in giysisindeki süslerden o da mutluluk duymaya başlamıştı. Cafer'in planı açıktı: Emniyet Müdürü'ne bu süsleri bir kerede, hepsini bir defada takınarak görünmeyecekti. Her gün bir tanesini takarak müdürünü selamlamaya gidiyordu sabahları. Son apoletini de takıp müdürün odasına uzanan koridorda bir çalımla yürümeye başladığında oradaki polislerin bir çoğu esas duruşa geçip selam vermişlerdi. Müdürün odacılığını yapan bir bekçi ise general benzeri bir yüksek rütbeliyle karşılaştığını sanmış olmalıydı. Bekçi sandalyeden ayağa fırlarken, elindeki çay bardağını devirmiş, paçalarına kadar sıcak sıvılarla ıslanmış ama selam durmayı unutmamıştı. O günkü çalımıyla, o aşamayı da atlattıktan sonra artık hiçbir şey Cafer'i durduramazdı: Emniyet Müdürü bile... İçeriye, dışarıdan usulen tıklatılmış bir kapıyı iterek girmiş, o zaman müdürü dahi ayağa kalkmadan edememişti. Bir kısa şaşkınlık anından sonra müdür kendi konumunu anımsamıştı ki yerine oturmuştu.

O günlerde kaymakamla şöyle bir telefon konuşması geçtiği de gizliden gizliye kimi ağızlarda konuşulmaktaydı. Telefon zili duyulduğunda Emniyet Müdürü'nün odasında olan birisinin aktardıklarına, yine aynı anda Müçtebâ Bey'i ziyarete gelmiş bir başkasının açıklamalarıyla doğruluk kazandırılıyordu:

"Emniyet Müdürümü recâ etmekteyiz, efeniim" diye ilk arayışı Kalem Müdürü yapmış. "Kaymakam Bey hazretleri zatıalinizi buyururlar...

"Buyrun Kaymakamım..."

"Bana öyle geliyor ki, konu ciddi müdürüm... diye, Kaymakam doğrudan söze başlamışmış:

"Cafer Üzgün adlı polis memurunun ifrada kaçar şekilde fahiş ve namüsait şeyler takındığını, motosikletini bir sirk aracına döndürdüğünü, içtüzük ve genelgelere uymayacak süslerle dolaştığını zanne-

diyorum. Bu konuda bir soruşturma başlatmanız uygun olacak. Ama önce memura uyarıda bulunun. Gerekiyorsa Emniyet Genel Müdürlüğüne yazıyı siz hazırlayın, ben imzalarım. Merkeze bir soralım."

"Sizin kadar ben bu durumdan endişelenmiyorum efendim. Polis Cafer'in takıştırdığı şeylerin milli değerlerimizle çatışan bir yanını göremiyorum. Atatürk ve bayrağımız rozetleri, planörcü kokartı, paraşütcü eğitim brövesi, Yeşilay arması, Kızılay kan bağışı yaka plaketi, en büyük polis bizim polis etiketlerinin ne mahzuru var... Üstelik o bunları taktıkça trafik polisimize kasaba halkının gösterdiği yakınlık, otoriteye duyulan çekinceyle artmış görünüyor."

"Ya! Nasıl oluyor? Anlayamadım...

"Basit! Kasabalılar önceleri trafikçileri, ayıptır söylemesi, pek sallamazlardı efendim... Bilirsiniz... Hatta onlara biraz otopark kâhyası gözüyle bakıldığı bile vakidir... Ama Cafer'in takılarıyla durum değişti....

"Yani...

"Evet Sayın Kaymakamım, bu demektir ki Akhisar cadde ve sokaklarında trafik asayişi berkemaldir, efendim. Merak buyurmayınız."

"Pekâlâ! Madem öyle diyorsunuz... Ama yine de dikkatli olalım" dedi Kaymakam, çatışmak istemiyordu emniyetçiyle...

"Baş üstüne Kaymakamım... Hazır telefon açmışken, sormak isterdim, bugünlerde kasabamızda devrimci gençlerin sesi soluğu kesildi, bir hazırlık içinde olmasınlar, takip ettireyim mi efendim, mesela lafı geldiği için söylüyorum, trafik polisimize belli etmeden izletsek onları..."

Odasındaki konuğun kulak kabartışını dikkate alan Kaymakam aslında kızmıştı bu öneriye ama sert yanıt vermekten kaçındı, bir parça içerlemiş görünerek, "Henüz bu konuda bir şey yapmanızı gereksiz ve Abdülhamitcilik olarak görmekteyim!" demişti. Sonrasında derin bir soluk alıp dudaklarını ısıra ısıra konuştuğu konuk tarafından aktarıldığına göre, kaymakamın bu izleme önerisine kızdığı anlaşılıyordu:

"Bu türden bir talimat siyasi otoritenin kararına bağlıdır. Böyle bir şeyi Vali beye danışmadan ben yaptıramam. Ayrıca şimdilik buna gerek duymuyorum. İyi mesailer!"

Emniyet Müdürü ise çoktan kararını vermiş, zamanını kolluyordu. O kararlılığı yüzünden okunan Emniyet Müdürü, "Size de iyi mesailer Kaymakamım!" demişti demesine ama bir yandan da bıyık altından gülümsemişti.

Cafer'e ilişkin üst makamlar arasında geçen bu konuşmadan o gün Necati'nin vitrini önünde toplananlardan hiçbiri haberdar değildi. Vitrin seyircilerinden birisi, Necati'yi hemen arkaları sıra, sanki onlardan biriymiş gibi bir sadelik ve yapmacıksız haliyle duruyor görünce bir sevinç çığlığı attı:

"İşte sanatçı! İşte Necati!"

Kalabalık bir anda gerisin geri dönüp Necati'yi alkışlamaya, ıslık çalıp 'yaşa, varol, bravo' gibi seslerle kucaklamaya çalıştı. Necati aralarından sıyrılıp kendini dükkândan içeri attı ve kapıyı sıkı sıkı kapattı. Kalabalık coşku dolu sesleri duyanların katılmasıyla iki katına çıkmıştı. Kasabalılar motosikleti üstünde bir kahramana sahip olmuşlar, bu kahraman şimdi fotoğraf sanatçısı Necati tarafından ölümsüzleştirilmişti. İsa'nın çarmıhdaki hali bundan daha ruh okşayıcı olamazdı. Herkes bu fotoğrafa baktıkça, kendinde bulamadığı şeyleri görecek, ona boyun eğecekti. Kalabalık, o yüzden, kapıyı üzerine kapatmış ve şimdi korku dolu bakışlarla olacakları bekleyen Necati'yi dışarıya, kendi aralarından yapıtına bakmaya çağırıyordu. Caddede kulakların artık alışık olduğu bir motor sesi duyulana kadar kalabalık artmaya, orada uğultular, bağırış çağırışlar çoğalmaya devam etti.

Kasabalıların tanıdığı bu motor sesi BMW- AR69'dan geliyordu. Cafer caddede durmuş, yine o hep aynı pozu takınarak kalabalığa arkasından bakmaktaydı. Onu gördüler, derin bir sessizlik oldu. Cafer bir Olympos tanrısından çıkabilecek kadar tok sesle, "N'oluyor burada?" diye sordu.

"Beni her gün görüyorsunuz ya! Bu kadar şamataya gerek yok. Kes!" dedi. Son anda ağzından "Ne var? Maymun mu oynatıyorlar?" diye çıkacaktı, kendini tuttu. Olumsuz bir benzetme yerini bulabilir, beklenmedik bir etki gösterip olumlu algılanabilirdi. Teşbihte hata olmaz denildiği gibi... Bunun yerine işsiz güçsüz güruhu şöyle dağıt-

tı: "Dağılın işinize, gücünüze... Komünist nümayişi gibi ne toplandınız burada..."

Bunları söyledikten sonra yetkisinin kalabalığın dağılışı üzerindeki sonuçlarını beklemeden, motorun pat-patalarını artırdı, oraya geldiği gibi bir bilinmez yere doğru, yarı tanrı haliyle mağrur ve kendinden emin geçti, gitti. Apoletleri uçuşuyordu. Arkadan son gördükleri o oldu.

Vitrindeki Cafer fotoğrafını o gün ve sonraki günlerde görmeye gelenlerin sayısı azalmadı, aksine arttı. Akhisar'ın köylerinden kasabaya zeytin, tütün ve öteki ürünleri getirenler traktörlerin arkasına bağlı römorklarda taşıdıkları köylü komşularıyla beraber Çarşı Caddesi'nden geçip korna çala çala gürültüyle, bir yatırı ziyarete gelmiş yahut düğün alayına çıkmış veya asker uğurlamasına niyetlenmiş gibi geçtiler.

Necati'nin dükkânında işler de birden artmış, ikinci haftanın sonunda ne zamandır satın almaya niyetlendiği otomatik ayaklı stüdyo makinesini sipariş verecek kadar para girmişti kasasına. Her gün bir kez Cafer oradan, sanki vitrinle ilgili değilmiş gibi, kayıtsız bir bakışla caddenin ötelerinde bir yerlere bakarak motosikleti üzerinden geçiyor, yan gözle kendi suretini seyrediyordu.

Bekçi Süleyman da geceleri duvarlara yazı yazmaya çıkacakları kovalamak için kendi görev sokağına giderken, yolunu uzatıp vitrine bakmadan bir yerlere yollanmıyor, fotoğrafta kahramanlaşmış amirini evinde konuk ettiği için gururlanıyordu.

Soğuktulumba Sokağı'ndaki Milliyetçiler Partisi'nde, Necati'nin tarafındaki cadde üzerinde hareketlilik görülebildiğinden, lokalin penceresine izini bırakacak şekilde yağlı alnını dayamış, orayı seyre dalan bir parti üyesi yüksek sesle "Bu Cafer'i partiye almalı. Ondan iyi komunist avcısı olur!" dedi. Harita mühendisi Ercan o sırada kapıdan içeriye yeni adım atmıştı, bu sözü duydu. "Merakta kalmayın çocuklar" dedi, "O zaten bizden yana!" Masasına geçip otururken devam etti:

"Bizden yana olmasını, Bekçi Süleyman'la işbirliği yapmaya başladığı için biliyoruz. Açıkça partiye gelip gitmesi daha çok zarar ve-

rir. Böylesi daha iyi... Sonuçta bize hizmet edecek. Zaten ondan başkası beklenemezdi. Ondaki azamet, büyüklük havası hiçbir liderde, Mussolini de bile yoktu!"

Ötekiler, "Ha, iyi o zaman!" dedi.

Bu konuşmaların ardından Cafer'in portresinin bulunduğu dükkân vitrini, kısacası Necati'nin dükkânı vatan hainlerinin gece baskınlarına uğrayacakmış gibi, Akhisar'ın milliyetçi gece nöbetçileri tarafından kendiliğinden koruma altına alındı; bu yönde bir talimat verilmediği biliniyor. Bundan sonra kahraman çocuklar orada daha çok görülmeye başladılar. Gece yarıları ortalıkta dolaşan bu vatanseverler bir anıtın önünden geçiliyor hevesiyle oradan adeta resmi geçit yapıp yürüyorlardı. Vitrin önünde Cafer'in fotoğrafına bakarak tüyleri diken diken olan bu çocuklardan kimileri, içlerinde gazel çeker gibi sesi Davudi olan kısa boylu cevval arkadaşları o sırada yanlarındaysa, ondan bir uluma ricasında bulunuyorlardı. Uluyuşunu sonraları mühendis Ercan, gece yarılarına kadar zaman geçirdiği parti binasından duyduğunda, bunu milliyetçi davaları için çok uygun bulmamış, ertesi gün Oymakbaşını yanına çağırtıp yasaklatmıştı. "Halkı rahatsız etmeyiniz! Çok gerek duyulmadıkça kurt uluması gereksizdir. Zaten bütün bunlar milliyetçi davamızın lüzumsuz, atılması gereken, şekli yanlarıdır. Hazır sırası gelmişken, kendinize biraz çekidüzen verin. Her gün tıraş olmalı, beyaz çorap siyah ayakkabı içine yasak, sarmısaklı soğanlı şeyler yiyip halk içine çıkmak yakışmaz; bunlar riayet edilsin...

Emniyet Müdürü de vitrini daha ilk kez sergiye açıldığı gün gelip seyretmiş, gördüğüyle gururlanmış, bundan kendisi adına bir eksiklik çıkarmak değil, aksine bir kahramanı bulup ortaya çıkarma becerisini kendinde bulduğundan mutluluk duymuştu. *'En kısa sürede Cafer'i eve yemeğe davet etmeli! Hanıma söyleyeyim. Yandım Allah koca, aman da koca diye pencerelerden inmeyen baldızım Cahide'yi yemekten önce kuaföre koştursun.'* Böyle kendi kendine konuşup bütün gününü biraz keyifli, biraz kaygılı geçirmişti; Cafer'in kibirli göründüğü portre onda melankoli yaratmış olmalıydı.

Yüzbaşı olan biteni, Cafer'in vitrinden sokaklara taşan yüceleşmesini ancak birkaç gün sonra, bir inzibat erinden duyabildi. Duyar

duymaz, meraklandı, sonra askeri Jemse'ye atladığı gibi soluğu orada aldı. GMC markalı aracın burnunu çıkartma yapacak amfibik tekneler gibi kaldırıma kadar dayattırıp aşağıya inmeden fotoğrafı uzun uzun oturduğu makam koltuğundan seyretti. GMC Jemsenin ön tekerleri kaldırıma çıkmış, araç yarı yarıya yolu yanlamasına kesmişti. Yüzbaşı aracıyla oradayken, bir raslantı sonucu caddenin ucunda trafikçinin motoru görüldü. Cafer askeri aracın oradaki park edişini görmüş ancak birden aklına nedense ters yöndeki 17 sokak geldiğinden, motorun burnunu oraya çevirmişti. Yüzbaşıysa, Cafer'in motorunu görememişti. Yüzbaşı, kasabadaki Cafer'in apoletli gezinişine ait lakırdıları daha evvelden duymuş ama ciddiye almamıştı oysa şimdi karşısında bir ipucu, açık bir kanıt vardı. Askeri garnizona gidip, akşamı beklemeden bir an evvel, Kaymakam Bey'le bu konuyu konuşmayı tasarlayarak oradan ayrıldı. "Bu rezalete Kaymakam Bey nasıl olur da müsaade eder? Taşkın biçimde sıralanmış bir sürü apolet, rütbe, zıkkımla orada sırıtıyor adam... Deli mi ne!"

Avukat Ziya Bey de vitrini görmeye koşturanlardan biriydi, kaçınılmaz biçimde... Ziya Bey fotoğrafı gördüğünde az daha dili tutuluyordu. Yanı başında dikilen tanımadığı birilerine, "Bu, bu..." diye kekeleyip zorlukla gerisini getirdi, "...Demirci Efe'yi yakında Akhisar'da göreceğiz anlamına geliyor. Yunan'a karşı mücadele iyi, hoş ama önce hukuk efendim. Bu portredeki bakışlarda hukuku ayaklar altına almaya hazır bir şey var, azizim."

Cafer'in vitrindeki hali o günlerde kasaba lisesinde de birçok kez konuşuldu elbette. Lise Müdürü Rıza Hoca vitrinde gördüğünü önce şöyle böyle beğenip sonra irkilen, insan değerleri adına ondan rahatsızlık duyanlar arasındaydı. Bunu, vitrine duyulan ortak hayranlığı bildiğinden, açıkça çevresiyle paylaşamıyordu. Edebiyat öğretmeni Melih Bey'le bu portre üzerine konuşup duygularını anlatsa, kesinlikle onun da aynı şeyi düşündüğünü anlayacak, bu paylaşımdan mutlu çıkacaktı; ama kaş yaparken göz çıkartmamak için solcu hocanın düzeyine inmiyordu. Onu Cafer olayında rahatsız eden şey neyse ondan söz ederken, solcuların ağına düşmek mi? Tanrı yazdıysa bozsun. Bir gün dayanamadı, öğretmenler odasında meslektaşlarına, "Şu tanrısallaşmış bir lider gibi poz veren polisi görmemek için" dedi,

"her gün okula gelirken yolumu değiştiriyorum. Çevremizde bir şeyler oluyor ve ne yazık ki biz bunlara göz yumuyoruz."

Bunları söyledi ve yanıt verilmesini istemediğinden, bir şeylere alınmış gibi ansızın dışarı çıktı. Lise Müdürü'nün bu sözlerini oradaki herkes başka türlü değerlendirecekti:

Murat Bey, "Fotoğrafta görüldüğü kadar sportmen biri değil aslında... Ben yakından birkaç kez gördüm. Aksine! O üniforma, o apoletler olmasa!" diyordu. Göz ucuyla Fatma Hanım'a bakmaktaydı. Kimyacı Fatma Hanım ise, "Bekârmış. O adama varacak kızın vay haline! Çapkınlık yapar ayol öylesi... Aman, istemez, kalsın..." diye ortaya bir şeyler söyledi. Elindeki tahta cetvelle bacak bacak üstüne attığı ayağını, ince çorabını kaçırtmadan kaşıyordu.

Melih Hoca, "Canetti'nin *Kitle ve Güç* adındaki yapıtını okursanız" diye başlayıp daha baştan konuşmasını bilimsel temeller üzerinde kurdu: " açıkça göreceksiniz ki düşünür kitlenin içinde olan itaat duygusunu ilkel bir güdü anlamında, insanların bu tür fenomonlarına bağlıyor. Ha! Unutmadan: Türk Dil Kurumu fenomona'yı aylık derginin son sayısında olay-görüngü olarak belirlemiştir. Aslında ben bu sözcükten önce pejorativ sözcüğüne bir karşılık getirmelerini beklerdim. Yergili demek doğru olur mu acaba? Siz ne dersiniz İlknur Hanım?" Kimsenin onu dinlemediğini gördükçe Melih Hoca iç çekiyor, *'Şimdi Galatasaray Lisesi'nde olmak vardı, bir güzel! Ne işim var benim burda? Tevfik Fikret gibi talebelerimle edebiyatı tartışırdım. Rübâb-ı Şikeste filan... Max Nordau'dan alıntılar yapardık. İlhan'ı bulmalı, onunla söyleşince yarım kalan heveslerim tamam oluyor'* diyordu.

İlknur Hoca ise çantasından çıkarttığı küçük törpüde tırnaklarını gezdirmekteydi. Oralı bile olmadan, "Bilmem! Siz iyisi mi bunu İlhan'la konuşun" dedi, "Pek sıkı fıkısınız da, aman Allah bozmasın!" Böyle dedi, sonra uzanıp masadaki şekerliği karşısında oturan Yılmaz Hoca'dan istedi. Öğretmenler odasına çaylar gelmişti. Yılmaz Hoca, şekerliği kocaman elleriyle avuçlayıp hoca hanıma uzatırken, "Müdür Bey neden bahsetti?" diye sordu. Konuyu anlamamış görünüyor olması fizikçi Nuri Hoca'nın tuhafına gitmişti. Her şey bir fizik formülü kadar basit ve açıktı. Coğrafyacıya dönüp uzun uzun açıklamalara girişti.

İlhan, Cafer'in kısa zamanda dillere dolanan portresini henüz görmemişti, okul dağılışında vitrinin bulunduğu meydana gidecekti. Lise paydos saati gelince Melih Hoca o gün kendisini yakalayamadan, gözden kayboldu ve İlkyaz'la birlikte caddeye çıktı. Ortalıkta onlara sataşacak kimse olmadığından rahat yürüyorlardı. Karşı kaldırımda Güzel Sıhhat Berberi Mestan'ın sulayıp baktığı bodur ağacı tekmeleyen kimseler de o sırada ortalıkta değildi. Buna karşılık sokaklar ne kadar temkinli görünseler de, İlhan biliyordu ki, Hamit bir silahlı şehir gerillası olma kararı aldığından, şimdilik alıştırma yapmak için on adım kadar geriden onları belli belirsiz izliyordur. Koruma güdüsüyle yine sırtını kabartmış, tüm dikkatini caddeden gelip geçenlere vermiştir. Bundan, birisinin ötekine duyduğu bağlılık duyguları adına sevinse bile, İlhan bu tür bir bağın kaçınılmaz olarak kendiliğinden buyurma-buyurganlık ve buyurulan ilişkisi doğurmasından korkuyordu. İlkyaz'a son zamanlarda aklına takılan bu ve buna benzer soruları düşünsel düzeyde aktarabilmesi için arkaları sıra gelen Hamit'i örnek gösterip konuşmaya başladı. Kız bir minik dokunuşla kolunu tuttuğu İlhan'a daha sıkı sarılıp "Boşver bunları! Nermin teyze ne zaman evde olmayacak? Seni ne zaman göreceğim?" diye sordu. İlhan, ertesi gün, Hacı Eşref'in gelini Firdevs'in hanımlar gününe annesinin de çağrıldığından umutla söz ediyordu. "Mantı günü yapacakmış hanımlar..." diye ekledi.

İlkyaz, "Ah! Ben de gitseydim" diye konuştu: "Hem Firdevs iyi kız... Gencecik evli, çocuklu bile... Nermin teyzeye gelin olunca beraber gideriz mantı günlerine, bir güzel yeriz... Bir güzel! Firdevs'le arkadaşlık ederim, örgü öreriz, birlikte günlere gideriz... Ama bu sonraki iş. Şimdi seninle baş başa olmalı... Ama bak! KOM'u çıkartmak yok. Önce evlilik!" dedi.

İlhan şimdilik buna da razıydı. Sessiz kaldı, İlkyaz'ın hanımlık düşlerine karışmadı. Sonrasında İlkyaz'a çeki düzen verecekti. Şu Akhisar'dan bir çıksın; İlkyaz da yanına gelir, birlikte yaşarlar, 68 Paris Gençliği gibi... Sartre okumalı biraz. Melih Hoca, Kierkegaard, Sartre, Camus, Santayana, hatta Ortega okumadan bu işler olmaz diyor; bu isimleri tanımıyor, bilmiyor daha İlhan... On binlerce sayfa birikiyor önünde; biri bitince ötekine... İlkyaz'ı unutmuş, bu düşün-

celer üzerinde yürüyordu. Yan yana caddeyi geçtikten sonra Necati'nin vitrini önüne geldiler. Zınk diye aniden orada durdular. Hamit arkalardaydı ve aradaki koruma mesafesini bozmamak için zahireci Mustafa'nın tahıl kokan dükkânı önünde beklemeye kalmıştı.

İlhan vitrine baktı, baktı; sonra İlkyaz'a, "Bu General Pinotche'nin burada ne işi var?" dedi, gülümsemesi alaydan çok acıya dönüktü. Geriye dönüp Hamit'e seslendi, onu da yanlarına çağırdı, "Ne işin var arkada, gelsene!" dedi. O sırada Foto Necati'nin başı dükkân kapısından dışarıya uzanmıştı. İlhan'ın oradaki varlığından rahatsız gibiydi.

"Beğendiyseniz, artık vitrin önünden çekilebilirsiniz. Yeterince baktınız!"

İlhan, "Hipo Sadullah Ağa'nın dediğini duydunuz çocuklar" diye konuştu, sonra Necati'ye dönüp "Sarayın suretçibaşısı Serasker Ağa gibi sonradan sen de Şam'a sürülme! Dikkat et!" dedi.

Necati başını dükkânına geri çekerken, "Yahu Hipo'yu anladım, bizim karanlık odada kullandığımız mayidir, ama şu Sadullah da kim ola?" diye söylendi.

Zeytinci İbrahim Bolel daha önce sözleştikleri gibi, İlhan'ı kaymakamlığın çaprazında kalan asmalı kahvede bekliyordu. Akşam alacasıydı, karanlık bastı basacak gibiydi. Akhisar'da ise gün boyu aralıklı elektrik kesintisi görülmüştü. İlçeye ana hatlardan gelen elektrik bağlantısı sabahtan bu yana arada bir geliyor, sonra gidiyordu. Ampuller titreyerek sönünce, tüpgaza takılı karpitli lambalar yakılıyor, ortalığa fısıltı çıkarıp yanan bir ışık yayılıyor, kahvede masalarda yarıda kalmış oyunlara bu ışık altında devam ediliyordu. Dışarıdaki havanın da hiç aydınlığı kalmamış, bütün ışığını koyu bulutların ardına çekmişti. Kahveci, filtreli bütangaz lambalarından ikisini yakmıştı. Kahvehanenin içinde sigara dumanlarıyla yarışan bir isli koku çıktı bunlardan. Günün o saatlerinde, henüz yemek vakti olduğundan geceleyinki hıncahınç kalabalık görülmez kahvelerde ne Akhisar'da ne de başka yerlerde... İbrahim, bir magazin gazetesini ışığa doğru tutarak, İstanbul'daki gece hayatının göz kamaştırıcı olağanüstü öykülerini okumaktaydı. Magazin gazetesindeki yarı çıplak

kadın fotoğraflarından bakışlarını arada bir alıp kahvenin camları isli kirli, yapışkan bir ıslaklıkla buharlanmış camlarından caddeye bakıyordu. İlhan gecikmişti. O bekleyiş uzadıkça, gazetedeki kadınlar, haftalarca önce masasında ucuz şampanya patlattığı Bornova, Alsancak, Kadifekale pavyonlarının kadınları gibi, ona kaş gözle işmar edip duruyorlardı. İbrahim, bu eğlencesinin ortalarındayken, İlhan öteden göründü. İbrahim, otomobiliyle oraya gelmiş, evlerinin arka sokağa açılan aynı zamanda küçük çaplı bir zeytin deposu olan arka bahçesinde günlerdir yola çıkmamış binek otosunu almış, gelip kahvenin önüne park etmişti. İlhan kapıda belirir belirmez, İbrahim zeytin yeşili Renault'sunu başıyla gösterip, "Az daha gidiyordum!" dedi. "Unuttu gayri, dedim... Kıza, mıza daldı İlhan, dedim. Bugün direksiyon dersi verecektim ya, erkek adamın bu işten daha önemli başka işleri de çıkabilir, dedim."

İbrahim masaya çayları tazeletecekti, İlhan durdurdu. Geç kaldığından zaten sıkıntılıydı, bir an önce direksiyon başına geçseler iyi olacaktı, "Daha da karanlık basıp iyice geceleyin olmadan" dedi İlhan, "Bir iki çalışalım, bu yaz ehliyet imtihanına girmeliyim, az vakit kaldı." Kasaba dışındaki trafiğe kapalı eski Manisa yoluna gitmek üzere kahveden çıktılar. İbrahim kahvecinin seslenmesiyle durdu, geri döndü. Hesabı ödemeyi unutmuştu. Öteki, Renault'nun yanına gitti, yolcu koltuğuna oturdu. İbrahim'i beklerken dayanamadı, koltuktan koltuğa kayıp sürücü yerine geçti. Direksiyonu kavradı, bir parça bildiğinden, debriyaja basıp vitesleri bir denedi, el frenini çekti, bıraktı. Otomobil göstergesini inceledi. Böyle böyle, haftada bir iki kez İbo'dan ders alsa, kısa sürede ilerletir, buradan ayrılmadan sürücü belgesini de almış, bunu da aradan çıkarmış olurdu. İstanbul'da ya da öteki büyük kentlerde sürücü sınavlarını aşmak ciddi bir sorundu.

İbo, artık İlhan onu bu kısaltmayla çağırıyordu, sessiz ve sakin duruşlu biriydi. Çok da cömert... İlhan'la aralarındaki yaş farkı nedeniyle çok sık biraraya gelemiyorlardı. Öyle olsa da İbo, İlhan için her zaman bir yerlerden çıkıp gelecek, onu zor bir durumda kaldığı sıra oradan alıp çıkaracak gibi İlhan'ın ardı sıra efeleniyor, bir tür abilik gösterisi yapıyordu. Her seferinde İlhan onun bir yardımını ya da dostça bir el uzatışını görmüştü. Sanki bu, babaları arasında evvelden

tasarlanmış ve onların bunun farkına varmaksızın üstlendiği hoş bir oyunun parçasıydı. İbo, liseyi zar zor okumuş, bitiremeden son yılında okuldan uzaklaşmıştı. Ardı sıra hemen askere yollanmıştı. Firdevs'le evliliği okuldan ayrılıp askere gidişi beklediği hayta günlerine rastlıyordu. Askerliği sırasında ilk çocuğu doğmuş, ikincisini izine geldiği sırada beklemeye başlamışlardı. Tezkeresini aldığında kucağında iki çocuğu birden tutuyordu. İçkiye, arada bir esrara düşkünlüğüne bütün kasabalı tanıktı. Varlıklı bir ailenin, Eşrefzâdeların tek çocuğuydu ama böyle tanımlamaların çağrışımıyla, onun da zadelikle adlandırılan bildik çocuklar gibi şımarık ve asi bir delikanlılık yaşadığı yahut aklına estikçe taşkınlık yaptığı sanılmasın... Arada bir pavyon kadınlarına gidiş gelişlerini bu listeye eklemezseniz, söylenebilir ki tersine saygılı, hatta çekingen ve utangaç, efendiden biriydi. İbrahim çok konuşmaz, içe kapanık durur, arada şiir yüklü bir iki söz ettiği olurdu. Firdevs'in hoşuna giden bir şeydi bu. İbrahim'in belki her meraklı genç delikanlı gibi şiir karaladığı düşünülebilirse de asıl onun kimi Türk şairlerine duyduğu ilgiyle, onlardan öğrendiği ses tınısı, sözcüklerin dizimi, bazı kalıp dizelerin tekrarı gibi şeylerle konuşmasında şiir akışına rastgeliniyordu. İlhan'la yıllar önce tanıştıkları sırada, elinde Edip Cansever'in bir şiir kitabı vardı. İlhan buna çok şaşırmış, söyleyecek bir şey bulamadığından bakakalmıştı. İbo ise "İnce ruhlu, duygulu biriyim aslında ben" diye yanıtlamıştı İlhan'ın sorulmamış merakını. Edip Cansever'i İmam takma adında başıboş, yarı divâne bir arkadaşından aldığını eklemişti. İmam'dan daha sonra bir iki kez daha söz etmişti. Ona Cansever sevdiren oydu, başka şairleri de sıralıyordu şimdi; Attila İlhan'ı, Cemal Süreyya'yı, Turgut Uyar'ı, Can Yücel'i, Mehmed Kemal'i, Oktay Rıfat'ı, Melih Cevdet'i ve hatta, sesini kısarak fısırdar gibi söylemişti: Nâzım Hikmet'i... Son olarak Yeni Ufuklar dergisinde şiirleri çıkan Haydar Ergülen'den de söz ediyordu; 'Eskiden Terzi!' şiiriyle... İlhan, sevinçle yerinden zıplayacaktı az kalsın, "Ama bunlar hep solcu ozanlarımız!" dedi. İbo, "Ben onu bunu bilmem, iyi laf ediyorlar, bu bana yetiyor, İmam'la otu tütüne sarıp çekerken bir okuyoruz, kendimi başka âlemde buluyorum" diye karşılık vermişti. " 'Mendilimde kan sesleri, Ah güzelim Ahmet abi, bir mendil niye kanar' dedim mi otun tadı başka geliyor."

Bu konuşma evlerinin arka bahçesine kurulu bir sofranın uzakça ama duyulabilir bir yerinde geçtiğinden, masanın dayandığı bahçe sedirinde bağdaş kurmuş oturan Hacı Eşref, "Esrarkeş arkadaşlarından bahsediyor evladım, sen aldırma! Ne denir beyitte, *'Merd-ü kıpti'ye şecaatini sual etmişler, sirkatini anlatmış!'* Sakın sen uyma! Hatta, emsal ol da, inşaallah, İbo'yu yolundan tevil et... demişti. "Bak kanlı manlı laflar ediyor, İmam yetmez gibi bir de Ahmet abin mi vardı senin hergele? Dürzü herif!"

Firdevs saçlarını kapatan kapatan yaşmağın altından kırılgan bakarak ama pek ricacı bir halde, "Aman Hacı baba, Nermin ablanın önünde böyle söyleme... İnanacak!" diye sitem etmişti. O gün, uzun bir aradan sonra, adım atmadıkları bu eve Nermin Hanım dul kaldığından beri Hacı Beylerin onca yardımlarına karşılık ilk kez oğluyla beraber teşekkür etmeye gelmişti. Nermin Hanım, gerçekten sofrada bir tatsızlık çıkacak sanmış, babasının İbo'ya yönelik sert konuşmasından bir hayli rahatsız olmuştu. Gerçekten Hacı da, oğlunu yerin dibine geçirir gibi konuştuğuna sonradan pişman olmuştu ama söz bir kez ağızdan çıkınca özüre gerek kalıyordu; ardından yerli yersiz konuşarak onun iyi hasletlerini söylemiş ve gönül almaya girişmişti. Zaten aynı gece İsmet Paşa da ona, "Nermin Hanımların yanında sarf ettiğin kelam pek yakışmadı Onbaşı Eşref Efendi. Yaşlandıkça insan olgunlaşmalı, söylediğini tarta tarta konuşmalı" diye öğütlerde bulunmuştu. "Ağzından güzel söz çıksın Hacı, güzel söz güzel insana yakışır, sen de güzel ve iyi kalplisin, bir daha böyle lakırdılarını duymamış olayım ha... Mevhibe Hanımefendi de bak kınıyor seni... Ayıp!" Hacı Eşref'in Paşa'dan işittiği azarla yanakları kıpkırmızı olmuştu.

İlhan, İbo'yu elinde Cansever'le tanıdığı günü şimdi birden anımsıyorken, Renault'nun kapı camı bir yüzüğün vuruşuyla hızlı hızlı çalındı. İlhan aniden korktu. Sürücü tarafındaki camda önce bir şövalye yüzüğü gördü, sonra da camı aralayınca, ayakta dikilen Cafer'i... Bir saat önce Necati'nin vitrininde gördüğü fotoğraf sanki onların ardından canlanmış, sonra oradan sokağa inip, "Bu General Pinotche'nin ne işi var burada?" diye sataşıldığından bu sözün sahibini bulup ona hesap sormak için peşine düşmüş sandı. Camı araladı, şaşkınlıkla bekledi.

"Ehliyet, ruhsat!"

Cafer'in ilk sözleri buydu. Karanlığa dönmüş havanın sönük aydınlığında takmaya devam ettiği güneş gözlüğünü, burnu üzerinde biraz aşağıya çekmeseydi, İlhan trafikçinin gözlerini göremeyecek, bakışlarındaki kızgınlığı anlayamayacaktı. Cafer direksiyon başındaki genç adama birazdan ateşler yağdırmaya başlayacak bir eski zaman canavarı gibi bakıyordu. İlhan ne olduğunu anlayamadığından şaşkınlık içinde kalarak, olasılıkları düşünmekteydi.

"Ehliyetim yok!" dedi. Cafer, "İşte bu fena, şimdi başında belada demektir, ahbap!" diye yanıtladı. İlhan, devam etti: "Ruhsat da aracın sahibinde olmalı... Belki otomobildedir, bir yerlerde... Torpido gözündedir, bir bakayım...

İlhan bir yandan torpidoya uzanıyor, güneşliklerin ardına bakınıyor bir yandan da kahveye doğru göz atıp, geciken İbo'yu gözlüyordu.

"Ehliyetin yok! Başın büyük beladaydı zaten... Ruhsatın yerini de bilmediğini söylüyorsun. Kimin arabası bu... Trafikte hiç rastlamadığım bir Reno... Belki de bu bir çalıntı oto! Nerden belli? Kimliğini göster o zaman...

"Kimliğim de yanımda değil. Lise öğrenci kartı olur mu, işe yarar mı? Ayrıca bu çalıntı değil, İbo'nun, Bolellerin arabası... İbo da orada... Kahvede!"

"Kimliğin de yok... Demek ki durum iyiden iyiye çaprazlaşıyor. İn bakalım otomobilden..." Cafer, elini tabancasına doğru götürür gibi yaptı, sonra bundan vazgeçip otomobilin kapısını açtı.

"Otomobilden inmem için bir neden yok! Buradan inmeyeceğim... İbo gelene kadar!"

"Bir de polise mukavemet, ha? Suçların kabarıyor birer, birer... İn arabadan!"

"Hayır! İnmeyeceğim."

Renault başında bir tatsızlığın patlak vereceği sıra, İbo kaldırımda belirdi. Cafer'i kasabada dolaşan öykülerinden, bir de vitrindeki anıtsal fotoğrafından tanıyordu. Ne ki, bunun üzerine tek söz etmediklaeri halde İlhan'la aynı duygu birliği içinde olacağından, tıpkı kapısı ardına kadar açılmış otomobilindeki arkadaşı gibi yüzünü buruşturup ona baktı. Cafer onu fark etmemişti.

"Ne oldu memur bey" diye sordu, "Bir mesele mi var?" İbo kaldırımdaydı, ince uzun boyuyla Cafer'den bir karış yukarıda duruyordu.

"Ehliyetsiz araç kullanıyor...

"Kullanamaz! Çünkü araba gidemez... Kontak anahtarı bende. Gitmeyen araba da sürülmüyor demektir."

"Ama kullanıyordu. Direksiyondaydı... İşte bu delikanlı..."

"Bu olanaksız! Şu elimdekilere bir baksana, memur bey!" İbo ceket cebinden çıkarttığı anahtarları şıngırdatarak havada sallıyordu.

"Olabilir ama ya direksiyonu kurcalarken, arabayı kaydırıp maazallah kaza yapsaydı."

"El frenini boşaltmadım... dedi İlhan, "Bak! Çekili duruyor."

"Yanlış yere park etmişsin zaten" diye yanıtladı bu kez Cafer...

İlhan karşılık verdi: "Ben park etmedim. Otomobili kullanmıyorsam, nasıl park etmiş olabilirim?"

İbo, "Ben park yasağı levhası göremiyorum. Hani nerede?" diye sordu.

Cafer yanıt vermek yerine, bu kez ruhsatı istedi: "Elbette ruhsatında mutlaka bir sorun çıkacaktır. Ya teknik muayenesi eksiktir ya harç pulu. Sen hele bir ver bakalım!"

Ruhsatı karıştırırken araç sahibi olarak Hacı Eşref'in adını, soyadını, sonra da temiz pak sakallı yüzünü görünce bundan canı sıkıldı. Hacı Eşref'in adını sanını, methini duymuştu: Eski kasabalı, varlıklı zeytinci, üç dönem Ziraat ve Esnaf Odası Başkanlığı yapmış, Halk Partili ama hiç partizan olmamış, bütün esnaf onu sever, birkaç dönem Belediye Meclis üyeliği var, üst üste en çok vergi verenler listesinde adı başta geçiyor, Kethüda Mahallesi'nde adına bir hayrat sebil yaptırmış, Gazi İlkokulu'nu her yıl baştan sona yenileyen yardımsever adam, fakir fukara babası. Laik Halkçı olduğundan Kuran kurslarına yardım yapmıyor ama Büyükcami'nin bütün çinilerini geçen yıl baştan sona yeniletmiş. Cafer bunları biliyor, duymuş bulunuyor... Onun oğluyla uğraşmaya pek gelmez! Halkçı kaymakam da sever bunları, garanti!

"Neyse! Bu seferlik affettim" dedi Cafer. İlhan dayanamadı bu kadar pişkinliğe atıldı:

"Affedecek bir şey yok ki... Üstelik böyle bir görev anlayışı da olamaz. Eğer bir suç varsa, kes cezasını... Ne demek affettim? Affetmek yetkisi size mi bırakıldı memur bey?"

"Bak, bak, bak! Bir de dili uzun... Allah bilir ya solcu olmayasın sen? Solcular gibi çok konuşanlardan... Dur bakayım, adın ne senin?"

İlhan yanıtlamak yerine duymamış gibi yan koltuğa geçti. İbo, sürücü koltuğuna oturup Renault'un kapısını kapattı. Kapının sertçe açılıp kapanışıyla ürken Cafer elinde olmaksızın iki adım geriye çekildi. Cafer çevreye bakınıp başkalarınca bunun görülüp görülmediğine çabucak göz attı. İbo otomobili çoktan çalıştırmıştı, gitmeye hazırdı. Camı kapatmadan önce "Eyvallah memur efendi!" dedi. Sonra, İlhan'a dönüp "Ne o betin benzin atıvermiş, sallama allasen" dedi, "Haydi işimize bakalım ama önce şu Dedeler Kuruyemişçisi'ne bir uğrayıp Hacı Eşref'e akidesini alalım, almadık mı gece kıyameti koparır." Renault oradan uzaklaşırken, kaldırımda dikilip onları seyreden birkaç kişi de çabucak dağıldı. Sadece kahveci kalmıştı geride. Cafer ona sordu.

"O genç çocuk mu? Kim? Ha! İlhan o, İlhan... Liseli... Halkçılardan, devrimcilerden... Komünist yani...

Cafer'in yüzü güldü. "İyi!" dedi, "Böylece komünistlerle ilk takip ve temasta bulunmuş olduk." Tanıştığımıza memnun olduk, der gibiydi.

Cafer motoruna döndüğü sırada Akhisar'a tekrar elektrik verilmişti; demek bir yerlerde arıza vardı ve giderilmişti. Sokak lambaları artık zamanı geldiğinden, birbirleri ardı sıra teker teker yanıverdiler.

Bütün bunları, Müçtebâ Bey karşıdaki kaymakamlık binasının ikinci kattaki odasından, o sırada yanında bulunan konuğunu koltuğunda bırakıp sıkılmış gibi pencereye gittiğinde izlemişti. Cafer'in motorunu park edip görülmemiş bir kasıntıyla yeşil otomobilin yanına gelişini oradan seyretti. Kaymakam Bey, Cafer henüz İbrahim'in elindeki sallanan anahtarlıkla yanıtlanmamışken, odacı Recep'i içeri çağırdı.

"Bir koşu karşıya geçiver. Öğren bakalım şu işin aslını astarını..."

"Baş üstüne kaymakamım..."

"Dur, dur! Sen gitme... Koruma polislerinden birini gönder. Gerekirse Cafer'i buraya çağırın."

Yüzbaşının vitrinde gördüklerini aktardığı geceden beri kaymakamın belleği arada bir Akhisar'ın temel sorunları listesine aldığı bu

Cafer'e takılmaktaydı. Onda ters giden bir şeyler vardı ama neydi, neredeydi? Karşı kaldırımda olanları uzaktan izledikçe bir uygunsuzluğun orada yaşandığını kavrıyordu. Bir ipucu, bir başlangıç olabilirdi bu, kaymakam için. Cafer eninde sonunda sorun çıkaracaktı ve bu şimdiden besbelliydi. İçgüdüleri kaymakama bunu söylemekteydi.

O çıkarken, koruma polisi içeri giriyordu. Cafer'in ardından seslenmiş ama motorun gürültüsünden duyuramamışmış, Kaymakam Bey isterse telsizle geri çağırtabilirmiş... Müçtebâ Bey 'Bırak kalsın!' diyen bir el salınışıyla polis memurunu dışarı çıkardı. Koltuğuna oturdu. Cafer'i aklında tartmaya koyuldu, kimdi bu adam, ne yapacaktı, birisi ya da birileri mi göndermişti buraya; sorular, ardı arkası gelmeyen sorulardı bunlar... Birkaç dakika sonra, rastlantıyla Emniyet Müdürü'nün telefonu geldi. O aramamış olsa kendisi telefon açtıracaktı.

"Muhterem Kaymakamım... Bir şey dikkatinizi çekmiyor mu? Kasabada olan bir şey!"

Kaymakam, "Cafer mi?" diye soracaktı. Telefondaki müdürün sesi devam etti:

"Efendim, neredeyse şu İlhanları yakaladığımız ve sizin emirlerinizle serbest bıraktığımız günden beri solcuların tek bir eylemi bile görülmedi. Oysa memleketin her yerinde, durum malum. Her gün bir iki olay, bir iki öldürme, yaralama, taşlı sopalı kavga... Kasabamız sessizliğe büründü. Solcular artık yazı yazmaya bile çıkmıyorlar... Bunun ardında... Acaba?"

"Anlamadım! Bundan gocunuyor musun? Bir olay mı çıkmalı? Bunu mu istiyorsun? Sigorta yaptırıp sonra pişman olanlar gibisin. Bizim ülkemizde hâlâ bu Allaha emanet ol anlayışı vardır ya! Adam evine yangın sigortası yaptırır, sonra yangın çıkmadı diye üzüleceği tutar. Sen de olay çıkmadı diye sevineceğine, adeta üzülüyorsun..."

Bu Çerkes Kaymakam da ne tüyü kaba, ters adamdı. Müdür telefon açtığına, açacağına pişmandı şimdi. "Yanlış anladınız. Ben bu sessizliğin ardından büyük bir olay patlak vermesin, diye kaygılarımı açıklıyordum. Siz de beni hep yanlış anlıyorsunuz, efendim..."

Müçtebâ Bey, "Eğer doğru anladıysam" diye yanıtladı, "solcular bir eylem yapmadıklarından sorun çıkmadığını, onlar bir şey yapmazlarsa ortalığın sakin olacağını söylemektesin."

"Tamamen doğru buyurdunuz, efendim..."

"Bu eylemsizliklerini de onların bir şeyler tasarladığına bağlıyorsun...

"Çok doğru efendim!"

"Allah müstahakını versin!" diye bıkkınlıkla söylendi kaymakam ve sonra almacı kapatırken, "Yarın sabah gelin de şu Cafer meselesini bir daha konuşalım... dedi. "Durduk yerde vesvese üretip solcu çocukları kışkırtmayın!" diye son anda ekleyeceği şeyi ertesi sabaha bırakmasını ise, telefonu kapattıktan sonra hazmedemedi. Keşke söyleseydi, içine atmasaydı, o zaman gastriti de başlamazdı.

Gastriti yine nüksetmişti. Böyle zamanlarda midesinden dışarıya bir gök gürültüsü gibi boşalan geğirtileri kaymakamlık koridorlarında duyulurdu. Recep Efendi, bir bardak suyla bir Buskopan tabletini, bir melamin tabak içinde bir iki galetayı yanına koyarak içeriye yetiştirirken Müçtebâ Bey'in aklı az önceki konuşmadaydı. *'Ülkenin insanları topyekûn bir çıldırmanın eşiğindeler... Belki de ben çıldırıyorum! Hay yarabbim sen bepimize akıl fikir ver'* diye sayıklıyordu.

Sendikacı Hüseyin devrimci gençlerin tümüne sabahtan haber salmıştı. Akşama TİDS lokalinde Akhisar'daki devrimci durumu değerlendirmek, yeni kararlar almak, bunları *teoriden pratiğe* aktarmak, halk kitleleriyle nasıl el ele olunacağını devrimci ilkeler ışığında *son tahlilde* bir daha gözden geçirmek için toplanılacaktı.

İlhan'ın bundan en son haberi olmuştu. Anlattığımız hikâyenin okuruyla yazarı arasında gizli saklı bir şey olmayacağından, açıkçası, itiraf etmek gerekir ki bu haberi getiren sendikalı bir işçiyle okul çıkışında Ergun konuşurken, İlhan kulak misafirliğiyle şöyle bir dinlemişti. Gönülsüzlüğü yüzünden, haberi ulaştıranın adını dahi sonradan anımsaması ondan beklenmemelidir. Nedense orada bulunmaya isteksiz olduğundan çağrıyı biliyor da bilmezden geliyordu. Bu isteksizliğinde devrimci mücadeleye işçi sınıfının katılmamasıyla ilintili bir küskünlük sinmişti. Gitmese, evinde dersleriyle biraz daha zaman geçirse, kalan zamanında okunacak dergiler, kitaplar –yine birikmişlerdi– okusa; böyle düşünüp isteksizliğini artırıyordu. Akşamüzeri de İbo ile buluşacak, direksiyon alıştırması yapacaklardı, vakit kalmıyordu neredeyse...

Bir gün evvel, İlhan'la İbrahim çıktıkları direksiyon alıştırmasını, Cafer'le aralarında geçen tatsızlık nedeniyle çok sürdürmemişler, otomobili köy yollarında biraz dolaştırdıktan sonra, erkenden dönmüşlerdi. Evine döndükten bir yarım saat sonra Ergun uğrayıp geçmiş, akşamki devrim toplantısını bir kez daha duyurmuştu. Böylece İlhan'ın bir mazereti kalamayacağından, yemeği çabuk çabuk atıştırıp, cadde köşelerinde dolaşan karşıt görüşlülere rastlamamaya dikkat gösterip sendika binasına vardı.

TİDS'den içeri girdiğinde, devrim sanki çay ocağının ardında hazırlanmış, tek bir işareti hatta belki de İlhan'ın oraya gelişini bekliyordu. Devrimci gençlerin neredeyse tamamına yakını oradaydılar. Sayılarının otuzu geçmesi nedeniyle çay ocağının daracık girişine sığamamışlar, küçük bir ördek sobanın tahta sandık kırıklarıyla tutuşturulup arada gazete parçalarıyla ateşinin hızlandırarak yakıldığı toplantı salonu olarak kullanılan bir başkasına geçmişlerdi. Elektrik kesintisine karşı önlem almak için masa üzerinde mumlar hazır bekliyordu. İçerdeki masaları uzunlamasına, uç uca eklemişlerdi. Devrimciler masanın çevresinde yerlerini aldılar. Nevzat en baştaydı...

İlhan toplantı odasının kapısında, "Bakıyorum, salt çoğunluk sağlanmış. Devrimi ilan ediyor muyuz?" diye takıldı. Gecikmesini şakayla belki affetirecekti.

Nevzat, "Yoldaş Kerensky geldi" dedi. "*Duma*'da işler berbat gidiyor ama sokakta devrim var! Güneşi zapt edeceğiz, güneşin zaptı yakın! Sen hâlâ salt çoğunluktan bahset... Hey yavrum hey!"

İlhan sataşmayı duymazlıktan geldi. Gidip tek başına bir köşede oturdu. Ergun ve Hamit'le yan yana olmaktan kaçınmıştı. Onlarsa birlikteydiler. Hüseyin abi, "Nevzat arkadaşı uyarıyorum!" diye masa üzerinde dolaşan sigara dumanı içinde bir boşluğa bakar gibi konuştu. Bu uyarıyla aynı zamanda devrimci ilkelerin gözden geçeceği toplantı başlamış oldu. Odadaki uğultu azalıp sonlandı. Nevzat niye uyarıldığını anlamamış gibi bakıyor, lafın gelişini bekliyordu. Hüseyin abi "Burada amacımız birbirimizi karalamak değil. Bu amaç için burada değiliz" diye devam etti.

"Nevzat arkadaş devrimci bilinç ve sorumluluk içinde kalmalı ve yoldaşlarını inciltici, küçük düşürücü sözlerden kaçınmalıdır. Lenin

eserlerinde düşüncelerine karşı çıktığı Rus devriminin büyük isimleriyle, sonradan Rus Bolşevik İşçi Partisi'nin başına geçtiğinde ittifak kurmuştu. Bunu hatırlayın..."

Nevzat, devrime kadar işbirliğine razıydı. İçinden *'Lenin sonra hepsini tek tek temizletti, ama!'* diye Hüseyin abinin sözlerine ek yapıyordu. Nevzat da zamanını bekleyenlerdendi. Öyle olmasa, bir iki yandaşıyla orda azınlıkta kaldıkları halde, Sovyet yanlısı bu sosyal-emperyalist, sözde devrimcilerin yanına gelir miydi? Önce halk ayaklanması... O bir olsa, gerisi kolay! Nevzat ellerini asker parkasının cebine sokup geriye yaslandı. Cebin içindeki kumaş dikişlerinin derinlerine kaçmış tütün kırıntılarını, parmaklarıyla yakalayıp ufalaya ufalaya, kayıtsız oturdu ve dinledi:

"Sendika genel merkezinden dün bir yazı aldım arkadaşlar! Yazı, sendikalar arası devrimci konfederasyonun üst yönetimince bütün örgüte dağıtılmış. Sendika teorisyenleri Akhisar'da işçi sınıfının yeterince gelişmediğini saptamışlar. Kasabamızda işçi hareketi şimdilik beklenmediğinden, köylüye yönelik örgütlenme yapılması isteniyor. 1969 yılı 7 şubat günü olduğu gibi bir şanlı tütün eylemi düzenleyin, demeye getiriyorlar. Köylü oradaysa, devrimciler nerde diyorlar! Gerçi 7 şubat eylemini Fikir Kulüpleri Federasyonu'ndan aslan gibi devrimci delikanlılar ta Ankara'dan, İstanbul'dan gelip yapmışlardı. Harun Karadenizler, Ertuğrul Kürkçüler filan... Yine sonunda devrimci gençlere iş düşüyor ama tepedeki sendika teorisyenleri bunları görmezden geliyor. Boşa kürek çekmeyin, önce köylüyü ayaklandırın diyorlar."

Nevzat, "Maocu teorimizin doğrulandığını işte görüyorsunuz. Önce köylü ayaklanması!" diye fırsat bulup söze atıldı. İlhan az önceki Kerensky sataşmasına yanıt için fırsat aranıyordu:

"Balzac'ın *Köylü Ayaklanması*'nı söylüyorsan, Lise kitaplığında bir tane var. Nasılsa polisin gözünden kaçmış yoksa adından dolayı kralcı *Balzac*'ın kitabını komünist diye toplarlardı. İstersen bir ara vereyim, keyifle oku Fransız mujiklerini... Sen seversin. *Çiçikov* gibi aramana gerek yok onları... Kitapta seni bekliyorlar."

Nevzat, "Mujiklerle dalga geçmek ha!" diye bağırıp masadan yandaş arandı kendine: "Şu faşizmi bir yenelim omuz omuza, sonra sana

devrimcilerin şamarını bir indireceğim, dünyayı anlayacaksın! Hizaya geleceksin. Bana, Lenin'e, Mao'ya hatta Stalin'e sataşmak neymiş göreceksin..." dedi. Devrimden sonra ıslahevi gibi toplama kamplarını kurarlar, bu küçük burjuvaları oralarda eğitirlerdi. Artık kaç sene sürerse... İmha etmek devrimci vaatlere yakışmaz! Bunları faşistler gibi darağacına gönderemezsin, adam etmek gerekir. Ne de olsa devrim andını beraber söylemişler...

Hüseyin abileri iki tarafın arasını bulmak zorunda kaldı, o yüzden sustular. "Arkadaşlar, bu tartışmaları sendika çalışmasının amaçlarını saptırdığından yasaklıyorum. İstiyorsanız halkın tenekesi, bacası, çatısı, soba borusu, halkın bilmemnesi başlıklı bir sürü sol-hastalığa yakalanmış dergiler var ortalık yerde, onlara yazın, kalemşörlük yapın. Burada yasak! Sendikal faaliyetle yetinecekler aramızda kalsınlar. Şimdi var mısınız köyleri teker teker dolaşıp propagandaya, bildiri dağıtmaya... Biz onu konuşup tartışalım, yol haritası çizelim."

Nevzat, "Abi ya!" dedi, "Şu bildiriler neymiş? Onları bir görelim önce... Sıkı laflar var mı içinde?"

Hüseyin abi, "Pek senin hoşuna gidecek sloganlar yok, açıkçası..." diye sesinde tereddüt taşıyarak konuştu. Elindeki malı kendisi de beğenmemiş satıcı gibi zoraki, bir tanesini çantasından çıkardı, uzattı:

"İşte şunlar! *Tütünde sömürüye son! Yabancı sermayeye tütün haram zıkkım olsun! Hakkımızı söke söke alırız! Sigaramın dumanı, nerde bunun yararı!*" Sendikacı Hüseyin de bu sloganı pek beğenmemiş olmalıydı, kafasını kaşıyıp biraz yüzünü ekşitti, elindeki kâğıda bakmaya devam ederek konuştu. "Bu sloganda biraz Yeşilaycı bir içerik buluyorum; ama merkezde slogan üreten yoldaşlar öyle uygun görmüşler. Bununla, herhalde, tütünü ürettik hani nerde kârı, demeye getiriyorlar sözü... Artık bize sloganları dağıtması kalıyor. Bir de şu var: *Tütün, zeytin yan yana işçi köylü el ele!*"

Sendika şube başkanı olmak, Hüseyin abileri için şimdi zor bir sınava girmek gibiydi, bu slogansever ateşli gençlerin arasında... Devrim bu çocuklar için sloganlarla başlayacak, sloganlarla sürecekti.

İlhan, "Abi, buradaki bir goşist gibi dalga geçmek istemezdim, ama..." diye duraksayarak konuştu, "Şu son okuduğun *Tütün, zeytin*

yan yana işçi köylü el ele! sloganına gülmemek elde değil. Çok komik ya! Haydi hoppaaa, horon çekelim el ele der gibi... Bir de türküsü eksik!"

Nevzat, "Goşist deyince hakaret ettiğini sanıyorsan, aldanıyorsun. Devrim silahların gölgesinde olur! Ama bak! Devrimci şamar deyince korktun, şimdiden iyi geldi sana: Aklını başına devşirmeye başladın. Hah, şöyle! İhtilalci pusulayı şaşırma... diye tok bir sesle konuştu:

"Bunların yerine, *Ağalığı yakıp yıkarız! Köylü gerilla el ele! Korkaklar evine.. Fabrikalar tarlalar bizim olacak! Silahlı gerilla nerede, köylü orada!* olmalıydı. Ama neyse! Hüseyin abinin canı sağ olsun. Gider dağıtırız, seni mi kıracağız...

Hüseyin abileri çabucak tasarladığı gibi üçer, beşer kişilik gruplar kurdu, gidilecek köyleri aralarında pay etti. Bildiriler merkezden kolilerle gönderilmişti. Herkese dağıttı. Çocukların ceplerine Akhisar köy garajından kalkacak minibüslerin ücretleri, o gün gerekirse çay içsinler diye üç, beş kuruş harçlıkları verildi. İlhan, İbo'nun arabasıyla gidilebileceğini söyleyip yol parasını almadı. Hüseyin buna sevindi. O parayı kendine ayırdı. İlhan, önceki gün İbrahim'e böylesi köylüyü devrimci yapma etkinlikleri olursa katılıp katılmayacağını sormuş, bir işe yaramak hevesiyle, enine boyuna pek düşünmeden İbo, tamam demişti. Hüseyin abileri, "İbo yoldaşı da getirsene buraya!" diye bir anımsattı, sonra anlatmaya devam etti. "Zeytinliova, Ballıca, Mecidiye, Gerede tarafları İlhanlara... Ötekiler şu meslek liseli üçünün... Akselendi, Yeniköy, Çardak, Güvemalan, Osmaniye tarafına sen benle birlikte geliyorsun, eylemci Nevzat! Av tüfeğini kapıp gelme sakın! Tavşan avına çıkmıyoruz."

Devamını getirecekti de sustu, içinden söylenmeyi bırakmadı ama: *'Seni gözümüm önünden ayırmamalıyım köylü sever Nevzat Efendi... Aynı zamanda jandarma gelirse üstümüze, mebus dayının adı bizi kurtarır... Bunu akıl ettiğim iyi oldu! Bir emekli olup gitsem buralardan. Devrimci sendikacılıkmış! Sevsinler... Almanya'daki dayıoğlu da kof çıktı. Gidip paşa paşa yaşamak vardı orada! Bir istek kâğıdına bakar... Pasaport çoktan hazır. Ortalık zati gide gide kızışıyor, asker tetikte, belki de faşist darbe olacak, vallahi paçayı kurtaramayız o vakit... Gitmeli Almanya'ya! Doğu Almanya'da bizim yoldaşlar var ama Batı*

daha iyi... Sosyalist mücadeleye Batı kapitalizminde devam ederdik. Bir de çekmişim altıma kız gibi Mersedesi... Merso olmadı mı olmaz, yahu! O iş başka, bu iş başka!'

Devrimciler sendikadan dağılırken, Mezarlık yolu üzerindeki çöp bidonları arasına saklanan Bekçi Süleyman onları gözlüyordu. Ellerinde boya kovaları, fırçalar yoktu. "Bunlar da ne ola?" diye benzetmeler, türlü tahminler yaparak bekledi. Az sonra polis otosu geçecekti hemen onu durdurup durumu bildirmeli, komunistlerin bu sefer sessiz sedasız dağıldıklarını söylemeliydi. Devriye arabası uzaktan görünür görünmez, düdüğüne davrandı, öttürmeye hazırlandı. Polis aracı düdük sesiyle durdu. Heyecanla kapıya davranıp içeri atladı, "Komünistler ellerinde paketlerle çıkı çıkı verdiler.. Artık siz bilin gayri!" diye durumu rapor etti. Asıl raporunu ertesi sabah, evlerine taşındığından beri birlikte kahvaltı etmek şerefini ona veren Cafer'e iletecekti. Cafer'in birkaç saat önce eve döndüğünde zaten suratı pek asıktı. Sabah bu raporu alınca sevinirdi.

'Bu gece evde iyice bir dinlensin, sabaha bir şeyciği kalmaz... Benim karı da adama iyi davransa, çayı, ıhlamur pişiri pişiriverse... Sabahı sabırsızlıkla bekledi.

Trafikçi Cafer o akşam birden tarifsiz kederlere bürünmüştü. O yüzden suratı asık, keyifsiz eve dönmüştü. BMW'nin pata-patalarını uzaktan duyunca, henüz gece görevine çıkmamış bulunan Bekçi Süleyman, karısına "Hanım, aslanımız geliyor! Sen orta kahveleri sür ocağa..." diye seslendi. Sonra terliklerini ayağına geçirip tek kat evin yeşile boyalı tahta kapısını açtı, bahçeye fırladı. Cafer, akşamüzeri yaşadıklarını, mesai saati biterken başından geçenleri ikide bir aklına getirip epeyi hayıflanıyor, İlhan ve İbo'yla karşılaşmalarını anımsadıkça canı sıkılıyor, oradaki becereksizliğini bir türlü hazmedemiyordu. İcabına bakamamıştı, şuncacık çocuğun... Dahası komünistlerden biri...

'İbo olmasaydı! Ben yapardım yapacağımı, gel gör ki herifçioğlu dişli çıktı. Ah, hep paranın verdiği efelenme gücü bu! Az daha havamız da bitecekti ya orada, neyse...' diye söylene söylene motorunu bahçe eşiğinden atlatıp içeri soktu. *'Ama sen dur İbo efendi, sana da sıra gelecek, senden de intikamımı alırım*

ya! Sen dur... Neymiş komüniste arka çıkmak, görürsün... Hayatın boyu unutmazsın, öyle bir şey yaparım ki... Deve kini var bende, deve...

Süleyman elinde bornozuyla efendisinin hamamdan çıkışını bekleyen hizmetkârı gibi, BMW'nin branda geceliğini kapmış bahçenin ortasında dikiliyordu. Bakışlarında hayranlıktan meraka, oradan kıskançlığa kadar türlü duygular rahatça okunabilirdi. Ancak Cafer, bu gece tersliği üzerinde olmak gerektiğinden, onu karşılayan Süleyman'a ev sahibi değil, tam anlamıyla bir uşak muamelesi yapacaktı.

"Branda tutacağına, şu köşeye şimdiye kadar bir küçük sundurma çekeydin, motora barınak olurdu. Gece ayazında kendin gibi dışarıda bırakırsın, benim aslanımı, motorumu. Kaçtır söylüyorum sana...

"Sandık imalatçılarından yardım istedim, amirim. Nakliyeciler Hali'ndeki sandıkçılardan... Bu pazar günü bir kalfa, bir çırak gönderip hemen şuracığa bir kulübe kuruvercekler... Merak etmeyin, amirim!"

Süleyman brandayı açmış, motora giydirmeye çalışıyor, bir yandan Cafer'i kolluyordu. Kötü giden bir şeyler mi vardı? Polislik mesleği böyledir canım, kendisi de bilmezmiş gibi, bir hali bir haline uymaz polis dediğinin... O da polis ya; bekçi polis! Geçer, geçer! Cafer bir kararsızlık içinde ayakta dikilmekteydi. Dışarda bitirmediği işler varmış, aklı onlarda kalmış gibiydi. Eve yönelmeye başladığında Süleyman'a elindeki motorcu başlığını, siyah meşin eldivenlerini, sırtındaki deriden ceketini çıkarıp uzatmıştı. Potin bağcıklarını çözdürmek için Süleyman üzerinde henüz yeterince etkisi olup olmadığından emin değildi. Buna bir inansa, bir inanmış olsa, atından inmiş şövalyenin çizmelerini seyisine çıkarttırması gibi ona da çizme çektirirdi.

Cafer önde Süleyman arkada içeri girdiler. Ev sahibinin bekçilik saati yaklaşıyordu. Kahveler hazırdı, konuşmadan sessizce karşılıklı içtiler. Cafer, "Başım ağrıyor, yemeği yer yemez yatacağım" dedi.

"Olur amirim, olur! Sen istirahatine bakın gayri!"

Cafer, "Ben uyurken, TV'nin sesini çok açmasın seninki... Söyleyiver!" diye devam etti. Bekçi, "Karı! Hele bir bak! Duydun mu? Ha?" diye emir tekrarı yaptı. Karısı mutfaktan başını uzattı, peki anlamında salladı. "Işıkları da erkenden söndür. Amirimin uykusu kaçıvermesin."

Karısı yer sofrasını siniyle taşıyıp kurmaya başlamıştı. Süleyman ağzına bir iki lokma atıp sokağa fırladı. Cafer ardından "Hayırlı nöbetler! Şu komünistlerden haber istiyorum. Bir de İlhan'ın ev adresini bana yarın sabah hazır et!" dedi. Süleyman belli belirsiz bir selam çakıp dışarıda kayboldu. Cafer, sokağa açılan avlu kapısının metal gürültüsünü duyduktan sonra, yer sofrasından kalktı, sedire çıktı. Süleyman'ın karısı, "Çayı hemen demleyeyim mi?" diye sordu. Cafer sigarasının dumanını dudakları arasından ağır ağır bırakarak bir oyuna dalmıştı. Duymamış gibi yapması oyunun keyfindendi. Kendisinin bu umursamaz halini çok beğeniyordu: Şimdi adını anımsayamadığı bir kovboy filmi oyuncusunun purosundan halka yapıp duman salmasına benzetiyordu. Sonra, kovboyun dalgınlığını bozmadan barmene seslenmesi gibi, "Çay istemez. Benim sırtım da ağrıyor. Kulunç tutulması! Motor üzerinde yel almış olmalıyım. Şuna bir şeyler sür, iyi gelsin!" diye yanıtladı.

Kadının olurunu beklemeden, odasına gidip yatağına uzandı. Süleyman'ın evinde bütün ışıklar birkaç dakika sonra söndü. Bekçinin karısı elinde kâfuru şişesi, diplerinde ucu çıkık memeler gibi tutaçları olan birkaç vantuz bardağı, bir mum ve bir kibritle odaya geldi. Başındaki örtüyü atmıştı. Bahçede leğene bata çıka çamaşır yıkamaya girişti̇ğinde baldırlarının üzerine kadar sıyırmakta olduğu eteği gibi, şimdi üzerindeki çiçekli pazen geceliğini de kalçaları hizasında dürümcük yapmıştı. Yatağın üzerine çıktı. Pamuk yatağı taşıyan somya ikisinin ağırlığından hafifçe gıcırdadı. Kadının dizleri sütbeyazı çarşafa gömüldüler. Bu sesin ardından, pencereden içeri sızan ışığın yansımalarında Cafer kadını seyre dalmışken, pazenden geceliğin kumaş hışırtısını bir yandan zevk içinde dinlemeye başladı.

Kadın kırkındaydı; biraz da kilolu... Beyaz tenli eti sıkıydı, tüysüzdü ama tüy gibi bir hafiflikle, sırt üstü uzanmış Cafer'in üzerine kıvrak hareketlerle çıkıvermişti. Yağlandırıp hafifçe göbek yaptığı gergin karnını Cafer'in ellerine bıraktı. Bir yandan da ona masajını yapmaya devam ediyordu.

Devrimcilerin o gece de yazı yazmaya çıkmaması polisleri şaşırtmaya devam eden bir şeydi. Kulakları sağır edeceği umulan bir bü-

yük patlamanın öncesinde, patırtının beklendiği, tam da o çatırtının bir önceki zaman dilimine yaklaşmış bir sessizliği yaşıyorlardı. Emniyet Müdürü lojman evinde telefon başından ayrılmıyor, her an gelecek telefonla, bir zil sesiyle göreve çıkmaya hazır bekliyordu. Denilebilir ki yatağa dahi gece boyu yarı üniformalı yatıyor, botlarını ayak ucunda tutuyor, silahını emniyeti kapatılmış vaziyette yastık altında tutuyordu.

Telsizi sabaha kadar açıktı, bütün polis araçlarını dinliyor, konuşmalarını izliyordu. Müdürün karısı, yatak odasına kadar giren telsiz konuşmalarından rahatsızdı, oflaya puflaya uyumaya debeleniyordu. Polislerin arada bir küfürleşmeleri ise pek hoşuna gidiyor, kocası da o vakit, "Allahtan bu Çerkes Kaymakam telsizleri mecbur kalmadıkça dinlemez. Çok kızıyor bu küfürlere...Çerkes ya, haynape mi ne bir şey diyor ikide bir, kakavan Çerkes n'olacak... diyordu. Ülkede polisler de ikiye bölünmüştü, Dev-Pol ve Ülkü-Pol adlarında kurulu iki ayrı örgütte toplaşıyorlardı. Birincisi devrim yapacak polislerden, diğerleri ülkeyi komünistlere karşı koruyup milli çıkarları gözetecek aslan parçalarından oluşuyordu. Ülkede, zaten, o sıralarda her şey bölünmüştü, her şey ya beklenen devrime göre ya da bu devrime karşı kurgulanan büyük milliyetçi hayallere uygun olarak tasarlanmaktaydı. Emniyet Müdürü, Akhisar'a gelene kadar görev yaptığı yerlerde elde ettiği sicilinden zerre kadar sapmaksızın, milliyetçi polislerinin arkasındaydı. O nedenle, her zaman, polislerini haklı çıkaracak sözleri kendi kendine bulup çıkarıyordu.

'Genç, aslan gibi çocuklar benim polislerim. Küfürleşecekler de elleşecekler de! Copla komunist kızları dürtükleyecekler de... Bu kızlar zaten yollu ne ahlak var ne namus onlarda... Kızıl komüniste hemen külot sıyıracak karakterdeki bu kızlar, kız mı karı mı neyse işte onlar, benim milli polisime olmazlanacak. Olmaza olmaz! Bizimkilerin becermediklerine sevinin, biç değilse plastik jopla kurtuluyorsunuz. Bu kaymakam bunun keyfini nerden bilsin? Halbuki aç telsizi, dinle bak neler söylüyorlar... Bu Çerkes Kaymakam da ne yapar evinde bilinmez?'

Kaymakam evindeydi. Gastritiyle baş edemeyince erkenden yattı. Tenviye Hanım kızların odasında yatacağını söylemişti. "Ben kızlarla yatıyorum, onları da mutlu etmeli, hep size mi yarayacağız bu

dünyada... diye gerdan kırdı, sonra, "Rahat rahat geğirip durursun, artık Müçtebâ Bey" diye anlamlı, dokundurmalı konuşup bir sitemle kapıyı üstüne kapattı. Bir saat kadar yatakta gastrit ve yoklayan ülseriyle kıvranan kaymakam, uyku tutmayınca kalktı, salona geçti. Yalnızdı. Merakından, kapalı polis telsizini açacağı tutmuştu.

Dinlemeye başladı: "Hüfff....Hüfffüüd... Orda mısınız len!"

"Doğru konuş pezevenk herif! Merkezden dinliyorlar. Küfür yok ulen!"

"Sana giren çıkan mı var şomağızlı, sen sus hıyarağası!"

"Beyler ayıp oluyor! Amirlerimiz dinliyor olabilir. Bizler şerefli Türk polisleri olarak...

"Sen de kim oluyen len? Biz burda komünist peşindeyiz, sen merkezde oturmuş. Orada çayı kaveyi içiyon. Bir de konuşuyon...

"Bütün gomonistlerin analarına, kızlarına.... Hufffüüdd....Hüüff..."

Kaymakam hışımla kapattı elindeki telsiz almacını, hatta fırlatacaktı yere; ama ses çıkartıp sonrasında bu telsiz konuşmalarından daha da çok başına bela olacak biçimde Tenviye Hanım'ın salona çatık bir kaşla girmesine neden olabilirdi. Telefon açıp Emniyet Müdürü'nü arayacak, uyaracaktı. Kendini tutamaz, ağzına geleni söylerdi; kendi huyunu biliyordu. Hem de gecenin o saatinde... *'Aslında bu hinoğlu hin Emniyet Müdürü de uyumuyor, telsizi şu anda dinleyip gek gekgeğiriyordur ya!'* Aramaktan son dakikada vazgeçti. Hem kızlar yatıyorlardı bu saatte hem de sinirlerini iyice bozacaktı, daha iyi gelmeyecekti ona... O nedenle aramadı. Ertesi sabah, şu Cafer meselesini konuşurken, bu konuyu bir daha Emniyet Müdürü'ne hatırlatırdı. Polisler hadlerini bilmeliydi. Kaymakam sabahleyin de sinirlenmemeye çalışacaktı; gastriti vardı. Biraz güle bilse, ah gençliğinde olduğu gibi doyasıya, şakıyarak gülse... Salona bir şey aranıyor gibi bakındı: İnsan eksik! Sonra sönük bir lamba işleviyle salonun bir ucunda bekleyen TV alıcısına yöneldi. Aygıtın şişkin göbekli bir karın gibi öne fırlamış ekranındaki sıvalı mat karanlığına yaklaştığını göre göre uzandı, çalıştırdı. Haber saatine birkaç dakika kalmıştı. *'Allah vere de elektrikler kesilmese! Şu haberleri izleyene kadar...* diyerek TV almacının karşısına geçti. Ülkenin Başbakanı başkentin Esenboğa Havalimanı'ndan Bulgaristan'a yapacağı iki günlük bir ziyaret

için askeri uçağa binmek üzereydi. Yine gazeteciler... Başbakanın gazetecileri her görüşünde ülkesine, halka şaka yapacağı tutuyordu, nedense... Bulgaristan gezisinde komşu ülkeden elektrik satın alınacağı sorulunca, "Eeee! Ne var bunda?" diyerek gerdan kırdı Başbakan yanıtını tamamlayacaktı ki bir gazeteci atıldı:

"Ama efendim! Milliyetçi hükümetiniz komünist bir devletten elektrik almış olacak!"

"Elektriğin komünisti olmaz! Binâenaleyh Bulgaristan bize kışları elektrik verecek, yazları da biz onlardan alacağız!"

Müçtebâ Bey, "Hepimiz toptan aklımızı mı oynatıyoruz? Delirmek buysa eğer!" dedi. TV'yi kapatıp salonun pencerelerine yöneldi. İçinde bastıramadığı bir sıkıntı vardı, git gide artıyordu. Akhisar'ın karanlık sokaklarını seyre koyuldu. Sokak lambalarının kimileri söndürülmüştü. *"Elektriğin komünisti olmaz!"* Kaymakama şimdi gülmek acı, ağlamaksa komik geliyordu. Boş, anlamsız, derin bakışlarıyla dışarıyı seyre koyuldu. Karşı kaldırımdan Avukat Ziya Bey'in sendeleyerek geçtiğini görünce, ona yakalanmamak için bir adım geri çekildi. Camda görse kapıya gelir, Müçtebâ Bey'in Mülkiyeliliğiyle kendi İstanbul Hukuk Fakültesi camiasını yarıştırmaya kalkardı. Sonra ışıkları söndürdü, sobanın havalandırma kapağını kapattı, terliklerini sürüye sürüye odasına gitti, yine yattı. Uykuya dalmadan önce iki kere daha kuvvetlice geğirdi. Bir ara rüyasında zoraki kaptanlık yaptığı bir meçhul gemiyle Malta Adası'na çarpıyormuş, gemiyi korsanlar kaçırmış da o kahramanlık gösterip her birini tek tek denize dökerek gemiyi kurtarmış; ama kaptan köşkünde kimseler olmadığından kendisini serdümen mevkiinde bulduğu gemi Malta'ya kadar gitmiş. Çarpışmadan sonra, Maltalı bir gümrük memuru ona limana zarar, karantina cezası, izinsiz karasularına girmek üzere rüsumiye cinsinden ceza makbuzları uzatıyordu; onlarla uğraştı, durdu; epeyi terledi. Malta mahkemelerine gitmesi gerektiğinden rüyasında, avukat Ziya'yı dava vekili olarak arandığını da bu garip rüya ertesi sabah tekrar aklında belirince anımsadı.

Avukat Ziya, o geceki masanın hesabını yine zeytinci İbo'ya yıkmıştı. İbo'nun meyhanedeki masasına bir selam iletmesi yetti.

Eşrefzâdelerin öteden beri hukuk işlerine bakan avukat, bundan duyduğu bir rahatlıkla, kendisini onun masasına, Midillili garson yaşlı Manolis'e taşıttı. Tabaklarda mezeleri, sıcakları, salatası, rakısı İbo'nun masasına yerleşti, kendisi de karşısındaki sandalyeye ilişti; kadeh kaldırdılar hemen... İbo, Ziya Bey'in eline doğmuş sayılırdı, ona saygısızlık etmek bir yana önünden geçerken ceket iliklerdi aslında; ama burası meyhaneydi, bu mekânda büyük küçük birdi. Ziya Bey hep, "Meyhane mukassi görünür taşradan amma bir başka ferah, bir başka letafet var içinde" diyordu. Daha onlar ilk kadehleri "Çakalım yahu, bu dünya böyle gelir böyle geçer" diye birbirlerinin şerefine kaldırır kaldırmaz masada sohbet koyulandı. Havadan sudan şeyler konuşuluyordu aralarında... İbo evvelden beri hitap ettiğince Ziya amca diyerek sorularına başlıyor, Ziya Bey ciddi yanıtlarla karşılık verirken, birden anlattığı bir konuya ve duruma uygun şiir okumasını istiyordu İbo'dan. İbo'nun şiir dağarcığını biliyordu, "Halk şairi gibidir bu oğlan, İmam denilen deli bozuktan kaptığı alışkanlıkla, ezberinde yüzlerce şiir var" diye övgüsünü ederdi. İbo o gece ona Ahmed Arif'ten birkaç şiir okudu; nedense hapishaneli şeylerdi, demirparmaklıklar, gardiyan ve gri şeyler... Acıklı şeylerdi kısacası ama içinde yeşil soğan, karanfil, tütün, bahar gibi sözcükler geçtiğinden Ziya Bey'de yine az da olsa bir ümitkârlık hissi bıraktı... Şiir okunurken, arada bir meyhaneye giren çıkan oluyor, o vakit ikisi de gelene gidene selam veriyor, merhabasız bırakmıyorlardı.

Bir süre geçti geçmedi derken, kapıda, İlknur Hanım'a duyduğu aşkın karşılıksız kalmasına o gün içerleyen lisenin edebiyat öğretmeni Melih Bey belirdi. Melih Bey'i masaya Avukat Ziya çağırdı, zeytinci İbo yerinden kalktı, yer gösterdi. Rum asıllı Manoli kaş göz ederek bir garson çocuk gönderdi hemen... Genç garson beceriksiz çıktı, masa üzerinde güya tabakların yerlerini değiştirip bir düzen kuracaktı, olmadı, ortalığı eskisinden daha beter yaptı. Ek siparişler verildi, Melih Bey'in masaya katılması şerefine kadehler bir daha doldu, boşaldı. Oradan buradan konuşup Melih Hoca'yı masaya ısındırıp alıştırdılar. Üçü arasındaki söyleşi kısa sürede ülkenin yaşadığı talihsizliklere, ardı arkası kesilmeyecek görünen cinayetlere uzandı. Ülkede yaşayan, havasını soluyup suyunu içip toprağına basan her-

kes gibi Melih Hoca da çok kaygılıydı. "Bu olayların bir ulusal karayazı olduğunu düşünüyorum" dedi hoca, "Bana öyle geliyor ki bir ulusun tarih boyunca kurgulanmış, tarih sahnesinden geçip giden bir akışı vardır. Bu nedenle tıpkı tek tek insanlar gibi ulusların da bir yazgısı var sanıyorum. Örneğin bir kasabanın da yazgısı vardır. Diyelim Akhisar'ın, buranın belli bir geleceğe ilişkin kurgulanmış, kökleri bugünde saklı, burada bulunan bir geleceği var; işte böyle bir yazgı! Determinizm denilen gerekircilik anlamında kullanıyorum görüşümü... Benim yazgıdan amaçladığım şey dinsel boyutta, Tanrısal bir yazgı değil. Daha çok tarihselci bir yaklaşım, var olmaya ilintili olanakların bir yönde akışkanlık kazanması ve sonra bir daha tersine döndürülememesi olarak açıklayabileceğim bir yazgıdan söz ediyorum." Melih Hoca, Türk Dil Kurumu üyesi bir öğretmendi, kusursuz bir öz, arı, saf bir Türkçe kapısından dışarı adım atmazdı; ne ki tam adamına çatmıştı. Tam aksine, Ziya Bey araya Osmanlıca sözcükler katarak Türkçe'nin son yüzyıllık potpuri repertuarında saklar, onu kullanırdı.

Ziya Bey, "Vallahi önce şunu arz etmek isterim ki" diye söze girdi. İbo her ikisini dikkatle dinliyor, konuşmaları kaçırmamaya dikkat kesiliyordu. "Benim de kanaat dünyamın bir kapısı aynı yere açılıyor. Bana da pek çok kez öyle gelir ki milletler talih kuşuna bağlı yaşar. Bazı milletlerin kısmetleri kapalıdır, evde kalmış kız gibi oturup beklemeye talimlidir. Bazılarına Allah yürü ya kulum der. Al, Amerikan halkını, henüz yeni milletleşmiştir, İç Savaş'tan sonra, 1866'ya kadar tek bir millet bile değildir. Ama haydi millet olalım der demez, kendilerini bir anda dünya Nerminleri arasında buldular. İki taraftan uçsuz bucaksız okyanuslar ile çevrilidir. Kuzeyde hem İngiliz toprağı olan Kanada ve daha yukarısı tundraların, antartik buzulların olduğu alandır. Niye anlatıyorum coğrafyasını, şundan: Amerika halkı milletleşirken kendisini anında dışarıdan gelecek askeri bir harekâta karşı tabiat sayesinde muhafaza edilmiş buldu. Bundan daha büyük Nermin olur mu? Dünya itişir kakışırken, onlar hudut emniyeti içinde yaşadı. Bu onların talihi değil de ya nedir?"

Melih Hoca, "Öyle diyorsunuz ama nükleer silahlara dikkatinizi çekerim" dedi, "Artık dünyanın hiçbir yeri güvenli değildir. Alınız,

Fransızların Güney Pasifik'te yaptığı atoller üzerindeki atom bombası denemesini... Dünya çevrecileri ayaklandı ne balık kaldı Okyanus'ta ne de yaşam belirtisi... Amerikalı da bugün bir Sovyet nükleer saldırısından bir bakıma aklını kaçırmış gibi kaygı duymakta, evlerinin bodrumlarını sığınağa döndürmektedir."

Ziya Bey lafı kaptırmayı sevmeyenlerdendir; atıldı hemen, "Orası öyle ama ben yine de Amerikan milletinin uzun süre rahatlık içinde kalkınma hamlesini gerçekleştirecek bir emniyet halinde olduğunu söylemek istedim" dedi. "Sonra sizin az evvel söylediğiniz Fransız atom denemesinde de yaygarayı fazla kopardı Polonesiya halkı, biraz para tırtıklamak için... Yok balık kalmamış da yok balinalar bitmiş de... Asılsız efendim hepsi... Moby Dick bile vardır orada, olmaz mı hiç! Ben, hulasa diyorum ki, evet, milletlerin eskiye dayanan bir müştereken mazisi olduğu varsayıldığından yine müşterek bir atiye sahip olacakları beklenir. Yahudi milleti bunun en bariz misalidir, hocam. Adamlar beş bin yıldır, dünyanın neresine gitseniz, babası tutmuş gibi ısrarla tepinerek ille de vaat edilmiş topraklara dönmek istediler. Böyle bir ısrar görülmüş müdür, sonra İngiliz ve Amerikan parmağıyla oraya geldiler, gerisi malum... Mesela, Polonya milletini de ben talihsiz görürüm."

Melih Hoca lafın yeniği olmayı sevmeyenlerdendir; o da atıldı, "Leh ulusu demek istiyorsunuz!" dedi. Ziya Bey, kürdanıyla diş arasından bir parça çıkarıp onu tekrar yaladı yuttu, üzerine bir yudum rakı, biraz su aldı, devam etti. "Evet Lehlerin de talih kuşu yüksekten uçuyor. Adamların tarih boyunca başlarına gelmedik kalmadı. Aslına bakarsan kahraman bir millettir ha! Osmanlı zamanında birçok üst düzey askerleri Padişah kulu olmak üzere buraya iltica edince ordusu da kalmadı, hep yenik düşmüştür. Zannederim bir tek Hotin Seferi sırasında muazzam bir direnişle Osmanlı'ya kafa tutabildiler. Padişahımız II. Osman orada altmış bin ölü bıraktı, zırnık bile alamadı. Mamafih Lehlerin bu muzafferiyetlerinden sonra pek sesleri çıkamadı. Talih kuşu işte, konmadı mı konmuyor... Stalin bunları bulur, binlerce subayını II. Dünya Savaşı'nda Moskova yakınlarında kurşuna dizer, ardından demirperde ülkesi yapıp inim inim inletir. Hitler de bunları bulur, Gestapo altını üstüne getirir Varşova'nın... Yahudi top-

lama kamplarını oraya kurar, insan yanığı kokusu kendi ülkesinde tütmesin diye... Oraya talih kuşu uğrar mı bir daha, uğramaz! Üstelik bu ikisi de aralarında anlaşmış gibi eş zamanlı tecavüz eder Leh halkına... Senin işin bittiyse kalk sıra ben de gibi!

"Yani Roma'ya Attila ile Fatih'in eş zamanlı taarruzunu bir düşünün faraza... Olacak iş mi? 'Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur' sözünün, esasen bir Leh atasözü olduğunu öğrendiğimde hem gülmüş hem de hak vermiştim. Gerçekten Polonez'in Polonez'den başka dostunun olmadığı görülüyor. Bahtsız 30 milyon Bedevi gibiler, bu eşitsiz talih dağıtımı sırasında, bu dünyada... Lehlerin başına gelen, çölde kutup ayısı tarafından ırzına geçilmiş Bedevi Arap fıkrasına benziyor. Şimdi birden aklıma Adam Mickiewicz misali geldi hemen... Siz bilirsiniz, bir Leh muharrirdi. 1885'te İstanbul'da vefat eden bu talihsizliklerle dolu romantik adamcağız da hem yazdıklarıyla hem de siyasi amaçlarıyla hep itiklenip kakılmış, Avrupa'da boydan boya sürülmüş, konmuş göçmüş, sonunda Abdülhamit'in, Osmanlı'nın parası deniz, bunu yemeyen keriz ve hatta bir tek Mickiewicz, diyerek şehr-i Stanbul'a gelmiştir...

"Bizim böyle ev sahipliklerimiz çoktur; kapıyı çalan olmasın, yatağı döşeği seririveriz. Padişah efendimiz de ona arka çıkmıştır. İstanbul'daki Kurtuluş semtinin Baruthane Caddesi'nde bir evde, koleradan ölmüştür muhterem...

Melih Bey durur mu, bir hata yakalamış hoca alışkanlığıyla atıldı hemen, "Ziya Bey, adresleri karıştırdınız" dedi, "Kurtuluş değil, Galata'daki şimdi Tatlı Badem Sokak diye anılan yerde, eski adıyla Kalyoncu Kalenci Sokak'ta yaşamıştır."

Ziya Bey, "Tarihin kör kuyularından berrak sular kovayla çekilemez her zaman azizim" diye ustaca bir yanıt verdi, "Hem baksanıza hocam, tarih ne demektir, sizden alalım dersini, nedir tarih?"

Melih Bey, bilineni sormak kadar yanlış bir şey olamaz bâbından bir tekrar yaptı, bunu açıklamanın ansiklopedist bir yaklaşım olacağını söylemesiyle küskün bir tavır takınması bir oldu; Allah'tan masada rakı kadehleri vardı, içip, küskünlüğü unuttular. Fakat Ziya Bey devam ediyordu. "Hocam, tarih kelimesinin Latince karşılığı historiae'dir, İngilizce'de Story, Fransızca'da historie'dir ki hepsi aynı kökten gelir.

Sıtori nedir, hikâyedir! Bakınız, dikkat buyurunuz, İbo oğlum uyuklama, sen de cin gibi dikkat kesil şimdi!

"Hikâye edilen şey tarih diye bildiğimiz lakırdı manzumesiyse, demek bu hikâye edenine bağlıdır. Dilin kemiği yok ya! Dilediği gibi anlatır, kim ne karışır! O halde, Batı medeniyeti, tarih denilen şeyi hikâyesi edilen mevzular olarak görüyor. Bir köydeki Hans'ın domuzlarını ahırdan kaçırınca onların peşine düşmesi hikâyesi ne ise koskoca bir Cermen kabile halkının hikâyesi aynıdır. Bir fark var mı sizce, muhterem Melih Hoca, yok değil mi?

"Hikâye herkese göre değişir, üstât! Tarih o nedenle kesinlikle doğru olan şeyler manzumesi değildir. Bugün işime geldiği gibi anlattığım bir hikâyeyi yarın niye başka türlü anlatmayayım ki, anlatırım vallahi billahi, sen de inanır dinlersin... Tarih o nedenle muarazalı bir şeydir; kulak asma, koyver gitsin..."

Melih Hoca, biraz sıkılmıştı bu konudan, bir an evvel bitsin istiyordu, belki lafı pazara düşmekten kurtarıp İlknur Hoca'ya aşkına getirtir, bütün âşıklar gibi kendisinden ve maşukasından söz ettirirdi. Âşık adam hatıralarıyla yaşayan, sürekli âşığı olduğu insanı anlatmak isteyendir. Melih Bey bu nedenle, peki ne demek istiyorsunuz, anlatınız ama bir an evvel kısa kesiniz türünden el işaretleri, kaş göz oynatmayla, dudak bükmeyle karşılık verdi. Ziya Bey, bunları görmemişti, görse darılır, gücenirdi. Devam ediyordu aşkla anlatmaya:

"Konu, ülkemizdeki karmaşadan ve talihsizlik ihtimallerinden açıldı. Elbette yaşadıklarımızın makroekonomik nedenleri, sosyolojik tahlilleri, geleneklere ve göreneklere kadar uzanan açıklamaları vardır... Efendime söyleyeyim, hukuki dayanaklarını bile sıralayabiliriz, istatistikten bahsedebileceğimiz gibi dilersek Osmanlı, Türk-İslam dönemlerine kadar inerek tarihin sırtını kaşıyabiliriz. Hepsi mümkün... Herkes kendi durduğu yere göre teleskobunu ayarlıyor. Lakin tarihe dayanarak konuşup bir milli, sizin Türk Dil Kurumu'nuz icabınca söylersek azizim, bir ulusal hakikatten bahsetmek zordur. Milliyetçilik denilen şey yalan yanlış bir şeydir bana kalırsa; çünkü ondokuzuncu yüzyıla kadar ortada olmayan sürüsüne bereken bir dolu millet birden ortaya çıkmışsa ve hepsi şanlı tarihlerinden söz

ediyorsa, zannımca birileri birilerini aldatıyordur. Ben, milletlerin bir tür Hayali Küçük Ali olduğunu tefekkür ediyorum. Tarihi kendine göre anlatan herkes bir millet icat etmiş, hepsi bu... O nedenle Anadolu'da bulunan halklar karmaşıklığından bir millet tarihi çıkartmak yerine, âdemoğlunun ortak tarihini telaffuz etmek daha iyidir."

Melih Hoca, *'Oh, nihayet bitti, artık sözü İlknur Hocanıma getirebiliriz'* diye sevindi, bir oldu bitti yaratsın diye, "Ya, işte böyle" dedi bir ara... Kulak asmıyordu Ziya Bey ama o ısrarlıydı. İlknur Hanım'la nasıl bir gelecek tasarladığına dair aşk planlarını açıklamaya hazır olduğunu ele verir biçimde, "Ziya Bey, rakı sofrasına biraz da aşk meşk katalım" dedi, "Aramızda delikanlılar var, gel biraz da âşıklarımızdan söz edelim." Bu kadar kolay olmuştu, İlknur'a lafı getirmek. Şişe dibi görünene kadar, hatta Manoli onlara birer kadehcik yolluk rakısı verene dek hep İlknur'un hanımefendiliğinden, ev hanımlığından, aydın bir Kemalist Türk Öğretmeni ve bayanı olarak cemiyete, Melih Hoca'ya göre, topluma katkılarından hep beraber söz ettiler. Arada, farkına varmamışlardı, İbo cebinden esrarlı sigarasını bile bu laf lodosunda çıkardı, yaktı.

Gecenin artık içki yükü alınan saatlerine gelindi; on ikiye neredeyse bir çeyrek vardı. Meyhane kapısından, başka yerde içkisini alıp buraya uğramadan eve gitmeyi zül gören biri girdi: Atçı Sedat... Ona Atçı Sedat deniliyordu Akhisar'da. Sedat, kasabanın birçok varsılı gibi zeytin işiyle uğraşır, asıl parayı oradan kazanırdı; ne ki tutkusu atlar üzerineydi ve Veliefendi Hipodromu'na at ve çöpe atar gibi para yetiştirmezse kahrolurdu. Sedat, meyhaneye adım atınca sanki eliyle koymuş gibi avukat Ziya, edebiyatçı Melih Hoca, zeytinci İbo'nun masasına yöneldi; masanın masrafının hâlâ İbo'ya ait olduğunu anımsatmak gerekir. Sedat, masaya oturunca kıpırdayan Manoli'ye uzaktan bir selam gönderip, 'İstemez, kalsın, tabak çanak gönderme, uğradım gidiyorum, kalıcı değilim, bir ikram rakısı alır da öyle giderim' tarzı açıklamaları bir kerede toptan yapan bir kaş göz işareti yolladı; böylece Manoli, yeni misafir Sedat'a servis açmadı. Bu türden kaşı gözü oynatıp, dudak büküp gerdan kırıp yapılan yüz ifadeleri çoğu kez, konuşmaktan daha iyidir. Zaten, arif olana işaretleşmek yeter de artar, konuşuluyor da ne oluyor... Ama Sedat, konuşuyordu:

"Ziya abi, akşamüzerinden beri sizi her yerde arıyorum" dedi, "Bir derdim var, davası söz konusudur, aman derim bu işe bir el at, n'olursun! Cerre çıkmış talebe gibi akşamdan beri dolaştım, seni sordum meyhanelere... Akhisar'ın da ne çok meyhanesi varmış birader! Sonunda burayı söylediler, geldim..."

Avukat, "E, hoş geldin, anlat bakalım uzatmadan" diye Sedat'ı kızıştırdı. Lafın uzamasının nedeni, Sedat'ın bir pekliğe yakalanmış gibi kekeme olmasındaydı, adamcağız cümlenin sonuna gelene kadar kabir azabı çekiyordu. Bununla beraber, anlatacağı sorunu onu yüreğinden dağlamış olmalı ki kekemelik şöhretini bir yana bırakıp bir taşımda anlattı derdini... Sedat'ın İngiliz ve Arap kırması bir düzine atı vardı, zeytinliğinin bir bölümünde kurduğu harasında bunları yetiştirmekteydi; avukat, hoca ve İbo'nun bildiği bu hara, Akhisar'da tektir...

Sedat'ın anlattıklarında anlaşıldı ki o gün sabah saatlerinde, İngiliz asilzade atları ve çölde bileğine kadar kuma gömülüp bana mısın demeden koşan, kum olmadı mı adım atmayan Arap atları tecavüze uğramıştı. Sözcüğün gerçek ve tam anlamıyla tecavüze, ırza geçmeye... "Sabah, haraya bir gittim ki atlarımı besleyip yılkıya çektiğim, gözüm gibi bakıp onlara bebek muamelesi yaptığım yerde, bir de ne göreyim, ahşap çitlerim en sağlam yerinden kırılmış, belli ki bir namus düşmanı arazime girmiş bulunmaktadır.

"Hemen iz sürdüm, gittim gittim, kısrak atlarımın durduğu alana geldim. Burada bir ikinci çit yaptırmıştım. Onu da kırılmış, kırık ne demek, az kalır bu laf, ahşabı parçalanmış buldum. Ahırın kapısı da kırıktı, bu kırıkları, parçalamayı sen ben, bir insanoğlu yapamaz; belki yaban domuzu saldırsa böyle yapar, artık Akhisar dağlarında avcı yüzünden ayı kalmadığından itiraf gereksizdir ya da olsa olsa bir ayı, hâşa meclisten, bunu yapabilirdi... Hiç aklıma bir atın, bir at aygırının bunu yapacağı gelmezdi. Ahıra girince bir de ne göreyim, Ziya abi... İbo! Gülme, sana diyorum gülme, façanı bozarım ha! Bir de ne göreyim...

"Bir aygır ki böylesi görülmüş duyulmuş değildir. Teşkilatlı zamparalar gibi... Aygır dışarıdaki çitleri kırmış araziye girmiş, sonra benim milyon liralar değerindeki yarış atlarımın olduğu ahıra, haremime

girmiş yahu... İçerde beş dişi beygir vardı. Hepsini becermiş, ben oraya girdiğimde beşincisiyle hâlâ temas halindeydi. Benim alacalı karacalı İngiliz atımı beceriyordu. Elime bir yaba aldım, şu saman savurduğumuz yabayı... Koştum üzerlerine, yehaooo yihaouuu gibi bağırdım, çağırdım, yaba gösterdim; bana mısın demedi... İşine devam etti aygır, hatta bana biraz da kızgın baktı; çekil git başımdan der gibi... Benim kahpe dişi beygir de bir memnun, bir mutlu, bir zevkten kişniyor ki görmeyin... Orospu!

"Ziya abi, aygırı son beygirime duhul etmiş olarak, cürm-u meşhud vaziyetinde, yani suçüstü yakaladım. Bir zina durumu söz konusudur. Benim dişi beygirler de meğer ne meraklıymış be abi... Hepsi sırada bekliyorlar, oradan ayrılmıyorlar, hani bana hani bana derler ya işte öyle... Aygır kimin ahırından kaçıp gelmiş, nasıl benim haremime girmiş, bu ve buna benzer sorular karşılık bekliyor. Galiba şu asfalt boyu çayırlığa yayılmış sepetçi Çingenelerin atlarından biri olsa gerek. Sahibini bulsam ben edeceğimi bilirim.

"Çaresiz kalıp aygır işini bitirene kadar bekledim, olan biten ahlaksızlığı seyrettim. Bu ne acı bir şeydir bilemezsiniz! En sevdiğiniz bir aile üyesine, karınıza, ailenizdeki bir dişiye bir yabancı erkek duhul etmiş olarak onu yatakta yakalıyorsunuz, suçüstü yani ama bir şey gelmiyor elinizden... Herifin, yani ahırdaki aygırın erken boşalmasına ümit bağlamayın. O problem insana aittir, hayvanlarda olmaz... Bekleyeceksiniz aygırın keyfi gelene kadar... Asıl beni üzen, aygır orada keyiflenirken, kaltak beygir de arada kişniyordu ki bu onun zevklendiği anlamına gelir. Vah benim kara talihim... Ben onları birbirinden ayırmaya çalışmadım mı sanıyorsunuz, yok yanlışınız var, elimden geleni yaptım; fakat aygırın azgın hali herhalde bana diş gösteriyor, çifte atıyordu yahu... Bak bak sen hem evime gireceksin hem evdeki letafetli hatunları sıraya dizeceksin, evin erkeği geldi mi bir de dayılanacaksın; böylesi görülmüş değildir...

"Efendim sorun şu! Bu beygirleri ben yaz sonunda Veliefendi Hiprodromu'ndaki Cumhurbaşkanlığı Kupası için Joker Kulübü'ne satacaktım, ucunda para var... Şimdi döllendi şıllıklar, tek ümidim var ki belki de aygır kısırdı ve bu işi beceremedi. İzmir'den bir veteriner çağırıp, derhal, hamile mi bu kaltaklar yoksa değil mi, işte bunlara

baktırmam lazım; hepsi masraf... Masraftan geçtim, her bir kısrağın koşuya çıkma bedeli milyonlarca lira kıymetindedir. Eğer yaban aygırından bir döl kaptıysa bu sürtükler artık para etmez, iflah etmez yani... Her biri sütçü beygirliğine düşer yakında... Ben yandım, Ziya abi! Şu aygıra bir dur diyelim, Akhisar'ın namusunu kurtaralım abi... Dava konusu bu abi... Bir el at bu işe be abi... Para pul konuşan yok seninle, yarın avukathaneye geleyim, bir el at bu işe be abi..."

İbo dayanamadı, "Yahu ırzına geçilen kızoğlan kız gibi konuşuyorsun, bu kadar dertlenme" dedi. Sedat, Ziya Bey'e dönüp, "Bak gördün mü, Akhisar'ın namusu gidiyor, vatandaş ne diyor abi" diye İbo'nun karşılığını avukata verdi. "Öyle demeyin, bugün benim kısrakları elden geçiren, yarın ötekileri baştan çıkarır. Bir aygır kasabaya gelmiş tüm kısrakların yelesini havalandırıyor, görüyor da ses etmiyorsunuz. Bunu mu istiyorsunuz? Olur mu yahu, biz erkeklere yakışır mı yahu... Bu Akhisar'ın namusu demektir abi...

Ziya Bey, uzayan dertli yalvarışların ardını kesti, Sedat'a bir rakı hazırladı, "Meyhanede dava işleri konuşulmaz Sedat" dedi, "İçilir... Haydi şerefe! Senin sütçü beygirinden hamile kalan orospu beygirlerin şerefine... Sen yarın gel de bir konuşalım durumu..."

Gülüştüler, Sedat ağlıyor gibi gülüyordu.

Meyhanenin de bir saati vardır, o saat nedense hep erkenden gelir, ayyaşlara ayrılan süre hemen biter. Gece yarısını epeyi geçe Manoli ışıkları yakıp söndürdü, bu bitirin artık mezeyi, rakıyı, sohbeti anlamına geliyordu. Hesaplar ödendi, son kahveler içildi. Evli evine köylü köyüne denildi, kapı önünde uzun uzun öpüşülerek kucaklaşıldı. Ziya Bey caddenin bir tarafını hizalarken, Melih Bey, İlknur Hanım'ın evine doğru sarhoş adımları attı; İbo, hayatı boyunca sarhoşluk nedir bilmediğinden canlı ve çevik adımlarla ters yönde, kendi evine yöneldi. O saatte açık olan kuruyemişçiye uğraması gerekiyordu. Meydanda ve kaldırımlarda sarı ışıklarıyla bir küçük panayır yerine dönmüş olan kasabanın Dedeoğlu kuruyemişçisinden babasına bir külah akide şekeri aldı. Külahı cebine atıp sallana sallana evine yollandı.

Melih Bey ise taşra kasabalarında âdet olduğunca, âşık delikanlıların yavuklularının evleri önünde gece boyu nöbet tutar gibi cirit

atmalarına benzer şekilde sallana yuvarlana, aşkından kavrulduğu, meslektaşı, biyoloji hocası İlknur Hanım'ın evi önünde buldu kendini. Anadolu taşrasında âdettir, sevgililer âşık olunca kız evinin önünde bir iki tur atar. Aşkına karşılık bulamayan sevgili ise küser, çeker gider. Melih Bey'in de belki gitme zamanları yaklaşıyordu ama içinde bir umut yine de vardı. O gece, meyhaneden sonra İlknur Hanım evi önünde bir yarım saat boş boş bakınmış, durmuş, sonra sabah ayazı ucunu gösterdiğinden üşüyüp evine koşturmuştu. Sokaklarda devriye gezen milliyetçi gençlere yakalanmaya da korkuyordu, yağmurdan sakınan biri gibi saçak altlarından yürüdü, gölgesini izleyerek evine vardı. Temizlenip, aklanıp paklanmadan yatağa kendini attığından beri gözünü uyku tutmamıştı. İlknur Hanım'a artık açılmanın sırasıydı. Gecenin üzerinde bıraktığı cesaretle Melih Bey meyhane dönüşü evinde birden canlanmıştı, uyku uzağa gidince hoca ayaklandı, yatağından fırladı. Odasını bir ileri, bir geri adımlayarak İlknur Hanım'a ertesi gün ya da belki bir sonraki gün ama elbette en kısa sürede neler diyeceğini tasarlamaya koyuldu. Bu tasarlanışta, önceden kâğıda yazılı olmayan bir oyunun provası vardı. Hayatın bu tarzda gidişine gerektiği gibi hazırlık yapmanın saçmalığı aklına geldikçe Melih Hoca kendini koltuğa atıyor, sonra yine cesaretlenip İlknur Hanım'ın oradaki hayali varlığına uzun tiradlar halinde aklına gelenleri söylüyordu:

'Sizi yeterince tanıyıp tanımadığımı mı soruyorsunuz, İlknur Hanım? Tanışıklığın bilmeklikle ilintisi yok ki... Bilmeklik, bilgelikle ilintilidir. Bu bilmeklik sözcüğünün varolup olmadığını da şu an bilmiyorum, açıkcası... Dil Kurumu sözlüğüne bakmalıyım. Ancak bunu yaparken size yaptığım açıklamayı anlamsızlaştırmaktan çekince duyuyorum. Ayrıca edebiyatçılar sözcük üreticileridir. Varsın, şimdilik bilmeklik sözü geçer olsun! Ne çıkar? Evet, ne diyordum, tanışıklık evlilik için yeterli olmayabilir. Evlilikte bilmek, duymak, anlamak... Melih Hoca konuşmasında uyumun bozulduğunu görünce, yine bir umutsuzluk telaşıyla kendini koltuğa bıraktı. *'Salt size söyleyebileceğim şey, İlknur Hanım, biz evlenmek için yaratılmışız. Evlenin benimle, sizi mutlu edeceğim!'* Bu son kısmı banal bir film konuşmasına benziyordu, Melih Hoca'nın diline, kültürüne, seçkinci davranışına yakışmamıştı. Melih Hoca bu kısmı da beğenmeyip belleğinden hemen silecekti ki kol-

tukta kendinden geçmek üzere olduğunu anladı, söylevini sonraya bıraktı. Uykuya dalarken İlknur Hanım'ın hayalinin ardından önce İlkyaz, sonra da İlhan ortaya çıkıp Melih Bey'e şaşırtmaca yaptılar.

İlhan o gece yatağına uzandığında tuhaf geçmiş bütün bir haftayı düşünüyordu. Vitrindeki Cafer sureti, o suretin ayaklanıp sonradan trafik cezası kesmeye kalkışması, akşam sendikada bildiri dağıtmakla ilgili şeylerin tümü kadar İlknur Hanım'ın son derste söyledikleri de ilginçti. İlknur Hanım'ın *böcek yemek için üretilmiş işe yarar böcekler* hakkında anlattıkları İlhan'ın hayalinde insan yaşamına uyarlanmış duruma dönüşüyordu. Yatağından fırlayıp masa başına geçmeyi, defterine bunlara ilişkin notlar almak istedi. Düşünceleri bir şelaleden akıyor gibi ardı arkası kesilmeden su olup belleğinden geçiyordu. İlhan bu düşünce sağnağı altında kalmaktan pek memnun, onları birer birer içinden akıtıp, geçip gidişlerindeki hızı seyre dalıyordu. Sonra, yatağından çıkıp masa başına giderse düşüncelerindeki akışın kesileceğini hissetti. Sanki bedenin bir duruşundan bir başka duruşa geçişiyle, düşüncelerin de belirmesi, ortaya çıkması arasında bir ilinti vardı. Ertesi sabah bu düşüncelerinin tümünü yeniden anımsamak üzere, belleğine bir yandan sıkı sıkı tembihler yapıyor, beynin bir boş sayfasında düşünceleri saklamaya çalışıyordu. İnsan beyninin bir defter, bir tür *tabula rasa* olduğu düşünülürse, belleğini böylesine değerlendirmesi, yeni boş sayfalar açması onun insani becerisiydi. Gerçi İlhan'ın beynindeki *tabula rasa*'ya yazılsın kalsın diye bir köşeye tıkıştırdığı bu ayrıntıların neredeyse hiçbiri aynı lezzette ortaya çıkmayacaktı. Tasarladığı gibi ne ertesi sabah ne daha sonra o gece başını yastığına koyduğunda belleğini dolduran düşüncelerden tekrar belirmedi. Bununla beraber, bu bellek ve beyin oyunundan İlhan yine de mutlu olmuştu. İlknur Hoca derste biyoloji biliminin tarımda gelişmeye yol açan bir bulgusundan söz etmişti. Laboratuvarlarda genetik şifreleri değiştirilerek üretilmiş böceklere doğada kendi başına varolan gerçek öteki soydaşlarına saldırı komutu veriliyordu. Bu komut onların şifrelerine gizleniyor ve yapay böcekler tarım arazilerine salındıklarında, ilaçlama yoluyla yok edilmeye çalışılan öteki zararlı gerçek böceklere saldırıyorlar, onları parçalayıp yiyorlardı. *"Hüday-ı*

nabit'leri ilmî yönden bertaraf etmek!" Bu yolla hem tarım ilaçlarının doğada yol açtığı kimyasal zararlar ortadan kalkıyor hem de kimyasalların bitki, sebze ve meyveler yoluyla insanlara ulaşmasının önüne geçiliyordu. İlknur Hoca kullanılmakta olan DDT'nin insan sağlığına zararlarından söz etmişti. Kimyasal ilaçlama yerine göreve koşulan yapay böcekler ortada yamyamlık yaparak yiyebilecekleri gerçek böcekler kalmayınca, açlığa mahkûm oluyor, böylece onlara gereksinme kalktığından ölüme bırakılıyorlardı. Onların genetiklerine işlenen bilgiler yüzünden amaçları ortadan kalkınca yok olacaklardı. "Bilim adamlarının şimdilik tek kaygısı" diye açıklıyordu İlknur Hoca, "bu yapay böceklerin bir evrim geçirip sonradan kendilerini yemeye başlamaları, yahut bir adım daha evrimleşip başka canlılara saldırmalarıydı." Anlattıklarının işte bu kısmı biraz gelecekçi ve bilim kurgu öykülerine yaklaşan bir yoruma benziyordu; ama herhalde, bunun da önüne bilim geçebilirdi. İlhan yatağında bunları tekrar anımsadığında, sırtından bacaklarına kadar bir ürperti bedenini seyirip geçiverdi. *"Bilim! Yeni çağın yeni dini! Ona inandığınız kadar güvenir, böylece yaşamı bilimin eline teslim edersiniz."* İlhan toplumbilimine yapay ve gerçek böcek savaşını uyarlayıp biraz da o yönde düşündü. Birileri, yönetsel yetkiyi ele almış birileri, zararlı bulduklarını yok etmek için başkalarını yetiştirip ortaya salıyor olmalıydılar. Savaşın en kızıştığı yerde, kimin hangi tarafta üzerlerinde kimler tarafından oynandıktan sonra, kurulu birer oyuncak gibi birbirlerine saldırdığı anlaşılamaz oluyordu. Bugün toplumu şu yönde değiştireceğiz diye yola çıkanların sosyal genetiklerinde, birilerince, eğer bunu insana uyarlarsak, düşünsel belleklerinde oynandığından bir başka sosyal varlığa saldırması kaçınılmazdı. Toplumu bilimsel yorumlar altında bir noktadan bir başka noktaya taşımayı görev bilenlerin karşısına çıkanlar mı zararlı böcekti yoksa koşullandırılmış yamyam böcek mi?

Ülkenin her yerinden gelen haberlere bakılırsa, solcular zararlıydılar, onların üzerine gönderilenlerse zararlıyı yalayıp yutmaya hazırlanmışlar, eğitilmişlerdi. İlhan işte bunu düşündüğünde, aralanmış bir kapının çerçevelerinden içeri sızan bir ışığı görmüş, o ışıkla içinde karanlık kalan bir yerin aydınlanacağını anlamıştı. Bu ışığı aramaya devam edecekti, o gece böylece bunun kararını verdi, birden

içinde bir rahatlık duygusu yer etti. Kendisi nasıl zararlıları yemeye laboratuvarda kodlanmış bir canlı olmadı ise, yamyamlara teslim edilmek üzere karşısına çıkarılan kitlenin insanı da olmak istemiyordu. Ötekilerin mistik inanca bağlı, milliyetçi duyguları neyse, kendisini içinde bulduğu akılcı ve maddeci olmanın insanı körleştiren, düşünmekten alıkoyan yanı aynı sonucu veriyor olmalıydı. Bir daha, bir daha düşünecekti *'Hay yaşa İlknur Hoca, bilmeden, bir DDT hikâyesiyle, bir böcek olayıyla bana neyin ilhamını verdin... İlhan'a ilham verdin, hocam, ne kadar teşekkür etsem az... Bir de İlkyaz'ı benden kaçırtıp durmasan!'*

Yastığına koyduğu başından, böceklerin kıllı, kara tüylü bacaklarıyla dolaştıkları düşünceleri kovalayıp İlkyaz'la birlikte olacağı düşler ülkesine böylece yöneldi. *'Gregor Samsa olmayı başka zamana bırakıp biraz rüya Kazanovası olmalı'* dedi. İlkyaz'ı özleyip sağına soluna döndü. İçinde nedense az önce düşündüklerinden geriye garip, kendine ihanet eder gibi buruk bir tad kalmıştı. Uyuyamayacağını anlayınca, uzanıp başucu lambasını yaktı. Sarı bir ışık lambanın ucundaki birkaç kitabı aydınlattı. İlhan komodinin üzerinde, böyle uyku kaçağı geceleri için bulundurduğu bir kitabı, ötekilerin arasından aldı, gelişi güzel bir yerinden okumaya başladı.

Bekçi Süleyman, İlhan'ın odasından sızan ışığı bir süre sokağın başında dikilip seyretti. Kendi yürüyüş ve koruma alanında olmamasına karşılık, yolunu değiştirmiş, böylece Cafer'in emrini yerine getirmişti. Amiri gündüzden emri çıkartmıştı ya, "İlhan'ın adresi tespit edilsin, gözaltında bulundurulsun!" diye, "Baş üstüne amirim, baş üstüne... Sen emret amirim, yeter!" İçerdeki ışığın altında ne türden kötülükler ne gibi ihanetler tasarlanıyorsa, bunları evi basıp bir bir öğrense, ardından amiri Cafer'e ballandırarak anlatsa, ne iyi olurdu. "Yetki yok, yetki! Hem sokakları gece bize bırakırlar hem de yetki vermezler!" Bekçi Süleyman ertesi sabah evine döndüğünde trafikçiye anlatacaklarını birer birer aklından geçirip unutmamak üzere belleğine kazıdıktan sonra oradan ayrıldı. Cebindeki sigara paketi üzerine sokak adını da yazdı: Çınarlıkapı Sokağı... Sokak lambalarının insan ruhunda üzüntü bırakan soluk sarı ışıkları altında birinden ötekine doğru uzayıp kısalan gölgesini seyrede seyrede, oradan zey-

tinci Hacı Eşref'in evine yollandı. Görevini tam olarak yapmalı, amirinin eve keyifsiz dönüşüne neden olan İbo'yu da izlemeliydi. Ertesi sabah bu haberlerle Cafer'i mutlu bırakacağını biliyordu. Kendisi varsın, soğukta sokakları arşınlasın; yeter ki amiri, şereflendirdiği evinde mutlu uyusun... Hanımına anımsatmıştı ama... "Karı televizyonun sesini unutup açmasa gayri..." Hacı Eşref'in evi uzakta görülünceye kadar içinden karısına hizmette kusur ettiği için söylendi durdu. Uzaktan İbo'nun evine girmeye hazırlandığını görünce verip veriştirmeyi kesti, biraz yavaşladı, sonra durdu, bir telefon direğinin siperine saklanıp zengin zeytinci evini seyre daldı. Seyrinde, birazdan daha çok, haset vardı!

İbo ve Firdevs, çocukların odasını dolaşıp üst kattaki kendi odalarına gitmeden önce küçük bir Ege konağına benzeyen binayı baştan sonra kolaçan ettiler. Firdevs mutfakta ocağı, oturma odasında ve ara bölmedeki sobaları gözden geçirdi. Konuklar geldiğinde ara kapısı açılınca oturma odasıyla birleşip kocaman bir salona dönen, kapısı kapalı, karanlık misafir odasına biraz ürkerek girdi. Duvardaki ahşap mobilyalı sarkaç saati kurdu. O sırada saat 12 buçuk olmuştu. Guguk kuşlarından biri saat mobilyasının solundaki pencereden başını uzattı, "Gu-guuk" dedi. Bundan çok korktuğu için Firdevs, küçük bir "Ay!" sesi çıkardı; ama ikinci guguk kuşunun sağ pencereden başını çıkarmasıyla sese alıştığından, artık ürkmedi. Odadan geri geri adımlarla çıktı; yine de arkasını dönemiyordu oda karanlığına... Soğuk halıların üzerinde çetikli ayakları o kadarcık durmaya karşılık üşümüşlerdi.

İbo da arka bahçedeki köpeğini kulübesinden çıkartmıştı. Bahçeyi boylu boyuna köpeğine teslim edip içeriye geçti; ön cümle kapısını, arka bahçeye açılan teras kapısını, bodrumdan oraya çıkılan yarım boy kapıları kilitlerinden sallayıp yokladı. Bodrum katındaki minik gece lambasını açık bıraktı, mutfaktakini de... Yukarı çıkarken merdiven ağzında karısını buldu. Firdevs, "Beraber gidip Hacı babaya iyi geceler dileyeceğiz" dedi. "Bundan böyle her gece bunu bir âdet haline getirmeliyiz. Kaç günlük ömrü kaldı zavallının. Allah başımızdan eksik etmesin... Sahi, akide külahını unutmadın değil mi, aldın mı

bugünkünü?" İbo, ceket cebindeki şişkinliği gösterip başını salladı. Firdevs devam etti, "Bir de şu akide şekeri dolabına bir bakalım, kurtlanan falan olmasın da, mazallah evi kurt basar... Ay çok korkarım!"

Beraber Hacı Eşref'in kapısını çaldılar. Hacı, onları ne zamandan beri zaten bekliyormuş gibi tereddütsüz seslendi. "Girin!"

Eşref Bey'in odasındaki kuzine sobasında meşe kütükleri çıtırtıyla yanıyor, genleşen soba borularının çatırtıları duyuluyordu. İbo azar işitmeye hazır evin haylaz çocuğu gibi eşikte duruyorken, Firdevs bir ayla süzülüşüyle Hacı Eşref'e yaklaştı. "Merak edecek bir şey yok, Hacı baba... Kapıyı, bacayı kapattık! Yukarı çıkmadan önce bir kez daha hatırınızı soralım diye buradayız" dedi. İbo, Firdevs'in kaş göz etmesiyle hatırladı, cebinden akide şekerini çıkarıp babasına uzattı, Hacı Eşref külahı alıp burnuna götürdü, uzun uzun kokladı, "Alın bunu da dolaba koyun, sağ olasın oğlum, helalinle varolasın" dedi. Firdevs, külahı Hacı Bey'in elinden aldığı gibi odanın eskiden yüklük olarak kullanılan gömme dolabına seyirtti, kapısını açıp içerde kavonozlara konmuş akide şekerlerinin binlercesinden boş kalmış bir yere İbo'nun o akşam getirdiğini de boşalttı. Biraz dikkatle kavanozlara göz gezdirip içlerinde tiksinti duyacağı bir kıpırtı izine bakındı, göremeyince deminden beri gergin duran yüzü gevşedi, rahatladı.

O sırada, Hacı Eşref, mutlulukla gülümseyip karşı duvardaki çerçevesinde paşasına bakıyordu. Firdevs'in, hanımı şu yalancı dünyadan çekilip gittiğinden beri küçük konağına sahiplenmesine sevinmekteydi; bunu paşası da görsün istedi. Oğlu, Firdevs'le iyi geceler dileyip çıktı. O sırada sokaktan bir bekçi düdüğü duyuldu. Daha uzaklardansa bir iki el silah sesi... Silah seslerinden sonra sokakta bir sessizlik oldu. Bir iki ayak sesi telaşlı, ürkek, korkak adımlarla oradan gelip geçti. Ardından bekçi düdüğü bir daha çaldı. Silah atışı Hacı Eşref'i birden yine kaygılar içinde bırakmıştı. Az önce gelini ve oğlunun beklenmedik gece ziyaretinden yüzünde kalan gülümseyiş birden silindi.

"Bu evlatlarımı, iki minik torunumu neler bekliyor? Başlarına ya bir şey gelirse... Memleketin hali perişan. Vatan toprağı rûz-ı mahşer yerine döndü. Kimsenin kimseyi görecek hali yok, kimseden acıma beklenecek durum yok!"

Başını iki yana salladı. Bir iki satır okumak için hadis kitabına uzandı. Kitabı dizlerinin üzerine yerleştirip sayfaları, parmaklarını dudaklarında ıslata ıslata çevirmeye başlamıştı.

İsmet Paşa, "Onbaşı Eşref Efendi!" diye çerçevesinden seslenmese kitaba dalıp gider, sonra da yarı oturur durumda uyuya kalır, başı düşerdi. Hacı Eşref elindeki Hadis-i Şerif'i kapattı, doğrulup bir baş hazır olu ile "Emredin Paşam!" dedi. Romatizmalarından muztarib olmasa, çoktan ayağa fırlamış olurdu.

"Birkaç zamandır seni huzursuz, sıkıntılı ve pek bir müşkülat içinde buluyorum. Hayırdır evladım... Neyin var? Bir şeylere canın sıkılmakta, benden saklamaktasın. Oğlun İbo dersen, yavaş yavaş o da kemâle eriyor, yola gelecek. İlhan gibi senin muvaffakiyet gösterdiğin bir çocukla arkadaşlığa kalkışması bile buna delalettir. Gelin hanımımız da sabırla beyini yola getirmeye meşguldür. Başka ne istersin?"

Hacı Eşref, "Paşam!" dedi: "Gizliden gizliye, bütün bu aile meselelerin yanı sıra, memleketi düşünür, ona kederlenirim efendim..." Bir sırrı açıklamanın gizli heyecanı içindeydi. "Gazeteleri okuyorum, radyomu dinliyor, her gün memleketin ahvalini kötüye gidiyor haliyle buluyorum. Gün geçmiyor ki gencecik çocuklar birbirlerini katletmeye... Hastane koğuşunda solcu gençler yatıyor diye hastanelere bomba atacak kadar gözleri döndü. Harp halinde bile bunun bir usülü, riayet edilecek düsturları vardır, efem...

Eşref Bey, İnönü Muharebeleri'nde düşman yığınağının Dumlupınar-Afyon önlerinde artmaya devam ettiğini paşasına gelen bir telgrafla çekinerek bildiriyor gibiydi.

Paşa, "Yaaa.. Öyle mi?" dedi, "Hiç duymamış idim, işleri Halk Partisi'nde Bülent'e devrettiğimden beri pek gazetelere bakmıyorum, kendimi Latin diline ve viyolonsel öğrenmeye vermiş idim..." Böyle diyen İsmet Paşa'nın kaşları çatıldı. "Ne diyorsun? Memleketimize ne oldu? Benden saklı bir şey mi var?" diye ardı ardına sordu. "Gazi Paşa bile benden bir şey saklamazdı. Her şeyi benimle paylaştı. Sen, şuncacık Onbaşı! Benden saklarsın ha?"

Paşa, Hacı Eşref'e korkudan inme ineceğinden çekinmese, kurt yeniği çerçeveden dışarıya fırlayacak, çizmelerini ayağına geçirip sağa sola komutlar yağdıracaktı.

"Yok, estağfurrullah Paşam! Üzülür, kendinize bir hal edersiniz diye söyleyemiyorum ama vatanımızın durumu hiç iyi değildir. Mütarekeden beri böylesi hiç yaşanmadı, hatta derim ki Abdülhamit zamanı dahi bundan iyidir. Hükümetimiz adını Milliyetçi Cephe ilan etmiştir. Bir hükümet kendisine cepheye dahil eder mi, kime karşı cephedir bu? Sokaklarda insanlarımız birbirlerini düşman bellemekteler. Kan gövdeyi götürüyor paşam... Hiç böylesi olmamıştı."

"Demokrat Parti zamanında muarızlarımı, muhalifleri çok ikaz ettim. Halkçı kahvesi, Demokrat kahvesi diye bölmeyin halkımızı dedim. Demek ki iş bu pereseye gelmiş, bu noktaya kadar tırmanmış."

Hacı Eşref derin bir iç çekişle "Hal böyle Paşam" dedi, "İşte duydunuz. Ne emir buyurursanız, öyle yapalım!"

Paşa derin bir düşünceden çıkıp, "Yapacak bir şey buluruz. Dünya yıkılır, Türkiye orada yerini alır. Osmanlı'da oyun çoktur. Merak etme. Baştakilere de yerli yersiz üzülüp yerinme. Artık onları ben bile kurtaramam oğlum!" diye yanıtladı. Sonra, "Benim genel sekreterim bu işlere ne diyor? Bir çözüm arayışı içinde mi? Parti tabanı nasıl?" sorusuyla devam etti.

Hacı Eşref utana sıkıla yanıtladı: "Artık pek partimizin ilçe merkezine gidemiyorum. Romatizmalar ve lumbagodan Paşam... Ama Paşam siz genel başkanlığı teslim ettiğiniz zaman, şimdiki başkanın neler yapabileceği sorulduğunda ne söylediğinizi hatırlıyor musunuz?"

"Elbette! Benim hafızam cin gibidir. Bugüne kadar ne yaptıysa, bundan sonra da aynısını yapar, demiştim."

"İşte Paşam, partinin ne durumda olduğuna, sizin o cevabınız yeterli!"

"Pekâlâ, anlaşıldı. Ben partiyi Gazi'den emanet almıştım, emaneti yanlış yere teslim etmedim ya... Ettiysem, yazık bana, yazık!"

"Ya, işte Paşam ben hep bunlara kederlenir dururum. Odamda yalnızım, tek başıma... Dışarda it ulumaları. Halkı kurtaracağız diye kapı, pencere kıran solcu çocuklar. Halk yoksul, çaresiz. Neyin nesi kurtulacaksa... Daha anlatsam mı?"

"Tamam Onbaşı Eşref! Beni daha fazla üzme. Sabah olsun bir çaresi bulunur elbet. Bir düşünelim bakalım, memlekete bir çare araya-

lım. Sen şimdi yat bakalım, yarın işimiz çok! Bak! Firdevs kızımız akide şekerlerini dolaba kaldırdı, başucuna haplarını da bıraktı. Sen fark etmedin ama ben gördüm. İlaçlarını hâlâ içmedin, bunu da gördüm. İhmale gelmez bunlar, Onbaşı Eşref. Haydi iç kompremelerini, sonra Allah rahatlık versin."

"Allah sizi başımızdan eksik etmesin Paşam!"

Hâd safhaya çıkmış şeker rahatsızlığından gözlerini kaybetmek tehlikesi altında bulunan Hacı Eşref, akide şekerine dayanamıyordu. İsmet Paşa'ya belli etmeden, yastık altında herkesten sakladığı iki adet akide şekerini avurtları içine atıverdi, onları emerek uyudu.

5

Bundan bir hafta sonraydı. İlhan öğle yemeği için evine geldiğinde İstanbul'daki bir yakınları için annesinin tamamlamaya çalıştığı mektubun son satırını bekleye kaldığından okula, ders saatine gecikmişti. Kapıda mektubu annesinin elinden, biraz sinirlice kaptı, "Yolda zamkını yalar yapıştırırım. Akşama postaneye uğrayacağım, derse geciktim... Bırak şimdi anne!" dedi, koşarak ara sokaklardan uzaklaştı.

Öğleden sonra ilk dersin Melih Hoca'nın edebiyat dersi olması canını sıkıyordu. Diğerleri olsa, belki bu kadar dert etmeyecekti. Melih Hoca'nın ona gösterdiği yakınlığa saygısızlık ediyormuş gibi bir duruma düşmeyi istemiyordu. Melih Hoca'nınsa İlhan'ın yokluğunu ve gecikmesini o saatte görmesi umulamazdı. Bunun, o gün için

iki nedeni vardı. Nedenlerden biri İlknur Hanım'a ilan edemediği aşkı ve evlenme teklifi ise, diğeri, ders saatinde sınıfın uyuklamasına ait duyduğu kederin varlığıyla ilgiliydi. Melih Hoca, zaten, evvel eski, edebiyat derslerinin ya sabahın ilk dersi olmasını ya da günün son saatine kaydırılmasını ister, bu isteği okul idaresince yerine getirilmediğinden şikâyetle ve baş edilemez bir kızgınlıkla, yemek saatini izleyen hazım dakikalarında edebiyat metinleri üzerine yorum yapmaktan canı sıkılarak sınıfa girerdi.

"Geviş getirme saatinde öğrenciye *'Melâlü anlamayan nesle aşina değiliz'*i gel de anlat!" diye söylenirdi. O günün Melih Hoca'yı derin kederler içinde bırakan romansı ise, bir gün önce İlknur Hanım'a yaptığı aşk ilanı ve evlenme önerisinin geri çevrilmesiyle bağlantılıydı.

Önceki gün, okul çıkışında, İlknur Hanım'ın yanına gelmiş, çarşıda ara sıra gittiği ve ortamını beğendiği bir pastaneye davet etmişti. Havanın böyle bir davete uygun olabileceği bir başka atmosfer durumu söz konusu olamazdı. Pırıl pırıl güneşli bir hava vardı. Güneş ışınları Melih Hoca'nın süveterinden geçerken yün ilmiklerinde asılı kaldığından, içeri kaçan ötekiler bedenini yakıyor, süveterse ateşten bir gömlek gibi yangını körüklüyordu. Aslında hocanın yüreği yanıyor, kül oluyordu. Melih Hoca ceketini koluna almış, hoca hanımın yarım adım gerisinden onunla yürüyordu. İçindeki alevleri İlknur Hanım'a anlatmak için daha fazla bekleyemezdi. Davetini hoca hanımın kabul etmesi biraz ateşini azalttı. Gidip oturacakları yere kadar yol boyu İlknur Hanım, yanındaki uzun boylu erkeği göz ucuyla izliyordu. Uzun boyundan dolayı biraz kamburu çıkmış olmakla beraber eh pek fena sayılmaz, hatta yakışıklı biriydi Melih Bey... Her zaman tıraşlı yüzünde dudakları biraz sarkık duruyorsa da bu, yüzünün keskin hatlarını yumuşatıyordu doğrusu... Şirin adamdı kimileri için, şaka kaldırır, konuşmayı sever, iyi bir insandı. Uzun boyuna karşılık heybetli bir görünümü yoktu aslına bakılırsa. Nice kısa boylu erkek vardır ama uzun boylu olanları suya götürür sudan susuz getirirdi. Bir kere Melih Bey'in omuzları dardı, kolları uzun ve ta kalçalarından aşağıya kadar uzanıyordu, hafif bir göbek yaptığından pantalon kemerinin üzerinde fırtlayan bir yağ tabakası onun yakışık-

lılığını alıyordu. Böyleydi ama yine de erkekti işte... Annesinin "Aman kızım, erkek olsun çamurdan olsun" lafını anımsadı, biraz gülümsedi, o gülücük dağıtıyor gibi olunca İlknur Hoca'yı yan gözle izleyen Melih Bey de bundan umutlandı. Kasaba meydanına bakan bir pastanenin önüne kadar böylece yol keşfine çıkmış izcibaşı gibi kâh birbirlerini izleyip kâh lakırdıyla vakit geçirip geldiler.

Pastanede sessiz bir köşede masa beğendiler, aslına bakılırsa İlknur Hanım epeyi müşkülpesentti, zor beğendi... Oturur oturmaz Melih Hoca aşkını ağzından kaçırıverdi. Oysa bu bölüm için günlerdir, haftalardır, hatta aylardır hazırlanmıyor muydu? Bu telaşı acemiliğine verdi. Üniversitede bir kızcağıza aşkını ilan etmesinden sonra bu ikincisiydi; olur böyle şeyler romanlarda bile, değil mi diye aklında geçti. Ama gerçek ve doğru olanı şimdikiydi; o zamanki toyluk, çocukluktu işte... İlknur Hanım bunları dinledi, sonra "Aşkınızı kabul edemiyeceğim; ama yine de teşekkür ederim Melih Beyciğim" dedi. Melih Bey ise "Fakat daha evlenme teklifimi duymadınız ki.... Rica ederim!" diye sürdürürken, İlknur Hoca "Bir de evlenme bahsi mi olacak? Bu imkânsız bir şey efendim... Kat-i surette olamaz... Ben evlenmemeye yemin getirmiş birisiyim efendim" yanıtıyla gerisini bile dinlemeden karşısındaki erkeğin sözünü kesti. Melih Bey'in, "Ama niçin, neden, bir kez beni dinleseniz ya" gibi kekelemelerine aldırmadan, önündeki pastayı aceleyle yaladı yuttu, limonatasından bir iki yudum alıp, "Bana müsaade efendim" dedi, "Yarın, okulda görüşürüz, öğretmenler odasında..." Melih Hoca, onun ardından baka kaldı, İlknur Hanım'sa kaldırım boyu park etmiş zeytin yüklü römorklar arasından kendine yol bulup karşı tarafa geçti, gözden yitti. O sırada, Cafer traktörcülere ceza kesmekle meşguldü; Melih Hoca bir ara, buğulu gözlerle, onu da gördü.

Zeytin toplama mevsimi Akhisar'da mart ayına denk gelir; artık bahar iyice gelip baş köşeye yerleşmiş olunca yaz göründü denir...

O sene, mart ayına kasabada bahar sevinci duyulmadan girilmesi, eski kasabalıları şaşırtmıştı. Eskiden olsa mesir macunlu pazar eğlentileri yapılır, insanlar çoluk çocuk at pazarına kurulan panayıra gider, kasaba etrafını çeviren kırlıkta piknik ateşleri görülürdü. Bahar aynı

bahardı ne var ki ülkenin içine girdiği karanlık yüzünden karakış sanki devam ediyor, hiç bitmeyecek görünüyordu. Üstelik o yılın mart ayının on altısında ülkenin en büyük kentindeki en büyük üniversite önünde sağcı militanlar tarafından düzenlendiği çok sonra anlaşılmakla kesinleşmiş bombalı saldırıda yedi öğrenci ölmüş, kırktan fazla genç yaralanmıştı. Bu katliamın günlük ölüm bilançolarına eklenmesiyle ülke altından kalkılamaz bir karabasanla karşı karşıya kalmıştı. Karanlığa karşın yaşam elbette devam ediyordu, geceleri de yaşamın sürmesi gibi... Mart'ın sonuna doğru Akhisar'ın düşmandan kurtuluşuna ait ellibeşinci kutlama törenleri yapılacaktı. Kaymakamlık törenlerin en iyi biçimde geçmesine özen gösteriyor, bu törenlerde Kuvayı Milliye ruhunu tekrar yaşatmanın, böylece ülkede bozulmuş milli dayanışma hasledinin tekrar doğmasına yardımcı olmaklığı diliyordu. Kaymakam Bey, bu amaçla toplanmış olan ve şimdiden Kuvayı Milliye milis kuvvetleri üniforması, kalpak ve taklit kılıçlarıyla orada bulunan heyete, "Ülkede halkımızın bu olan bitenler karşısında bir Hebenneka gibi aptalca vaziyetine artık bir dur demek gerekir, eğer milletimiz bu karmaşaya bir son vermezse, başkaları gelip bu işe dahil olacaktır" dedi. Heyettekiler Hebenneka kimdir, diye soramadıklarından, herhalde onun aptal, kakavan, geri zekâlı biri olabileceğine, bu şaşkın adamın Kaymakam Bey tarafından tanınıyor olacağına hükmettiler. Kurtuluş Günü Kutlama Heyeti, yapılacak işleri, kutlama programını baştan sona tartıştı ve görev dağılımı yapılıp toplantıya son verildi. Birkaç gün sonra Akhisar meydanında taklar kuruldu, protokol için şehir stadyumundan oturma platformları, çadır tenteler getirildi, belediyenin ekipleri ses ve elektrik düzeneğini kurdu.

Kutlama Günü sabahı Akhisar şakır şakır yıkayan bir yağmurla güne uyandı. Törenlerin iptali bile söz konusu olabilirdi; ancak yağmur sabahın saat 9 sularında şıp diye kesildi ve ortalığa bir pembe aydınlık yayıldı, güneş elini çabuk tutup caddelerdeki su birikintilerini de buharlaştırıp yok edince, törenin yapılmasına, günlerden beri hazırlanan ilkokul öğrencilerinin cici bici kıyafetlerle devlet erkânını ve halkı selamlayarak yürüyüşüne, kalpaklı dedelerin ve İstiklal Madalyası takmış gazilerin bastonlu geçişlerine, Garnizon Birliği'nin

rap rap merasim adımıyla oradan geçmesine ve nihayet temsili biçimde düşmanın kasabadan nasıl kovalandığını anlatma çabasında olan kurusıkı barutla doldurulmuş tüfeklerin çata patasıyla sonlanacak bir savaş manevrasına da engel kalmadı.

Akhisar Lisesi törene göstermelik bir mevcutla katılıyordu, okul yarım gün için tatil edilmişti. Törene katılmayıp seyirci olarak orada bulunmak isteyen İlhan, meydana bakan bir kahvenin kaldırımına attığı sandalyeye, Akhisarlı gençler ata biner şekilde oturmuş gibi –körle yatan şaşı kalkıyordu– çevreyi seyretmekteydi. Birden karşı kaldırımdan koşturarak gelen İbo'yu gördü, el etti. İbo, çok heyecanlı bir şeyi aktarmak hevesini taşıyan kimi insanların hali içindeydi, İlhan bunu sezmişti, "Hayrola, ne oldu, bir telaşın var sanki" dedi. İbo, "İnanmayacaksın ama benim Reno'nun silecekleri yağmura göre hızlanıp yavaşlıyor, bu sabah fark ettim yahu" dedi, "İnanmayacaksın biliyorum ama vallahi öyle...

İlhan, İbo'nun ciddiyetle bunu anlatmasına gülmek yerine işi ciddiye aldı, "Nasıl olur, bildiğim kadarıyla araba silecekleri birer dişli sistemiyle kendisini tekrar ettiren düzeneğe bağlıdır" diye düşünceli bir şekilde konuştu. "Tam dairesel dönüş yapan bir dişlinin istenen aralıklarla bir başka dişliyi muharrik etmesi ve ötekinin de yatay çalışan bir gitgel çubuğunu, vargel çubuğunu yani, ileri geri oynatmasıyla çalışıyor olmalıdır. Bu sabit bir şeydir ve ancak sen silecek düğmesine basınca komut alır."

İbo, "Hayır öyle olmadı" dedi, "Bu sabah erkenden yağış nedeniyle Tütenli köyü yolundaki zeytinliklere bir göz atmaya gittim, arazi dönüşünde yağmur bir artıyor, bir azalıyordu. Birden gördüm ki benim orta hızda tuttuğum Reno silecekleri, kendiliğinden eğer yağmur artarsa hızlanıyor, şalapa şulapa diye rahmet damlacıklarını camdan silip süpürüyor, yok eğer yağış azalır ve şiddetini keserse, o vakit daha yavaş çalışmaya başlıyordu. Bir tuhaflık mı var diye, silecek motorunu bir iki kez açtım kapadım, kapattım tekrar açtım; yok, hayır, inanılacak gibi değil... Ama silecekler sanki benim işimi kolaylaştırmak üzere yağmura dikkatini çevirmiş gibiydi. Eve varınca Firdevs'e anlattım, çok güldü, ben de alındım ona tabi... Sen de inanmıyorsun değil mi?"

İbo, İlhan'a dikkatle bakıyor, yüzünde bir kinaye esnemesi görse, ona da hemen darılacağından tetikte duruyordu. İlhan, ciddiyetini bozmadan, "İnanması açıkça güç" dedi, "Keşke yağmur dinmemiş olsa, şimdi gider izlerdik bu olağanüstü gerçeği... Ayrıca niye inanmayayım, dünyada o kadar alışılmamış, bilinmedik şeyler oluyor ki... Bu da belki onlardan biridir" diye görüşünü açıkladı. Sonra, dayanamadı, "Ancak sormadan edemeyeceğim, hayal görmüş olmayasın, bir göz yanılması, bir gözbağı olayı... diye sordu...

İbo, "Sarhoş muydun demeye dilin var mıyor da, hayal mi gördün diyorsun" diye yüzünü alev basarak yanıt verdi. "Unutma, Ahmet Rasim üstadın dediği gibi ben sarhoş değil, ayyaşım! İkisi birbirinden farklıdır. Bu bir! Ayrıca, evet içtim mi sıkı içer şişe dibini bulurum; ama benim sarhoş olduğum görülmüş, duyulmuş vaka değildir, bu da iki! Üçüncüsü, sen bu Reno'nun beni anlayan, dinleyen, benim içinde bulunduğum ruh halini keşfeden bir araba olduğuna da inanmıyorsun ki bu son yaşadığıma inanasın. Zira öyle anlar oluyor ki Reno bir canlı gibi, diyelim bir at gibi davranıyor, beni dinliyor sanki...

"At sahibine göre koşarmış, derler" diye söze katıldı İlhan, "Hayır anlattığına inanmıyorum demedim, tersine senin buna inandığına kesin olarak inanıyorum. Bu bir halüsülasyon olayı mıdır, bak ondan emin değilim. Fakat şurası açık ki sende bir tür cancılık denilen, animizm düşüncesi var, eşyalarda ve doğada her şeyin canlı gibi davranmasını beklemek diyelim buna..." İlhan devam etmedi oysa aklından bunun bir alkolizm sonucu ortaya çıkan gözbağı olabileceği geçmiyor değildi; fakat bir yandan da İbo'nun Renault'suna sempati beslediğinden, akıllı sileceklerin varlığına inanmayı diliyordu. "Haydi bunu sonra beraber gözlemleriz, hele bir yağmura tekrar yakalanalım" dedi, "Şimdi kurtarıcıların geçişini izleyelim, kalk haydi...

İbo küskün bir dudak büküşüyle ayaklandı, birlikte tören yerine doğru ilerlediler. Tören yapılacak yerde kalabalık birikmeye başlamıştı. Satıcılar da kortejin geçeceği yerlerde dolaşıyordu. Simit, kumru, çatal, horozlu şeker satıcılarını belediye zabıtası kovalıyordu. Arkalarda, kalabalığın biriktiği kaldırımın üzerinden köfteci arabalarından çıkan duman hafifçe esen rüzgârla ortalığa yayılıyordu. İlhan ve İbo, bir köşe başında dikilip seyre başladı. İlkokulların yavrukurt

izci birlikleri, yürüyüşte ilk geçen tören katılımcısı oldu. İlhan'la İbo'nun durdukları yerin neredeyse beş yüz metre kadar ilerisinde toplanmış bir grup o sırada milliyetçi sloganlar çığırarak hep bir ağızdan tezahürata başlayınca, İbo, "Çekinme, ben buradayım, daha ölmedik yahu" dedi. İlhan omuz silkti.

Karşı kaldırımdaki Milliyetçiler Partisi'nin bir öbek üyesi, tam da yavrukurt izcileri trampet eşliğinde uzaktan görünüp meydanı yöneldikleri sırada, "Ülkücüler ölmez, vatan bölünmez", "Komünistler Moskova'ya", "Kana kan intikam" "Ya sev, ya terk et" "Asarız, keseriz, bu memleketi biz severiz" diye o sıralarda hemen her duvarda okunan sloganları haykırıyordu. Onların çığlık çığlığa bağırışlarından en çok ürken yine yavrukurt izcileri oldu. Milletini herkesten çok seven kaldırımdaki gençlerden birisinin köpek uluması sesi çıkarıp güya kurt uluyuşu taklidi yapmasından biçareler çok korktular, bazı izci çocuklar ağlamaya başladı. Boyunlarına asılı trampetlerde baget vuruşları birbirine karıştı, başlarındaki öğretmenleri seslenerek onlara cesaret verdi; öylecene geçtiler, gidip meydanın bir köşesinde durdular. Onların ardından, tören konuşmaları yapıldı; önce Kaymakam Bey, ardından Belediye Başkanı, sonra yüzbaşı... Konuşmayı uzatan Belediye Başkanı oldu. Onun konuşması uzarken meydana doğru yürüyüş yapacak olan diğer tören katılımcıları bekledikleri yerde çok ama pek çok sıkıldı. En çok da trafik polisi "Süslü" Cafer sıkıldı. Yürüyüş kortejinin yanı başında motosikleti üzerinde duruyor, motorunu pat pat patapat pat pat sesleriyle çalıştırmaya devam ediyor, arada bir sıkıntısı tutmuş olacak ki BMW'nin gazına bir asılıyor, o vakit siyah bir panter gibi yere yapışık, yaygın ve çevik duran araç birden bulunduğu yerde atağa geçecekmiş gibi kendine gelip toparlanıyor, gazı kesince tekrar avından vazgeçmiş vahşi hayvanın uyuklamaya başlamasını andırır bir halde eski pata patalarına dönüyordu.

Cafer, Emniyet Müdürü'nden izin alıp törene katılmıştı, sabahleyin onunla "Ama, Müdürüm apoletlerimi sökmek yok" diye yarı ricacı, yarı emredici konuşmuştu... "Kaymakam Bey'in veya yüzbaşının yanından geçerken apolet söküp takmaktan usandım, halk apoletleri benimsedi, herkes seviyor rütbe, arma, koket ve apolet sırmalarımı,

o ikisine ne oluyor anlamıyorum, hem sizin de en az onlar kadar bu kasabada sözünüz geçiyor olmalı, bir şey derlerse vallahi deyin ki bugün Akhisar'ın kurtuluş günüdür, bayram günü, dileyen dilediğince süslenir. Böyle böyle onlar da alışırlar, bakın görün, nasıl alışırlar!"

Tören konuşmaları bitince halk sönük bir alkış tutturdu, bu alkış daha çok hoparlörden ne dediği anlaşılamaz olan konuşmaların bitişine idi. Bir iki öğrencinin şiir okumasından sonra, artık sıra yürüyüşe geldi. Tören kürsüsünden geçiş talimatı veren görevlinin seslenişiyle BMW bir kükredi, yerinden ağırca harekete geçti, Cafer motoru üzerinde meydana doğru yaklaşıyordu. Çılgınca bir alkış koptu kalabalıktan, kadınlar başörtülerini sallıyor, çocuklar bayraklarını; erkeklerden baş parmağıyla işaret parmaklarını birleştirip ağzına sokanlardan bolca ıslık, ötekilerin iki elin iki işaret parmağıyla ıslık öttürenlerinden de sesler çıkıyordu. Arada, "Yaşa varol polis Cafer, Süslü Cafer" diye bağıranlar da görüldü. Cafer arkasında taktığı Garnizon Birliği'nin düzenli askeri kıtasıyla arasına yirmi yirmi beş metre kadar bir aralık koymuş, onlara kılavuzluk yapıyordu. Yol sanki kapalıydı ve o açıyor, askerlerin adımlarına yer veriyordu. Motoruyla ağır ağır protokol tribünlerine yaklaştı, tam Kaymakam Bey'in, Belediye Başkanı, yüzbaşı ve Emniyet Müdürü'nün hizasına geldiğinde inanılmaz bir gösteriye kalkıştı. Motorun gidonlarından beyaz eldiven takılı ellerini çekti, motoru üzerinde yükseldi, bir sirk cambazı gibi selenin üstüne çıkıp hareket halindeki motorunda protokolü selama durdu. Yüzündeki anlatımı Kaymakam Bey'in bir daha asla unutacağını sanmıyordu; ona doğrudan bakıyor, gözlerini ayırmadan selamını kaskının siperliğinde veriyordu. Halktan o ana kadar duyulmamış bir çılgınca alkış tufanı yükseldi, günün en büyük gösterisi sanki buydu. Cafer, selamladığı zevatı on, on beş metre geçer geçmez bir tüy hafifliğinde selesine tekrar kaydı, oturdu. Dimdik durarak, motorun gidonlarını yakaladı, altındaki canavarı dizgine aldı. Arkasından gelen askeri birliğin hem fiyakasını bozmuş hem sanki onlara bir yandan şevk vermişti. Bir astsubayın komutasındaki askeri birlik selam yerine geldiğinde, Kaymakam Bey, Emniyet Müdürü'ne dönerek, "Bu ne rezalettir müdürüm" dedi. Başını yandan uzatmış bulunan yüzbaşı kendini tutamadan karıştı. "Ben

askerimin önünde şarlatan istememe Kaymakamım, lütfen buna bir cevap verilsin" dedi, kızgın, öfkeli ve zapt edilemez bakışlarıyla Emniyet Müdürü'nün bu sirk gösterisinde bir payı olduğunu bilerek ondan yana bakıyordu. Kaymakam Bey, bir tatsızlığa meydan bırakmamak için yüzbaşıyı eliyle susturup müdürüne döndü ve "Burayı sirk eğlence yerine çevirmeniz yetmiyor gibi, bakıyorum, alenen devlet ricaline karşı meydan okuyor, kafa tutuyorsunuz. Size söylemiştim, bu apoletler, bu süsler, bu, bu, bu abuk subuk şeyleri bir daha görmeyeceğim diye...

Emmiyet Müdürü'nün pişkinliği üzerindeydi. Geçenlerde İl Emniyet Müdürlüğü'ne atanan ülkücü amirinin "Kaymakam'ı pek sallama, kim takar Yalova Kaymakamını" diye ona arka çıkması, yakında bu kaymakamın da defterinin dürüleceğini söylemesi yetmiş de artmıştı. Milliyetçi Cephe Hükümeti bu kaymakamı öyle bir yere sürecekti ki sürüm sürüm sürünecekti. Üstelik bu durumda haklı nedenleri de vardı: "Bir kere Kaymakam Bey" dedi, "Siz öyle diyorsunuz ama halk Cafer'i seviyor, onu sayıyor, hatta diyebilirim ki benden, sizden ve muhterem yüzbaşımdan bile çok seviyor. Onu durdurmak, önüne geçmek halkın isteklerine mani olmaktır. Halk ne isterse onu yapmalıyız değil mi? Demokrasi bu değil midir, sanki...

"Ben sizin gibi okumuş yazmış değilim, o kadar incesinden bilmem, karakol amirliğinden rütbe aldım, tabanca tutup hırsız kovalayıp buralara geldim, halkın içinden yani... Halkı da iyi tanırım efendim. Akhisarlı'ya gidiniz, sorunuz! Emniyet Müdürünüz mü yoksa Süslü Cafer mi deyiniz, bakın ne diyecekler! Varsa yoksa Cafer!

"Süslü Akhisar'a geldi geleli, neredeyse asayiş berkemal oldu, halkın devlete güveni arttı, solcular bile pek ortada görünmüyor artık, kasabanın sadece trafiği değil, halkını da düzenledi, intizama soktu. Belediye zabıtası dahi kedi etinden imalat yapan sokak köftecisini, lahmacuncuyu onun sayesinde kovalıyor. Aşkolsun doğrusu... Bana iki üç tane daha Süslü gibi polis verseler bakın görün, ortalık mum gibi olur mu olmaz mı? Siz, bir de kalkmış apoletlerine takılıyorsunuz... Şanındandır efendim, şanından!

"Ayrıca unutmayınız ki Süslü, Polis Okulu'ndan mezundur ve de sicilinden öğrenmiş olduğum kadarıyla söyleyebilirim ki okulun mo-

tosiklet akrobasi timinde bulunmuş, pek çok müsamereye ve müsabakaya katılmıştır. Cumhurreisi hazretlerinin önünden geçiş yapan okul motor takımının da başında yer almış bir memurumuzdur. Yüzbaşımın Harbiyesi var da bizim Polis Kolejimiz yok mu yani efendim?! Bir eksiğimiz şu ki bizde iyisinden bir Harbiye Marşı benzeri marş bulunmamaktadır. Yıldırımlar yaratan bir ırkın ahfadıyız, diye başlayan bir marşımız olsa, bakın da görün siz bizi... Bunları da dikkate alarak lütfen Süslü'nün yaptığı gösteriyi mazur bulunuz, efendim...

Kaymakam dilini yutmuş gibiydi, şaşkına dönmüştü bu sözlerden. Durumu kavrayan yüzbaşı onun kulağına eğilip, "Kaymakam Bey, yanıt vermeye kalkışmayın bana kalırsa, sonraya bırakın işi" dedi, "Sonraya bırakalım bu işi! Ben onun kaydını kuydunu yazdım zaten" diye, kendisini de işe dahil ederek lafını düzeltti. Müçtebâ Bey iki arada bir derede kalmıştı, çaresiz görünüyordu, "Tamam müdürüm, sizinle sonra bu konuyu enine boyuna konuşacağız" dedi, "Hele şu tören bir hayırlısıyla bitsin, hele bir halkımızı buradan sağ salim gönderelim..."

Emniyet Müdürü işi pişkinliğe vurmuştu, "Merak buyurmayınız, Cafer burada oldukça, halkın sağlık ve selametine halel gelmez, efendim... dedi.

Kaymakam'ın ve Emniyet Müdürü'nün sözleri daha bitmemişti ki uzaktan bu kez Cafer'in motoruyla tekrar meydana yaklaştığı görüldü, daha önemlisi bu yaklaşma halkın alkışlarıyla fark edildi. Cafer az önce ilk protokol geçişinin ardından Cumhuriyet Caddesi'nden Arapgir Sokağı'na saparak arka mahalleden geçmiş, yeniden az önce ilk başladığı yere gelmişti. Şimdi de lise ve ortaokul öğrencilerinin geçişine, daha sonra onların arkasından gelecek olan İmam Hatip Lisesi ile Meslek Lisesi öğrencilerine eskort olacaktı. Bu kez az evvel yaptığı selamlamayı tekrarlamadı, kaskının siyah camını indirdiğinden yüzündeki ifade de dışarıdan anlaşılamadı; öylece belediye bandosunun eşliğinde geçtiler. Ne var ki bu defa Süslü Cafer motoruyla zikzaklar çiziyor, arada yavaşlayıp motorunu liselilerle imam-hatiplilerin arasından geçiriyor, sonra tekrar öne fırlıyor, orada zirzopca şeyler yapanlara duyulan merakla kendisini izleyenlere *S* harfi çizip biraz yanaşıyor, sonra tekrar düze geliyordu. Çok, çok alkış alıyordu.

Lise öğrencilerinin başında Beden Eğitimi Hocası Murat Bey vardı, Müdür Bey'in ricasıyla Kimya Hocası Fatma Hanım'ı da sol tarafına almıştı, birlikte küçük bir kıtaya kumanda ediyorlardı. İlknur Hanım evvel eski bu tür yürüyüşlerin meraklısı hocalardan olduğu için bu kez yine öğrencilerin yanında yer almaktaydı. Tayyörü şık kesimdi, makyajı tamam, saçları derli toplu, hafif topuklu ayakkabıları üzerinde süzülerek yürüyordu. Süslü Cafer, onun yanında bir süre motorunu sürmemezlik etmedi, hatta bir ara, "Hocanım keşke motorda olmasam da size yürüyerek eşlik etsem" diye konuştu. İlknur Hanım şaşırmıştı o zaman ama bu cesurane adamın çapkın sözlerine karşı yüz kızarması içinde susup, *'Ne cesaretli adam, başkası olsa gözünü patlatırdım alimallah ama bu farklı... Az evvel hem motor akrobasisi yaptı hem de ağzı iyi laf yapıyor hani, yakışıklı da kâfir'* dedi. Cafer, onun yanından motoruna ara gazı verip uzaklaşırken, birden unutmuş havasında yine yavaşladı ve kaskının camını iyice yukarı atarak, "Özür dilerim adımı takdim etmedim, Cafer efendim, Süslü Cafer bendeniz, kulunuz, velinimetiniz" dedi. Sonra uzaklaştı. İlknur Hanım'ın içi bir hoş olmuştu.

Süslü, daha sonra geçit törenine katılan Akhisar Otomobilciler ve Şoförler Esnaf Odası'ndan düğün alayına çıkmış gibi aynalarına havluların bağlandığı araçların konvoyuna göz kulak oldu ki bu doğal karşılanabilirdi. Özellikle Kaymakam Bey ve yüzbaşı böyle düşünebilirlerdi, az önceki maskaralıkları yapmasa idi... Süslü Cafer, Atatürk'ün "Muhakkak ki Türk Şoförü en asil duyguların insanıdır" sözünü pankart olarak taşıyan en öndeki aracın önünde sık sık görünüp kasaba gazetesinin muhabiri Serdar Serhatlı'nın çektiği fotoğraf karelerinde de yer aldı. Ardından, yine arka mahalle sokağı yoluyla meydanın başına geçip bu kez sırasıyla Ziraat Odası, Esnaf Birliği, Çaycılar ve Kahveciler Derneği, Akhisar'ı Güzelleştirme ve Kalkındırma Derneği, Avcılar ve Atıcılar Kulübü, Zeytinciler Birlik ve Dayanışma Derneği'nin önlerinde bulundu. Törenin sonunda Akhisar savaş gazileri veya onların artık hayatta olmayanlarını temsilen yakınlarının babalarından kalma şeref madalyaları, kalpak, kılıç, çizme gibi askerliğe ait şeyleri takınarak katıldığı Akhisar'ı kurtarma yürüyüşü başladı. Yürüyüşün ardından temsilen milisler düşmana saldıracak, kahpe ve kör olası düş-

man oradan kovulacak, yurda, bölgeye ve kasabaya barış ve huzur gelecekti. Bu temsili gösteri için kasabanın bu işlere meraklı avcı gençleriyle spora heveslileri seçilmiş, düşman bulmak zor olunca, aralarından kurayla bir kısmı Yunan askeri kıyafetlerini yüz asarak giyinmişti. İşte bu korteji de sahiplenen, onlara yol gösterip halkın alkışları arasında onları oradan geçiren Süslü oldu. Yaşlı gaziler tin tin yürürken Cafer onların arasından motorla geçiyor, zavallıcıklar motordan ürküp kenara sıçrıyordu. Gençler ve kasabayı kurtarma azmindeki sportmenler elbette motordan çekinmiyor, adeta Cafer'le öteden beri berabermiş gibi bir senli benli oluş gözleniyordu. Törenin temsili oyun kısmı da tamamlanmadan önce, halkın alkışlı bir tempoyla, Cafer'i tekrar motor üzerinde akrobasi yaparak önünden geçmeye daveti, önceden tasarlanmış değildi; kendiliğinden ortaya çıktı. Kitle böylesi şeyleri kendiliğinden bulur, çıkarır, olmadı icat eder; yine öyle oldu ve aniden yükselen bir alkış fırtınası ardından, "Ca-fer, Süs-lü Ca-fer hay-di Ca-fer" diye hep bir ağızdan tempo tutuldu. İşin tuhafı şu ki bu tempoya protokol sıralarında oturan Emniyet Müdürü ile eşi ve onun arkasındaki baldızı Cahide Hanım da katılmıştı. Cahide zaten başından beri Cafer'den gözlerini ayıramıyor, geçenlerde hem eniştesinin hem de ablasının ayrı ayrı Cafer'i kendisine methetmiş olmalarına şimdi katılıyordu. Emniyet Müdürü, bu tempoya ayak uydurup arada kendini tutamayarak, "Haydi aslanım, göster Türk polisinin şanını!" diye bağırdı bile... Bir yandan da hem Kaymakama hem de yüzbaşıya yan gözle bakıyor, "Nasılmış, haklıymışım değil mi" diye göz ucuyla soru soruyordu. Kaymakam Bey'in karısı da farkına varmadan alkış tutmaya başlayanlardan oldu. Asık suratlı bir kadın olan ve hayatı boyunca gülmeye, gülümsemeye tövbekâr olmuş Tenviye Hanım bu kez tövbesini bozmuştu, neredeyse kahkaha atacak kadar neşesini bulmuştu. İçinden geçenlerse Müçtebâ Bey'in duysa pek hoşuna gider şeyler olamazdı açıkçası. *'Yakışıklı adam dediğin böyle olur, boy pos yerinde ne çok kasım kasım sporcu gerginliği var adamda ne de benim koca gibi gevşek göbekli... Şişko Çerkes'e vardık, talihsiz başımla buna yanarım zaten. Çerkes'den kız al, asla gelin gitme demişler; ama dinleyen kim, kısmetim bağlandı da vardım, evlendim... Ah ah! Böyle olacaktı ki, sırım gibi polis, ona da razıydım.'* Tenviye Hanım bir yandan alkış tutuyor, bir yandan gülümsüyordu.

Halkın ısrarlı temposuyla Süslü Cafer bu kez meydanın sonundan Cumhuriyet Caddesi'nin ilersindeki Arapgir Sokağı'na kadar gitmeyi, arkadan dolaşıp başa geçmeyi bıraktı, zaten meydan boşalmış, ortalık ona kalmıştı. BMW'yi çevirdi, ara gazı verip pata patasını artırdı, hızlanan aracı ilk yirmi otuz metre sonrasında tek tekere çıkardı. Süslü Cafer, motorun ön tekerleğini kaldırmış, arka tekerlek üzerinde gidiyordu. İzleyenlerin nefesi tutuldu, bir uğultu koptu, ardından çılgınca alkış yağdı. Cafer motoru tekrar normal sürüşe meydanı geçer geçmez indirdi, sonra az uzakta durdu. Gladyatörlerin arenaya çıkışına benzer bir kavga öncesi gerginliğiyle motorun üzerinde omuzlarını kaldırıp dikleşti. Birilerine meydan okuyor gibiydi. Birden kaldırımdaki salkım saçak halk arasında, tribünlerde oturanlarda, hatta protolde bir sessizlik oldu.

Cafer, antik Roma'da, Colosseum'a çıkmaya hazır iki azgın atın çektiği iki tekerlekli, tekerlek dingillerinde keskin bıçakları bulunan bir Chariot'a binmiş, yenilmesi mümkün olmayan bir Essedari savaşçısının dizginlere asılması gibi, aniden BMW'sine gaz verdi. Motor hızla meydana yaklaşırken, Süslü önce ellerini bıraktı, birden sıçrayıp süratle giden aracın tekrar selesine zıpladı, ardından tek el üzerinde amuda kalktı; doğrusu görülecek şeydi yaptığı... Tekrar sırasıyla amuttan düz duruşa, düz duruştan sele oturağına geçip gidonu yakaladığında motor meydan sonuna ulaşmıştı. Nefesini tutan halk şimdi tempoyla yerinde duramıyor, zıplıyor, bağırıyor, alkış ve ıslık, yaşa varol sesleri birbirine karışıyor, izleyenlerin ellerindeki bayraklar sallanıyordu. Milliyetçiler Partisi üyesi gençlerin arasında kurt uluması çıkarmayan kalmadığı gibi, o sırada Belediye Bandosu'da Cezayir Marşı'na başlamış bulunuyor, bundan coşan yavrukurt izcilerinin trampet ve boru takımı da gürültü çıkarıyordu.

Kaymakam bu olan bitenlerin başından beri düşündüğü gibi soytarılık değil, kitlenin kendisini hayat adına büyük bir eğlencenin içinde görmesiyle ilintisi olacağını düşünüyordu. *'Bir karabasan da değil bu, gerçek tamamen! İki defa tekrarlanan trajedi komediye, sonra da rezalete dönüşür. Bu yaşadıklarımız topluca içine girilmiş bir rezalet çukurudur, sanırım öyle olmalı yoksa başka izahı yok bunların...*

Benzer biçimde düşünenlerden birisi de o kalabalığın bir köşesine sinmiş bulunan İlhan idi. Şaşkınlıktan küçük dilini yutmak denilen tabirin gerçek karşılığı varsa, işte o İlhan'ın o anda başına gelmiş olmalıydı. İlhan konuşmak yerine, bir şeyler söylemek yerine, hızlı hızlı düşünüyordu. *'Kitle kendisini eğlendirecek bir şey buldu mu onu yüceltir, onu sahiplenir, bir yandan da ondan çekinir, gide gide tapınır ona... Tanrısallaştırır! Nazi Almanyası bunun örnekleriyle dolu. Biz aslında, şu karşı kaldırımdaki milliyetçi faşistlerden çektiğimizi sanıyorduk, daha doğrusu ben öyle sanıyordum, hayır aslında kitlenin onları şevke getirişi, onların silaha, güce, gösteriye, böylesi sıradan basitliklere sığınması bizim karşılaştığımız gerçek sorun galiba... Biz, Marksistler, aslında kitleden çekiyoruz. Akrep gibisin be kardeşim...'*

Böyle düşünen oradaki iki kişi dışında kitlenin içinde, gösteriyi hararetle alkışlayanlar arasında Foto Necati ve annesi de vardı, tam protokol tribünleri yanındaki sırada oturuyorlar, arada Necati kalkıp fotoğraf çektiğinden İclal Hanım çekirdek çıtlatıp tek başına gösteriyi izliyordu. İclal Hanım, eski ziraatçinin dul eşi, bir on yıl daha genç olmayı ve bir de kasabada değil de büyük kentte bulunmayı iç geçirerek dilemekteydi, Cafer'i izlerken bir yandan başka şeyler aklından geçiyordu... *'Ama neden olmasın, olacağı varsa burada da olur. İlla erkek bulmaya Foça'daki yazlığa gitmeye gerek yok. Beğendim adamı doğrusu, hoş, çekici... Eh hani ben de eli yüzüne bakılır kadınım, olmaz olmaz demeli... Dur, şunu bir yemeğe çağırsak!'* İclal Hanım bir ara öyle bir iç geçirip, *'Allah'* dedi ki, yanında oturanlar dönüp bakmadan edemediler.

İclal Hanım'ın tam karşısına denk düşecek karşı kaldırımın kalabalığı arasında Milliyetçiler Partisi'nin ilçe başkanı Ercan Gülbeycan'ın ablası, Kâmuran vardı. Uzaktan, kaldırımdan kaldırıma birbirlerini görmüşler, el edip öpücük göndermişlerdi karşılıklı. İclal, Kâmuran'ı tanırdı, komşu mahallenin kızı, şuncacıktan bilirdi. Kâmuran, *'Bak İclal abla da gelmiş, Ercan'ı dinlesem gelmeyecektim!'* diye oraya gelişine karşı olan kardeşini içinden çekiştirdi. Kardeşi, "Gitme abla, olay molay çıkar, hoş bizim çocuklar da orada ama komünistlerin nerede baskın yapacağı bilinmez" diye uyarmasına kulak asmayıp kalabalığın cazibesiyle oraya gelmişti. İyi ki de gelmişti, *'Bak bir de evde kukumav kuşu gibi oturacaktım. Anlattıkları kadar varmış, Süslü Cafer'i de gördüm. Doğrusu kanı kaynıyor bu adamın, insanın kanını da kaynatır bu...*

Bakışlarıyla insanı deliyor geçiyor!' O da derin bir iç geçirdi, sonra derin derin nefes aldı; karnına tatlı bir gaz sancısı girmiş gibi içinde bir sıcaklık duydu.

Cafer için aynı şeylerden fazlasını düşünen bir başka kadın ise kalabalığın arkasında, kaldırımın duvar taşlarına tırmanırken şalvarını apışarasına kadar sıyırıp orada unutan, çömeldiği yerde peştemalının ağı bir parça ıslandığından yapış yapış duran bir kadındı: Bekçi Süleyman'ın karısı... İçinden, *'Vay herife bak, bir de bizimkine bak! Yumurta gibi adama teslim etmişim kendimi, oh iyi oldu, canına sağlık olsun senin kız, iyi ki yaptım, içimde kalmadı, iyi ki oldu... Böylesiyle olmaz da kime koynunu açar insan? Bu gece de bir hazırlık yapayım artık, kiracımıza, Süslü Cafer Bey'e...'* diyordu.

Bekçinin karısı duvar üzerinden kaldırıma inerken apış arasındaki ıslaklığı daha bir hissetti, evden çıkarken külot giymemişti, evde de giymezdi ya zaten, kasıklarında bir sızlama dolaştı, bundan öyle bir hoşnut kaldı ki Cafer'le yatsa bu kadar keyifli olmazdı.

Aynı günün akşamı Emniyet Müdürü, Süslü Cafer'i çağırdı. Müdürün makam odasına yarı laubali girişi, oradaki bekçi ve polisler tarafından gözden kaçırılacak bir ayrıntı olmadığı halde, kimse arkasından ses çıkaramadı; Emniyet Müdürü razı olduktan sonra... Ayrıca Cafer o gün pek havalıydı, havasındaydı... Cafer, usulen kapıyı bir tıklatmış, içerden bir karşılık beklemeden omuz silkeleyerek odaya adım atmıştı. Bir kapıya omuz ya da tekme atmadığı kaldı, denilebilir...

Emniyet Müdürü, "Oğlum Cafer, sende iş var, bunu daha ilk gün fark etmiştim" diyordu. "Buralara sığmayacak, daha da yükselecek bir polis olduğun belli... Ama her şeyin bir sırası var, önce Akhisar'ı komünistlerin eline düşürmeden buradaki vazifeyi hakkını vererek, icabı neyse onları bila istisna olarak ifa ederek tamamlamalısın. Ardından eminim ki seni daha önemli görevler beklemektedir, devleti korumak görevidir bu..."

Cafer, olur elbette, neden olmasın lakaytlığında Müdür'ün karşısında oturmaktaydı. Emniyet Müdürü, makam koltuğundan kalkıp Cafer'le diz dize oturabileceği kadar yakın bir koltuğa geldi, yanaştı. Şimdi aralarından su sızmıyordu.

"Bu öylesine önemli görevdir ki devletin içine komünistler sızmadan gerçek vatanseverler, devletine âşık olan sen, ben gibi bizler gireriz, kıyıya köşeye siner ve orada bekleriz. Gizli devlet, devlet ile iç içedir, devletin ta içindedir. Şaşırma! Biz olmasak yüzeydeki görünen devlet başı boş kalır, gider bir yere çarpar. Devlet dediğin şey, başıboş kalmış bir uçak gemisi gibidir, onun kaptanı biziz. Onu koruyan biziz.

"Senin de yakında buradaki görevleri tamamlayıp daha yukarılara tırmanmanı, oradaki devletin derinine inmiş vatan âşıklarıyla el ele, kol kola olmanı ben sağlayacağım. Bakma böyle sessiz sedasız durduğuma, o Çerkes Kaymakam ukalasına evet dediğime, görünüş icabıdır bunlar. Asli görevimiz daha derindedir. Senin de şimdi görevin nedir, sözlerimden bunu anlıyorsun değil mi?"

Cafer kestirmeden yanıtını verdi: "Akhisar'ın düşmesini önlemek efendim!"

Müdür, "Evet, öyle!" dedi, "Sen, ben, bizler olmasak Akhisar komünistlerin eline düşer... Kasabada sevilen bir adam, bir kahraman oldun çıktın. Bu önemlidir, herkes sana kapısını açar, gönlünü açar, bundan yararlanmalıyız. Şu komünist takibini sıkılaştıralım artık. Milliyetçiler Partisi'nin gençleriyle temasa geçmekte yarar var. Bir iki görünsünler komünist hainlere, azıcık diş göstersinler, korkmasınlar, onlara de ki arkanızda ben varım, Emniyet Müdürüm var, hatta Emniyet teşkilatı var de yahu...

"Derim müdürüm, demez miyim, derim illaki..." Cafer dayanamadı, intikam saati sanki gelmişti, "İlk olarak şu İlhan denilen zırtaboz komünisti bir silkelesinler, yerden yere vursunlar, o bütün komünistlerin başı gibi geliyor bana...

"Yok yok!" dedi Emniyet Müdürü, başını kaşıyor ve bu haliyle düşünceli görünüyordu, "O sandığın kadar etkili değildir, geveze çocukmuş, ağzı laf yapıyor ama korkak, pısırık diyorlar, geç onu... Ses getirmez biri, onu çuval misali yerden yere vursan tozu çıkmayan pamuk gibidir. Orospu sevgilisi üzülür bir tek, bir de arkadaşı İbo, ailesi filan... Ayrıca Hacı Eşref Bey ona baba yadigârı falan diyor, şimdilik geç onu..."

Cafer, hayal kırıklığına uğradı geçici olarak ama ısrarı bırakmadan konuştu. "O halde bir isim teklifiniz varsa, emredin, önce onun tozunu bir atalım, arada İlhan'ı da elden çıkarırız."

Emniyet Müdürü, kaçın kurası idi, anladı, *'Bunun İlhan'la ilgili bir kuyruk acısı olmuş ama dur bakalım işi sonradan çözeriz!'* diyordu içi sıra, ağzından başka laf döküldü. "İlhan'a sıra sonra gelir, acele etme, bana kalırsa önce şu mebus dayısı olan Nevzat'ı bir listeden çıkaralım. O eli silahlı biri, bu işlere merakı var, yiyeceği adamakıllı bir kötek mebus dayısına atılmış olur. Benim de içimin yağları erir... Zaten mebusun suratından düşen bin parça, bir görsen... Şeytan diyor, çek herifi nezarete, al ayağının altına, bir sopa bas, olmadı bir daha bas, sat anasını namussuzun... Onu seçen, mebus yapan şu aklı evvel Halkçı köylü milletindedir kabahat ya, geç! Demokrasi imiş, ne bilir demokrasiyi köylü..."

Cafer, Emniyet Müdürü'nden geri kalır değildi, o da kendini şeytan cinsinden görüyor, ince ayar bilen safi kırattan anlayan insan sarrafı sayıyordu. *'Bunun, Nevzat'ın mebus dayısıyla ilgili bir geçmişi, bir geçimsizliği var ama bunu anlamaya da sıra gelecek, dur bakalım'* dedi içinden oracıkta fakat ağzı başka lafa açıldı. "Haklısınız vallahi müdürüm" diye yave yaptı, "O vakit, Nevzat'ı takibe alayım, şu milliyetçi çocuklarla da temasa geçeyim hemen. Yalnız öğrendiğim kadarıyla, partinin ilçe başkanı olan mühendis Ercan biraz yumuşak huylu ve çekingenmiş, çocukları dizginliyormuş. Bunu şunun için söylemekteyim, diyorum ki ben arkadan talimat vereceğim vermesine de ya Ercan önüme ket vurursa, hızımı keserse! Milliyetçi kurtlar onu dinlerse, o zaman fiyasko olur cakamız biter, havamızı fos etmeyelim de...."

"Olmaz, meraklanma" dedi Emniyet Müdürü, "Onlar zaten saldıracak yer arıyor, bıraksan Akhisar'ı toptan sıra dayağına çekecekler... Arada biz bile nasipleniriz vallahi!" bu sözünü eğlenceli bulmuştu, kendi lafına kahkaha attı. "Ercan'ı takma sen, onunla da muhatap olma. Kendi bekâr, ablası bekâr, bir evde otururlar, becerikli olsa, çoktan bir kadını olurdu, daha tık yok hayatında adamın... Çapkınlık, zamparalık desen hak getire, erkekliği kurudu herifin..." Durdu, çok ileri gitmiş mi gitmemiş mi diye laflarını bir ölçtü, sonra devam etti, "Milliyetçilik kahramanlık işidir oğlum!" Cafer, oğlu mertebesinde yakınlık kurulmasına sevindi, biraz daha rahatlayıp gevşedi. "Karısı, kadını, hatta metresi olmayan erkeğe milliyetçi âlemde

yüz vermezler, adamdan saymazlar... O nedenle bütün milliyetçi liderlerin birer karısı, kısrağı olmalıdır, anlıyorsun ya!" Böyle dediği sıra, Müdür, Cafer'in sol böğrüne sağ dirseğiyle hafifçe dokundu, göz kırptı. Cafer, bu hareketle artık iyice mest olmuştu, *'Tamam, müdürüm artık elimdedir, ne istesem yapar!'* dedi.

"Bak, Milliyetçiler Partisi'nin seksenlik yaşlı lideri bile yakın zamanda gencecik kızoğlan kız almadı mı, aldı! Niye? Sor bir bakalım niye! Kalabalıklar başı boştur ve kendi başında erkek lider görmek ister de ondan... Yedi gün yedi gece düğünleri yapıldı, sırtına güvey yumrukları vurularak gerdeğe bile sokuldu. Solcu basından çekinmeseler, karının kızlık kanını bile çarşafta balkona asacaklardı. Hep milliyetçi kitleyi zinde tutmak içindir bunlar... Senin de buradaki milliyetçiler için her daim zinde olman lazım... Haydi göreyim seni, sana da bir hanım bulmak gerekiyor. Buluruz, buluruz, ona da sıra gelecek, sen dur! Mutlaka vardır, ehl-i namus, hanım kızlarımızdan birisi mutlaka bulunur yahu..."

Cafer, utanmış gibi boynunu büktü, "Bilmem müdürüm" dedi, "Kısmette varsa olur inşallah ama önce Akhisar'ı kurtarmalıyız düşmekten..."

Müdür, "Haklısın, önce Akhisar!" diye yanıtladı, "Akhisar düşerken biz oturup seyre dalamayız... Keyif âlemine hiç!"

Cafer bu konuşmaların ardından izin alıp çıkarken, Emniyet Müdürü, bütün babacanlığıyla gidip Cafer'i kucakladı, yanaklarından öptü, "Yahu, bir akşam bize gel" dedi, "Hatta geciktirmeden, hemen yarın akşam gel, bir sıcak çorbamızı iç, bizim evladımız sayılırsın, evlattan da öte... Öyle uzak durma yahu... Hanımın, hatta baldızımın ellerinden bir yaprak sarma ye, gör bak, aile sofrası neymiş, yahu... Yarın akşam bekliyorum. Gelmezsen emre itaatsizlik sayarım, ona göre... Hah, hah, haaaa..."

Milliyetçiler Partisi'nin gençlerinin Nevzat'ı derdest edip apar topar İlçe Başkanlığı binasına getirmeleri çok zor olmadı.

Süslü Cafer, bir gece önce, Bekçi Süleyman'ı yanına katarak, bir kör sokağın karanlık kahvesinde onlarla buluşmuştu. Talimatlarını verdi, Ercan abilerine kulak asmamayı tavsiye etti, çok ileri gitme-

den, sadece kol bacak kırmak izni verilecek kadar bir dayak atılması için hedef gösterdi: "Nevzat'ı istiyorum sizlerden" dedi, "Yok leşini değil, canlı istiyorum, canlı canlı alacak hacamat edip geri göndereceksiniz; ama kasabaya nam olacak bu, Akhisar'a... Zira aslanlarım, kurtlarım benim, bildiğiniz gibi değil, Akhisar komünistlerin eline geçiyor. Siz de duramazsınız gayri Akhisar düşerken...

Çocuklar bir ağızdan, "Duramayız, Akhisar düşerken..." dediler. Kurt uluması çıkartmayı pek seven en gençleri, "Amirim yoksa geç kalmış olmayalım" diye sordu.

Süslü Cafer, "Yok, henüz değil ama elimizi tez tutmazsak Akhisar düşer, vatanın öteki kasabaları da... Ona göre!" diye karşılık verdi. "Sizleri burada ne gördüm ne de bunları konuştuk, tamam mı çocuklar!" diye sıkı sıkı tembihledi. "Emniyet Teşkilatı olarak ardınızdayız, Nevzat'ı içeri aldığınız gece, kasabada devriye polis gezmeyecek, kimse size karışmayacak, korkmayın. Arkanızda ben varım! Ezip pestilini çıkarın komünistin ama daha ileri gitmek yok!"

Dayak atmak hevesine kapılan çocuklardan birisi, "Sadece Nevzat mı amirim?" dedi, "Başkalarını da ıslatacak mıyız?"

Cafer, derin bir öfke ışığını gözlerinde saklamaya çalışarak ötelere baktı, "Sırayla çocuğum, sırayla!" diye yanıtladı, "Daha sırada İlhan var, İbo var... Varoğlu var... Akhisar düşmeden hepsi sıraya girecek! Düzülecek orospular da var, acele etmeyin... Cafer'in ağzına bakan gençlerin hevesleri bu son söylenenle artış gösterdi. Utanıp sıkılmasalar, "Hangi karılar var düzülecek, hangi komünist orospular" diye soracaklardı, kendilerini zor tuttular...

Bu konuşmadan Ercan Gülbeycan haberdar edilmedi. Parti'nin milliyetçi davasının peşinde olan gençler ustaca bir takiple, siyah renkli bir sivil polis arabasının kendilerine yardım etmesi üzerine Nevzat'ı, polis tabiriyle "paketleyerek" içeri aldılar. Bu paketleme sözünü de çok sevmişlerdi, Nevzat arabaya ite kaka bindirildikten sonra içerde tir tir titrerken, ona "Sen daha dur, ötekileri de paketleyeceğiz böyle, böyle!" diyor, bir yandan da "Mebus Halkçı dayın gelsin de kurtarsın bakalım, seni gidi godoş gomunist, anasını avradını, sülalesini... diye bağırıp daha yoldayken, asıl dayağın atılacağı yere varmadan, gelişi güzel yumruk savurup duruyorlardı. Aracın arka

koltuğunda Nevzat üç milliyetçi arasına sıkıştırılmıştı, ön koltukta lider olmaya hazır bir genç sağcı oturuyordu.

Aracı kullanan Bekçi Süleyman, yüzünü gözünü bir Ege köylü Yülbendiyle sarmış, sivil kıyafet giymişti, "Durun bekleyin, burada başlamayın" dedi, "Aracı kan revan içinde bırakırsanız, temizlemesi bana düşer sonra...

Nevzat bütün yelkenleri indirmişti, eski kahramanlığından eser kalmamış görünüyordu. Gece yarısı işhanının merdivenlerinden yukarı tırmanacak takatı kalmadığından idam sehpasına ayaklarını sürüyerek giden bir kurban gibi karşıt görüşlü sağcıların kollarında itile kakıla, kargatulumba parti lokaline sokuldu. Sabahın ilk ışıkları, ne zamandır temizlenmemiş, birçok yerinde siyasi afiş çıkartmalarının yapışkan izleri görünen camlarda tozlu, küflü, paslı bir yansımayı bırakana kadar Nevzat'a yapmadıklarını bırakmadılar. Bir ara pantolonunu sıyırıp erkekliğine leke düşürmek lafını eden bile oldu saldıranlar arasında ancak kurtların başı, "Olmaz, bizim kitabımızda o yazmaz" dedi, "Her ne kadar o bir komünist ise, yine de bir erkeğin namusuna zarar veremeyiz! Olmaz ülen! Vuralım daha iyi, biz kulampara mıyız ülen..."

Nevzat, o gece sadece dayak atacaklarını anlamıştı, daha ilk yumruklar ve tekmeler üzerine gelince... Sonunda canını bağışlayacaklardı, burası belli olunca en azından bu yöndeki korkusu ortadan kalktı ama yine de korkuyordu. Pazarlığa girişebilmek için dayak atılırken lakırdıya baş vurmaktan umut bekledi. "Sizler de bu vatanı seviyorsunuz, bizler de..." diye konuşuyordu, "Amerikan emperyalizmine ve Sovyet sosyal-emperyalizmine karşıyız hepimiz, bu vatan için çalışıyoruz, niye birlik ve beraberlik içinde değiliz sanki" diye ağlamaklı söyleniyordu, "Vurmayın allah aşkına, biz de bu vatanın, bu toprağın çocuğuyuz değil mi ama biz de Akhisar çocuğuyuz..." O, "Biz de Akhisar çocuğuyuz, dedikçe ötekiler, "Sen orospu çocuğusun" diyor, hiç zaaf göstermiyordu. Yumruk, tekme, tokat üzerine boşalırken, "Biz de bu vatan düşman eline geçmesin diye didiniyoruz, amacımız bir: Vatan ve halkımız yabancı ellere düşmesin! Değil mi ama.." diye tekrarlıyordu. Gençlerden en sıkı tekmeyi atan birisi, Cafer'den öğrendiği vurguyla yanıtlıyordu: "Kes ülen! Akhisar düş-

mesin diye dayağı yiyorsun zaten, sana mı kaldı vatanı korumak biz varken..."

Nevzat sabaha kadar dayağı hafifletmek için Sendika'da olan bitenleri anlattı, bolca İlhan'a verdi veriştirdi, onu çekiştirirken, sendikacı Hüseyin abisinin propaganda malzemelerini nasıl dağıttığını, genel merkezden gelen komünist amaçlı paraları nasıl harçlık olarak arada bir onlara verdiğini söyledi, cebindeki paralara el konduğundan buna ses çıkartmadığı gibi, daha fazlasını onlara getireceğine söz verdi, en sonunda da Hüseyin abisinin güzeller güzeli bir dul işçi kadınla olan beraberliğini sır olarak saklayamayacağını da ifşa etti. Bunları not olarak yazan milletini seven bir çocuk, tümünü ertesi sabah, Süslü Cafer'e yetiştirecekti. Cafer'in döküntü molozu gibi önüne sıralanan ayrıntılar içinden en çok kulak kesildiği bilgi, güzeller güzeli dul işçi kadına ait olanı oldu. Adını adresini aldı, bir iki gün içinde, Aktavyum-Akhisar Tavuk Yumurta tesislerine bir başını uzatıp, oraya giren çıkan kamyonlara, araçlara bir göz atmak bahanesiyle uğrayacaktı. Hem sahibiyle tanışır, nezaket ziyaretinde bulunurdu. Ama o gece, Emniyet Müdürü'nün davetine icabeti gerekiyordu. Kendisine bilgi getiren çocuk, her şeyin yolunda gittiğini, meraklanmamasını söylemesinden sonra onu başından savdı. Olan biteni öğrenmişti. Gerçi onun gözünde Nevzat Olayı artık bitmiş sayılırdı ama Emniyet'e bir ihbar ve şikâyet Nevzat'ın ailesi tarafından yapılmış; ancak Savcı Bey'e konu intikal ettirilmeden dosya inceleme aşamasında takılı kalmıştı. O kadar büyütülecek ne vardı sanki? Hepi topu olan şuydu: Nevzat'ı sabaha dek dövüp, sabah namazının yaşlılar kalabalığına yakalanmamak için erkenden kasabanın Ağaçlı Camisi duvarı dibine atıverdiler, o sıra Nevzat hafif bir baygınlık geçiriyordu. Dayağa yine de dayanıklı çıkmıştı. Yüzüne en son olarak tüküren gençlerden birisi, "Gâvurun dölü sağlam çıktı ülen" dedi, "Bu dayağı domuza atsak can verir!" Nevzat en son bu sözü duydu, cami duvarı dibinde kendinden geçmeden evvel...

Nevzat'ın hastanede bir gece müşahade altında kalmasından sonra ertesi gün taburcu edildiği sıra Ankara'daki mebus dayısı, ailenin ve bilhassa ablasının gözyaşı içinde açtığı telefonla Akhisar'a geldi. Olan biteni Kaymakam Bey'le, Emniyet Müdürü'yle görüştü, onlar-

dan faillerin yakalanacağına dair sözler aldı. Kaymakam Müçtebâ Bey, gerçekten üzgündü, dokunsanız ağlayacak kadar üzgün... Akhisar'da bu dayak olayı halk arasında bir şaşkınlık yaratmış, Akhisarlıların büyük kısmı ise, "Oh olsun! Öteki komünistler de bundan ders alsın... Yetti gayri!" demiş, halkçılar suskun kalmış, çok büyütülecek bir olay olmadığından Akhisar Yerel Tribün gazetesi dışında basına yansımamıştı. Bu, Akhisar'da ilk kez olan bir şeydi, eskiden beri görülmüş, duyulmuş, vaki bir şey değildi. Suçlu ve azmettirenlerin en kısa sürede yargı karşısına çıkarılacağına dair sözler verildi; o sıralarda ülkenin her yerinde bu türden sözlerin başka cinayetler, yaralama ve olaylar için verildiği gibi...

Mebus dayı, Emniyet Müdürü'nün ihmalkâr ve kayıtsız davranışından bu taşın altında bir biçimde onun parmağı olabileceğini düşünmeden edemedi. Emniyet Müdürü de mebus beyin bu düşüncesini sezmiş, ayaküstü hem ona sözlü garanti vererek suç işleyenlerin behemehal yakalanacağını, hukuk devleti kuralları çerçevesinde yargılanacağını ancak "Nevzat oğlumuzun da hani biraz aşırıya kaçtığını, böyle olunca etki tepki meselesi" ortaya çıktığından bahsetmişti hem de memleketin genel asayiş bozukluğuna lafı getirip topu taça atmış, Ankara'nın, başkentin sorumluğuna işi yüklemişti. Bütün lakırdısı ustacaydı! Sonra, Nevzat'ın karıştığı illegal aşırı sol fikirlerin, kendisini, ailesini, tabi elbette sonuç olarak Halkçı Parti'den mebus olan beyefendi muhteremi etkileyeceğini, gelecek seçimlerde Akhisar halkına mebus beyin ne diyeceğini sorarak lafını bolca sarf ediyordu. "Kızıl komünistlerin Akhisar'da yaptıklarından halkımız gına getiriyor, sizin oğlan yaramazlık etmiş, bir kabahat edip bilmeden onların safına katılmış elbette, onu çukurdan çıkartmak lazım efendim, Akhisar komünistlerin eline düşerken Nevzat Beyefendi oğlumuz aklını başına almalı... Tabi ona bu cezayı reva görenleri affetmiyorum, hele bir de parasına el koyup gasp yapmaları da bir suç amma olmuş bir kere, keşke olmasaydı ama olmuş işte... Bakacağız çaresine, siz merak buyurmayın!" Milliyetçiler Partisi'ne bir polis göndereceğini ama partinin iktidarda olmasından da çekindiğini, arada lafına karıştırıp güya halkçılardan yana da görünmeyi unutmadı. Seçmenlerine, "Akhisar düşerken" ne diyeceğinin sıkıntı-

sını birden omuzlarında hisseden mebus bir suskunluk geçirerek, vedalaşıp alelacele Başkent'e döndü.

Cafer türlü hazırlıklardan sonra ertesi akşam Emniyet Müdürü'nün davetine vaktini sektirmeden gitti. Bedelini ödemeyi asla düşünmediği bir çiçek sepetini, kasabanın tek çiçekcisinden kapıvermişti.

Kapıvermiş deyişi tam olarak bu duruma uygun düşecektir; zira Foto Necati'nin düğün, sünnet, nişan gibi törenlerde çiçekci olarak sık sık birlikte işler yaptığı komşu esnafından en pahalısını almak, ilerde meydana gelecek kimi trafik sorunlarını, hatta emniyetteki işleri çözme garantisini ihsas ettirerek bir bedel ödemeden dükkânda çıkmanın başka adı olamazdı. Foto Necati, Cafer'in ardından komşusuna, "Gerekirse ben hallederim, hesaplaşırız olmadı" diye teminat verdi. Cafer bunu duymamıştı, duysa da umursamazdı zaten. Çiçek elinde, motoruna yöneldi.

BMW'nin pata patasını perde arkasından akşam karanlığının sarı ve soluk ışıkları altında kalmış sokağı seyrederek Cafer'i bekleyen Cahide duyar duymaz, ayaklarının bağı gevşedi, karnında insanı rahatsız etmeyen hoş bir kasılmanın benzeri helecan sancısı gezindi. O sancı karnından aşağılara kayıp bir yerlerde duraladı, Cahide'nin nabız atışlarını artırdı. "Abla, abla... Geliyor, geliyor Süslü Cafer!"

"Aaa... Çocuk musun ayol, eli ayağına dolaştı! Koş kızım, terlik hazırla hemen Cafer Bey'e..." dedi ablası. Eniştesi ise kaşlarını şakadan çatarak, "Bak şuna, telaşeden ne dediğini bilmiyor bizim güzel kızımız" diye laf attı, "Süslü Cafer denir mi hiç, andavallı kızım benim, Cafer Beyefendi diyeceksin... Sen koş, koş kapıya, güzel Cahidem benim..."

Cahide aslında güzel değildi, hatta patlak gözleri, gözlerin altındaki morlukları, onun altında allıkla renklendirilmiş çıkık elmacık kemikleri, küçük ve ince ağzı, sivrilen çenesiyle çirkin bir yüzü vardı denilebilir. Yüzünü basan sivilcelerin, patlayıp yaralanmış uçukların, burnu üzerinde biriken siyah akneleri saymazsanız, cildi yağlı, biraz da kıl basmıştı. Alnındaki kırışıklığı, şimdiden tek tük beyazlamış, bakımsız kalırsa keçeleşen saçlarını, saçları yağlanınca kafasına ya-

pıştı mı saç telleri arasından fırlayan yarı kepçe kulaklarını sıralarsanız, çirkinliğini tam olarak anlamak olanaklıydı. Cahide'nin bedeni de aman aman bir şey değildi. Eniştesi, *'Bu Skoda bacaklı kızı kim alacaksa yandı, aman kim alırsa alsın'* diyordu onun bedenine arada bir göz attıkça... İnce ve uzundu, uzun olduğundan biraz kamburumsu duruyordu ama ablasına bakılırsa, "Allah'ı var, tatlı, şirin kızdır, yüzünde gülücük açan cinsten" idi... Bu durumuna karşın önüne çıkan kısmetlere o güne dek yüz çeviren Cahide, bununla beraber erkek cinsi konusunda da deneyim sahibiydi. Şimdiye kadar yazlık diye gittikleri Side'de, bazen Alanya'da kırmadığı cevizler kalmamış, eniştesi bunları bilmezken, ablası olan biten üzerine kat kat örtü çekmişti. Şimdi de ablası, o gün Cafer'in geleceği müjdesini alır almaz paraya kıydı. Onu, o gün bir bütün öğleden sonrası, kuaförden çıkartmamış, manikürden pedikürüne kadar, yanak tüylerinden dudak üstüne kadar cımbız değmeyen yeri kalmamıştı. Kuaförün arka odasında etek altı ağdası da yapıldı, neme lazım diye...

Cafer, Cahide'nin kapıyı açıp ona yanak uzatarak kendisini öptürmesiyle karşılaşır karşılaşmaz, Müdürü'nün evinde izzet ve ikbal göreceğine önceden duyduğu inancı sağlamlaştırdı. Artık bu kapıdan sık sık girer çıkar, hatta Cahide'yi de dışarıya çıkarırdı. Bunu, misafir terliklerini ayağına geçirecekmiş gibi eğilen, eğilince süveterinin göğüs dekoltesinden sütyen içinde derli toplu duran memelerini görür görmez anladı.

"Bu çiçek sepetini evin iki hanımefendisine birden getirdim" dedi, "Birbirlerini sevenleri ayırmak nasıl günah ise çiçekleri bölerek ayrı ayrı bırakmaya, birbirlerinden ayırmaya gönlüm elvermedi, onlar bir arada ne kadar güzelse, sizleri de ayırmak nasıl müşkülse..." arkası gelmeyen bir saçmalama içinde cümlesini tamamlamadı ancak bu haliyle söyledikleri tam yerini bulmuştu. Bu sözden Cahide öyle bir mana çıkardı ki şöyle düşünmeden edemedi: *'Eğer Süslü Beyefendi yakın zamanda bana nikâhı bir basarsa, o vakit beni ablamdan ayırmayacak, biz yine hep bir arada olacağız. Neden olmasın, kimi kimsesi yok, yalnız ve bekâr, Akbisar'da ailesi bir tek biz var sayılırız, başka eve ne hacet, kayınpeder müdür beyiyle beraber otururuz yine... Kayınpeder damat beraber mesaiye gider gelirler... Ne güzel olur! Akbisar onlardan sorulur artık...*

Yemek sofrasında Cahide'yle yan yana oturdular. "Aaaa! Hiç olur mu, güzel kızım, sen otur, misafirimizi yalnız bırakma sofrada" diye ikide bir mutfağa kalkan Emniyet Müdürü'nün karısı, "Kırk yılın başında misafir gelmiş, ayol" diye ayaklanırken, arkasından kocası da sürahiyi doldurmak üzere veya rakıya buz getirmek için eşinin ardından kalkıp sofrayı terk ediyor, bir yandan da "Hanım, hanım! Misafir ne demek, yahu..." diyordu, "O bize bir evlat kadar yakın... Cafer bir yana vallahi, tüm Emniyet Teşkilatı bir yana... Amirinin eşiyle mutfakta gidip bir süre gözden yittikleri anlarda Cahide'yle Cafer'in önce elleri birleşmiş, sonra kaçamak bir iki kez öpüşmüşler, ardından bu dokunuşlarla yetinmeyen Cafer elini genç kadının eteği altına sokmuş, hatta ev sahipleri geri geldiğinde bir müddet oradan çekmeye gerek görmemişti.

Emniyet Müdürü rakısını şerefe kaldırırken soruyordu. "Akhisar'ın iki müstesna emniyetçisi şerefine, değil mi?..

Cafer, "Evet amirim, iki önemli emniyetçi şerefine, size ve bana...

Emniyet Müdürü, "Biz buradayken Akhisar'da her şey yolunda, değil mi Caferim benim... diye devam ediyordu, sarhoşluk tekrarlarıyla bu soruyu arka arkaya soruyordu.

Cafer, "Evet amirim, her şey yolunda ve hatta bu gece diğer gecelerden daha müstesna olacak derecede işler tıkırında..."

Emniyet Müdürü, "Oh, oh, buna sevindim! Akhisar düşerken, bize oturmak haram olsun... Biz varken, Akhisar'ı düşürmek kimsenin haddine değildir Caferim!" diye konuşuyordu. "Ağzından hep böyle bal, şeker aksın! Hep iyi haberler getir...

Cafer, "Haklısınız efendim!" diye yanıtladı, "Zaten Akhisar bundan daha iyi olamazdı...

Gecenin bitiminde, karı koca ev sahipleri Cafer'i sofra başında uğurlayıp Cahide'yle kapıya kadar gönderdiler. Ablası, bir ara fısırdadı kulağına, "Cahide, daire kapısı açık kalır, aman komşulara dikkat, anlarsın ya!" Cahide, "Aman ablaaa.. dedi. Epeyi uzun süren vedalaşmaları sonunda Cafer'le Cahide ertesi gün ya da sonraki gün randevu sözü verdiler. Cafer eve telefon açacaktı. Aşkları ertesi gün ilk buluşmada hemen başladı.

Emniyet Müdürü'nün oturduğu apartmandan çıktığında onu bekleyen Bekçi Süleyman'a pek yüz vermedi Cafer... Hatta oralarda, ayak altında dolaşmasına biraz içerlemişti ama bunun da yararı yok değildi. Süleyman, sağda solda Cafer amirinin, Emniyet Müdürü'yle rakı kadehi tokuşturmasını anlatır, bu da kasabada Cafer'in yararına olurdu. Bekçiye, "Müdür Bey'le Akhisar'ın komünistlerin eline geçmemesi üzerine kafa patlattık. Kasabanın bir kurtarılmış bölge olmaması için uğraşmaya devam edeceğiz, hep beraber" dedi, "Seni de konuştuk, bu görevde yaptıklarınla yakında terfi etmeyi, sokaklardan karakola daimi olarak yerleştirilmene ait dosya ele alındı, merak etme" diye ekledi. "Ama önce görevimiz Akhisar'ı korumak! Kimden, komünistlerden tabi... Akhisar düşerken bize oturmak haramdır!"

Bekçi, "Haramdır amirim, oturanın kıçına kazık girsin inşallah" dedi.

Cafer, onu başından savmadan evvel, "Ben şimdi eve gidip uyuyacağım, mesaiden öldüm bittim" diye yorgunluğunu açıkladı, "Ha, bu arada" diye sözüne ek yaptı, "Sen bana bir iki saatliğine sessiz bir yer ayarla bakalım, yarın gece için, yahut bir sonraki için..." diye talimatını verdi.

"Malum, bazen amirlerin böyle gizli kapaklı işleri olur, sen gibilerin de ağzı mühür, gözü kör, kulakları sağır olmalıdır. Bir hanımefendiyle gündüz saatlerinde buluşmak üzere bir düzenek kur, haberdar et beni bundan, en kısa sürede. Temkinli ol, durumu kimseye faş etme! Şu muhacır mahallesindeki böyle aksatalara aracılık eden yaşlı bir karının evinden bahsediyordun geçenlerde, oraya bir bakın bakalım"

Bekçinin ağzı kulaklarındaydı, *'Aferin benim amirime, erkek adam dediğin tuttuğunu yapmalı, kaçanı kovalamalı, ben erkek diye buna derim!'* diyordu. "Tamam amirim, sen bu işi olmuş bil! Ben şuncacığını duydum ya gayri, gerisini sen olmuş say... Şimdi git evcağızımıza, bir güzel uyu... Benim pasaklı karı, seni gürültü mürültü yapar uyandırır, haber ver bana yeter! Kemiklerini kırarım vallahi onun, amirim yorgunken derim ona patırtı gürültü yok derim."

Bekçinin karısı önceki gece sabaha kadar Cafer'i gerçekten yormuştu. Cafer, bu köylü kadınının yataktaki çılgınca davranışlarını

zapt altına almakta güçlük çekmiş, nefes nefese kalmıştı. Yorgunluğunun nedeni biraz da bundaydı, *'Bu gece odaya almayayım şu karıyı da yarına hazır uyanayım bari'* dedi, *'Nasılsa, evdeki kart tavuk elde mevcut duruyor!'*

Onu dinleyen kim? Ne var ki böyle düşündüğü gibi olmayacak, o gece bekçinin karısı, Akhisar pazarından aldığı televizyon dizilerindeki oyuncu kadınların giyinip erkekleri baştan çıkaran dantelli kombinezonunu Cafer'e göstermek için tekrar odasına dayandı, pencereden süzülerek kapının ardında uzanan ayın ışığına gölgesini bırakıp içeri girecekti.

Mühendis Ercan, parti lokalinde gençleri toplamış onlara verip veriştiriyordu. Nevzat'ın öldüresiye dövülmesinin tek sorumlusu açıkça bu sağcı militan gençlerdi, Kaymakam Bey bunu biliyor, Savcı Bey soruşturmayı bu yönde tamamlamak istiyor, dahası Akhisar'da bu tür zorbalıkların arkasının gelmesinden çekiniyorlardı. "Kavga kavgayı doğurur, kan davasına döner, yarın öbürgün komünistler de sizden birini çekip aynısını yaparsa iş büyür" diyordu Ercan, "Biz Milliyetçi Hareket olarak hareketimizi kanuni sınırlar içinde yapmalıyız. Amacımız ötekileri kışkırtmak değil, onları halk gözünde yerin dibine batırıp çıkartmaktır. Milletimiz onlara gereken cevabı verir. Nerede? Elbette seçim sandığında! Bu cevap sizin atacağınız dayaktan daha tesirli olur, bir daha yüz bulamazlar ortaya çıkıp kızıl düşünceleri savunmaya...

Köpek bağırtıları çıkarıp bunları kurt sesi zanneden, olayın elebaşılarından bir çocuk, "Ohooo ölme eşeğim ölme" diye araya laf soktu. "Ercan abi, senin haberin yok, emniyet teşkilatı Akhisar'ın düşeceğini söylüyor. Biz Akhisar düşerken duramayız abi... Sonra yatacak yerimiz, yiyecek ekmeğimiz olmaz abi! Sen de kalkmış, halk onlara ceza verecek diyorsun, nasıl olacak bu iş artık bilmem gayri..."

Ercan bu yanıttan kuşku duymaya başladı ki artık bir zamandır duyduğu kaygılar haklı çıkacak gibiydi. Ülkenin güvenlik güçleri içinde siyasi partilerle içli dışlı olan, gizli kapaklı işler çevirenler vardı. Ercan, olan bitenlerin demokratik kurallarla seçilip milliyetçi düşünceyi iktidara getirmek isteyen kendisi gibi ülküsever insanlara

zararı olacaktı, şimdi daha çok bunun ayrımına varıyordu. Böyle düşünüyorlarsa, partiden ayrılmayı aklından geçirmeye hazırdı. Gerekirse, ilçe idare kurulunu toplar, il merkezi başkanlığına istifasını verirdi. Ercan, Akhisar'ın düştüğüne inanmıyor, tersine kendilerinin de içine düştükleri bir derin kuyunun Akhisar'da açıldığını görüyordu. Karşısına topladığı bu gençleri ne dese ne yapsa durduramayacağını anlayınca, sustu, "Pekâlâ öyleyse ama size sakin olmanızı, terbiyeli davranmanızı söylüyorum. Bilin ki dikkatler hep üzerinizde... Bu arada dayak atmanın yanı sıra bir de adamın parasına el koymuşsunuz, bu açıkça gasptır beyler. Allah'tan sizi emniyetçiler korumuşlar yoksa cezası ağırdır. Bir daha duymamış olayım!"

Parayı çoktan kasabanın Ahır adı verilen birahanesinde çarçur etmiş bulunan gençlerden birisi, "Yok be abi!" dedi, elinde zincir yerine tesbih çevirmekteydi, "Biz gasp masp yapmadık, o gönül rızasıyla çıkardı verdi, hani ülkücü davasına bağış mağış hesabı...

Nevzat olayı, öteki tarafta da büyük heyecan ve kaygı yaratmıştı. Sendikacı Hüseyin, devrimci çocukları sendika lokalinde o akşam toplamak ve durumu enine boyuna tartışmak, ardından ortak kararlar almak istiyordu. Hamit aracılığıyla kasabanın tüm devrimci delikanlılarına haber uçurdu, buluşulacaktı. Hamit, kapı kapı dolaşıp devrimcilere toplantıyı duyururken, "Nevzat'a karşı işlenmiş alçak faşist saldırının karşısında yapılacakları konuşacağız" diyor, "Kanı yerde kalmayacak yoldaşımızın, anlaşılan şu ki safları sıklaştırmalıyız, kavga derinleşiyor ve son tahlilde faşizm bizi savaşa davet ediyor." Hamit, liseyi bitirip üniversiteye kapağı atar atmaz hep adını duyduğu Acilcilere, silahlı propaganda birliğine katılmaya, Nevzat olayını duyduktan sonra bir kez daha karar kılmıştı. Bunlarla parlamentoculuk oynanamaz, silah ve devrimde zorun gücüne ihtiyaç bulunuyor, diye düşünüyordu. Bu son olay da savladığı şeylerin bir kanıtı değil miydi? O Nevzat gibi silahlı eylemi kitlelerin her beraber yapacağı işlerden görmüyor, bu işi bir çekirdek hücre kadronun kitle adına yapmasını bekliyordu. O nedenle, bu akşam düzenlenecek toplantıdan Hüseyin abinin onlara davranın bakalım gibi bir talimat vermesini istiyor, arzu ediyordu. Hüseyin abilerinin, bununla beraber,

Hamit'in sağa sola yorum yaparak ilettiği gibi Nevzat'ın intikamını almak üzere yahut buna benzer herhangi bir şey yapmak amacında olmadığı açıktı. Hüseyin Durcan, Türkiye İşçi Partisi İl Başkanlığı'ndan birkaç saat evvel aldığı telgraf mesajında okuduğu gibi, her tür faşist saldırıyı halkın önünde kınamaya hazır ancak kitlesel eylemlerin dışında bireysel şiddete yönelik hiçbir şey yapmamaya kararlıydı. Ayrıca Tarım İşçileri Sendikası Bölge Başkanlığı'ndan gelen telefonda da sendika binasını, binanın sigara dumanından sararmış duvarları arasındaki çay ocağını, devrimci gençlere kapatması isteniyordu; en azından bir süreliğine... İlhan'a gelince, Hamit'ten haberleri aldığında Ergun'la beraberdi, derin bir düşünce sessizliğine büründü, "Gitmesek Hüseyin Bey'e ayıp olacak, gitsek orada alınacak bir 'karşı saldırı kararı' olursa, çekinceli durmak daha da zor olacak, en iyisi gidip kaygı ve rahatsızlık duyduğum şeyleri baştan açık açık konuşmak, sonra gerekirse oradan tez elden ayrılmak, böylesi daha iyi" dedi yüksek sesle; onun ne zamandır Hüseyin abi dediği sendika başkanına birden bey diye hitap etmesini, Ergun, İlhan'ın artık devrimci saflardan uzak duracağı anlamında düşündü. Ergun da bıkıp usanmıştı, bu saçmalıktan... *'Bize gençliğimizi yaşatmadan, bu dünyayı haram edenlere ayak uydurmak istemiyorum ben de... İlhan, sen bir adım at, ben de arkandayım'* diyordu, İlhan'ı dinlerken.

Onların bu git gel düşüncelerinin önü arkası olmayacaktı. O gece devrimci gençler saklandıkları evlerinden, kahve köşelerinden, ailelerine ait işyerlerinin korunaklı yerlerinden çıkıp kasabanın İzmir yolu üzerindeki sendika binasına doğru ilerlerken, itfaiye araçlarının acı acı düdükler öttürerek onların gittiği yönde hızla yol aldıklarını gördüler. Kasabanın sendika tarafındaki mahallenin üzerinde kızıl alevlerin havada maytap gibi patlayıp yerlere dökülen çıtırtıları görülüyordu.

Emniyet Müdürü, akşam yemeğinden kaldırdığı Kaymakam Müçtebâ Beye, "Oraya kadar gelmenize hacet yok, malum güvenlik nedeniyle, komünistlerin ne yapacağı belli olmaz bu olaydan sonra efendim, sendika denilen eşkıya yatakları yandı, kül oldu" diyordu, "Oraya gelirseniz sonra sizin emniyetinizi ben bile sağlayamam efendim!"

Kaymakam Bey, duyduklarına inanamıyor, devletin bir kamu yöneticisi olarak sokağa adım atmasını bir Emniyet Müdürü ona men ediyordu. *'Buranın kaymakamı ben değilim de sanki bu adam her şeyi ele geçirmiş!'* dedi, *'Kaybetmişiz biz bu işi çoktan, çağdaş, demokratik, sosyal hukuk devleti olmayı, Atatürk devrimleri yönünde ilerlemeyi, biz çoktan kaybetmişiz de haberimiz yok!'* Emniyet Müdürü'ne yine de ısrarla bir iki talimat verdi, sonra Belediye Başkanı'nı arayıp itfaiye çalışması hakkında bilgi aldı, oraya gitmeyecekti, *'Canı cehenneme, gitsem ne olacak, gitmesem ne olacak, zaten Akhisar onların eline çoktan düşmüş...*

Kaymakamı evinde istirahata bırakan Emniyet Müdürü, bir devriye aracını göndererek Süslü Cafer'in de yangın yerine gelmesini istedi. Onun bu olayın ardından bir köşeye çekilmesi doğru olmazdı, ortalıkta görülmeli, üzüntü ve kaygısını sergilemeliydi. Cafer, o gün Cahide'yle geçirdiği aşk saatlerinin dışında önemli bir görevi yerine getirmişti, daha ne istiyor olabilirdi Emniyet Müdürü? İsteksizce giyindi kuşandı, apoletlerini ve diğer süslerini takmadı, artık onlara ihtiyacı kalmamıştı. Adını duymayan, ona Süslü Cafer demeyen kalmamıştı. Motoruna atlayıp yol aldı, yangın yerini zaten gündüzden biliyordu. Kurt uluması çıkaran milliyetçi gence adresi o vermemiş miydi? Kundaklama yapılırken yangının elektrik kontağından çıktığının sonradan zabıtlara girmesi için itfaiye müdürünü de ayarlamıştı, daha ne yapsın! Sonra Cahide'yle buluşmuştu. Yoksa, Emniyet Müdürü bu buluşmayı haber almıştı da şimdi ondan dolayı mı sıgaya çekecekti, *'Adam sen de... Alan memnun, veren memnun! Baldızı zaten Trakya kaşarı! Bu moruğa da ne oluyor?'* dedi. Sendikanın külü dumanına savrulduğu sırada oraya varınca Emniyet Müdürü'nün yanına gitti, selamladı. Emniyet Müdürü, "Aferin, iyi iş! Ustaca..." diye kulağına fısıldadı. "Ama artık bir süre sessiz kalalım, fazla ileri gidersek, cıvataları hepten gevşetiriz. Donuna kaçıran bunak gibi olmayalım da... Anlaşıldı mı?"

Cafer, "Anlaşıldı amirim" diye karşılık verdi, "Biraz sessiz kalacağız ama ya bu arada Akhisar düşerse... Müdür, Cafer onunla dalga mı geçiyor yoksa iyi ki şu Akhisar düşerken lafını etti diye onu mu dilini doladı, bunu pek anlayamadı, uzun uzun yüzüne bakıp sonra, "Tamam öyleyse" dedi, "Şimdi ortalıkta bari biraz üzülmüş görün ve buraya trafik düzeni için gelmiş olduğunu ele aleme göster. Bak, Sav-

cı Bey de geldi, seni neşeli görmesinler.." Cafer'in neşesi bu üç kuruşluk basit işten değildi, bu iş ona ocağa meşe kütüğü atmak kadar basit geliyordu. Onun neşesi gündüz Cahide'nin bedenini hoyratça okşamasından kalan bir eserdi, kendi erkeklik egosunun tadıyla gülüyordu işte...

Savcı Bey, o akşam aldığı bilgilerin eşliğinde ertesi sabah tamamladığı raporunu dosyasına kaldırdı: "Binanın ucuz maliyetle yapılmış elektrik tesisatında çıkan bir kablo sorunu nedeniyle yangın geçirdiğinden, başkaca bir kundaklama emaresine rastgelinmediği cihetle..."

Kaymakam Bey üzüntüyle yatağa girdiği sıra, karısı Tenviye Hanım bir kabahat işlemeye azmetmiş insanların mağdura gösterdikleri hoşgörü, anlayış, hatta şefkat duygusuyla uzun zamandan beri yanına uğramadığı yatağına gitti. Müçtebâ Beye "Çok gerginsin, biraz masaj iyi gelir, ne dersin, sen çıkart pijamanın üstünü, ben losyon, krem alıp geleyim" dedi, bir koşu banyoya girip üstünü de değiştirdi. Kocasının yanına döndüğünde, yüzünde şeytanca bir zaferin ilk işareti vardı. Bu işlerde nihai sözün hep kadınlarda olduğuna önceden beri inanmış bulunan Kaymakam Bey, bir kez daha, önce masaj sonra da ateşli bedenini kendisine sunan karısının bu cömertliğinden aynı sonucu çıkarttı. *'Kadın isterse bu iş oluyor, dileyince kapı eşiğinde, baca tepesinde, kömürlükte, ahırda, samanlıkta, tavuk kümesinde, hasılı nerede isterse orada bizleri baştan çıkartabiliyorlar. Ne garip ki onlara hayır diyemiyoruz, kadınların hayır deme becerisi bizlerde yok. Galiba onlar da bunun farkında... Arzu ettikleri zaman bizi elde edeceklerine doğuştan inanmışlar.'*

Müçtebâ Bey böyle düşünüyordu. Doğru olabilirdi ya da olmayabilirdi ancak gerçek olanı şuydu. Tenviye Hanım, önceki gün Emniyet Müdürü'nün çapaçullu karısına götürülen çiçeklerin dedikodusunu kasabada duymayan kalmadığı gibi, kendisine bu haberin geç gelmiş olmasını hem haksızlık saymış hem de çiçekleri bu lafını bilmez, zırvalamaktan başka lakırdı edemez karıya Cafer'in götürüp eliyle takdim etmesini bir alt üst ilişkisi içinde hazmedemez olmuştu. Ayrıca galiba, kendi kendine itiraf etmese de adamda gözü kalmış, hatta belki Kurtuluş Günü törenlerinden beri birazcık tutulmuştu. Ömrünce düşünse aklına getiremez sandığı bir suç işleme hırsı birden içine,

hem de o gün, akşamında yangın çıkan Akhisar'ın talihsiz günlerinden birisinde girmişti. Düşüncesinden en ufak bir kaygı duymadığı gibi hatta bunu ahlaki bile bulmuştu. Cafer'i elde etmek onun bir hakkıydı sanki, kullanmadığı, dilerse kullanabileceği bir hak! *'Cafer ya o karıyı elde eder ya da onun kakidik kız kardeşini; ya beni, beni de alsa kollarına ne olur ki, ne çıkar bundan'* diye kendi vicdanına sorduğu sorular boğazına oturan bir heyecan ateşiyle yanıtsız kalmaktaydı. Kararını vermiş olarak, gece, Müçtebâ Bey'e, iki kızının babası olan ve bu nedenle ne de olsa hatırı bulunan bir erkeğe, sonradan işleyeceği günahın kefaretini peşin peşin ödemeye hazırdı. *'Bu, bir suç işlemeden evvel cezaevine girmeye yahut Hıristiyanlarda olduğu gibi papaza gidip günah çıkartmaya benziyor'* diye düşündü Tenviye Hanım, bu benzetmeyi yaptığı için kendini pek beğendi. Ertesi gün, yangının ertesi sabahı, Akhisar gününü yaşarken, o, Cafer'e ulaşmaya karar vermiş olarak geceyi kocasının yanında geçirdi. Sabahleyin kalktığında bütün gece oynadığı koketrisi bol kadın hallerine devam edecek, ne yapıp edip Cafer'in kendisine de çiçek getirmesini adeta emredecekti. O kararlılık içinde ilkokuldaki görevine yollandı.

Müçtebâ Bey, uzun zamandan beri ilk kez yüzü gülerek makam bürosuna gitti Emniyet Müdürü onu ziyarete gelip raporunu takdim ettiği sıra, *'Dellendi mi bu adam yahu! Bu ne perbiz bu ne turşu... Adamın yüzünde gülücükler açıyor, hayret'* diyordu içinden ama dışından da kaymakamı burnundan yakalamış gibi konuşmaktaydı: "Kaymakam Bey, bu sevinçli halinizi, emniyetin Akhisar'da her şeye hâkim olduğuna inanmış olmanıza bağlayabilir miyim efendim" diye soruyordu. "Uzun zamandır, zat-ı âlinizden bir övgü alamadık da, emniyetçiler olarak biliyorsunuz siz mülkiyecilere ve idarecilere tabiyiz, bir teşekkürü duymak bizi ihya eder efendim."

Müçtebâ Bey, *'Yine başlamasın bu zevzek herif'* dedi, "Elinize sağlık Müdür Bey, teşekkürler... Vatan size minnettar kalacak" diye ekledi.

Öteki sayıklar gibi sırıtarak tekrarlamaktaydı: "Vazifem efendim, Akhisar düşerken, bunlar benim vazifem efendim..."

Kaymakam, ilk kez Akhisar düşerken deyişiyle karşılaşıyor gibi bir şaşkınlık saniyesi geçirdi, sustu, birden az önceki neşesi nedense kaybolmuştu.

Nevzat olayı, ardından Sendika yangını Akhisar'da tedirginliği biraz artırdı ise de hiçbir haber Ankara'dan gelen korkunç katliam haberi kadar olamazdı. Bir hafta sonra, Türkiye İşçi Partisi'ne üye yedi gencin başkentte kaldıkları bir evde katledildiği haberi ülkeyi sarstı. Ülkenin siyasi liderleri hep aynı şeyleri söylüyor, birlik ve beraberlik, milli kardeşlik gibi sözler ortalıkta geziniyordu. Parti'nin Akhisar'daki ilçe başkanı olan Hüseyin Durcan, bu olaydan çok etkilendi, çok korktu. O gece parti il merkezine hitaben ilçe başkanlığından istifasını hazırladı, hatta *'Ayıp değil ya kardeşim, korkmak da insana ait bir duygudur. Korktum yahu! Ayıplarsa ayıplasınlar, olmadı, parti üyeliğinden de ayrılırım. Yok, kesin ayrılırım!'* diyordu. Hüseyin Durcan'ın olanlar karşısındaki bu tutumu şaşkınlık vermemeli, Akhisar'daki herkes, ülkenin diğer yerleşim yerlerindeki herkes gibi, farklı bakış açılarından bu tüyler ürperten katliam haberine bakıyordu.

Herkesin soğukkanlılık derecesi nasıl farklı ise serin kanlı olabilme becerisine bağlı düşünebilmesi de o kadar farklıdır. Sükûnetle haberi dinleyebilmek farklı ruh durumları içinde bulmayı gerektirir.

Parti üyesi yedi kişinin öldürülmesi haberini Tenviye Hanım sakin bir şekilde Müçtebâ Bey'le yan yana oturdukları koltukta dinlemekteydi. Kaymakam Bey'in gözlerinden neredeyse yaşlar boşanacak haldeydi. Tenviye Hanım ise sabah Bekçi Süleyman'ı görmüş, onu görmek için adeta biraz sokaklarda dolaşmış, sonra bekçiye, Süslü Cafer'e iletmek üzere bir not göndermişti. Bekçiye çapkınca gülerek, "Siz iki emniyetçinin sıkı fıkı olduğunu biliyorum, patırtı çıkaracak adama benzesen sana güvenip söylemezdim" dedi, "Cafer Bey'i öğle saatlerinde okulda ziyarete beklesem, lütfen iletir misin?" Öğle saatlerinde okulda kimse kalmaz, öğretmenler odasında şimdilik sohbet ederlerdi, sonrası sonraya kalmıştı. "Bugün bekliyorum ha!"

Süleyman, Tenviye Hanım'ın çapkınca gülüşüne, içinden *'Vay hınzır amirim! Olur da bu kadar mı olur yahu... Hey godoş kaymakam, sen de karıyı kaptırdın ya!'* diye seslenerek bir gülüşle karşılık verdi. İşte o gün, Cafer'le Tenviye arasında öğretmenler odasında kurulmuş derin ahbaplık ve samimiyetin hesaplaşması içinde olan Kaymakam Bey'in hanımı, aklı başka yerde olduğundan haberleri sakin bir şekilde dinliyor, onun bu halini çözemeyen Müçtebâ Bey, *'Kadınlar dilerse çok yuſ-*

ka yürekli olabilecekleri gibi pek zalim olabiliyor, bak şunun haline, eğlence izler gibi haber dinliyor' diye içinden onu tartıyordu.

Ülkenin bu katliam haberiyle uykuya daldığı o gece, İbrahim'den günlük akide şekerlerini alıp kavanozlarına boşaltan Hacı Eşref Bey, el ayak çekilir çekilmez, odasında peykeye oturdu, yine maverai bir âleme daldı. Bir ara İsmet Paşa'ya dönüp, "Paşam size bugün olanları, Başkent'teki hadiseyi aktaracağım" dedi, "Ama üzülmenize gönlüm razı değil. Sonra mazallah bir yerinize bir şey olur... Nasıl anlatsam, bilmiyorum ama işte bunlar oldu Paşam..." Gözyaşları titreyen çenesinden aşağı inerken, Paşa'ya böyleyken böyle oldu diye diye anlattı. Paşa bu sefer ona tek kelime bile etmiyor, uzaklara bakıyordu.

Eşref Bey, Paşa'nın böyle durumlarda yalnız bırakılması gerektiğini yıllar öncesinden biliyordu, demek ki yine Paşa bu çaresiz duruma uygun çözümler aranmaktaydı, düşünüyordu. "Paşam, ben müsaadenizle huzurunuzdan ayrılayım, zaten sizi kederlere gark ettim; ama bilseniz çok korkuyorum, çok korkuyorum" diye konuşup sustu. İsmet Paşa, Onbaşısı böyle deyince sormadan edemedi, "Neden korkarsın Eşref Efendi, de bakalım" diye sordu. Eşref Bey, "Bir şeyler olacak yakında, seziyorum, hissediyorum ama önüne geçmek ihtimallerini göremiyorum. Hâşa, benim Allah kelamı kutsi kitabımda fala, falcıya inanmak, gaipten lakırdı etmek şeytana iştirak etmektir, onu kalbine sokup fenalığa bulaşmaktır, bilirim. Ama benimkisi istikbalden haber almak değil, içime doğuyor sadece, çok kötü kötü şeyler olacak Paşam... Hem de bu hanede diye ödüm kapıyor!"

Paşa, "Buna Yunan medeniyetinde Kassandra kompleksi derler Onbaşı" dedi, "Bir eski zaman esatiri, masalıdır ama bir psikolojik durumu da anlatır. Şimdi aktarması zaman alacak mevzudur. Bir şeyin olacağını görüp de önüne geçememek hali... Demek emsal bir şeyi yaşıyorsun Eşref Onbaşı?" diye sordu.

Eşref Bey, el ayak çekilmiş olmasına, hanesinde çocukları, torunları sessiz sedasız uykuya dalmış bulunmasına dikkat göstererek fısırdayarak Paşa'ya yanıt verdi. "Hem de nasıl Paşam, gecelerin bir yarısı uyanıyorum çünkü bütün vesveselerim ayağa kalkıyor..."

Paşa, "Bir daha böyle bir sıkıntı hali yaşarsan, bana seslen, beni de uyandır, konuşalım... İnsan insana böyle zor zamanlarda lazım olur,

evladım!" dedi. Eşref Efendi, "Allah sizin elinizi hanemden çektirmesin!" diye karşlık verdi.

Bir aydan beri Akhisar Halk Eğitim Merkezi binasında bulunan sergi salonunun kapısı neredeyse açılmamıştı. Kasabalılar, şubat ayı içinde on beş gün açık bulunan bir sergiyi orada izlemiş, "Akhisar ve Ege Köylerinde Yaşam" konulu sergi bitiminde içerdeki yöresel giysiler, yayık-saban-halı dokuma tezgâhı-yaba-fıçı gibi yerel üretim araçları, bilhassa konulacak ve taşınacak yer sıkıntısı olduğundan sedir, kerevet, yer yatağı, yastık-yorgan, peyke, döşek gibi şeyler bırakıldığı gibi kalmıştı; bütün bunlar biraz tozlanmış olabilirdi. Sergiden sonra Halk Eğitim Merkezi bir aylık bir tatile girmiş, kapısını açan pek olmamıştı. O gün Tenviye Hanım gidecekti oraya... Tenviye Hanım, o birkaç gün içinde Cafer'le ayaküstü buluşmalarının tadını çıkartıp, içinde saklı sırrını paylaşacak birisini aramaya kalkıştığında, aklına Halk Eğitim Merkezi'nde görevli çok içli dışlı olduğu bir arkadaşı geldi. İnsanların ağızlarında bakla ıslanmayacağı zaman ne yapılsa çaresi yoktur, laf dilin ucundan kayıverir, dışarıya dudaklardan leblebi gibi çıkıverir; Tenviye Hanım'ın da baklası ıslanmayacaktı.

Tenviye Hanım, Halk Eğitim Merkezi'nde görevli, sırdaşı olacak kadar yakın bir hanım arkadaşını, Cafer'le başladığı cicim günlerini yetiştirmek için oraya gittiğinde, süslü trafik polisinin nasıl gönlünü yakıp kavurduğunu ballandırarak anlatmanın telaşesi içinde içeriye girdi. Halk Eğitim Müdürü rahatsızlık gerekçesiyle yalancıktan bir izin kullanıyor, bu da en çok bir odacısı ve bir de eğitmeni olan bu merkezin neredeyse kapalı olması anlamına geliyordu. Odacı, Tenviye Hanım'ı tanıdı, selamladı ve yol gösterdi. Tenviye Hanım, arkadaşına Cafer'le aşkını müjdelemek için yel yeperek koridordan geçip giderken, kapısı kapalı sergi salonunun önünden geçti. Ne var ki birkaç dakika sonra aklına gelecek müthiş tasarı, o kırk yıl düşünülse bulunması olanaksız görünen şey o kapalı kapının ardındaydı. Eğitmen kız arkadaşıyla birbirlerine küçük yumruklar indirerek kıkırdayıp fıkırdatayarak Cafer'i konuştukları sıra, süslü polisle nasıl beraber olacaklarına ait yer bakındığını da ağzından kaçırdı. Tenviye Hanım'a bakıp onda yüz kızarıklığı işaretlerini bulamayan arkadaşı,

"Demek, hazırsın kendini teslim etmeye!" dedi, "Eh, iş bu pereseye geldi ise bir kadını bağlasan durmaz, kızım. Sana bir yer ayarlayalım ama bu iş bana kalırsa hem çok zor hem de baksana sen bana, bu tür icatları erkek kısmı ayarlamaz mı, sen de maşukana söylesene!" diye lafını esirgemedi. Tenviye, "Cafer, öyle bildiğin erkeklerden değil canikom" diye lafı yapıştırdı. Lafı yapıştırdı deyişi tam olarak doğru sayılmalıdır; zira Tenviye Hanım'ın bu arkadaşı yaşı geçkince, hiç evlenmemiş, Allah bilir ya belki eli erkek eline değmemişti; kaymakamın karısı, şimdi iğneyi en acımasız yerinden batırmaktaydı. "Cafer, aşkından bana sahip olmak şurda dursun, elini iliştirirken bile utanıp kızarıyor ayol" diye eklemeyi de unutmadı. Gerçekte Cafer'in utanıp sıkıldığı söz konusu bile olamazdı; ancak Tenviye gibi üst düzeyde bir amir hanımına sokak kadını gibi davranmayı uygun bulmuyor, ona değer verdiğinden değil, ürkütüp elinden kaçırmamak için bu türlü hareket etmeyi zamparalık yöntemi olarak ele alıyordu. Tenviye ile sırdaşı eğitmen hanım arasında bu konuşma böyle akıp giderken, iyice yüzsüzlüğü ele alan Müçtebâ Bey'in karısı, birden, "Ayol kız, şu sümsük odacıyı yarın gönderiver buradan, izin ver gitsin, sen nasılsa yabancı sayılmazsın, Cafer'i şu sergi salonuna bir çekivereyim" diye öneride bulundu. "Hazır, Halk Eğitim'de şu aralar öğrenci yok, müdür bey izinli, odacıyı da gönderdin mi bu iş olur." Sırdaş eğitmen "Valla akıllı karısın, senden korkulur!" derken az daha yerinden sıçrıyordu, "Yatak döşek de hazırda bekliyor, bir işe yarasın bari... Ertesi gün için randevüleştiler. Tenviye Hanım Halk Eğitim Merkezi merdivenlerinden inip kaldırıma çıktığı sırada ceylan gibi sekiyor, kanatları olsa kuş gibi uçuyor olacaktı. O sıra, kaldırımda, yanından Hacı Eşref Bey'in oğlu İbrahim geçti, ona da selam vermeyi unutmadı. İbo hızlı hızlı, bir yere yetişir gibi koşturmaktaydı.

İbrahim, sabahleyin Eşref Bey'in demesiyle evden çıkmış, İlhan'ın evine gidiyordu. Eşref Bey, İlhan ve annesi Nermin Hanım'ın başlarına geleni duyduktan sonra bütün gece uyuyamamış, hatta söz vermişliğine karşın İsmet Paşa'ya belli etmeden akide şekeri dolabını açıp bir iki avuç akideyi kıtır kıtır oracıkta yemişti; kesinlikle yasaktı ona ama duyduğu tatsız haberi başka türlü düşünmekten kurtulamayacaktı. Haber, Eşref Bey'in Paşa'ya bir gece evvel "Çok korkuyorum,

bir şeyler olacak gibi geliyor bana" dediği gecenin sabahında ulaşmıştı. O gece, İlhan ve annesi Nermin Hanım'ın oturduğu tek katlı kira evinin bahçe duvarı, sonra içeriye girilerek yarım kat bodrum üzerinde yükselen evin çatıya kadar ön yüzü, hatta beş ufak basamakla çıkılan sahanlık boşluğu ve evin kapısı, milliyetçi sloganlarla karalanmış, en sonunda camlara birer çarpı işareti atılmıştı. Sabah uyandıklarında Nermin Hanım çığlığı bastı, fenalık geçirdi; mahalleli hep toplanmıştı ön kaldırıma, onu teskin ettiler, kolonyalar yetiştirildi. O gün İlhan, annesinin ısrarına karşın liseye gitmemezlik etmiyecekti, Nermin Hanım, "Oğlum, hemen okulu bırak, İstanbul'a akrabaların yanına dönelim, artık orada bakarız eğitime, senin canından kıymetli mi, bak buraya kadar gelenler yarın silahla gelecektir, a benim güzel oğlum, yapma etme" cümlesini kesik kesik, ağlamaklı olarak tekrarlıyordu. İlhan, "Şunun şurasında önümüzde nisan, mayıs, bir de haziran ayının yarısı kaldı anne" diye karşılık vermekteydi, "sonra üniversite sınavları var, yüzdük kuyruğuna geldik, dur bakalım, bir şey olmaz." Böyle diyordu ama İlhan da korkmuştu. Evin duvarlarına yazılan yazılarda, "Komüniste ev haram olsun, Komünistlere kiralık ev yok, Akhisar komüniste mezar olacak, Akhisar'dan defolun, Komünistlere ölüm" gibi bildik şeyler vardı; ancak bir tanesini bugünlerde sıkça duymaya başladığından İlhan'a bir yerden aşina geliyor gibi dikkatle üst üste okudu: "Akhisar düşerken Bozkurtlar burada." Bu sloganları Milliyetçiler Partisi'nin bayrağında yer alan amblemi süslüyor, arada kurukafa işaretleri görülüyor, en korkuncu da camlara atılmış çarpı işaretleriydi ve onlar bu manzarayı tamamlıyordu. Nazi Almanyası'nda Yahudi evlerine konulan gamalı haç işaretlerinden farkı yoktu. İlhan, bir süre önce, ülkenin Alevi yurttaşlarının yaşadığı kent ve kasabalarda işlenmiş katliam olaylarını anımsadı, *'O kadar uzağa gitmeye gerek yok! Aynısı bizim ülkemizde olmadı mı sanki'* dedi. Alevi evlerine badanayla birer çarpı işareti koyan Sünni komşuları daha sonra gelip onları katletmiş, ardından Aleviler silahlanmıştı. *'Neler oluyor, insanın bu vahşetinin temelinde ne yatıyor? Sevgisizlik, hoşgörü yoksunluğu gibi şeyler aktarılabilir ama bana kalırsa dinler bunu yaratıyor. Nerede din varsa, orada şiddet var! İnsanın ölüme duyduğu korku bu vahşetin temeli, ölümle baş edemeyen insanın sığındığı öteki dünyanın ideolojisi*

bunları yaptırıyor yoksa bu dünyada paylaşılamayacak ne var?' Bunları düşünerek okuluna yollandı ama önce İlkyaz'ı gidip evinden aldı, beraber yolda olan biteni konuştular.

Onlar eve yapılan saldırıyı konuşa dursun, Eşref Bey de oğlu İbo'ya, "Git, Nermin teyzenle konuş, evde kalmasınlar, salon boş duruyor, Firdevs yakıversin sobaları, İlhan'a ders çalışacağı masa da hazır, bilmem çocuklar gürültü mürültü yapar delikanlı dersini ikmal edemez mi, yok yok eder, o akıllı çocuktur, sen şimdi bir koşu git, artık orada durmasınlar, sonrasına bir hal çaresi bakarız" diyordu. İbo, bir iki işini yola soktuktan sonra Halk Eğitim Merkezi önünden geçerek Nermin teyzelerin evine koşturdu. Kadıncağıza ne kadar dil döktüyse de "İlhan dünyada kabul etmez, ne inatçıdır o" diyordu Nermin Hanım, "Ah, kabul etse, seve seve gelirdik. Sizin ev gibisi var mı, adeta baba ocağı. Burada kalınır mı böyle zamanda, bugün bunu yapan yarın evi de basar ayol" diye dövüneceği tutuyordu.

Polise haber verilmişti. Mahalle karakolundakiler meseleyi abartmayın, ne var bunda, altı üstü slogan yazmışlar, kasabanın her yerine yazılmıyor mu zaten gibi yanıtlarla baştan savmıştı Nermin Hanım'ı... Sadece, orada gölge gibi dolaşan bir genç polis fısıldayarak, başını ondan yana çevirmeden başka yerlere bakar gibi, "Hanım teyze, siz Emniyet Müdürlüğü'ne de gitseniz bu cevabı alırsınız. İsterseniz doğrudan Kaymakam'a çıkın diyeceğim ama ben söylemiş olmayayım, onun de elinden bir şey gelmez. Akhisar artık Emniyet Müdürü ile Süslü Cafer'in eline düştü" dedi. Nermin Hanım çaresiz, eli kolu bağlı dışarıya çıktı. Bu olan biteni de İbo'ya aktaran Nermin Hanım, "Kime güveneceğiz evladım?" diye soruyor, Hacı Eşref'e düşünceli davrandığı, nezaket gösterip davet ettiği için teşekkürlerini gönderiyordu. "Eğer razı edersem İlhan'ı, belki akşama çat kapı geliriz. Vallahi artık gözümü kırpamam bu evde..." İbo, "Sen merak etme Nermin teyze" dedi, "Ben okul çıkışında İlhan'ı bulur, yaka paça eve getiririm, sen dur hele... Belki bu işi yapanlar da yakalanır, sen de rahat edersin, merak etme!" Nermin Hanım, "Valla o polisin bana söylediklerinden sonra ümidi kestim, baksana polis polise güvenmiyor, bu nasıl iş! Belki de bu yazıların, boyaların ardında polis de var, kim bilir!"

Nermin Hanım yanılmıyordu. Bir gece önce, Cafer, Emniyet

Müdürü'ne sendika yangınından sonra bir müddet uslu duracağını söylemiş olmasına karşın, *'Tosuncuklarımı arada bir işe sevk etmeliyim ki kanları kurumasın, kızışsınlar, ufak tefek işlerle oyalanıp büyük günü beklesinler'* dedi kendi kendine... *'Bakma sen, amirim de bu kadarına göz yumar, şu İlhan'la devam etsek ya!'* Sonra o günlerde milliyetçi sağ militanların diline dolanmış bir şarkıyı da yüksek sesle mırıldanmaya başladı: "Bir gece ansızın gelebiliriz!" Şarkıyı nakarat ede ede, bu düşünce aklına yatınca, gündüz saatlerinde motorunu tekrar gerisin geri bekçinin evine sürdü. Ardından, Bekçi Süleyman'ı sabah saatlerinde uyandırıp kaldırdı, kurt ulumasını seven bir elebaşı çocuğu bulmasını, İlhan'ın evini hedef göstermesini talimat verdi. Olan biten sadece buydu, o kadar büyütülecek bir şey değildi.

Foto Necati, komşu çiçekçide biriken hesapların sırtında kalmasından artık rahatsızdı. Kaymakam evine gündüz saatinde ikinci kez çiçek gönderten Cafer, oradan çıkıp Necati'ye gitmiş, "Şuradan iki sade kahve söyle de içelim" diye daha kapıda siparişini verip içeriye kendini adeta sırnaşır gibi atmıştı. Necati'nin annesi İclal Hanım, orada kamp kurmuş futbolcu takımı gibi birkaç gündür nedense oğlunun dükkânını boş bırakmıyor, dükkânda oyalanıyordu. Necati, annesinin evde otur otur, sıkılmış olmaklığını düşünüp, *'Yapacak işi gücü yok, n'apsın, geliyor işte, bari burda bir şeye yarasa'* diye aklından geçiriyordu. Oysa, İclal Hanım'ın Süslü Cafer'le ilgili yavaş yavaş çapkınlık haberleri kasabada dolaşmaya başladığından beri, önce bekçinin karısı, sonra Emniyet Müdürü'nün baldızı, nihayet Kaymakam karısı şayiaları ortaya döküldükçe kulağına çalınanlara inanamıyordu. Nasıl olurdu, gözünün önünde tüm bunlar yaşanırken evde durası yoktu, ne yapıp edip ortalığa çıkmak istiyor, en münasip yer olarak da oğlunun dükkânı ona yakışacağından, hatta üstüne üstelik Süslü'nün oraya nasılsa uğrayacağı kesin olduğundan Necati'nin yanına gidiyordu. Bir iki değil, giderek her gün orada olmaya başlamıştı.

İclal Hanım'ın eskide kalmış birkaç şöhreti bulunuyordu. Ancak Necati bütün bütün bunları unutmuş, annesinin kırdığı cevizler nedeniyle evi terk eden babasında tüm kabahati bularak bir delikanlılık

ve gençlik dönemi geçirmişti. Annesine toz kondurmuyordu; zaten, uzun zaman önce olduğu birileri tarafından söylenmiş şeylerin üzerini bir kül tabakası örtmüş, kapanmıştı. Ne ki bu öylesine ince ve yerinden kalkmaya hazır bir kül örtüsüydü ki en küçük yelde, hatta bir üfürükte uçacak, kapandığı şeyi ortaya çıkartacaktı. İclal Hanım, Cafer kahve sırnaşıklığıyla içeri girdiğinde karanlık odadaydı, makyajını orada tazelemişti. Cafer'in motoruyla kaldırıma yanaşıp pata patayı kestiğini görmüş, sonra çiçekçi komşu dükkâna girdiğini izlemiş, nasıl olsa oraya da geleceğini kestirerek makyaj malzemelerini aldığı gibi film odasına seyirmişti. Cafer içerde İclal Hanım'ı görmeyi beklemiyordu. Necati, "Annem, sizden hep bahsediyoruz Cafer Bey" diye tanıştırdı. İclal süzülerek, biraz da genç kızlığından kalan alışkanlıkla belli belirsin bir gerdan kırarak elini uzattı. "Müşerref oldum Cafer beyciğim!" dedi, "Tanışmak bugüne kısmetmiş, eh n'apalım, her şeyin bir zamanı vardır." Bu sözlerle Cafer anlamış bulunuyordu ki onun hayranları, meraklısı ve talipleri arasında İclal Hanım da sıraya girmiş bulunmaktadır. Bu yüzden, orada kalmayı tasarladığından daha fazla kaldı Cafer... Kahveleri tazelettiler. Kahve tepsisi gelince, Cafer "Vallahi hanımefendi siz işi biliyorsunuz, kahvenin kırk yıl hatırı varmış, bu ikincisiyle size 80 yıl hatır borçlanacağım" gibi bir basit şaka da yaptı. Bunu fırsat bilen İclal Hanım, Cafer'in kahve içiminden sonra falına bakmayı önerdi. Cafer sevinecek, ahbaplığı diz dize aşamasına getireceğine bu vesileyle inanarak kabul diyecekti. Süslü Cafer, daha sonraları polis dostlarından öğrendi ki aslında İclal Hanım çok önceden, yıllar evvel kahve falına parayla baktığı için Savcılık tarafından bir şikâyet üzerine gözaltına alınmış, sonra falına bakılan eski kaymakamın hanımı olduğundan araya hatırlar girmiş, serbest kalmıştı; ama bu çok eskimiş bir hikâyeydi. Bir iki kez böyle basılıp yakalandığı, yüksek fiyatlar karşılığında âlemin falında geleceğini bulmaya kalkıştığı için mahkemelik olduğu zamanlar hep eskidendi ve nicedir sesi çıkmıyordu; anlatılanlara bakılırsa artık kahve falı tövbekârı olan İclal'in dediği kırk vakte kadar çıkmazsa dünya tersinden dönmüş olurdu. Kasabanın sıradan falcısı bir kadındı denilemez salt ona, onun ünü Vilayet'e, çevre kasabalara ve hatta İzmir'e kadar bir vakitler yayılmış bulunu-

yordu. Cafer'e "Ancak burada anlatılan ve görülen burada kalır, tamam mı cicim!" diye sordu, onun teminatını aldı, ardından fala başladı. Lafın bir yerinde kısmetinin açık olacağını, fakat Akhisar'da değil başka yerlerde şöhrete ulaşacağını söylemesi Cafer'in canını sıktı; o burada köklenmek, yerleşip kalmak istiyordu. Sırnaşıklığı da üzerindeydi Cafer'in ve duyduklarının son noktasını öğrenmek üzere, "Peki İclal Hanımcığım, söyler misiniz ne zaman ecel kapıyı çalacak" diye sordu. İclal Hanım birden ciddileşince açıkçası sorduğuna soracağına pişmanlık gösterip korktu bile; ama İclal'in kaş çatışı başkaydı. "Siz beni ciddiye almıyor, hafife çekiyorsunuz, anlamaz mıyım sarakaya alıyorsanız, bak o zaman başka! Bozulurum ha!" dedi İclal Hanım, "Yok eğer gerçekten bunu söylediyseniz, ben size bunu nasıl söyleyebilirim ki, yaradan bilir sadece... Ama biz fal merakındakiler biraz eğlence biraz keyif için baktığımız kahve telvesinde bazı bazı bir şeyler de görürüz!" Böyle dedikten sonra kahve fincanın koyu dibine uzun uzun baktı, "Valla bana öyle geliyor ki" diye devam etti, "Korkutmuş olmayayım ama bir on beş, yirmi yıl kadar sonra, trafik kazasından sakınınız diyorum. Bir Mersedes araba işareti var burada, hani onun içinde misiniz yoksa dışında mı, burası belli değil. Fakat sizinle beraber birkaç da insan var, demek arabadasınız hep birlikte... Kaza görüyorum burada, aman beni ne fena şeyleri söyletmeye mecbur ediyorsunuz cicim, kaza epeyi gürültü koparıyor ülkede, koparacak demekteyim; şöhretli kimi isimlerle berabersiniz arabada... Kaza ile ülkenin ciddi ciddi adamları sizlerin ardından demeçler veriyorlar, mahkemeler açılıyor, ay neler neler oluyor bir bilseniz yahu! Size ve arkadaşlarınıza düşman olanlar var, onlar evlerin pencerelerinde ev ışıklarını bir yakıp bir söndürüyorlar; nedense... Sanki protesto olacak! Burası anlaşılır gibi değil! Dur, dur, en iyisi devam etmeyelim... Siz iyisi mi uzak durun Mersedeslerden! Bir de kaza yeri buralarda bir yerde olacak sanki, şuradaki göz göz kahve telvesi söylüyor, ben diyeyim İzmir yolu, siz deyin Balıkesir Susurluk tarafı, oranın yolları gibi içime doğuyor ama..."

Cafer birden ecel teri döktü, bunları duyunca... İclal Hanım, "Boşverin siz bunları, hepsi latife" dedi, "Falsız kalma, fala da inanma! Biz uydururuz hepsiciğini, dikkate almak size kalmıştır beycağızım,

neyse falımda çıksın halcağızım.. Biz günümüze bakalım, günün tadını çıkaralım! Hayat kısa ve o nedenle çok zalimdir, cicim!" Kocası, biraz okumuş yazmış adamdı, severdi iyi laf etmeyi ve böyle zamanlar için Latince bir söz ederdi, onu tekrar etmek istedi birden ama hatırlayamadı, yalan yanlış söyledi yine de, "Karpediyem derler ya!" dedi...

Kahve sohbeti bu tatsız haberle sonlandığı sıra işinden başını kaldıran Foto Necati bir dışarılık iş için dükkândan ayrılır ayrılmaz sarsak çırakları kaldırıma hasır tabureyi atıp geleni gideni seyre koyuldu. Eskiden olsa İclal Hanım, dünyada izin vermezdi, çırağa çıkışıp dükkâna sokardı. Ama bu kez hatırlı misafiri vardı ve onun yanında buna kalkışmadı. Tersine, sohbeti koyulaştırıp, lafı evire çevire duyduğu dedikodulara taşıdı. Bu yolla, bir erkeğin ilgi kuyusuna taş atmayı kadınca sezişlerle bilirdi. Yakalandığını gören erkek, hünerini göstermek için sabırsızlanır, kestirmeden giderek hedefe ulaşırdı. İclal Hanım uzun süreli ve tahammül gerektiren bir aşk hayatı yaşayamayacağını, Süslü gibi arkasında kadınların birbirlerinden duydukça dolaşmaya başladığı bir yakışıklı erkeğin sittinsene sabırlı bir âşığı kalamayacağını da biliyordu. Genç âşığın telaşesi bir iki günlüktü, bugün ateşini yakar, yarın çorbayı kaynatır, ertesi gün kâseyi doldurur, bir iki gün daha tadına bakar, sonra bulaşığını yıkar kaldırırdı; onun niyeti buydu. Lakırdısını uzatmadan mevzuya getirdi, "Cafer Beyciğim, burada kalmasın ahbaplığımız, Necati'ye de söylemiştim ama çekingen çocuktur, demek teklif edemedi, bir akşam bize buyrunuz, rakımız da olur size, şarabımız da..." dedi, "Hatta, dilerseniz başka geceler de gelirsiniz, yabancı mısınız canım... Necati bir on dakika sonra geldiği vakit, hafta sonu akşamı Cafer'in evlerini şereflendireceği haberini annesinden aldı.

Cahide, defalarca Cafer'i arayıp not bıraktığı halde ondan yanıt alamıyordu. Ablasına, "Ona her şeyimi, genç kızlığımı teslim ettim, abla" diye sarılarak ağlıyor, içini döküyor, "Bana yapılır mı bu" diye hıçkırıyordu. Ablası bir yandan onu teselli ederken, içinden *'Genç kızlığını kaçıncı herife teslim edişin bu, hortlak gibi mübarek, dokuz canlı kedi misin be kadın!'* diyor, dışından ise, "Üzülme kızım, gelecektir, meşguldür her-

halde, aman eniştene belli etmeyelim de durumu... Ortalık karışık, cinayetler, patlamalar çatlamalar, anarşik oldu her şey görmüyor musun, Cafer de meşguldür" diyordu. Hatta, bu ağlayıp sızlamalar sakızlaşıp uzadıkça, bazen, "Aman, değmez be kızım, iki günlük dünya, erkek mi yok, sen de bu güzellik varken bulursun başkasını" diyor, sonra yine ekliyordu, "Aman enişten duymasın da..."

Eniştesi olan Emniyet Müdürü'ne bütün hikâyeyi yine kendisi yetiştirdi. Müdür Bey, göstermelik bir öfke çıkarıp ortalığı kırdı döktü, "Ben gösteririm o Cafer denilen yılana, sen evime gir, benim güzel kızımı baştan çıkart, sonra da... sonra da..." diye tepindi, "Bu hain benim namuslu karıma da göz koyardı" diye bağırdı. Ancak içinden diyordu ki, *'Bu Cahide orospusunun tokalaşmadığı herif kalmadı zaten, bununla el sıkışsa ne olacak, Cafer'e şimdi kurusıkı öfkelendiğim iyi oldu; ama daha ileri gidemem, aramızda gizli sırlar, ortaklıklar var, Akbisar düşerken Cafer'e sırt çevrilmez, onun da bir sırası var, ihanetinden çekinirim vallahi. Onda da ihanet etmeye hazır bir gizli ruh var zaten, bilirim ben böylesini... Başa bela almadan şu işi temizlemeli!'* Sonra yine patırtı çıkartıyor, sehpalara vuruyor, yalancıktan bardaktaki çayı masaya fırlatıp döküyordu. "Bu benim karıya da göz koyar vallahi azizim!"

Emniyet Müdürü'nün karısı ise içinin bir yerinde kendisine de göz konulmasına açık kapı bırakarak kocasının öfkesindeki bu kısmı tebessümle dinliyordu. Lakin, kaymakamın hanımı Tenviye Hanım dedikodusu kulağına çalındığından hem ona duyduğu kıskançlığı hem Cahide'yi elde edişini hazmedemeyip, öteki dedikoduları da kocasına söylesin mi söylemesin mi kestiremedi. En iyisi bir iki gün sonraya bırakmak olmalıydı, kocasını sakinleştirmek üzere kolonya alıp yanına gitti, sedire oturup başını, şakaklarını ovmaya başladı. Sonra ikisi de bundan hoşlanıp, şakak ovma oyununu yatak odasına taşıdılar. Cahide kendi odasında öfkeyi, kurusıkı bağırtıyı, sonra da ansızın odalarına çekilip sesi soluğu bütün bütün kesmelerini dinliyor, dışındaki bu dünyaya bir anlam vermeye çalışıyordu. Cafer onu bırakmış, terk etmişti işte, herkes gibiydi o da... Bu gerçek, onun dünyasının şimdi tam ortasındaydı. Her şey ancak onun çevresinde olabilirdi.

Gerçekte, Cafer'in kadınlarla beraber olup sonra onları terk etmek konusunda bir kıvraklığı, bu yönde gelişmiş bir zekâsı, natıkası

bol olan bir dili, her zaman da geçerli bir nedeni vardı. Bu kez, Cahide'ye yönelik olarak, "Her şey aniden ve çok hızlı oldu Cahide, bana biraz soluk vermelisin, aşkımızı ağır ağır sindirmeliyim, ben her çiçekten bal alan bir arı mıyım ki senin üzerine konduktan sonra kalkıp gideyim, eğer yanında olmamı istiyorsan bana zaman tanımalısın..." gibi şeyler söylemeye hazırdı, söyledi de... Bu ince sözlerin tarifesinden düşük olan bir kabasını Bekçi Süleyman'ın karısına hazırlamıştı, ondan bıktığı bir gün pat diye yüzüne söyleyecekti, onun da sırası gelir diye yedeğinde tutuyordu.

Okul çıkışında İlhan'ı bekleyen İbo, İlkyaz'la beraber ikisini de kucaklar gibi iki yanına aldı, kaldırım boyu yürümeye başladılar. Kendi evlerinin daha güvenli olduğu ısrarıyla bir süreliğine davet ediyordu Nermin teyzesiyle İlhan'ı... Fakat ne söylese İlhan'ı ikna edemez görünüyordu. Evet, İlhan korkmuştu, bunu saklamasına gerek yoktu; ama o günlerde sosyalist hareketin kadın lideri Behice Hanım'dan duyduğu bir deyişi tekrarlıyordu: "Korkunun ecele faydası yok! Size gelsek bile beni istiyorlarsa yakalayamazlar mı? Okumuyor musun gazeteleri, sokaklarda öğrenciler, öğretim üyeleri kurşunlanıyor, baltayla, satırla saldırıyorlar, bombayla öldürüyorlar, bu kez isterlerse beni nerede bulacaklarını da biliyorlar, o nedenle bunun çare olduğunu düşünmüyorum. Ancak annem bir iki günlüğüne size gelsin dilerse, biraz rahatlar, olan biteni unutmasına iyi gelir" dedi. İlkyaz'ı annesi evde yokken eve daha rahat getirip götüreceği de aklından geçiyordu, yan gözle sevgilisine bir baktı. İlkyaz düşünceli, düşünceli olmaktan çok biraz kederliydi. İlhan'ın başına gelebilecek bir şeyden daha ziyade, onu elinden bu nedenlerle yitireceği, artık daha az göreceği, böylece bir gün belki tamamen her şeyin biteceğini seziyor, en çok bunlara üzülüyordu. Suskunluğu böyle sürerken, İlkyaz'ın oturduğu apartman önün geldiler, vedalaşıp ayrıldı: "Firdevs ablaya selam söyle İbrahim abi" dedi İlkyaz, "Onu da göresim geldi ama..." Demek istiyordu ki *'Nermin teyzeyle İlhan'ı size alırsanız, arada beni de çağırın, ben de bu aileden sayılırım ya!...*

İbo'nun çocukça tutturakları, birden konudan konuya geçişleri vardır; bunu İlhan iyi biliyordu. İlkyaz'dan ayrılır ayrılmaz, lafı de-

ğiştirdi İbo, "Biliyor musun doktor Cemal amcaya gittim önceki gün" dedi, "Sırtımdan kürek kemikleri yönünde inceden bir ağrı vardı, bir de içimde bir kaşıntı tutmuştu, sorma! Onu göstermek istedim.

İlhan birden ilgiyle, "Eee, ne dedi Cemal Bey, ciddi bir şey bulmadı ya" diye sordu, "Ben sende karaciğer felaketi bekliyorum! Bak, balon gibi sönüverir bu karaciğer... Karciğer makamı gibi hızla başlar, fiyaskoyla biter, ona göre.. Eee peki ne dedi doktor?"

İbo, "Vallahi inanmayacaksın ama" diye karşılık verdi, "içimde, karaciğer, dalak ve mide çeperlerinde kıllar çıkmış, onlar kaşındırıyormuş, özellikle karaciğerin üzerinde sakal tıraşı gelen kıllar gibi uzamışlar, ben yürüdükçe, hareket ettikçe bu kılların oynadığı, beni kaşındırdığını söyledi." İlhan, İbo'nun içtiği zamanlarda, hatta esrar kullandığında böyle hayali şeyler söylediğini bilirdi. Bir zamandır ortalıkta görünmeyen dostu İmam'dan bu tür Acem abartılarını öğrendiğini, kişiliğinin de buna yatkın olduğunu da bildiğinden bu türden romanlara yakışır uydurmalarını hoşgörürdü. Örneğin, bir keresinde İbo, yatağa uzandığında ellerinin tersine döndüğünü söyleyerek, eğer bundan evvelki bir hayatı varsa belki çolak bir adam olarak yaşamış olabileceğini uzun uzun anlatmıştı.

İlhan, iç organlarda çıkan kıl hikâyesiyle gülesi tutmuş, gülüyor, arada kahkaha salıyordu. İbo, "Dalga geçme!" dedi, "Durum ciddi, böyle giderse, sık sık ameliyat olur gibi hastaneye yatıp iç organı tıraşı olmam gerekecek... İlhan kaç günün gerginliğiyle, bu esrarkeş arkadaşının hayallerine gülüyor, "İyi geldi bu yahu, iyi geldi!" diye neredeyse tepinmesi gelmişçesine yerinde zıplıyordu. İbo, "Zaten sana anlatanda kabahat" diye tersledi, "Cemal amca dedi ki, böyle giderse, kıllar tüm organlara yayılabilirmiş, kaşıntı içerden devam edermiş." İlhan, onun gücenikliğini fark edince, sustu, susmaya çalıştı ve sırtını okşayarak, "Haydi gidelim, Eşref amcayı bir ziyaret edelim" dedi, "Ona nasıl teşekkür etsem azdır, bir kez daha teşekkür etmeye gidelim." Yollarına devam ettiler. Bir ara, gaip olan İmam'ı İbo'ya soracağı tuttu İlhan'ın ama az önceki kıllanmış iç organları sözlerinden sonra yine terslemesin diye sormadı; bunun yerine, "Haydi yürü, kıllı işkembe!" demeden duramadı.

İbo bu son sataşmasını duymamış gibi, "Bana bak, madem evinde kalmaya devam edeceksin" dedi, "sana bendeki makinalardan birini vereyim. Yastık altında dursun! Belçika malı altıpatlar var ki, kız gibi! Allah'ıma, imanıma asıldın mı tetiğe duvara mıhlar adamı..."

İlhan, hayır anlamında başını salladı.

Süslü Cafer, İclal Hanım'ın eve davetini ve önlerindeki hafta sonu gecesini nasıl geçireceğini hayal ederek birkaç günü iple çekti. Bir yandan da İclal'in tertibini bekliyor, oğlunu evden nasıl uzaklaştıracağını merak ediyordu. Lokantacılık oynayacak halleri yoktu ya, oraya yemek tarifi vermeye de çağırmıyordu, bu işin arkası belliydi.

'Elbette bir yolunu bulur, o! Pişkin karı doğrusu, allem etti kallem etti beni avlayıp, tavladı ya! Helal sana... Onun sıcağına kar mı dayanır, bir punduna getirip Necati'yi evden sepetler... Biraz yaşı geçkince kalıyor ama olsun döküntüsüne yetişmiş sayılırım, biraz da dombalisa bir karı ama ona da eyvallah, yatağa attın mı gözün görmez vücuttaki kusurları... Karı kısmında kusur ayaktayken fark edilir! Hele iki de rakı çektim mi, aslanlar gibi...

Cafer bu tarzda arkası arkasına düşünceleri belleğinden geçiriyor, sıraya diziyordu. Sonra, *'Valla, iyi yere tezgâh açtık, Doğu vilayetinden buraya gelirken söylemişlerdi, Batı vilayetlerinin karısı kızı müsaittir, diye... Baksana buraya gelenin bile ahlakı sulu sepken gevşiyor. Al, mesela Cahide'nin ablasını, kız kardeşiyle düşüp kalktıktan beri bana da yan gözle yiyecek gibi bakıyor karı... El etsem kucağa zıplayacak! Kocası zaten karısını horozdan kaçıran erkekten değil, istesem ona da baltayı asarım ya, artık o kadarını da yapmayalım...* diye diye kendini ahlaklı sınıfına sokuyordu.

Cafer'in beklediği gerçekleşecekti; ancak beklenen haberi duyarken önce davet iptal oldu sandı, durum açıklanınca sonradan rahatladı. Necati, annesinin davetine bir gün kala, kaldırımda Süslü'ye el etmiş, dükkân kapısında ayaküstü konuşmuşlardı; Cafer'in motoru park ayağı üzerinde yana yatık, pata patasını sürdürüyordu caddede...

"Cumartesi günü akşam yemeğinde ben bulunamayacağımdan, Cafer abi" dedi Necati, işte o sıra Süslü, İclal'in bu işten çark ettiğini düşündü ama lakırdının arkası şöyle geldi, "annem haber gönderdi, Cafer Bey çekinmesin gelsin, o kadar yemek yaptım, sokak köpeğine kedisine mi yedireceğiz, beklerim Süslü Bey'i gelsin, yabancı mı,

dedi" diye neresinden başlayacağını ve tamamlayacağını beceremediği bir açıklamaya başvurdu.

Necati akşamüzeri başlayıp gece geç saatlere kadar sürecek olan bir düğünde fotoğraf işi almıştı. Annesinin eski bir ahbabı hanımın kızıydı evlenen, kasabaya bir saat mesafedeki il merkezindeki lüks düğün salonundaydı eğlentisi... "Vilayette o kadar fotoğrafçı varken beni tercih etmelerinde elbet annemin rolü olmuştur ama" diyordu Necati, "Sanatıma güvenmeseler, bilmeseler neler yaptığımı, hiç hatır satırla olacak iş mi bu! Bak, senin vitrindeki fotoğrafın bile buna bir kanıttır." Cafer, öyle öyle anlamında gülerek başını salladı, sonra Necati'ye gönülden kolaylıklar, iyi çalışmalar, hayırlı işler diledi; zevkten uçacaktı neredeyse... Necati de karşılık verdi, "İyi mesailer Süslü abi" dedi, "Sende bu motor oldukça elinden kurtulan olmaz, uçanı kaçanı kovalarsın sen... Haydi iyisin abi, iyisin!" Cafer, "Aferin sana, adamı gözünden tanıyorsun vallahi" diye sitayişle konuştu.

Cafer'in keyfine payan yoktu, artık... Mesai bitimine kadar bir çalımla afra tafra satarak Akhisar caddelerinde dolaştı, arada görevini hatırlayıp bir iki ceza kesti, Saraçlar Caddesi'nde büyük kentlerin toptancı kamyonlarına zeytin yükleyen depoların önündeki sıkışıklığı düdük öttürüp açtı, arada bazı esnaflarla ayaküstü sohbet etti. Günü geçirmeye bakıyordu. Saraçlar Caddesi'nde bulunan sıra sıra zeytinci dükkânlarından birisi de Eşrefzâdeler'indir; İbo orada zaman geçirmez pek, işi olmadıkça uğramaz, emektar bir adamları vardır dükkânda hep o durur... Fakat bu kez İbo oradaydı, sağlı sollu esnaf komşularının Süslü'ye iltifat edip kaldırımda sohbete koyulmalarına mı heves duymuştu yoksa eskide kalmaya başlamış İlhan'la birlikte Renault arabada karşılaştığı tatsızlığı iyiden iyiye belleğinden silmek üzere bir iki lakırdı mı etmek istemişti, burası tam anlaşılamaz ama dükkânından dışarı çıktı, bir baş selamı verip el salladı. Ne talihsiz bir el sallamaydı o, bir bilseydi, yapar mıydı hiç! Cafer, çevresindeki hay huy içinde, dükkân ağızlarından içeri girip çıkan hamalların seleleri, el arabaları, kimi satıcıların ayak altında dolaştığı kaldırımda arıyormuş gibi İbo'yu gördü; arayan bulur, denildiği gibi... Hemen o yana seğirtti, "Selamünaleykûm İbrahim beyefendi, nasılsınız, işleriniz nasıl gidiyor, keyifler nasıldır efendim" diye sıradan laflarla ya-

naştı. İbo'nun içinde bir yerlerde yapışkanlık duyguları dolaşmadı değil; ne ki Cafer'e karşı genel olarak gösterilen ilgi karşısında geri kalmamak diye tanımlanabilecek bir hoşgörünün kaygan zemini üzerinde durmaya çalışarak, şimdi, karşısında beliren bu yapış yapış, fino köpeği gibi ısrarcı, yaygara çıkartmaya hevesli, sirkeleşmiş bir ruhu kabullenir durumdaydı. Kuşku ve kaygı duygularını belleğinin gerisine itmek üzere Cafer'e güya, *'Dur bakalım, ne olacak!'* tarzı hoşgörü kapısını açıyordu. Zaten kuşku ve kaygı, yaz sofralarında kavun karpuza, domates bibere biteviye konup duran atsineği gibidir; kovarsınız yine gelir... Onun gelip konduğu, ön ayaklarıyla yüzünü siler gibi ikide bir kıpırdandığı yer insan belleğidir, insanın zihin odacıklarıdır. İbo az evvelki kaygısını işte öyle kovaladı ve Cafer'e bir kahve ikramında bulundu. Bazen Hacı Eşref Bey'in, Paşası'yla yaptığı sohbetten hatırlanacağı gibi, insanın basiretinin bağlandığı, olacakları durduramadığı, önüne geçilemeyecek başka şeylere yol açan kapının eşiğini bilmeksizin atladığı zamanlar vardır ki bunları özetleyen yeni bir kavramı şimdiki yeni kuşak anlatıcıları, yazarlar, son zamanlarda da romancılar pek severek *'Kırılma Noktası'* diye adlandırırlar. İşte, bütün bu hikâyenin kırılma noktası Cafer'in kahve içmek üzere daveti seve seve, severek ne demek adeta iştahla kendisini, baştan aşağıya salamura ve zeytin pirenesi kokan dükkândan içeri atmasıyla başladı.

O saatlerde Nevzat, diğer devrimci gençlerle, artık sendikanın yerinde küller estiğinden gidecek yer bulamamış olmamak için şimdilik mesken edindikleri *Cumhuriyetçi Halk Parti*'nin lokal binasında buluşmuştu. Toplantıya İlhan hariç hemen hepsi katıldı; Ergun, son anda, kolundan çekildiği için isteksiz kalıp zorla binaya girmiş, bir köşeye ilişmişti. Orada rahattılar ancak üzerlerinde bir göz vardı: Parti'nin İlçe Başkanı oturduğu makam koltuğu köşesinde nargilesini fokurdatıp bir yandan kehribar tespihe asılıp onlara bakıyordu. Oturduğu yerde kaşı gözü oynuyor, alkol fazlalığından hazımsızlık çekenler gibi ağzını damağında şaplatıyor, diliyle dudak yalıyordu. Önündeki kahve fincanın biri gidiyor, ötekisi geliyordu. Eşcinselliği sonradan duyulan CHP'nin Akhisar ileri gelenlerinden, Kâhyalı

Köyü'nde devâsa zeytinlikleri olan Nurettin Bey diken üstündeydi. Arada bir gelip giden ve sırf bu nedenle Ortanın Solu'ndaki Sosyal Demokrat Karaoğlancı Parti'ye bu komünistlerin zarar vereceğini, onların varlığından rahatsızlık duyduğunu ama onlar da gelmezse Parti'nin neredeyse boş kalacağını söyleyerek, bununla beraber dikkatli olunmasını istiyordu. Aslına bakılırsa, Akhisar'ın Kâtipli Köyü'nde bir zeytin baronu olan Nurettin Bey, arkasından konuşulduğunca bilindiği gibi delikanlıların gelip gitmesinden çok rahatsız değildi. Geçtiğimiz aylarda, pek çok delikanlıyı 976 model, zeytunî renkte, iki kapılı Anadol marka arabasına attığı gibi köy yollarını tutmuş, delikanlı biçârelere direksiyon dersi göstereceğim diye akıllarını çelmişti. Demek, zeytinci ve partici Nurettin'in böyle eğilimleri vardı, genç delikanlılarla yakın temastan memnundu. Bütün bunları yapması için biraz içmiş olması yeterliydi, bu arada açıkça söylemek gerekir ki Nurettin Bey'in içkisiz gezdiği bir an, zaten hemen hemen hiç yoktu. Anadol arabası, anî fren yaptığında züccaciyeci dükkânına girmiş bir filin kıpırdayıp orada çıkaracağı ses gibi şıngırdıyor, her tarafından zangır zangır cam şişelerin kafa kafaya çarpışma sesi geliyordu. Aracın arka bagajı boşalmış ya da dolu bira şişeleriyle yüklü olduğu gibi, içerde koltuk aralarına kadar şişe bolluğuna rast gelmek her zaman olanaklıydı.

CHP'nin Akhisar parti lokalinde çay ocağını işleten Kahramanmaraşlı Adem, devrimci çocuklara demlik demlik çay taşıyıp buna bir yandan sevinirken, öte yandan konuşmalarına dikkat kesiliyordu. Nevzat, "Faşist saldırıya karşı direnen bir yoldaşınız olarak açık seçik söylemeliyim ki şu anda Akhisar'daki devrimci cephe başsız kalmış, lidersiz bulunmaktadır" dedi, "Hoş, aslına bakılırsa, eskiden de lider kadrosu yoktu. Son tahlilde Leninist parti geleneğine uygun davranmak gerekir. Fakat bugüne kadar olan devrimci pratikten çıkardığımız nihai sonuç göstermektedir ki sosyal revizyonist, Moskova kuyrukçusu, sosyal faşistlerden bu kadarı beklenirdi. İlk darbede ki bu darbe Akhisar'ın devrimcilerine karşı yapılmış, ben buna hedef olmuşumdur, evet daha ilk darbede kaçacak yer arandılar.

"Unutmayın, devrim silahların gölgesinde olur yoldaşlar... Korkaklara aramızda yer yok... Şairin dediği gibi, gelmesin arkamızdan

evinde ağlayanların gözyaşlarını bir inci boncuk gibi boynunda taşıyanlar... Ve unutmayın ki faşizm, karşısında korkakları gördükçe gelişir. Akhisar bugün başsız kalmıştır, faşistlerin eline düşmüştür. Akhisar düşerken biz susamayız yoldaşlar. Gün kavga günüdür, gün faşizme geçitleri kapatma günüdür."

Çocuklardan bir ikisi, "Faşizme geçit yok, faşizme ge..çi..t..." dedi, Kahramanmaraşlı Adem, kalın, birbiriyle bitişik ve kara kaşlarını kaldırıp sert bakışlarla oraya doğru geldi, "Başkanım Nurettin bunları hepten yasak etti kardaşlar" dedi, "Lütfen benim ekmeğime mani olmayın. Rızk meselesi bu! İçin çaylarınızı, efendi efendi oturun abiler... Tavla mavla istemez misin, ellibir ya da okey takımı...

Nevzat ve arkadaşları, artık yerinde enkaz bulunan sendikaya gidemeyecekleri gibi, İşçiler Partisi'ne de adım atmamaya yemin içmişlerdi; sosyal demokrat bir partide bulunmak daha evla idi... Nevzat, "Bizim için zaten parti denilen şey bir burjuva icadıdır, biz onları Truva Atı gibi kullanırız, amacımız işçi-köylü iktidarına yürümektir, arkadaşlar..." Bunu söylerken eliyle çenesini sıvazlıyordu. O kadar tıraş olduğu halde, üst üste perdâh çekip sarımsaklı sular sürmesine rağmen, *'Hay anasını satayım, çıkmıyor meretler, bir çıksa çenede bari'* diye düşündü; eğer uzasaydı gençlik sakalları Lenin gibi bir çene sakalı bırakacağına CHP lokalinde çocuklara sol yumrukları sıkılı devrim andı içirdiği sırada kendine de söz verdi. Nevzat ve arkadaşları, en kısa sürede eyleme geçmek kararında samimiyetle hemfikir oldular ama bu eylemin ne olacağı konusunda bir fikirleri yoktu. Eylemi belirlemek üzere iki gün sonra buluşmaya karar vererek oradan ayrıldılar. Yapmayı istedikleri eylem, Akhisar'ın faşistlerin eline düşmesini önleyecek kadar ciddi, kasabanın bir kurtarılmış bölge olarak devrimcilerin eline geçmesi kadar umut içermesi gerekiyordu.

Nevzat ve arkadaşları arasına bir casus sokmuş bulunan Süslü Cafer gelen haberlerden sonra rahatladı. Bir patırtı kopacak, ardından onun aslan gibi kurtları sokağa dökülecekti; ortalık kızışacak, ona daha çok iş düşecek, arada o nemalanacaktı. Böyle insanları yöneten ezik bir ruh ve o ruhun ele geçirdiği bedendir. Cafer, kim bilir ne zaman yaralanmış yahut üst üste çentik atılır gibi yara bere içinde

kalmış ruhunun bu zavallı yanıyla gücü yakalayabildiği yerde rahat ediyordu. Hemen tasarılarına kalkıştı, kendisine haber getiren devrimci casus çocuğa üç beş kuruş sıkıştırdı, "Daha dikkatli olursan arkası gelir!" dedi, delikanlı o kadar silik, o denli ortada görünmeyen, yaşadığı bile fark edilemeyecek kertede bir zavallılık içindeydi ki oraya gelip gittiği bile anlaşılamadığından bu hikâyede adına dahi rastgelinemezdi. Öte yandan bu silik karaktere pek güvenemeyen Cafer, bir çift dikiş atıp kumaşını sağlama almak istedi ve devrimciler arasından sızdırdığı haberleri bir de Bekçi Süleyman'a sordurdu.

İbo'nun işyerinde kahve ikramıyla kurulan ahbaplığın ardından, en kısa sürede bir meyhane keyfi yapıp biraz içerek efkâr dağıtmak sözünü veren Cafer, bu nedenle oradan ayrıldıktan sonra, son iki günün haberlerini toparlamak üzere Süleyman'la buluştu. Bir kahvehaneye gidip oturdular, Cafer'in pastaneden aldığı kumruları geveleyerek çay içip konuşuyorlardı, bekçi olan biteni anlattı bir çırpıda... Bekçi bir simit ve gevrekten başkası olmayan kumru sandvicini kemirmekteydi ama yarıdan fazlası dökülmüş dişleri yüzünden bunda zorlanıyor, bir yandan sinüs alerjisi tuttuğu için aksıra tıksıra nefes alması gerektiğinden konuştukları kesiliyor, yarısı da zor anlaşılıyordu. Tıksırarak kumrusunu yerken genzine kaçan bir kırıntı nasıl olduysa burnundan çıkınca, Cafer iğrenerek ona baktı, *'Bu herifin artığı diyeceğim evdeki karısına ama karı buna on basar yahu, karısı bunu suya götürüp susuz getirir vallahi, karı temiz, çam sakızı kokuyor, bu herife nasıl katlanmış vakti zamanında, ilginç'* gibi düşünceler aklından geçti, dinliyordu bir yandan... Süleyman'ın aktardıklarından anlaşıldığı kadarıyla olan biten şuydu:

Nevzat'ın CHP binasında yaptığı toplantıya asıl ağır top olan Hüseyin Durcan ve her konuda gevezelik eden İlhan katılmamıştı; bu bir, dedi, Bekçi Süleyman... Ona bakılırsa, Akhisar'daki devrimciler arasında bir ikilik, bir bölünme başlamış olmalıydı. Sonra, bir ikincisini söyledi ki bu daha da önemliydi, "Devrimciler ne yapacaklarını dahi bilmiyorlar, kıçından suya dalan ördek gibi şaşkın vaziyetteler, onları ezip posalarını çıkartmanın tam zamanıdır amirim... Akhisar düşerken oturup da seyredecek miyiz?" dedi, hep tekrarlana geldiği gibi... Süslü Cafer'den, "Kes, ukalalık istemez, bu işlere biz

karar veririz, derin devlet olarak Akhisar'ın düşüp düşmeyeceği bize kalmış olmalıdır" diye sert bir karşılık aldı... Bekçi, "Elbette, siz en doğrusunu bilirsiniz amirim" diye pıstı.

CHP binasında düzenlenmiş toplantıya ilişkin bilgileri nasıl elde ettiğine ilişkin bir soru sorulmaması, aslına bakılırsa, Süleyman'ı en çok üzen ayrıntı olmuştu. Zira bekçinin komünistlerin nefes alışlarını bile izlemek için yaptığı çalışmaların en can alıcı noktası bu olmuştu. Dayanamadı ve açıklamak ihtiyacıyla anlattı: "CHP çay ocağını işleten Kahramanmaraşlı Adem var ya Adem" dedi, "Bize komşu oturur, işte onu komünistlerin arasına salmış bulunuyordum amirim ama sormadınız ki" diye sözünü bitirdi. Oysa Cafer Kahramanmaraşlı'dan evvel devrimciler arasında bir gölge gibi dolaşan adsız casusunu zaten oyun alanına sürmüş bulunuyordu. *'Bu zevzek bekçi de işleri hep kendi yaptı sanıyor ama bırak yahu öyle sansın...'* Süslü Cafer gelen haberlerden mutlu olmamış görünüyordu, o istiyordu ki bu karmanyola işlere İlhan karışmış olsun, onu İbo koruyamasın, alsın ayağının altına öyle olmaz böyle olur diye dünyayı zindan etsin çocuğa, hatta sevgilisi İlkyaz'ı çeksin nezarete, yapacağını yapsın, komüniste reva bize hava mı sürtük desin, hatta desin ki bize de mi lolo... Birden sordu, sorduğuna da şaşırdı: "İlhan'ın orospusu İlkyaz'ı takip ettin mi, birbirlerini gizlide kuytuda yiyişiyorlar mı, baktın mı?" diye sordu. Bekçi Süleyman, şaşırdı bu soruyla, "Daha önceden talimatınız olmadı ki amirim" dedi, "Söyleseydiniz icabına bakar, lüzum edeni yapardık!" Cafer, "Her şeye tek tek emir mi vereceğiz, durumdan kendine vazife çıkarmasını öğrenmedin mi" diye azarladı. Amirinin paparasıyla toparlanan Süleyman ise "Ama emrederseniz, ablası İlknur Hoca'yı takibe alırız, bana göre o daha yollu karıdır..." dedi. Cafer birden celallenmeyi kesti, tencerede kaynayan sütün altı kısılınca köpüğündeki yatışmaya benzer bir fos haliyle susup, arada İlknur Hanım'ın adı da geçince "İyi iyi, daha sonra bakarız bunun çaresine" diyebildi.

Bekçi aslında başka bir konuya gelecekti, sırasını bekliyordu ama amiri durmuyor, başka başka konularda laf gezdiriyordu. O fiyaskoya uğramış gibi ansızın, İlkyaz'ı sorup sonra susunca, bunu fırsat bildi, devam etti. "Amirim, bildiğiniz gibi değil, bu komünist takımından daha önemli olan şey size aittir" dedi, bu kadarı da Cafer'e yetti,

Süslü Polis derhal yelkenleri suya indirdi. Bir insanı durdurmanın en kestirme yolu, onun hakkında işkilleneceği bir şeyi ona hissettirmek, ihsas etmektir; varsın ondan sonrasını o kurup evham cinlerini başına toplasın, türlü türlü senaryolar üretsin. İnsanın hep bilinmeyen bir şeye karşı duyduğu evvel eski olan bir tepkidir bu; Cafer de birden, ansızın buna yakalandı. "Hakkımda ne konuşuluyor, neler oluyor, bunları anlatacağın yerde Allah'ın cezası iki tane salak komünisti anlatıyorsun bana, konuş be adam" diye bekçiyi sıkıladı.

Süleyman, "Efendim, çapkınlık konusunda çok ileri gittiniz. Birçok karının kocasını yüreğinden dağlamış bulunuyorsunuz. Bu kadarı da olmaz ki, Allah için.. diye karşılık verdi. "Karılarını kaptıran erkeklerin şikâyetini aktarsam dağ olur... Amirim, bu işin hesaplaşması da olur sonra. Bir gün birisi çıkar, çeker parabellumu alnın ortasına nişan eder... Bana kalırsa, burada istop edelim, bu kadarı yeter olsun amirim...

Cafer, sırtından aniden boşalan bir terle fanilası, sonra külotuna kadar sırılsıklam olduğunu o anda ter soğukluğunu ürpererek duydu. Bekçi Süleyman, demek karısını günlerdir kendi yatağında ağırladığının haberini almış, üstü örtülü bu mesajı veriyordu. Belki de az sonra beylik Kırıkkale MKE tabancasını çekip "Tohumuna para mı saydım, al ülen, al bir daha, olmadı mı biraz daha sıkayım bari" diye tetiğe asılacaktı; kendi tabancasını bir yokladı, hafifçe dokundu, belli etmeden deri muhafazanın çıtçıtını açıp silahın horozunu kaldırdı.

"Yok, yok, o kadar da ileri gitmiş olabileceğimiz ne olabilir ki" diye sorarak ortalığı yumuşatmaya çalıştı, "sandığın gibi değil, Süleyman kardeş, bir iki ufak teferek şey, ciddiye alınır değil anlayacağın... Sen canım ciğerimsin zaten, senden saklar mıyım hiç!"

Bekçi, "Vallahi ben onu bunu bilmem, dedikodular aldı başını gidiyor, arşıalâya erişiyor, benden duy başkasından duyma!" diye bulanık bir yanıt verince, Cafer'in iyiden iyiye tilkileri kurnazlığa kalkıştı, *'Yoksa, kendi karısı değil de başkasından mı söz ediyor bu avanak'* dedi içinden, sorup anlamaya hazırlanmıştı. Bekçi, Emniyet Müdürü'nün baldızından sonra kaymakamın karısını sıraya koymuş olmasından söz edince, anladı ki henüz kendi karısıyla ilgili bir sorgulaması şu an için yoktu, bunu fark edip derin bir soluk aldı. "Ey, anlat bakalım,

kim ne duymuş" diye kendi kabahatlerini başkasından duymak isteyen bir külhanbeyi tavrını birden takınarak sordu. Bekçi bu emir karşısında Müçtebâ Bey'in kulağına giden haberlerden, Cahide'yle yaşanan türlü rezilliklerin Emniyet Müdürü'nün ona ve hatta Cafer amiri yüzünden kendisine duyulan emniyeti zail ettiğine dair olur olmaz bir sürü zırvada bulundu. Cafer, tekrar cesaretini toplamış olduğundan, "Kes, zırva tevil kaldırmaz evladım..." dedi, "fuzuli lakırdı icadına uğraşma, anladık ne dediğini..." Sonra bir süredir aklından geçen bir planı aktardı Bekçi Süleyman'a... Gidip milliyetçi olan ve Akhisar düşerken sessiz kalamayacak bulunan çocuklardan en azılısını derhal görmesini istedi, ona bir patlayıcı elde etmesi için para sözü verdi. Bu patlayıcının tahrip gücünün az olmasını, hatta ses bombası olsa daha iyi olacağını söyledi ve hedefi de gösterdi: Kaymakam Müçtebâ Bey'in evi... Saatini de verdi, "Yarın akşam, tam yemek saatine denk gelsin, cumartesi günü yani... Ben keyif alemindeyken, patlatıver bombayı..." Cafer şunu açıkçası hesap ediyordu: Kaymakamın evine yapılacak bir saldırı, onu, karısı üzerine yoğunlaşan dedikodulardan bir süre için uzaklaşmasını sağlayacaktır, Çerkes Kaymakam pabucu pahalı bulursa bir süre can derdine düşüp gözü başka şey görmez, "O arada Allah kerim, bakarsın Akhisar da komünistlerin eline düşmez, bize kalır, biz de o zaman kaymakamın defterini düreriz" dedi bekçiye...

Cumartesi akşamı İclal Hanım bütün koketrisi üzerinde olarak Cafer'i karşıladı, daha kapıdan içeri adım atar atmaz, boynuna sarılarak yanaklarından öptürdü. Hatta iki yanaktan sonra birer kez daha tekrarlanan bu selamlaşma sırasında Cafer dudaklarını kadının gerdanında buldu, ince bıyıklı dudakları orada biraz gezindi, İclal kıkırdıyordu.

Kurduğu sofrada yok yoktu: taze Kemalpaşa enginarından deniz börülcesi salatasına, tereli rokadan sarmısaklı patlıcan ezmeye kadar her şey masada sıralanmıştı. Yemeğe oturdukları sıra, daha birinci rakı kadehleri boşalmamıştı ki kasabanın ortalık yerinde bir patlama sesi duyuldu. İclal irkildi, yerinden sıçradı, yüreği ağzına gelmişti, "Azıttılar iyice kahrolasıcalar, bu kadar da olmaz ki" diye söylendi,

"yine bir yeri bombaladılar herhalde, önce büyükşehirlerdeydi bunlar, şimdi buralara kadar geldiler, üç kuruşluk huzurumuzun içine ettiler" dedi.

Cafer, İclal Hanım'a, "Boşverin, rahatımızı kaçırmayalım, herhalde ya düğünlerde silah atılıyor yahut askeri lojmanlarda bir havai fişek gösterisi var" dedi, sonra sırası geldiğini düşünüp Foto Necati'nin annesini kucağına teselliye davet etti. Geçkin yaşındaki İclal Hanım ise gecikmiş, doyurulmamış bulunan aşksız ve sevişmesiz geçen yıllarını o anda düşünerek bedenini son zerresine kadar bu adama teslim etmeye zaten hazırlıklıydı, hiç nazlanmadı. Kalkıp yer değiştirdi. Orada rahat edemediniz buraya buyrun, diye yer gösterilen insanlar gibi gidip Cafer'in kucağına oturdu. Doğru dürüst tanımadığı birisine bu kadar çabuk bağrını açmayı biraz yadırgadıysa da şöyle düşündü: *'Eskiden aşkın, sevişmenin, hatta çiftleşmenin adabı biraz utanmaktı, bu işler biraz uzatılarak, tadıyla yavaş ahenk yapılırdı, genç kızlığımda âşık olmak biraz mahcup olmaktı; ama devirler değişti, titizlenmeye gerek yok İclal, ver kendini verebildiğin kadar, bir daha mı geleceksin dünyaya...*

Zaten, İclal Hanım, evvel eski, kocası kendisini bir ziraat teknisyeniyle evinde bastığından beri geçirdiği dulluk yaşamında da hiç o kadar erkeklere karşı çakırpençe bir kadın olmamıştı; eskiden elinden kaçmamış nice kaymakamlar, yüzbaşılar, doktorlar, hatta bir keresinde askerlik şubesine gelmiş asteğmen bile vardı, hepsi nasıl da gelip geçmişti Akhisar'dan...

Emniyet Müdürü patlamanın ardından önce devriye telsizlerini dinlemiş, ardından nöbetçi amiri aramış, karakolları telefonla yerinden kaldırıp ne olduğunu sormuştu. Demek komünistlerden uzun zamandır beklediği o saldırı nihayet gerçekleşmişti ama acaba bombayla nereyi kundaklamışlardı? İstihbarattan komünist eylem ihbarı ve komünist militan sızması haberi de gelmemişti, hayırdır inşallah diye düşündü. *'Hiç değilse attıkları taş ürküttükleri kurbağaya değse! Bir Ermeni patırtısı çıkaracak kadar yaygara yaptıklarına yanmam molozu bize kalacak ama arkasını milliyetçi aslanlar karşılık verip getirseler bari...*

İşin şu noktası apaçıktı ki solculardan bir saldırı beklememekle beraber bunun vatansever milliyetçi sağcılar tarafından yapılmış ol-

ması olasılığı da Emniyet Müdürü'nün aklının ucundan geçmiyordu. İşlerin o kısmını Süslü Cafer'e çoktan terk etmiş, milliyetçi Akhisarlı delikanlıların sözde lideri haritacı Ercan bile bu türden bir vazifenin devir teslimine boyun eğmişti. Milliyetçiler Partisi İl Başkanlığı'ndan ve başkentten gelip arada bir görünen milliyetçi mebusların, parti yöneticilerinin ses çıkarmadığına bakınca Ercan'a halt yemek düşerdi. Emniyet Müdürü o cihetle gönül rahatlığı içindeydi. Ama bu akşam olan saldırı neyin nesiydi, nereye yapılmıştı, nasıl düzenlenmişti, bu sorulara hemen yanıt bulamamak kırk yıllık emniyetçi polisi tere batırıp çıkarıyordu. Bu soruların tilkileri kafasının içinde dönüp dururken, beklediği haber çıkageldi. Haberi getiren ise sürpriz bir isim sayılmazdı aslına bakılırsa, olan bitende parmağı olduğu dikkate alınırsa... Bekçi Süleyman, fırsat kolluyormuş gibi kaymakamlık lojmanına atılan tahrip gücü düşük bombanın patlamasından az evvel sokak değiştirip Emniyet Müdürü'nün oturduğu mahalleye gelmiş, kaldırımda oyalanmıştı. Patlamadan beş dakika kadar sonra, haberi ilk yetiştiren o olmak istediğinden bunu göze girmek vesilesi sayarak müdürünün kapı zilini çaldı. Durumu aktarır aktarmaz, "Vaziyeti çaktım, kes gerisini anlatma, şamarı basarım ha!" diye karşılık alan Süleyman, *'Bu amir takımının suyundan mıdır nedir, terslemeden durmazlar zati'* diyordu. Müdürüyse, "Bu işi Cafer, kaymakamın karısını kavanço etti, karının pezevenk kocası işi çakozlamasın, bununla uğraşsın diye yaptı desene... diye ekledi. Süleyman, amirine şaşkınlık ve hayranlıkla bakıyordu, kendi ayağıyla gelip diliyle yakalanmıştı. "Sen de bu işin içindeydin tabi, değil mi" diye sordu, yanıtını beklemeden ki zaten biliyordu, sormaya devam etti, "Patlamanın tahribat gücü neydi, hasar fazla mı, ölen kalan var mı?" dedi.

Bekçi, hayır anlamında kafa salladı, "Ufak bir paket attı çocuklar, ayağını denk al, fazla ileri gitme manasında" dedi. 'Körle yatan şaşı kalkıyor' diye düşündü Emniyet Müdürü, "Oğlum bu laflar hep Süslü'nün ağzındaki cikletten çıkıyor, ondan mı kaptın bu kemikleri?" diye konuştu. Bekçi bir şey anlamadı müdürünün söylediklerinden, bir köşeye sinip beklemeye başladı. Emniyet Müdürü orada oyalanmayı gereksiz buldu, hemen hazırlanıp olay mahalline gitmeliydi. Alelacele giyinip kapıdan çıkarken koridorda azar yemiş kâhya

köpeği gibi bekleşen Süleyman'ı bir kenara çekti, "Bundan sonra, Cafer'in yaptığı her şeyi gelip bana haber edeceksin, anlaşıldı mı?" dedi, "Bundan böyle o senin gizli amirin değildir, ben amirin oluyorum hem resmi amir benim hem de çete usulü her şeyin ve herkesin üzerindeki tek amir." Bekçiye gözlerinden korkunç bakışlar çıkartmaya çalışarak bir daha baktı, bu konuda ustaydı, polislik mesleğinde edindiği bir tecrübeden başka neydi bu sanki; gülen gözlere saniyesinde kızgın elektrik kıvılcımları yüklemeyi iyi biliyordu. Bekçi bu bakışlar arkasında iyice sinip başını omuzları arasına çektiği sıra, "Anlaşıldı mı?" diye gürledi.

Kaymakam Bey'e arkasında bekçiyle koştururken, olabilecekleri aklından bir bir geçiriyor, her birisine birer kulp takıyor, bundan sonra atacağı adımı hesap ediyordu. Olmazsa Ercan'ı tekrar ileri sürer, Cafer'i geriletir, sokağa çıkardığı milliyetçi çocukları dizginlerdi. Ertesi sabah olsun, Ercan'ı makamına bir çağırsın, bu iş tereyağından kıl çeker gibi hallolurdu. Bir ara bekçiye döndü, "Sahi, Süslü Cafer nerede bu gece, kimin koynunda felekten gün çalıyor ha!" diye sordu, "Bana bak oğlum, bu Süslü'ye fazla güvenme, senin karıya da göz kulak ol! Kendi elinle evdeki tavuğa horoz getirmiş olma... Erkek kısmı, böyle konularda dikkat sahibi kesilmedir." Böyle demesi, Süleyman'ın evinde Cafer oda kiracısı olarak durduğundan beri aklından geçirdiği bir fanteziden başka bir şey değildi, merak etmiş olsa elbette gerçeği şıp diye öğrenirdi. Ne var ki Süleyman'ın mahallesinde ufaktan ufaktan başlamış söylentileri duymuş olduğundan değil, Bekçiyi, Süslü'ye karşı ayar etmek için ve hatta böylelikle biraz da onun üzerinde üstünlüğü kurmak için harcadığı bir sözdü. Müdür, bu yollu konuşma sonunda aşağılamaya hazırlık gösteren sözlerin, birini ötekinin buyruğuna soktuğunu, insan içine tohumu atılan kaygıların nasıl kök salıp büyüdüğünü çok iyi bilirdi; mesleğinden öğrendiği bir başka şey de buydu, ötesini biliyor değildi.

Nereden bilebilirdi ki mahalle delikanlıları geceleri hep bekçinin evi önünde dolaşıp hanesini gözetliyorlar, Süleyman'ın şalvarlı karısını cama vuran gölgesinden tanıyor, onu üstünde hoplatıp zıplatan Cafer'in ince bedenini de arada bir perde oyunundan geçen Beberuhi gibi işte bu o diyerek gülüşüyorlardı. Bu gerçek olayın hayali uyarı-

sıyla, Süleyman, sağlı sollu Hafız Paşa şamarı yemiş gibi yüreğinin sıkıştığını hissetti.

Kaymakamın lojmanında kapı, cam-çerçeve aşağıya inmiş, patlama sonucu perdelerin tutuşmasıyla çıkan bir yangın itfaiyenin yetişmesi ardından söndürülmüştü; ev oturulacak halde değildi. Müçtebâ Bey çocuklarını Tenviye Hanım'la beraber bir polis aracına bindirip yüzbaşının daha korunaklı evine gönderirken, kaldırımda Emniyet Müdürü'nü, ardında bekçiyi gördü. *'Bir Süslü Cafer eksik arkasında'* diye düşünüp düşünmediği ise gece karanlığında gölgede kalan yüzünden anlaşılamadı. Bir telaşın ardından Emniyet Müdürü ile baş başa kaldığı bir sırada, alınması gereken önlemleri ve Akhisar'da bundan böyle ortaya çıkabilecek başka olası terör eylemlerine karşı, bugünden geci yok, tez elden yarın sabah ilçenin bütün amirlerinin bir araya geleceği bir toplantının gündemini ayaküstü konuşarak viraneye dönmüş eve girdiler. Müçtebâ Bey'in tek tesellisi kitaplığının zarar görmemiş olmasıydı, arka odada bulunan üç binden fazla kitabı kurtulmuş, onlara bir şey olmamıştı ya, *'Varsın, Tenviye Hanım'a olsun, zaten bu sıralarda bazı uygunsuz şeyler kulağıma çalınıyor, hoş bunları vesile yaparak boşanma davasına damga pulunu basmak ihtimali de oluyordu ama gel gör ki arada kızlarım var, buna perişan olurum yoksa al kitaplarını çek git, Marmaris'e yerleş, izini ipini kaybettir...Orospuya bağlı değilim ya!'* diye düşünce terazisini bir yandan oynatıyordu. Bu kaçıp gitmek fantezisine karşın, aslına bakılırsa, Müçtebâ Bey, perişan vaziyetteydi. O gün, kulağına yüzbaşı dostu tarafından fısırdanan dedikodulara göre, Süslü Cafer adıyla maruf trafik polisinin bugünlerde sıkça Halk Eğitim Merkezi'ne girip çıktığı, bir tesadüfle söylemek gerekirse Kaymakam Bey'in muhterem hanımının da aynı saatlerde orada bulunduğu, hatta pek samimi vaziyette oradan dışarı beraber değil ama önlü arkalı çıktıkları rapor alınmıştı. Kaymakam Bey, önlü arkalı pek samimi nasıl olunacağını anlayamamakla beraber, yüzbaşıya bu istihbaratı nasıl elde ettiğini sorunca, "Orasını karıştırma, üzümünü ye bağını sorma demişler" dedi yüzbaşı, "Bizim de askeriye olarak tebdirlerimiz vardır ve yakında göreceksin semeresini alacağız" diye lafını bağladı. Müçtebâ Bey, bu sözlerde, yakında askeri bir müdahale olacağına yönelik ima çıkarttığı gibi, bir yandan da eşinin bir ceviz kırdığına ait ihsas sözleri

buldu. Ancak eşine sevgisini yitirmiş bütün kocalar gibi bundan acı çekmedi fakat durumu kurtarmak için üzülüyormuş göründü, belki gerçekten de üzüldü... Yüzbaşı, "Dert etme sevgili dostum, can kardeşim" dedi, sonra kısaca hikâyeyi toparladı. "Karı kısmının bu türden cahilliklerine karşı şerbetli olmak kocalık gereğidir. Sana şimdi, tamamen geçmişte kalan bir hikâyeden söz edeceğim: Bundan evvel görev yaptığım Malazgirt ilçesinden evvel bulunduğum Posof'ta bir üsteğmen vardı, eşi oranın belediye başkanıyla aşna fişne yapmıştı. O üsteğmen iktidarsız mıydı hayır, sevgisi mi yetmemişti hayır; peki neydi kadını ötekine iten... Burası bilinmez bir dehlizdir, fazla kurcalamaya gelmez. O üsteğmen, bütün bunları olmamış varsaydı, çoluk çocuğu hatırına karısını tekrar koluna taktı. N'apsaydı ya! Kadın kısmına dikkat gerekir ama buna da fazla itimat etmemeli, dikkatin fazlası da dikkat gösterene zarardır." Kaymakam Bey, bu anlatılandan yüzbaşının sevimli eşi Gülfam Hanım'ın bu filmin artisti olduğunu çıkarmıştı, dudaklarını ısırıp durdu. Asıl bundan daha çok onu enterese eden şey, yüzbaşının kasabadaki istihbarat çalışmasıydı ve bu, ülkede olan bitenler pergele alınırsa, yakında bir darbe olacağının işareti sayılabilir miydi? Bu soru, patlamadan sonra eve Emniyet Müdürü ile girdiklerinde etrafı kolaçan ederken bir kez daha aklına takıldı ve kitaplığındaki Malaparte'nin Darbe-i Hükümet Sanatı kitabına tekrar bir göz atma ihtiyacı yarattı; okuma ve öğrenme merakındaki insanların böyle olur olmaz zamanlarda bir kitabın, bir yazının peşinde zaman tükettikleri bilinir...

Emniyet Müdürü üzüntüsünden kahrolmuş görünerek Kaymakam Bey'le evin içinde dolaşırken, saat gece yarısına yaklaşıyordu. Vilayetten gelecek bomba ekibi uzmanlarını bekliyorlar, o sırada Akhisar Belediyesi'ne bağlı İtfaiye Müdürü'nün hasar tespit raporunu hazırlamasına göz kulak oluyorlardı. Bir ara, Emniyet Müdürü itfaiyeciyi yanına çağırdı, "Lüzumsuz bir şey yazma rapora, anlarsın ya!" dedi, "Bu kadar büyütülecek bir şey yok, çatapat oyunu dersin, geçersin, anladın mı?.." diye sordu. İtfaiyeci, "Baş üstüne amirim" diye olumlu yanıt verdi, "Siz ne zaman dediniz de biz tersini yaptık! Cafer amirim de aynı şeyleri istemişti sendika yangınında, anlıyorum sizi anlamaz mıyım, vatan millet derdindesiniz, Akhisar'ı kurtarmak pe-

şindesiniz..." diye lafı uzattı. Emniyet Müdürü, eliyle kes, daha fazla uzatma işareti yapıp, "Akhisar düşerken sana da bu vazife yakışır, İtfaiyeci efendi" dedi.

İtfaiyecinin adını andığı Cafer ise bir saat kadar sonra, tam da Vilayetten gelen bomba uzmanlarını sanki karşılamaya çıkmış gibi tam zamanında, sallana sallana geldi. Hafif çakırkeyifti, evden telaşla çıkarken çoraplarını giymediğini sonradan anlamış olsa da artık geri dönemeyeğinden bunu sarhoşluğuna ve İclal Hanımla geçirdiği aşk saatlerine verdi; ama çorapları ne olmuştu, bak bunu da hesaba alması gerekiyordu. *'İclal zillisi akıllı karıdır, leb demeden leblebiyi anlar, o çorapları bulur kaldırır, herhalde yani...'* diyordu. Süslü Cafer'in İclal'in koynundan çıkıp evi terk etme acelesi içinde çorapsız ayağına Sümerbank ayakkabısını giyecek kadar sarhoş olması tuhaftı; ama olmuştu bir kere... Üstelik, İclal Hanım, Cafer'in sandığı kadar akıllı çıkmamış, ortalığı pek incelemeden, az evvel savsa vermiş adamın ardından kendisini yatağa atmıştı; yorgunluğuna da ne çok şaşırmıştı. *'İclal, kızım, artık sende de pil bitiyor, eskiden olsa sabaha kadar herifi bırakmazdın, şimdi ikinci postada takattan düştün, gitsin bir an evvel diye istimi aceleye getirdin, yalancıktan keyiflenmiş gibi yaptın son dakikada, bu mevzuda da eline su dökülmez ya hani, tüh sana rezil karı!'*

İclal Hanım'ın oğlu Necati, Vilayet'teki düğünden dönerken hem kasabada sokak başı alınan önlemleri, polis kontrollerini, bir de kaymakamlık evi önünden geçerken tuz buz olmuş kaldırımları görüp şaşırmıştı; bir de evine girince toplanmamış, öylece bırakılmış işret masasını o haliyle bulup ne diyeceğini bilememiş, üstüne üstelik salonun bir yerinde fırlatıp atılmış beyaz çoraplarını yerlerde bulunca daha çok bozulmuştu. *'Sabahleyin bu çorapları burada nasıl bırakıp da çıkarım, hiç yapacağım şey mi benim! Fakat dur sen, benim hiç beyaz çorabım da yok ki, yabu bu ne iş!'* diye söyleniyordu; düğün çıkışında içtiği bir ufağın hazımsızlığıyla kendisini döşeğine bırakırken, bunlar da bütün bütün silinip gitmişti.

Ertesi gün çok çok erkenden haritacı Ercan'ı apar topar makamına çağırmak dikkat çekerdi. Emniyet Müdürü bu işleri incesinden bilen, kılı kırk yarıp ayarını ona göre yapan biriydi. Bekçi Süleyman'la Mil-

liyetçiler Partisi İlçe Başkanı Ercan Güzelbeycan'a haber göndermiş, bir gün sonra beklediğini duyurmuştu. Saatleştiler, o gün saat 11'de makam odasında... Ercan, durumun ciddiyetini kavradığından bir azar işitmek, paparayı yemek hazırlığında emniyet binasına takım elbise, kravat ve bond çantasıyla gitti; böylece ağırbaşlı bir görünüm çizmeyi ümit ediyordu. Bununla beraber korktuğu başına gelmedi, Emniyet Müdürü uzun zamandır hasretini çektiği bir dostunu bulmuş gibi kucaklayarak onu içeri aldı, övgülerin biri bitiyor, ötekisi başlıyordu. Ercan'a yer gösterdi, böyle durumlarda hep yaptığı gibi önce makam koltuğunda biraz oturup orada boy ölçüştürdükten sonra, bunlara gerek yokmuş gibi yerinden kalkıp dokunma, diz dize sokulma, arada bir dirsek atıp beden teması kurma yakınlığı için yanına geldi. İki kişilik misafir koltuğunda, şimdi Ercan'la yan yanaydılar. Elini koltuk arkalığına uzattığı için arada bir Ercan'ın sırtına, omuzlarına ufak dokunuyor, böylece onun güvenini kazanıyordu. Müdür Bey, belli ki Ercan'ın yakın dostuydu. "Ercancığım, canım ciğerim, iki gözüm" diye başladı, çok mu ileri gitmiş, fazla mı laubali olmuştu, bir an aklından öyle geçti ama artık sözü bu yönüyle başlatmıştı. Devam etti. "Ercan kardeşim, biliyorsun, Akhisar'da durum vahametini koruyor. Şu sıralarda komünistlerin sesi soluğu çıkmıyor gibi görünmekteyse de buna aldanmamak gerekir, onlar yılan gibi bir taşın altına girer, saklanır, zamanı gelince ortaya çıkarlar. Akhisar'ı ele geçirmek için yapmayacakları yoktur. Ancak Akhisar onların eline düşmeyecek, senin gibi milliyetçilere göz kulak olan biri onların başında oldukça, bizler gibi devletini seven insanlar bu makamlarda bulundukça Akhisar milletin kalacaktır. Akhisar düşerken biz buradayız, vermeyiz, yedirmeyiz!"

Ercan, "Haklısınız, sadece Akhisar değil söz konusu olan" dedi, "vatanın hiçbir toprağı komünist işgaline uğramayacaktır. Bunu milli bir dava olarak görüyorum. Ancak fazla kuşkucu olmaya da gerek yok gibime geliyor. Sizi biraz ziyadesiyle ateş üzerinde gördüm, sanki kızıl bayraklarıyla köşeden görünmüş bir tehlike var gibi konuştunuz da... Yoksa bilmediğimiz bir şey mi var, gerçekten komünistler her yere sızdılar ve kalkışacaklar mı?"

Müdür Bey, "Daha da fenası olacak, göreceksin, eğer Akhisar düşerse..." dedi, "Karılarımızı kızlarımızı orta malı yapar bu komünist-

ler, donuma kadar her şeyi ortaklaşa kullanacakmışız ya! Bak sen puştlara! Ulen kimin malını kimden alıyorsun, eşkıyalar sizi..." Sinirlenmenin ve daha ileri gitmenin gereği yoktu, Emniyet Müdürü burada kesti, sonra birden ciddileşerek, "Ancak herkesin bu kızıl tehlike karşısında şapkasını önüne koyup düşünmesi, ona göre davranması gerekir" dedi. Kalkıp tekrar makam koltuğuna geçti, oturdu. "Son patlama, bombalama olayını kimin yaptırdığını, kimlerin yaptığını ikimiz de biliyoruz, kanaatim o yöndedir" diye konuştu, "Yoksa değil miyiz yoksa bilmiyor musun?" sorusunu da ekleyerek masasının üzerinden atlayacakmış gibi kaykıldı. Ercan, "Efendim, tam olarak açıkcası bilmiyorum fakat tahminde bulunmaktayım ki sizinle aynı kanaate varabilirim" dedi, sıkıntıyla konuşmaktaydı. "Bu işin ardında, bizim çocuklardan kanuni yolları terk etmeye hevesli olanları var, bunu biliyorum, kulaklarını çektim, ikaz ettim ama mebuslarımız göz yumuyorlar bu delikanlılara... Sayıları Akhisar'ın ülküdaş milliyetçileri arasında üçü beşi geçmez, diğerleri kanun ve nizama uygun adım atar ama ne yaparsınız ki kurunun yanında yaş da yanıyor... Ayrıca bunlara azmettiren şahsın, belki bana içerleyeceksiniz ama söylemek zorundayım, sizin trafik polisiniz Süslü Cafer olduğunu tahmin ediyorum efendim!" dedi. Emniyet Müdürü, tavandaki gölgeleri uzun uzun seyre dalmış bir halde son sözleri duyar duymaz bakışlarını, gözbebeklerine bir sevinç ağırlığı gelerek aşağıya indirdi, Ercan'a baktı.

"Senden, senin gibi cevher bir mühendis kardeşimden, milli seciyesine güvendiğim aziz bir vatan evladından sadece bu cevabı duyabilirdim, teşekkür ederim" dedi, "İçerlemek de ne biçim söz! Hiç içerler miyim, gücenir yahut bozulur muyum, asla! Bizim işimiz doğruları konuşmaktır, burası eğri insanların gireceği yer değildir. Aşağıdaki nezarete çektim mi eğriyi doğru yaparım. Sopayı basa basa kamburunu düzeltiriz biz adamın, anlaşıldı mı?

"İçerlemek şu yana dursun, takdir hisleriyle gözlerim doldu, desem inanmazsın Ercan kardeşim... Bizim emniyet teşkilatımızda da bazen kanı bozuklar, geçimsizler, hainler, satılmışlar, hatta komünistler bile bulunur. Bakın, bir de başımıza Pol-Der adında bir komünist polisler derneği çıktı. Polisten komünist olur mu, duyduk bildik

şey değildi; ama oldu işte... Şükür Akhisar'da bunlardan yok, var bir tane ama çoluğuna çocuğuna acıyıp harcamadım namussuzu, şimdilik mahalle karakolunda duruyor. Neyse, mevzu bu değil, mevzu Cafer'dir! Senin çocukların Cafer'in elinden kurtulması için bir ortak çalışma yapmamız şarttır. Cafer'i istesem bir kalemde durdurur, buradan sürdürür, en azından elini ayağını bağlarım; ama yapmam... Daha doğrusu yapmamak gerekir zira süsüyle, afisiyle, fiyakası ve façasıyla halkın gözdesi olmuştur, milletimizi karşımıza almamalıyız! İçerden çalışma yapmak mecburiyeti var. Ben eskiden boksörlük merakındaydım, az adam pataklamadım ringte, o zamanlar karaciğere çalış derdi antrenörüm, yani en hassas yere indireceksin yumruğu! Karaciğere...

"Ben bundan böyle Cafer'i ottan boktan işlere sevk ederek halkın içinden uzak tutmaya çalışacak, gözlerimi üzerinden almayacağım. Sana gelince, daha sık parti binasında ve delikanlıların peşinde dolaşacaksın. Akhisar önce emniyete emanet, sonra milliyetçi çocuklara... Bu son yaptıkları olay ile komünist bombacılara kırmızı mühürlü davetiye çıkarttılar, farkında değiller. Yarın senin evini bombalarsa komünistler, bundan, bil ki Cafer de sorumludur."

Duyulduğunda insanın omuzlarına büyük bir ağırlık bırakacak bir sırrı paylaşıyor ciddiyetiyle, masa üzerinde bütün bedeniyle beline kadar uzanıp Ercan'a doğru eğildi, uzandı, sesini biraz kısarak şöyle devam etti. "Hem biliyor musun, bu Süslü denilen zamparanın ben gizli bir komünist olduğuna bile, hani Allah biliyor ya, inanmaya başladım. Milliyetçi dediğin namus ehli olur! Bunun gözü tilki gibi başkasının kümesinde... Fırçasını batırmayacağı boya yok bunun. Ver eline arka mahallenin çopar karılarını, kirli mikroplu demeden kuşak çözer böylesi... Vallahi bu zamparanın kulampara olmasından da şüpheliyim... Ona karşı dikkatli ol, mesafeli kal, aman ha! Bilirim sen de evinde bir hanımkız kardeşimizi besliyor, namus ve şeref ehli olarak bir müslüman ailesinde yaşıyorsun, kardeşçağızıma söyleyeyim ben, hane kapından Süslü'yü uzak tut! Sonra gelip başını bu masaya vurursan, söylemedi deme, karışmam!

"Lakin fazla dert etmeye de gerek yoktur. Ateş olsa cürmü kadar yer yakar yahu... Benim emniyet teşkilatında kollarım uzundur, soruş-

turmaktayım, merak etme. Geldiği yerde bu Cafer ne haltlar yemiş, neler olmuş, bir sicilini tam öğreneyim defterini düreceğim. Şimdilik Cafer'in oluruna gidiyor, ses çıkarmıyorsam, haber almak içindir, Cafer'in duvarlarındaki yufka taraflara kulak kabarttığım içindir."

Ercan, duyduklarının içinde en çok evinin kapısına dayanacak bir namus düşkünü adam olabileceği kısmıyla ürpermişti, ötesi o kadar dert edilecek değildi. "Anladığım şu, siz bu Süslü'den sıtkı sıyırmışsınız" dedi. Emniyet Müdürü, çayları tazelemek için zile uzanırken, "Sıyırmak da ne kelime, iğreniyorum artık ondan, nefret ediyorum" dedi, "Bilmeden bir canavar yarattık ki sorma!" diye konuşmayı elini havada sallayarak kapattı.

Ercan'ın kız kardeşi, Müdür Bey'in söylediği gibi hanımkız olan Kâmuran, evde pineklemekten sıkılan, sıkıldıkça pencerelerde dolaşan sokağa meraklı ev kedisi gibi pervazlara yapışan biriydi. Ortaokul yıllarını saymazsanız, evinden dışarısını pek bilmeyen azıcık karta kaçmış bir tazeydi; otuzuna üç yılı kalmıştı, Ercan'dan bir yaş büyüktü... Kısmeti çıkmamış, nedense isteyeni olmamıştı. Biraz da Ercan'ın külhanbey takımıyla düşüp kalkmasından sayıyordu bu kısmetsizliğini, "Akhisar'a tıkıldık kaldık, bir iki uzak akrabadan başka kimimiz var, anne babamızı da Hakkın rahmetine teslim ettik, servi altında kalıp dinleniyor biçareler, kalk gidelim İzmir'e, bak İstanbul da demiyorum ha İzmir diyorum sana..." diye Ercan'ın başının etini yediği zamanlar oluyordu. Ercan, "Harita mühendisi olarak İzmir'de neyi ölçüp biçeceğim abla" diye karşı geliyor, "Büyük kentlerde arazi kalmadığından toprak ölçülmez, ihtilaflı yerler burada, köylü gırtlak gırtlağa, bir çakıl taşı için cinayet işliyorlar, bize ekmek buralarda var" diyordu. Kâmuran, "Sen de adam gibi mühendis olaydın, ola ola gittin haritacı oldun, kaldırım mühendisi seni..." diye laf sokup burun kıvırıyordu. Ercan, bütün bu abla kardeş didişmelerinin temelinde, Kâmuran'a hayırlı bir eş, ona iyisinden bir enişte gelmemiş olmasının yattığını biliyordu; ama elinden ne gelirdi, tellal bağırtıp belediye hoparlöründen ablasına koca aradığını duyuracak değildi ya! Onun kısmetsizliğini de bir türlü anlayamıyordu: Hani tahsilse tahsil! İyi kötü bir ortaokul diploması vardı. Elinden ev işi gelirdi, tamam ka-

bul, öyle hamarat değildi ama bütün bütün pasaklı da sayılmazdı. Boyu posu yerindeydi, takıp takıştırınca ortalığa çıktı mı erkeklerin dikkatini çekmeyecek kızlardan değildi. Şeytanbezinden elbise giymiş kadın kısmı gibi eteklerini savurarak yürüdü mü arkasından bakmayan göz kalmıyordu; ama gelgelelim kısmeti de çıkmıyordu. Kumral saçlıydı, düzgün kaşları, iri ela gözleri vardı, dudakları dolgun, gülüşü anlamlıydı. Güldü mü henüz dişçi kerpeteni girmemiş ağzında inci gibi sıra sıra dişleri, ona bakan birine, taze elma ısırığı az evvel bu dişlerle yapılmış olmalı, diye düşündürürdü. Ama işte olmadı mı olmuyordu. Belki bir gün kısmetinde olan karşısına çıkacaktı. Beklemek gerekiyordu ancak Kâmuran'ı kötülerden de uzak tutmalıydı. Açıkçası, Kâmuran da kendisine canım cicim diyecek ilk erkeğe koşturmak hazırlığındaydı, korunması zor, zaptı güçtü. Bir lolipop şekerine kandırılacak kızlardan sayılırdı. Kötü canavarlara kanan masal kahramanı kızlar gibi hep kapı menteşeleri kapalı yerlerde tutulmalıydı. Emniyet Müdürü'nün Cafer'i gösterip kulağını çektiği yer şimdi sızlıyor, Ercan kulak çekikliği içinde huzuru kaçmış durumda kalarak, sanki tehlike kapıya dayanmış gibi olmayan şeylerin çaresini düşünüyordu.

Bununla beraber insanı yoklayan kuruntular bazen çabucak silinip geldiği yere gidiverir, unutulur. Emniyet Müdürü'yle konuşmasından birkaç gün sonra, Cafer tehlikesini Ercan belki de unutmuş bile sayılırdı. İşe güce dalmış, arada partisine uğrayıp olağan işleri takip ederken, ortalığa çıkmayan milliyetçi delikanlıları da unutmuştu. Peşlerine düşse, onların o günlerde Cafer'le nasıl içli dışlı olduklarını görüp Emniyet Müdürü'ne hak verecekti. Aslına bakılırsa, bu partiye bir rastlantı eseri girmişti, onun gözü Adalet Partisi'ndeydi, işadamı ve esnafı bol partiydi... Ercan kavga döğüş adamı değildi, öyle mücadele, dava, milli hedef gibi lafları da pek kulak arkası yapardı. Yayları azıcık gevşek, sıkıya gelmeyen adamlar vardır, işte biraz öyleydi. Tapu, kadastro, plan, harita, mahkemeler, ehlivukuf heyetleri derken günler hızla geçiyordu; Ercan banka hesabına yatan paralarla daha da mutlu olmaktaydı.

Akhisar'da bahar iyice kendisini yaza çevirip havaların ısındığı günlerin birinde, Kâmuran can sıkıntısıyla kendisini sokağa zor attı;

yoksa patlayacaktı. Bilerek gideceği bir yer de yoktu açıkçası, pek arkadaşı olduğu da söylenemezdi, tek tük işte... Oturdukları bayır üstündeki Sarıgüzel Mahallesi'nden arnavutkaldırımlı yolları seke seke aşağıya indi, bir iki mağazaya bakıp geri dönecekti; bir şey alacağından değil, maksat hava almaktı... Taşranın insanın içini kurutan bunun gibi kasabalarında insanlar için hayatın tadı şekeri mağazaların olduğu birkaç caddeyi, meydanı ve varsa işhanı altındaki pasajların içini turlamaktır. Başkaca bir şey bulunamaz yapılacak, o nedenle olabildiğince ağır adımlarla dolaşılmalıdır ki ancak birinden ötekine giderken saatlerin bir türlü ilerlemeyen ezici yavaşlığı ortadan kalksın, sanki biraz nefes alınıyor gibi olsun... Kâmuran, mağazalara doğru giderken, birden şeytan dürtmüş gibi ana caddeye yakın Hüdaverdihan Sokağı'na saptı; İclal ablanın, Foto Necati'nin oturduğu evin sokağına... İclal ablasını göreceğinden değil ama içinden öyle gelmişti. Bir de İclal'lerin komşusu olan tek katlı bir evde oturanlardan garip bir adamı camdan, İclal'lerin penceresinden gözetleyip onunla dalga geçerek gönül avutmayı istedi. Taşrada evde bekleyen kızların bir de böylesi huyları vardır, perde arkasından ona buna ayna tutmayı severler, kıkırdayıp gülerler, kaldırımdan geçene laf atıp içeri kaçıverirler; Kâmuran'ınkisi de böyleydi. Epeyi bir zaman önce, yine İclal ablasına bir uğradığında, İclal, "Bak gel gel, gör, yine çıktı bu deli herif" diye Kâmuran'ın koluna girmiş, bitişikteki bahçeli evi gören pencereye yanaşmışlardı. Evin çevresi boyunca deliler gibi koşturarak camları sırayla yumruklayan, sonra pencereye görünmeden bir ötekine adeta zıplayan, oradaki camı da yumruklayıp salladıktan sonra bir ötekine geçen bir adam vardı. Maymun gibi olduğu yerde zıplıyor, arada garip sesler çıkarıyordu. İçerde korkutmak istediği birisi olmalıydı. Bunu yapan adam, kırk yaşlarında biriydi. Üzerinde ev kıyafetleri vardı. İclal kahkaha atarken, Kâmuran merakla olan bitene bakıyordu. Camları yumruğuyla döven, kapıları tekmeleyen adam evin, onların tarafından görünmeyen yakasını da tamamlayarak ön kısma gelmiş, şimdi evin giriş kapısını var gücüyle örseliyor, silkeliyordu. Bir iki tekmeden sonra, birden üzerine bir sakinlik geldi, üstüne başına çeki düzen verip bahçe terliklerini eşikte bırakarak içeriye girdi. Giriş o giriş, bir daha evden ses çıkmadı.

Kâmuran, "İclal abla, a aaaa, bu nedir yahu" diye sordu, "Deli mi ne bu adam!"

Olan biten şuydu, İclal gülmekten katılarak anlatmıştı. Bir süre evvel işsiz kalan bir muhasebeciydi, karısı avukattı, işleri de maşallah iyi gidiyordu. İşsizliğine denk gelen bir sıralarda hanımı hamile kalmış, nurtopu gibi bir erkek evlatları olmuştu. Kimi kimseleri de yoktu çocukla ilgilenecek, bakımını üstlenecek... Kocası, avukat karısına, çocuk bakımını en azından bir süre için üstleneceğini söylemiş, iş arama faslına böylece mola verilmişti. Kocası artık evde ev hanımı gibi oturmakta, ev işleri, alışveriş, tek katlı evlerinin işi çok olduğundan tamir bakım, çocuktu derken günler geçmekteydi. İşte bu evi Kâbe tavaf eder gibi dört dönen adam oydu. Çocuk biraz büyüyünce yemek seçer olmuş, adama da sıkıntı vermeye başlamıştı. Bir gün anne, baba, yemek yemeyen çocuk, hep beraber Akhisar'a gelen bir Romen Sirki'ne gittiklerinde çadır önüne konulmuş, insan boyunda dev manken gorille karşılaştılar. Oyuncaktan goril elektrikle çalışıyor, hareket ediyor, en sevimsiz haliyle müşterilere el kol sallıyordu. Çocuk o akşamüzeri bundan çok korktu, ayak diredi, sirke de girmediler. Bundan en çok evin işsiz babası memnun oldu, eve erkenden dönecekler, ne zamandır okunmamış kitaplarını okuyacaktı. Ertesi gün avukat hanım bürosuna gidip boşanma davalarıyla ilgilendiği sırada, yemek yemeyen çocuğuna birdenbire bir goril hikâyesi uyduran babası, gorilin evin kapısına dayandığını, mamasını yemeyen çocukları ham yapıp götüreceğini söyler söylemez, ufaklık tabağı silip süpürmüştü. Bunu tekrarlamanın biricik yolu, babanın yemek saatlerinde, günde üç öğün bir punduna getirip bahçeye çıkması, ardından sanki goril gelmiş gibi kapıyı pencereyi yumruklamasıydı. İşte olan basitçe buydu ama adamın hali görülecek şeydi doğrusu... Evinin camlarına saldırıp sonra içeri sakin sakin giren birisi elbette dışarıdan hoş karşılanamazdı; ama hikâyesini baştan sona bilen İclal Hanım'a, bu çok komik geliyordu.

Kâmuran, İclal'in kapısını çaldığında ev sahibi ağda zamanındaydı, biraz gecikmeli ve birkaç kere "Kim o, kim, ha, kimdi o?!" gibi soruları tekrar ederek kapıyı açtı. Üzerinde bornozu vardı, Kâmuran'a, "Ay kız, sen yabancı mısın ayol, gir içeri" dedi, kapıyı üstüne

kapattı. "Sen git mutfakta çayı demle, kurabiye murabiye de var, şimdi geliyorum, ay ne iyi ettin de geldin, canım sıkılıyordu, patlıyordum ay kız!" dedi, banyoya geri dönerken. Bir çeyrek geçişinin ardından İclal, Hint racası gibi başında koca bir havlu topuz yapmış, bornozuyla beraber geri geldi. "Kâmuran ne iyi ettin de geldin, çok sevindim" dedi, ne zamandır görüşmemişlerdi, Akhisar'ın Kurtuluş Günü'nde uzaktan uzağa el kol sallayıp selamlaşmaları sayılmazsa... "Ağda zamanımdaydım, bilirsin kadın kısmı her daim hazır olmalı, orasını burasını cımbızlayıp temizlemelidir" dedi, "Ne o, sen boşladın galiba bacaklarını, oranı buranı... Bunu sorarken Kâmuran'ın ekoseli eteğini kaldırıp baldırına kadar bacaklarına baktı. Kâmuran'ın etek altına giydiği 2 numara kalınlıkta külotlu çorabına ne zamandır ağda görmemiş kılları yapışmış, tersine söylemek gerekirse naylon çorap kılları bacakta bir böcek kurusu gibi ezmişti.

"Kız, bu ne hal, ayol!" diye bağırdı, İclal ablası... "İşporta dökümtüsüne dönmüşsün, daha yaşın ne başın ne! Ben sen yaşta olacaktım ki milleti sıraya dizerdim, bu ne pazar çürüğü mal böyle!" diye yarı yarıya çığlığa benzer sesler çıkarıyor, bir yandan da "Tüh sana, görmemiş olayım, kalk kalk oturma, taze ağda bayatlamadan banyoya gidiyoruz" diye talimatını veriyordu. Kâmuran fazla olmazlanmadı, nasılsa akşama kadar dünyanın vakti vardı, peşi sıra İclal'in ardından süslü bebeklerle dolu, küçük bir ıtriyat ve züccaciyeci dükkânını andıran banyosuna daldı. İclal, Osmanlı Haremi'nin Cevriye Kalfası marifetiyle, kızı soydu, baştan aşağıya tütsüledi, ağdası yapıldı, cımbızları çekildi, tüpgaz kıtlığında şofbene acımadılar, ocak harıl harıl yandı, bir buçuk saat sonra Kâmuran pür-ü pak vaziyetinde salona alındı. İkisi de bornozlarındaydı; hamam soğukluğuna geçilmiş gibi yarı yarıya uzanarak karşılıklı oturmuşladı. Üzerlerinden Hacı Şâkir sabunu kokusu buharlaşarak yayılıyordu. Çaylar içildi, kurabiyeler yenildi, İclal sıkı sigara tiryakisiydi, Kâmuran pek oralı değilse de ona uydu, bir iki sigarayı da öksüre tıksıra içti. Ardından İclal, bir yerlerden votka buldu çıkardı, bir şişeden vişne suyunu bardaklara boşaltıp kıza Tekel votkasını tattırdı. Sohbet gırla gidiyordu; Kâmuran pek memnundu geçirdiği saatlerden...

İclal, bir ara, karşısında taze simit gibi kıvrak ve gevrek duran genç kadını seyrederken aklına gelen şeytanca bir düşüncenin itelemesiyle harekete geçti. Düşünüyordu da Cafer gibi erkekleri uzun süre, kendi yaşında geçkin kadınların koynunda misafir etmenin tek yolu, onlara taze baharları arada bir göstermekten geçerdi. Karyola gıcırtısını devam ettirmenin biricik yöntemi buydu zira genç erkek yaşlı kadından çabuk bıkar, başkasına gözü kayardı. Ancak genç adama arada bir ucuza gelen bir mal sunulursa, o sulu zırtlak olmayan ve kendini esirgemeden yatağa bırakanların tadı damağında kalacağından, adam, yaşlı kadına devam ederdi; bildik, eski usüllerdendi bunlar... İclal niye uygulamasın ki! İclal'in yaşı elliyi devirmişti, onun kırklardan söz etmesine bakılmasın... İşte bu nedenle, Kâmuran'ı Cafer'le tanıştırmaya birden can attı, "Hem belli mi olur a canım!" diyordu, "Bakarsın, karşılıklı hoşlanırsınız, Allah'ın emri Peygamberin kavliyle bir de nikâh kıyılır, yedi gün yedi gece düğün yapılır ki Peri Padişahı kıskançlığından çat diye ortasında çatlar..."

Kâmuran'ın aşk pazarına çıkmaya hazır gönlü buna birden teslim oldu. Dahası, Kurtuluş Günü şenliklerinde motor üzerinde attığı perendelar, amuda kalkmalar, hele o apoletler gözünü kamaştırmıştı. "Pekâlâ abla, sen daha doğrusunu bilirsin, eh kısmetse olsun bari" dedi, zamanı tayin etmek için mutfak duvarına asılı Selamet Manifaturacısı'nın Miladi Takvim sebebiyle bastırdığı, baştan aşağıya yaşamaya küfreden, karşılığında öteki dünyayı tavsiye eden veciz sözlerle dolu duvar takvimine koşturdular. Önümüzdeki hafta öğleden sonra kız kıza ama aralarında erkek misafir olarak Cafer'le beraber yiyip içecekleri, keyif yapıp felekten bir gün çalacakları ev partisi vermeyi kararlaştırdılar. Kâmuran, "Sana tamamen yüklenmeyelim, dul maaşınla, kız başınasın, a İclal abla" dedi, "Ben daha bir rahatım maddeten, söyle ne lazımsa getireyim bir gün evvel."

İclal, Kâmuran'ı ortalıkta tutarak hem zaman kazanmayı hem de çok yorulur hırpalanırsa Cafer'e al sana yeni bir kısrak diye sunmak için yedekte bulundurmayı garantilemişti. Ne var ki heyecanlarının sonu olmayan bazı kadınların tutkuları bitmek bilmez, Kâmuran'ı banyoda yıkayıp paklarken içine düşen bir ateş onu rahat bırakmayacaktı. Akşama kadar daha ne cinler gelir giderdi aklına! Kâmuran'ı

biraz daha evinde tutmak istedi. Kıza verdiği bornozun içine ellerini sokup, "Kız, bu memeler de Cafer'in tam ellerine göre hani!" derken, Kâmuran oyuna uzaktan hazır olan şıpsevdi çocuklar gibi, "Aman abla, bir gören bir duyan olur, yapma allaşkına" dedi ama dayanamayıp bornozunun kuşağını çözerken, gözlerini kapatıp İclal ablasına da sarılmadan edemedi.

Süslü Cafer, gıyabında bütün bunlar herkes tarafından, dememiz o ki Emniyet Müdürü'nden İclal Hanım'a kadar hemen herkesin tasarladığınca, iyi ya da kötü sonlanacak biçimde enine boyuna hesaplanıp bir yola sokulurken, o motoruyla Akhisar'dan İzmir'e uzanan karayolu üzerindeki onuncu kilometrede kurulu Aktavyum tavukçuluk tesislerine gidiyordu.

Tavukhane önünde Ford, BMC, Austin ve Man markalı kamyonlar bir tren katarı gibi dizilmiş, şarampole hepsi yarı yarıya park etmiş vaziyette karayolunun sol tarafına park etmişti. *'Maşallah, işler iyi anlaşılan, tavukçu patron gek gek geğiriyordur bu durumda'* diye düşündü Cafer. Bu kadar kamyon mal almak için kuyruğa girdiyse elbette tersi düşünülemezdi. Süslü, motorunu bir kıvraklıkla Aktavyum tesislerinin kapısından içeri selamsız sabahsız sürerken, kapıya konulmuş görevli bekçi, kulübesinden dışarı fırlayıp selama geçti. Motosikleti kapısında idare binası yazan tek katlı bir yapının önüne park etti. Cafer, üstüne başına çeki düzen verip içeri girerken, kapı aralığında siyahi çizmelerinin solunu sağ ayağının baldırında, sağını da solunda silip azıcık parlattı. İçeriye girişi görmeye değerdi; sekreter olarak giriş kapısının tam karşısına oturtulmuş bir kızcağızın az daha dili tutulacak konuşamayacaktı. Kız fena değildi ama Cafer'in burada aradığı, şu komünist sendikacının sevgilisi olan güzeller güzeli Bulgaristan göçmeni dul Safiye'ydi. Aktavyum'un sahibi Mehmet Ali Bey'le tanışıklığı o gün, şu İzmir-Balıkesi asfaltı üzerine yayılmış yatan kamyon katarlarına iliştirerek kurdu. Mehmet Ali Bey, eskiden beri rüşvete alışmış biriydi, bu karşısındaki apoletli trafik polisinin kaç para isteyeceğini kestirmeye çalışırken, öteki dostluk kurmaya çalışıyor, lafı esnetiyor, misafirliği uzatıyordu. Oradan buradan süren suya sabuna dokunmaz konuşmaların sonunda Cafer lafını, Bulgar

göçmeni kadından, onun sendikacıyla olan ilişkisine, o ilişkiden lafı geçirdikten sonra komünistlerin Akhisar'da yediği herzelere, kendisinin buna karşı olarak işadamlarının rahat rahat servetlerine servet katmaları için yaptığı komünist takibine kadar getirince, Mehmet Ali Bey rahatladı. *'Bu hergelenin gözünde para mara, en azından şimdilik yok!'* dedi, *'O daha kadın açlığını giderememiş anlaşılan... İstediği bir karıysa, eh, mal bana ait değil ya, tanıştırırız sevabına, n'olacak ki?'* Rüşvetin bazen para cinsinden kambiyo edilmediğini, kimi zaman başka şeylerle ifasının gerçekleştiğini bilecek kadar iyi bir işadamıydı.

Yumurta paketlemesine fabrika adı konulmuş işyerini gezerken Mehmet Ali Bey, durumu anlamış olmanın rahatlığıyla Cafer'in koluna girdi. Bundan Süslü Cafer çok büyük mutluluk duydu, bir patron ona iltifat ediyor, iltifat buna az gelir *'Yanında çalışan bir sürtük komünist metresi kadını şimdi ona peşkeş bile çekiyor'* olacaktı. Tavukhanelerin dayanılmaz kokuları arasında bir takım koridorlar, odalar, duvar ve set sıraları arasında geçtiler; yerlerde tavuk safraları, kemik ve yem fabrikalarına verilen tavuk ayakları, sakatatlar, binbir rezillik dolaşıyordu. Kan revan içinde yapılan bu gezinin son durağında, yumurta paketleme kısmına varıldı. Eskiden saman içine oturtulmuş hasır sepette taşınan yumurtalar, artık modern teknolojiyle plastik esaslı köpükten yapılmış viyollerin içinde düzinelerle konuluyordu. Bir zamanlar, yumurtayı köyünden getirenler, hasır sepetin içindeki otlar arasında yumurtayı bir sihirbaz marifetiyle saman arasından sürpriz çıkarıyor gibi arar, bulur, eliyle seçer, müşterisine sunardı. Bir hasır sepetin alacağı yumurta adeti çok çok elli tane, bilemedin altmış idi; demek o kadarcığını satmakla dahi köylünün ekmeğini kazandığı zamanlar vardı. Halbuki şimdi, Mehmet Ali Bey'in Aktavyum tesislerinde günde onbinlerce adet yumurta damgalanıyor, viyollere tıkılıyor ama hâlâ kârların az olduğundan bahsediliyordu. Bu kısmı Cafer'i ilgilendirmezdi, onun ilgileneceği Safiye idi. Az ötede bir masa başında elindeki mühür stampasını yumurtalara basa basa, orada, sanki Cafer'i bekliyordu. Mehmet Ali Bey, avını avcısına göstermiş bir tazı gibi etrafta dolaşarak Safiye'nin tuzağa düşmesini uzaktan seyretmeyi tercih etti, Cafer'i yalnız bıraktı. Mehmet Ali Bey, zaten oldum olası mutlu yaşayan biriydi, hele tavukhanesinde, yumurta te-

sislerindeyse kendisine kesip biçtiği mutluluğun tarifesi olmazdı. Gerçek şu ki Mehmet Ali Bey, bir tavuk severdi.

Bazıları tavuk sever! Bu sevgi tavuğa duyulan bir aşktır, tıpkı bir kadına duyulmuş gibidir. Bu türden insanlar tavuğun her şeyine hayran, ona meftundur; tüyüne, kanadına, sesine, yumurtasına, civcivine, kuluçkasına, yemesine, koşmasına, gezinip eşelenmesine, eşinip tozlar içinde yuvarlanmasına, yuvarlandığı yerde bulduğu böcekleri gagalamasına, hele hele gagasına, gagasını kaldıra kaldıra yalakta su içişinden tutunuz, gıdaklamasına, civcivlerine kol kanat germesine, sonra yan yan bakışına, bir tarafa çekilip derin derin düşüncelere dalmasına, sonra tünekte uyuklamasına, tavuğun kakasına, her şeyine, kısacası tavuğun bütün tavukluklarına âşıktır. İşte Mehmet Ali Bey böyle bir âşık olduğundan Safiye'yi Cafer'in eline teslim ederken tavuklarına bir zarar gelmesin yeter ki diye düşünmekteydi. Zira bu istediğini alamazsa Cafer ona başka sıkıntı çıkaracak cinsten biriydi.

Mesai çıkışından evvel Aktavyum'u terk etmeleri, işçi kalabalığına yakalanmamaları için daha doğru olacağından Mehmet Ali Bey, "Safiye hanıma bugün izin verelim, yorgun görünüyor zaten, madem siz de kasabaya gidiyorsunuz, motosikletinizde arka selede yer vardır herhalde" diye kargacık burgacık bir şeyler söyledi. Safiye, sendikacı dostunun son günlerdeki ihmallerinden, ikide bir "Karım bekler evde, gitmeliyim, bekletmek olmaz ki evdeki emektarı" diye onu yarı yolda bırakan tutumundan usanmış olduğunu karşısına Süslü Cafer çıkınca, nedense, birden hatırladı. Safiye düşündü ki Cafer gibi birisine sahip olmakla bu tavuk safrası kokan yerden kurtulabilirdi; belki bir eli balda ötekisi yağda yaşamazdı ama olsun bundan daha kötüsü olmazdı ya... İşte Cafer'in leş gibi kokan tavuk taşlığı atıkları arasında ettiği bir iki romantik lafı duyar duymaz, aklından bir anda, bunlar geçti; kadınların böyle, sıkışık anlarda buldukları bir hissiyat mutlaka vardır, başka türlüsü onlardan beklenemediğinden ne yapar ederler, mutlaka tutkularına bir aşk çiçeği iliştiriverirler. Safiye başörtüsünü bağlayıp pardösüsünü üzerine giydiğinde gitmeye hazırdı. Aktavyum tesisleri kapısındaki bekçi tekrar esas duruşa geçmiş, selamını elini kasketinden uzunca bir süre çekmeden orada, BMW motosikletinde arkasına oturacak olan kadını bekleyen Cafer'i selamlamaya devam etmişti.

Cafer, Safiye arka seleye oturunca, ayağını yerden kaldırıp motora yol vermeden evvel bekçiye, "Safiye Hanım bir devlet görevi için erken çıkıyor, sen görmemiş bilmemiş ol, bu bir milli meseledir" dedi. Asfalta çıkıldığında trafik kalabalıklaşmıştı. Gelen giden araçların arasından yağ gibi kayarak giden motorda Safiye'nin eşarbı uçuyordu, uçup gitmesin diye çıkarttı, dertop edip pardösü cebine tıkıştırdı, saçlarını rüzgâra saldı; hayatı boyunca böyle bir şey görmüş değildi, şimdi azıcık mutluydu... Safiye, Süslü Cafer'in beline çoktan sarılmıştı; arka seleye oturur oturmaz. Cafer, rahvan bir sürüşle yolu uzatarak kır yollarına saptı, karanlığı bekledi, sonra kasaba içine döndü. Akşam serinliği artıp alaca kuşları ortalığa çıktığı sıra Safiye'nin evine geldiler ama motorun pat patlarına karşın, mahallede onları görüp fark eden de galiba olmadı...

6

Akhisar'da mayıs ayı sonuna geliniyordu. O yılın olaylı geçen 1 mayıs günü ardından ülkenin tamamında sıkıyönetim ilan edildi. Milliyetçi Cephe sağ partiler koalisyon hükümetinin ülkedeki terör ve güvenlik sorunlarına çare bulmak yerine, sağ militanlara arka çıkarak adeta yangına körükle giden tavrı artık geniş halk kitlelerinin de dikkatini çekiyordu. Homurdanmalar, sızlanmalar, yaka silkmeler içersinde bahar ayları ülkede hızla yaşanıp tüketildi. Mayıs ayında ülkenin gençleri arasında birbirlerini sokakta kurşunlayanların sayısında eskiye oranla bir düşüş görülmesi koalisyon hükümetinin ipleri sıkmasıyla gerçekleşmiş; ancak ne var ki derin devlet adıyla anılan gizlenmiş ve vatanı komünist vatan hainlerinden kurtarma kararında olan örgütlenmelerin, çetelerin işlediği profesyonellere yakışır suçla-

rın ardı arkası hiç kesilmemişti. Ünlü gazeteciler, ünsüz ama değerli profesörler, bilim adamları bir avlakta dolaşan av hayvanı gibi teker teker sokaklarda avlanıyor, bu arada kontrgerilla adı verilen içine kimi üst düzeyde görevli askerlerin karıştığı başka derin devlet çeteleri de işkence odaları kuruyor, buralarda doğal olarak solcu ya da sol eğilimli vatandaşlar kurban ediliyordu. Bu hay huy içersinde başta sendikalar ve sol siyasi partiler olmak üzere geniş çaplı bir demokratik muhalefet kurulduğu söylenemezdi. Sıkıyönetim kuralları altında askere geniş yetkiler tanınmasına karşın ordunun da sokaklardaki çatışmalara dur diyememesi dikkati çekmekteydi. Sıkıyönetimi elinde tutan ordu ve hükümetin tek çabası, ülkede geniş çaplı bir genel grevi önlemekti; hatta gide gide yerel, sonunda da fabrikalardaki emek hakkını arayan grevlere dur demekten öteye geçilmedi. Terörün aşırı sağ militan ayağını dilese bir günde kesebilecek olan güvenlik güçleri, özellikle sıkıyönetimi elinde tutan ordu, darbe yapacağı bir gün varmış da sanki o güne kadar olan bitene göz yumması gerekiyormuş gibi bir durumdaydı. Böyle bir sürünceme içinde Akhisar, tıpkı ülkenin tamamı gibi, bir dev tankerin Okyanus kasırgasında dalgalara her batıp çıkışında omurgasına kadar sarsıldığı, baştan aşağıya sulara gömülüp tekrar pruvasını düzelttiği sırada duyulan kurtuluş ümitlerini arada bir yaşıyor, sonraki dev dalgayla umut ortadan kalktığı anda karanlık sulara gömülüyordu. Günlük yaşam bu itiş kakışa karşın sürmekteydi. Zeytin hasadı yapılmış, mevsim geldiğinden tarım arazilerinde sulamalar tamamlanmış, ürünlerin bu yılki rekoltesi konuşulmaya başlanmıştı. Çarşı pazarda iyi kötü alışveriş sürüyor, insanlar bir sonraki günün hesaplarıyla yaşamaya devam ediyordu.

Mayıs sonuna doğru üniversite sınavları yaklaştı, sonunda Akhisar'ın gençleri sınav için Vilayet'e gitti. İlhan, İlkyaz'la aynı binada, farklı salonlarda sınava girdi. Sınav sonrasında, hiçbir şey konuşmadan, geride kalmış sınavdan tek kelime etmeden doğruca kentin sinemasına gittiler. Bir film izleyecek, çıkıp kentin bir kebapçısına gidecek, kitapçısından bir iki kitap alabilecek, en sonra da geri dönmeden önce İlkyaz'a dondurmalı keşkül yedirecek kadar parası vardı İlhan'ın... Gerçi bir gün evvel İbo ona uğramış, Renault'yla kır

yoluna gidip biraz daha direksiyon çalışmışlar, o sırada "Bunu Hacı baba gönderdi, sınav harçlığındır, almamazlık etme, sonra Hacı gücenir ha!" diye cebine üç beş para sıkıştırdığından pek parasız sayılmazdı; ancak o harçlığı sonraki günlerde kullanmayı, Nermin Hanım'a belli etmeden mutfağa harcamayı düşünmüş olmalı, kuruşuna dokunmadı.

İbo, önceki gün İlhan'ı yine katıla katıla güldürmüştü; *'Bu çocuk da olmasa Akhisar'da gülünecek bir şey kalmazdı geriye!'* İbo, "Sen buna da şimdi inanmazsın ama bak dinle, hoş dinlemesen de anlatırım ya!" diye, Renault'nun kapı aynalarını ve dikiz aynasının ısrarla ayar bozduğundan söz etti. Renault, İbo'ya göre, aynaların ayarını ikide bir bozarak sahibini deli etmeye karar vermişti. "Direksiyona geçer geçmez ayarlıyorum meretleri daha ilk yüz metrede, ikinci vitese takmadan, bir bakıyorum aynayın açısı bozulmuş, deli olmak işten değil, birini düzeltsen öbürü ayar kaçırıyor; buna ne dersin!" İbo'ya göre, bunun nedeni, bir ara Renault yedek parçası satan dükkâncıya, şu aynaları çıkarıp içten elektriklisini taksak ya, kaça mal olur, olur mu olmaz mı, diye sormuştu, arabanın arkadan yanaşan bütün ötekileri gösterme yorgunu, yer yer çatlamış ve çizilmiş emektar aynalar işte buna kızmıştı. Renault 12 TSL yanındaydı o sırada, yaptığı ihmal buydu, onun yanında konuşmamalıydı! İlhan, 'Şizofrenik bir durum olmasın bu? Esrar çekti desem, herhalde etkisi bu kadar sürmez, güpegündüz bu laflar etmez' diyor ama kendini tutamadan gülüyordu. "Sen gül, sen gül! Ben burada ciddi anlatayım da sen bana gül!" diye İbo çocuk küskünlüğü gösteriyor ama anlatmadan duramıyordu. "Sanma ki cıvatalarını sıkılatmadım, aynanın yerinden kendi başına buyruk gibi oraya buraya dönmemesi için gâvur işkencesi gibi sıktırdım, bana mısın demedi kâfir, ertesi güne kalmadı baktım biri göğü gösteriyor, öteki yeri... İçerdeki tavan aynası desen Allahlık! Fırıldak gibi... Vallahi kaza yaptıracaklar bana... Sen şunlara bir laf etsen, belki seni dinlerler..." İlhan, duruma gülmekle beraber, olanları doktor Cemal amcaya gidip danışmaya orada karar verdi. Öte yandan bu durumun Hacı Eşref'ten kalıt bir şey olabileceği de aklına geliyordu. Hacı Eşref'in akide şekeri tutkusunu merak edip İbo'ya sıklıkla sorduğu, sık boğaz ettiği günlerin birinde, İbo "Gel, kendi gözlerinle gör" demiş-

ti, "ama aile sırrıdır, ona göre... En sevdiğin üzerine yemin edeceksin, kimseye anlatmak yok! Hoş senin ev sevdiğin Marks'tır, o da Allahsız ne yemin tutar ne yeminden anlar ya..." Birlikte Hacı Eşref'in elini öpmeye gittiklerinde, o gün, Eşref Bey rahlesine koyduğu Kuran'ı kaldırmış, duvara asılı satenden dikili, üzerinde ya Allah yazan kılıfına koymuş, rahlesine okumakta olduğu kitaplarından birini yerleştirmişti. İlhan merakla sorunca, eski yazıda basılı Osmanlıca kitabı kaldırıp gösterdi delikanlıya, "Sizler okuyamazsınız, mamafih Harf inkilabı ve lisanda cedid şarttır amma eskiyi de unutmamak gerekir, bugün hanginiz bu eski eserlere müracaat etse ne anlayacaktır, korkarım ki hiçbiriniz tek satır okuyamazsınız, velev ki bir mütercim tavassut etmeye" dedi. Kitap Ahmed Mithad efendinin Hasan Mellah adlı macera romanıydı, "Şu kısmını, İspanyol kâfiriyle gırtlak gırtlağa boğuştukları korsanlar babını pek severim" dedi, orada onların varlığını birden unutarak okumaya başladı. Arada bir mırıldanıp sesini yükseltiyordu, o zaman iyice rahlesine eğilip tebessüm eder gibi gülüyordu. Onu kendi haline bırakabileceklerini anlayan İbo, İlhan'ın kolundan çekerek bir kat genişliğindeki odanın arka tarafındaki "akide şekeri dolabı"na sürükledi. Gıcırtı çıkartmadan kapısını açabildiler. İçerisi bir iki kişinin ayakta durabileceği genişlikte olan eski bir yüklüktü, duvalarında aşağıdan yukarıya kadar çakılı terekleri, rafları olan bir odacık. Raflarda boy boy kavanozlar vardı ve bu cam kaplar, renk renk akide şekerleriyle doluydu. Renkleri soluklaşmış, en az üzerinden beş, belki on yıl geçmiş olanları artık kapağı da açılmadığından bir kaya kütlesi, sarkık dikit gibi birbirine geçmiş ve yapışmış olmalıydı; berbat görünüyorlardı. İlhan, "Anladım, gördüm, tamam!" dedi, İbo, "O zaman bir daha artık sorma! Bir zamanların heybetli, koca Hacı Eşref'i artık böyle oldu" diye fısıldadı, sessizce ayakucuna basıp kapıdan çıkarken, Eşref Bey, Hasan Mellah'a mı gülüyordu yoksa onların akide şekeri hazinesini keşfettiklerini anlamış da ona mı üzülüyordu, işte burası muğlak kalacak şekilde kahkahayla hıçkırık arası bir ses çıkarttı.

Akhisar'ın mayıs ayı tamamen olaysız da geçmedi; burada olan bitenleri ülkenin genelindeki olaylara kıyaslayıp hafife almamak ge-

rekir... Nevzat ve arkadaşları gazete bayisi Salih Güzelce'nin kasaba meydanındaki gazete tezgâhını bir keresinde basarak Cumhuriyet, Yeni Ortam, Politika, Ulusal adlı sol gazeteleri alıp yırtmaları, bunların satılmasına göz yummayacaklarını tehditle kırk yıllık ana gazete bayisine gözdağı verip uyarmaları, devrimci eylem koymak konusunda bir ilk deney oldu. Bu devrimci şiddeti uygulama kolay lokma olunca, bir kez daha tekrarlamakta sakınca görmediler; ikincisinde Emniyet Müdürü zerre kadar hazzetmediği sevimsiz suratlı Cumhuriyet gazetesini korumak için, istemeye istemeye bir polis aracını o civarda konuşlandırdı. Emniyet Müdürü'ne göre Babıâli'nin Pravdası olan bu siyah-beyaz gazetenin zaten Akhisar'da ne işi vardı, toptan ülkede yasaklansa ne çıkardı bundan; bir kafa karışıklığında kalarak Nevzat ve yoldaşlarının Cumhuriyet adlı solcu gazeteyi hedef almasını kutlayarak karşıladı bile denilebilir.

İlk baskının yapıldığı gün, devrimci lideri Nevzat, Salih Güzelce'ye yüzüne karşı bağırarak, bir sakınım ve çekince duymaksızın, "Bu sosyal oportünist ve revizyonist gazeteleri Akhisar'da görmek istemiyoruz" diye devrimci amacı açıkladı, "Bunlar yerine Halkın Güdüsü, Halkın Soluğu ve Halkın Gücü gazetelerini satacaksın, tamam mı, anlaşıldı mı" diye emrini tekrarladı; haftalık basılan bu gazetelerin tamamı Maocu eğilimdeydi.

Daha önce hazırladıkları bir halk afişini de ağaç zamkıyla Salih Güzel'in vitrinine yapıştırdıklarında, oradan ayrılırlarken Nevzat, dönüp bir baktı, "İşte, Kültür Devrimi'nde Mao'nun kızıl muhafızları da böyle yapıyordu, halkın bunu okuması, bilinçlenmesi için afiş şarttı canım!" dedi. Salih Güzelce dünkü mahalle çocuklarının efelenip gazeteleri yırtmasından korkup ürktüğünden yanıt dahi verememişti. Kendisini sonradan geçmişolsun ziyaretine gelen Kaymakam'a, ki o buranın zaten hemen hep müdavimiydi, gazete bayiisine uğramadan evine geçmez, gazetelerini alır, kitaplara bakar, bir iki ayaküstü sohbeti severdi, akşam kahvesini de burada içerdi, işte bu sevimli Kaymakam'a durumu anlatırken, "İyi de bu solcu çocuklar niye ülkücü, milliyetçi gazetelere dokunmadılar, bak bunu anlamadım" diye sormadan edemedi. Oysa tezgâhta Ortadoğu, Ülkü, Kurtlar gibi gazeteler durup duruyordu. Müçtebâ Bey ise, "Olur mu hiç öyle şey"

dedi, "Onlara da dokunmamak gerekir, basın özgürlüğü demokrasinin temelidir. Bugün ona dokunursan, yarın sana...

Akhisar'daki devrimci eylemlerin bu kadarla kaldığı sanılması kasabanın devrim tarihini ilerde yazacak olanlar için bir yanlış anlamaya yol açacaktır; daha fazlası da oldu. Nevzat'ın köy gerillası taktikleriyle çevresine topladığı, yangın geçirmiş eski sendikanın düşkünü gençlerden dişli olan birkaçı, milliyetçilerden bir ikisini sokak arasında sıkıştırmış, ötekiler dayağı görünce tabana kuvvet kaçıp kurtulmuşlardı; bir iki tekme tokat, yırtılan gömlek, kopan düğme ve ülkücülerden, işsiz güçsüz, okulsuz bir çocuğun zavallı babasının gelirinden alınmış pazar esnafı işi yapşalaşmış bir ayakkabı tekinin kaldırımda kalakalması dışında olan biten, aslına bakılırsa, devrimci eylem açısından bereketsiz sayılabilirdi. Bu olaya karşı taraftan karşılık gelmekte nazlanmadı, hiç gecikmedi. Ülkücü çocuklar durumu Süslü Cafer'e aktarmayı, hatta Ercan abilerine danışmayı da gereksiz bularak kendi göbek bağlarını kendileri kesme azmi içinde bir iki hafta boyunca tamı tamına beş devrimci çocuğu, şimdi kendi deyişleri burada kullanılırsa, bir güzel ıslatmışlardı. Bu türden olaylar, ülkedeki genel cinayet ortalamasına bakılırsa önemsiz sayılmalıydı ve Akhisar, şükürler olsun ki, olaysız günler geçiriyor denilebilirdi.

Akhisar'da bu olaysızlığa karşın, Cafer'in Safiye'nin evine taşınması, Cahide'yi tamamen defterinden silmesi, arada bir İclal'e gidip orada zaman zaman Kâmuran'la sohbete oturması, Tenviye Hanım'la Halk Eğitim Merkezi'ndeki eski buluşmalarını artık bir iki kez Vilayet'teki Saadet Oteli'ne aktarmaları, ki bunun tanığı Akhisar-Vilayet arası çalışan taksi dolmuşun şoförüydü, canı trafik cezalarından çok yanmamış olsa Cafer'e kıyak geçip belki çene düşüklüğü yapmazdı ama haber hemen ilçede onun sayesinde yayılmıştı; işte, bu gelişmeler kasabalıyı ülkücü-solcu itişmesinden daha çok ilgilendiriyordu. Konuşulanlardan birisi de Müçtebâ Bey'in açtığı boşanma davasıydı.

Kaymakam Bey, kasabada boşanma davalarına bakan bir avukat hanımı makamına rica edip davette bulunmuştu o günlerden birisinde ve Tenviye Hanım'dan boşanmak üzere vekâletini vermişti. Kaymakam Bey'in yakın dostu sayılabilecek avukat Ziya Bey aslında bu davayı alabilirdi. Müçtebâ Bey ilk kez onunla konuşmuştu ancak

Ziya Bey, "Müçtebâ'cığım, evinize geldim, Tenviye Hanım'ın sofrasına oturdum, yahu insanın yüzünde gözü var, göre göre de yapamam ama bak genç bir avukat hanım kızımız var, kocası da işsiz, evde tembel tembel oturuyor, gel ona bu işi verelim" demişti.

Müçtebâ Bey, boşandıktan sonra, Akhisar'dan başka bir yere atamasını da İçişleri Bakanlığı Atamalar ve Özlük Daire Başkanı olan bir eski arkadaşına, el altında sordurmuş, münhal ilçe olarak Kaş'ı şimdiden garantilemiş, listeye adını eklettirmişti; bu olmazsa, Akhisar'la becayiş yapacak olan bir kaymakam arkadaşı vardı Akçakoca'da. *'Ne olur ki, Akdeniz olmazsa Karadeniz olur yahu! Karadeniz'de gemilerim mi batar'* diyordu. Kızlarını da Tenviye'ye bırakmamak istiyor, onları yanına almak hevesini taşıyordu; hele dava bir sonuçlansın da...

Mayıs ayı sonlarına doğru, halkı ilgilendirecek bir başka gelişme, İclal'in Safiye'yi evinde adeta bir baskın gibi basmasıyla ortaya çıktı. İclal kapısını yumrukladığında Cafer de içerdeydi; ama telaşeye gerek yoktu zira Süslü bu evin bir bakıma artık erkeği sayılırdı. İclal Hanım, artık hem Kâmuran'a hem de kendisine zaman ayırmayan Cafer'i fazlasıyla evinde alıkoyan, onu geceleri yorgun bırakan Safiye'ye, "Bana bak şıllık, tavukhane sürtüğü seni! Hep bana hep bana olmaz, tavuk su içer Allah'ına bakar, azıcık adama yol ver, çıksın şu kümesten" diye bağırmış, az daha saç saça girecekleri sıra, İclal'in birden aklına hanımefendiliği gelmiş olmalı ki "Ben sana uyacak karı mıyım ülen, asaletim var benim!" diye Safiye'nin yüzüne tüküürüp oradan kaçar adım uzaklaşmıştı. Safiye o gün, hatta artık yarı yarıya bir kocaya benzeyen Cafer düzenli olarak evine gelince, tüm gece boyu ona ağladı durdu. "Hiç değilse, bir imam nikâhı kıy bana" diye somurtuyor, elâlemden vazgeçtiğini, hatta ve hatta Bulgaristan göçmeni ailesinin üyelerinden de çekinmediğini ama büyüme çağındaki çocuklarını düşünmek zorunda olduğunu söylüyordu.

Cafer bu zeytin zengini kasabada zengin bir kısmeti kendine bulacağı yerde Safiye'ye palamar bağlamayı gereksiz sayıyordu, Safiye olsa olsa bir şamrel lastiğiydi, suda batmamasını sağlayan bir şeydi. O nedenle kadıncağızın beklentisini oyalıyor, geciktiriyor, kira parası vermeden oturduğu ve üstüne başına bedavadan bakım gösterilen evde, o sıralar, "Dur bakalım, acelesi yok!" sözünden geçilmiyordu.

Cafer, bir süre önce, bekçinin iki oda köhne evinden Safiye'nin bir parça daha düzgün, tertemiz, bal dök yala misali mis kokan, kutu kutucuk evine tamamen taşındığında buna bekçinin karısı elbette bozulmuştu ancak Süleyman'ın kırgınlığı başka yöndeydi; henüz, o sıralarda, olan biteni duymadığından... Karısına, "Üzülme karı, kıymet bilmez adammış, o kadar da iyi davrandık" dedi, "Eski komünistin Bulgar orospusuna gitti, Emniyet Müdürüm haklı olabilir, o belki gizli bir komünist idi, Bulgar casusu belki de... Baktı ki biz vatansever, namuslu insanlarız, duramadı burada!" diye teselli verdi.

Bekçi Süleyman'ın evinde olan bitenleri, Cafer'in Akhisar'a gelince çapkınlık piyasasında ilk siftahı kendi karısıyla yapmış olmasını, çok sonra, kasabadaki o büyük ve meşum olayın gerçekleşmesinden kısa süre önce öğrenmiş olacağını burada kısaca aktarmak yerinde olacaktır. Üstelik, bu haberi, Tenviye Hanım'a mahkeme ilmühaberini muhtarlıkta teslim alırken rastlantıyla orada karşılaştıkları gün, Kaymakam Bey'in boşanma davalısından almıştı. Gece boyu ağlayarak dolaşmış, sık sık yangın yeri hâlâ temizlenmemiş bulunan eski Sendika binası civarında, oraları pek ıssız olduğundan ve gözyaşlarını bağıra bağıra orada harcayabileceğinden gezinmişti. Karısına ne diyebilirdi, susmak dışında; zira vaktinde, evinin tapusu dahil her şeyi, Açmalar mevkiindeki zeytinliği, bir iki bağ bahçeyi ve Vilayet'te girdikleri kooperatif evinin tapusunu karısı üzerine yapmıştı. Şimdi bir erkeklik gösterisiyle tüm yaşlılık birikimlerini harcayacak cesareti üzerinde gezinmiyordu.

Merak edildiği gibi eğer Cafer, İclal ve Kâmuran meselesine gelinirse, durum pek farklı değildi. Ercan ablasını sıkıştırdığı bir gün sadece ondan, "Aramızda bir şey yok Ercan, aaaa.." diye kırgınlıkla karşılık aldığı söyleniyordu. Bu yanıt Ercan'a yeterli olacak mıydı? Kâmuran güya, "Bunu nasıl düşünebilirsin Ercan, sadece İclal ablada bir iki kez, belki üç dört kez, haydi de ki beş kez sohbet ettik! Vallahi billahi... demişmiş, "Unutma, ben de insanım, benim de canım var" dedikoducular böyle aktarmaktaydı. Ercan, bütün her şeyi cümle âlem bilir ve konuşurken en son öğrenen yahut hiç öğrenemeyen kocalar ve babalar gibi, bir erkek kardeş olarak Kâmuran'a toz konduramadı, ona inandı. Ama içinde bir kurt yeniği de güven tahtasını

kemirmiyor değildi. Cafer'le kasabanın orasında burasında sık sık karşılaştıklarında, *'Bu Allah'ın belası herif, görevi icabı hep ortalıkta yabu!'* diye söyleniyordu onu her gördüğünde, içindeki kemirici kurt daha sıkı bir diş geçiriyor, o zaman ani bir acıyla birden Süslü'nün yakasına yapışmayı, hatta onu öldüresiye dövmeyi istiyordu. *'Şu komünistler bu herifi vursalar ya, ne iyi olur, tövbe yarabbim!'* diye dua ettiği de söylenebilirdi. Kâmuran artık yemin etse zaten başı ağrımazdı; zira Cafer'le galiba adı konmamış bir ayrılık içindeydiler, görüşmemeye başlamışlardı. Yapılmayan, yaşanmayan bir şey bitmiş sayılır, hatta o artık bir hikâyeden, bir tarihi olaydan, yani yalandan başka bir şey değildir. Cafer de bittiğine göre Kâmuran için bir hikâyeden başka neydi?! Ancak bunun nedeni üzerine düşünmek isteyen birisi, Kâmuran'dan hevesini almış Süslü mü çekip gitmişti diye aklına getirebilir; fakat değildi. Olan şuydu ki cinsel isteği söz konusu olduğunda sınır tanımayan İclal Hanım, bir gün, Cafer'le Kâmuran onun evinde buluştuklarında, yatağa beraber, hep beraber girmeyi önerdi. Cafer'in ağzı kulaklarındaydı; ama İclal ablasıyla karşılıklı birbirlerine dokunmaların yol açtığı ve ilk ve son olarak yaşamış saydığı bir utancı zaten ne zamandır saklayan Kâmuran'a, işte bu ağır gelmişti. O gün hiddetle kapıyı üstlerine kapatıp çıktı. İclal, "Ay deli bu kız ayol!' dedi ardından, "Halbuki ne güzel bir keresinde koklaşmıştık, ne var bunda..." diye açık verdi. Cafer, havadar bir kapı açığından içeri girip olan biteni dinlerken, İclal'in ballandırarak anlattığı hikâyenin hayaliyle yaşı geçkin ve olgun sevgilisine bir daha, sonra bir daha sarılmadan duramadı.

Bunlar kadar önemli olan bir başka şey ise İlknur Hanım'a evlenme teklifini üstü kapalı değil, herkesin içinde yaparak onu eli kolu bağlı bırakmak isteyen edebiyatçı Melih Bey'in bu patavatsızlığına biyoloji hocasının verdiği yanıt oldu. Öğretmenler odasında meydana gelen bu olay, diğer hocaların gözü önünde cereyan ettiğinden dedikodu sayılmaz, aynıyla vaki hadise olarak her yerde anlatılabilirdi. İlknur Hanım, açıkçası Melih Bey'i istemiyordu; bunda şaşılacak bir şey yoktu, bir kadın istemedi mi istemezdi... İlknur, nasıl ağzından böyle bir lakırdı çıkartmış olacağına sonradan şaşırdığı ve kulaklarına kendisinin de inanamadığı bir cesaretle ortalık yerde kuyruklu

bir yalan atıp, "Olmaz Melih Bey, olmaz! Ben Süslü Cafer'le tarifi imkânsız bir aşk yaşıyorum" demişti. Elbette, burada İlknur Hanım'ın gündüz düşlerini, gece uykusunda geçenleri bilmemiz, aktarmamız zor olacaktır; fazlasıyla roman edebiyatına girer bunlar... İnsanların duygularını anlatmayı beceren romancıların işidir bu ve böylesine dedikodulara dayalı hikâye anlatıcılarının diline pek yakışmaz! Ne ki ağzından bir çırpıda bu gerçek olmayan şeye dair itirafın çıkmış olması bile, İlknur'un Cafer'i, hani en azından bir kere olsun aklının bir köşesinden geçirmiş olduğunu ele verdi. Melih Bey, "Yaa... Öyle mi İlknur Hanım" diye sormak bir yana, sanki bütün bir hayal âleminin yıkıntısı altında kalmış gibi adeta enkaz altından ses verircesine inledi. Yalana ihtiyaç duyan bir zekâ önce gözlere ağırlık verir, yalanı ağzından kaçırmış biri yere ister istemez o ağırlıkla bakar; İlknur Hanım bakışlarını yerde gezdirirken, Melih Bey odadan süklüm püklüm çıktı, Müdür Bey'in yanına gidip aceleyle bir izin ve rapor kâğıdı doldurmayı rica etti. Zaten sene sonu gelmiş, yaz tatili ucunu göstermişti. Melih Bey'i teselli eden Rıza Hoca, "Üzülmeyin aziz dostum, zaman nelere kadir değil, unutursunuz, başkasını bulursunuz" dedi, sırtını sıvazlıyordu Melih Bey'in... Melih Bey'in o gece Akhisar'dan ayrılıp baba ocağı olan İstanbul'a geri döndüğünü, babasının Prens Adaları'na nazır Dragos'taki evlerinde bir süre adalara bakmak yerine tavana bakarak uzun uzun ve tembel insanlara ait olan bir rahatlık içinde yatağına uzandığını, sonra bu ataleti bir yana bırakıp Eğitim Bakanlığı'ndan atamasını istediğini, şimdi ise Akhisar'da kimsenin hatırlama zahmetine bile girmeyeceği bir uzak kasabaya tayin olduğunu buraya eklemeliyiz. Bir daha ondan haber alınamamıştı.

Bununla beraber şurası açıktır ki Cafer'in Akhisar'da kabaran defterindeki isimler arasına bu olaydan sonra İlknur Hanım kendiliğinden, eli eline değmeksizin, eklendi. O kendi dilinin kurbanı olmuştu; "Bülbülün çektiği dil belasıdır" diyen söz boşuna sarf edilmemiştir. Süslü bu olayı duyunca, hiç şaşırmadı, hatta kendisine lakırdıyı yetiştiren bir iki polise, ne var bunda şaşıracak gibi terslenerek bile baktı. Denilebilir ki Cafer de İlknur'la en azından bir aşk gecesi geçirmiş olacağına şimdi canıgönülden inanıyordu. Cafer artık kendisine o kadar inanmaktaydı ki, belki de İlknur Hanım'la bir aşk gecesi bile

yaşamış olabilirdi; şimdi unutmuş olabileceği bir sarhoş satinde... İlknur Hoca'nın Cafer üzerine yalanı sonraki günlerde İlhan ve İlkyaz tarafından, onlar gerçeği evde onu sıkıştırdıklarında öğrendikten sonra, düzeltilmeye doğrulanmaya çalışıldıysa da kaçınılmaz olarak Süslü'nün lehine bir şöhret olarak kaldı. Bir iki gün sonra İlhan, İlkyaz'ı, "Boşver, uğraşmayalım bu süfli işlerle... Varsın kasabalı öyle bilsin, ne çıkar bundan, dilin kemiği yok ya!" diye ikna etti.

Şimdi İlknur ve İlkyaz, kasabanın damgalı iki kız kardeşinden başkası değildiler ve bunu anlayan İlhan, İlkyaz'a "İstersen ablanla daha fazla zaman geçir, onunla ilgilen, yalnız bırakma" dedi. Bunları söylerken İlkyaz'ın üzerine bu dedikodu çamurunun sıçramasından çekinmişti. Ancak onun bu önerisini İlkyaz başka türlü değerlendirdi, *'Ablamın salakça ettiği bir lafla hayali aşifteliğine o da içten inandı, dışından öyle görünmese de inandı işte canım... Erkek kısmı değil mi, tamamı, hepsi böyledir. Kendisine böyle orospusu bol aileden kız almaya kalkışması rezillik geliyor!'* diye haksız yere kendini üzdü.

Bu tuhaflıklara uzun zamandır kendisinden bir ses çıkmayan, hele Sendika binası yangın geçirip bakır mangalda odun kömürü sönüğüne benzemiş yere artık gidemediğinden, adı sanı kolayca ve hemen unutulan Hüseyin Durcan'ın başına gelenleri eklemek, Akhisar'ın bu yönlü hikâyesini anlatmak açısından önemli sayılabilir. Zira Durcan, sendika binasını kaybedip ardından devrimci gençlere abilik yapma hakkını da Nevzat'a kaptırınca, bu kadarına razı olarak yaşamaya devam ettiği günlerde, bir gün Safiye'ye gitmek istemiş ama kapıyı duvar görmüştü. Safiye, "Artık benim koca gibi koca bir erkeğim var, pısırık herif, seni gidi ödlek seni, seninle işim yok, bir daha buralarda görmeyeyim seni, alırım ayağımın altına ha" diye nereden kaptıysa, biraz polis ağzıyla konuşmuştu. Hüseyin, her ne kadar bir zamanlar güvenle zilini çaldığı evin kapısında şimdi bir yabancı gibi kalakalıp sadece bir iki dakika süreyle, aşk meşk, özgür ilişki, sosyalist gerçeklik gibi sözler ettiyse de bunlar Safiye'nin yüreğine tesir etmeyecekti, onu eskiden dağladığı gibi yüreğinden vurmayacaktı. Bu başarısızlığının ardından, Hüseyin Durcan kendisini işlerine ama bunlardan daha çok ailesine adamak üzere ani bir kararla Safiye'nin

kapısından çark etti, bir daha da bu kadının adını anmayacaktı. Dürüstçe söylemek gerekir ki Hüseyin, en azından, kendisini terk eden kadın hakkında orada burada, ileri geri konuşmadı, saygılı davrandı; bu bile onun adına bir efendilik gösterisiydi. Bütün bunları yaşarken anladı ki meğer ailesine, kendisini adadığı yasadışı komünist parti davasına ne kadar bağlıysa, o kadar bağlıydı; bunları günbegün kavramasına Safiye'nin kapıyı göstermesi yetmişti... Safiye'yi elinden alan Cafer'e duyduğu kini de o sıralarda bir süre için unuttu; kendini sendikanın yeniden inşası ve dağılan örgütsel yapılanmanın toparlanmasına verdi. Ne kadar fuzuli işlerle zaman yitirmişti, işçi sınıfının olmadığı yerde külhanbeyi kesilme merakında kalmış bir çapulcu takımıyla devrimcilik oyunu oynamışlardı; kendilerine zarar! Bir de karşılarına Süslü gibi öteki mahallenin sözde kabadayılarını alarak... Süslü Cafer, bu yolla düşünüldüğünde, aslında içi boş, küflenmiş, yer yer orasından burasından pırtlamış, dokunulan yeri elde kalan bir sirk palyaçosuydu. Bunu aklına getirip başını devşirdiğinde öğrenmiş olduğunu kavradı ki Hüseyin Durcan, bir daha hayatı boyunca sahte heybetlerden asla korkmayacaktı. Bu duygusu ona sonraki yıllarında hep eşlik etti, hatta sonradan öğreneceğimiz gibi o uzun yıllar işkence altında cezaevlerinde kaldığı zaman ona yardımcı oldu. Sahte heybetlerin kofluğunu kavradığından, o nedenle, Süslü trafikçinin başına kısa süre sonra gelecek olan bir olayın gerçekleştiği, Akhisar'da ondan nefret edenlerce beklendiği o meşum geceye kadar adını bile ağzına almadı...

Safiye'nin Aktavyum'daki işi, yumurta paketlemeden Mehmet Ali Bey'in çay servisini yapan, çalışma odasını temizleyip derleyerek toplayan, biraz daha zahmetsiz ve onu tavukhanede azıcık patrona yakın yere taşıdığı için ötekilerden ayıran bir duruma gelmişti. Gerçi Safiye, Cafer'in onu tamamen, evin kapı kilidini üstüne çevirip, "Otur evinde, karı kısmı evine yakışır" gibi bir lafla kapatması yapacağını umuyordu; ancak Süslü'nün Aktavyum patronuyla iyi geçinmesi, tavuk ve yumurta kamyonlarına istiap hadleri dahil olmak üzere her şeyde göz yummasına karşılık Mehmet Ali Bey de Safiye'yi kayırmıştı; olan basitçe bu kadar sanılmasın... Safiye çay ve kahve servisi yap-

maya gelip gittikçe, yavaş yavaş Mehmet Ali Bey'in gözünde de anlam, biçim kazanıyor, açık penceden içeri giren taze bir bahar havası, gide gide patronun onu görmeden edemediği bir varlık durumuna erişiyordu. Safiye'nin çok sonraki, açıkçası şimdi hikâyenin gidişatını ele verecek biçimde ipin ucunu gösterirsek, Cafer'den sonraki erkeği olacak şekilde, patronla aralarındaki dokunma, birbirlerinin kokusunu farkında olmaksızın tanımaya başlama, bedensel dürtülere ait derin duyguları göz bakışlarına yüklenmiş biçimde aktarma gibi hayra yorulacak gelişmeler hep o sıralarda başladı. Mehmet Ali Bey, en çok Safiye'nin göğüslerine bakıyor, Safiye bunu anlamaz mı, anlıyor, o da Akhisar'ın pazarından göğüs sergisi yapacak sutyenleri alıyordu.

Safiye'nin bu aralarda Akhisar çarşısında daha sıkça görünmesi de başladığı yeni işe bağlanmalıdır. Zira artık dilediği gibi dışarı gitme özgürlüğünü yakalamıştır. Bazen Mehmeh Ali Bey, "Safiya'nım, biraz sıkıldınız galiba, haydi servis arabası sizi bıraksın kasabaya hem bir şeyler alırsınız Rize çayı, şeker, tomurcuk çayı, kahve de bitti galiba... diye gönderiyor, sonra sonra Safiyanım'lar, Safiyeciğim'e dönüşmeye başlıyordu. Safiye hiç değilse, ellerini yumurta paketleme işinde harcayarak yaşamını kazanmak yerine, bedeninin başka yerleriyle de yaşanabileceğini öğrenmekteydi. Safiye'nin bu türden rahatlıklar içinde Akhisar'a gidiş gelişleri sırasında uğradığı Karakuzu Pastanesi'nin sahibi Sevgi Hanım'la ahbaplığı ilerletmesi de bir raslantı sayılmalıdır. Çay, kahve aldığı toptancıda tanışmış bulundular, Sevgi Hanım da o gün kendi pastanesine ıvır zıvır alıyordu. Safiye'yi pek sevdi Sevgi Karakuzu, pastanesine davet etti, daveti ısrara dönüştü, kolundan tuttuğu gibi çekerek kasabanın biraz ücra köşesine düşen ancak bu nedenle Akhisar'ın kaçamak yapmak isteyen âşıklarınca tercih edilen bir semtindeki Karakuzu Pastanesi'ne götürdü. Oturur oturmaz bir masaya, karşılıklı sigaraları tellendirdiler, Safiye iki tabak üst üste kremalı ve vıcık vıcık frambuazlı bir pasta yedi. Aklına patronu gelince, "Ay Mehmet Ali Bey bensiz yapamaz" dedi, "Bir arayıp haber vereyim merak etmesin..." Sevgi Hanım, oturduğu yerden telefon almacına uzandı, "Söyle fabrika numarasını" dedi, almacı Safiye'ye uzatmadan evvel kendisi telefonda Aktavyum patro-

nuna, "Vallahi hep benim kabahatim Mehmet Ali Beyciğim, sizin şeker gibi Safiye hanımınızı görüp tanıyınca, pastaneme getirdim" dedi, "Safiye mi? Ha, evet burada... Şimdi vereceğim telefona da ben önceden bir mazeret bildirip gecikme kabahatini üstüme alayım istemiştim... Sizi de beklerim, bir acı kahvemizi içmeye... Ne demek beyefendiciğim, o şeref bana ait... Veriyorum Safiye'ye..." diye lafını toparladı. Safiye bu konuşmadan hiç mi hiç rahatsız olmadı, tersine Sevgi Hanım'dan ve onun dostluğundan öğreneceği çok şey olduğunu düşünüp bundan kendine paylar bile çıkardı.

Sevgi Hanım'la Safiye'nin arkadaşlığı baş döndürücü bir hızla birkaç gün içinde gelişti. Birbirlerinin tüm sırlarına sahip olacak derecede yakınlık kurmaları Cafer'i önce rahatsız etmişti; ama Sevgi'nin güzel yanlarına bakıp ağzını şapırdattıkça bu kaygılarını öteledi, sonra tamamen sildi aklından... Sevgi Hanım, öte yandan, erkek sarrafıydı. Cafer'e anında puanını verdi. Onun tın tın öten içi boş teneke olduğunu ilk görüşte anlamış, bu ucuz parçayı Safiye'den almaya ait bir niyet bozukluğu içinde olmadığını öteki kadına hissettirmişti. Kadınların böylesi antropolojik, eski zamanlardan kalma birbirlerine mesajlar gönderen bakışmaları, kaş göz etmeleri, dudak bükmek yoluyla işaretleşme alışkanlıkları vardır. Birbirlerinin dilini en iyi onlar anlar, erkeklerin bunu kavramamasına da şaşarlar. Safiye de anladı, içi rahatladı, Cafer elindeydi, demek Sevgi Hanım'ın adresi Mehmet Ali Bey'di; yahut başka varlıklı patron takımından birisi. Bu da onun işine yarar, belki çaycılıktan bile yukarıya yükselir, doğrudan doğruya patron sekreteri olurdu. Bu hevesle, evinde yalnız olduğu zamanlarda, çocuklarını da uyutmuşken banyoya çekiliyor ayna karşısında küçük alıştırmalar yaparak kendisine sekreter pozları veriyordu.

Sevgi Hanım'ın, Mehmet Ali Beye yanaşmaya çalıştığını da Cafer anlamış, o nedenle ileri giderek pastaneci kadından bir şey dilenmeye kalkışmamayı kendisine öğütlemişti. Kadının kendiliğinden gel demesi, bunun istisnai durumu olurdu, o ayrı bir şey sayılmalıydı. Zaten Cafer'in niyeti, bu kısa sürede süfli duruma düşecek, geleceğin İclal Hanımlarından birisi olacak kadınların yanından uzaklaşmak, yavaş yavaş kendisine evlenebileceği eşraftan, varlıklı bir ailenin kızını bulmaktı. Adı üzerindeki dedikoduları silmenin yolu da bu ola-

caktı. O nedenle Sevgi Hanım'ın Safiye'yi baştan çıkartan kadınlıklarına, çapkın hallerine göz yummaya yemin etti. Sevgi Hanım arada bir teklifsizce Safiye'nin evine gelip gitmeye başladığı sırada, Cafer aradığı kızın Akhisar'ın Tarakçıoğulları ailesinin kızı Eczacı Emine Hanım olduğuna karar vermiş bulunuyordu. Emine Hanım, eczacılık mezunu olarak Akhisar'a döndüğünde, ailesinin meydana bakan Tarakçı İşhanı'nın en gözde yerindeki dükkânı, kendisine eczane açmıştı. Bir kez nişanlanmış, ayrılmış, o zamandan beri erkek eli eline değmemişti; Cafer için önemli bir meziyetti bu... Evlenilecek dediğin kadın namuslu olmalıydı! Zaten Süslü'nün bunu fazla deşelemesine de gerek yoktu; zira Emine Hanım balık eti denilen seviyeleri çoktan aşarak artık bir şişmanlık hastası durumundaydı, neredeyse zorlukla yürüyor, yürümek bile istemiyordu. Kısa boyuyla Tarakçı Eczanesi'nin vitrinine yapışık koyduğu masasında oturuyor, caddeden gelen geçene bakarak sigara üstüne sigara tüketiyor, işleri eczacı kalfaları hallediyor, o sıkıntıyla tırnak yemezse sigara içiyor, gazete bulmacası çözüp gelen geçenle ahbaplık ediyordu. Dükkândaki kendisi gibi şişman bir sarman kedi kucağından inmez, böyle zamanlarda boşta kalan eliyle onu okşar, rahatlardı. Bu yüzden yürüdüğü zamanlar az görünmekle beraber bir yürüdü mü yün hırkasından eteklerine kadar kedi tüyüne bulanmış olarak geçer giderdi. Böylesine, bir evde kalmış kızcağıza Cafer baltayı asmakla hem ona iyilik edeceğini hem de kendisine sevap yazdıracağını düşünmeye başlamış, sık sık eczanenin kapısında görünür olmuştu. Ancak Cafer'in oradaki tavrı, diğerlerine yaptıklarından çok farklı bir oyuncu haliydi: Kadına evlenmeye hazır erkek görüntüsü çizmenin kurallarıydı bunlar... Ciddi bakışlı, olgun, tuttuğunu koparır, namus ehli, aza konuşan ama konuştu mu tam konuşan, ilerde çoluk çocuk sahibi olunca baba gibi baba olacak bir erkek görüntüsü her zaman bu yolda ilerlemenin olmazsa olmaz karakter biçimidir. Cafer de bunları yapıyor, tadında bırakarak kısa tuttuğu ziyaretlerinde, "Merhaba Emine Hanım, nasılsınız bugün, havada limonata gibi vallahi, aman aman işleriniz iyi olsun da... Oh, oh maşallah! Peder beyiniz de iyidirler ümit ederim ki... Ellerinden arz-ı hürmetle öperim efendim" tarzı konuşmalar sırasında eczaneye gelen küçük çocuklu anne ya da

babaların yanında çocukları seviyor, saçlarını okşuyor, bunları yaparken gözleri dolup büyük bir özlemle iç geçiriyor, çok ileri gideceğini fark ettiğinden çocukları kucaklayıp bağrına basmaktan kendini zorlukla alıkoyuyordu. Emine Hanım, çoktan anlamış, el altından Süslü hakkında bilgi toplamaya da başlamıştı; ancak bu hikâyenin sonu evlilikle sonuçlanacak zannedilmesin... Bununla birlikte, kırdığı cevizler bini geçen Süslü'nün yediği bu herzeleri ona yetiştiren aracılarına, "Olsun!" diyordu, "Çapkın erkekten iyi koca olur, evine bağlanır, karısına fındıkla fıstıkla bakar..." Böylece kendisine kabak çiçeği gibi açılan genç kadın havaları vermeye de başladı. Eczanesinin müstahzar ve itriyat raflarındaki türlü türlü makyaj malzemelerini ve diğer şeyleri üzerinde denemeye koyuldu.

Sevgi Hanım'ın varlığını artık kulak arkası yapan Cafer, Safiye'nin evinden çıkmak şöyle dursun, Eczacı Emine Hanım'la ilişki geliştirme turları yaparken başına bela olacağını bildiğinden Safiye'yle beraberliğini tümden kesmenin hazırlıklarına da başlamıştı. Cafer'in Emniyet Müdürü tarafından ablukaya alınması, artık eskisi kadar süsüyle ortalıkta dolaşamaması bir yana caka satmasını, orada burada ileri geri konuşup haksız cezalar kesmesi, bunlardan daha önemlisi milliyetçi gençlere öteden beri gösterdiği abiliği biraz askıya alması gibi geri adımların onu silip bitirme noktasına gelmeden kurtaracak, tekrar gözde birisi yapacak tek hamle, Tarakçıoğulları ailesine kapağı atmaktı; Cafer bunun farkındaydı. Ancak her şeyin bir zamanı, sırası, haddi ve hududu vardı; Cafer bunu da biliyordu.

Taşrada iyi ilişkiler kurmanın bir yolu da kasaba eşrafının kuyruğundan ayrılmamak olmalıdır. Cafer bu amaçla, Zeytinciler Hâli ve Çarşısı civarında o sıralarda çok göründü. Bu gidiş gelişleri esnasında zeytinci İbo'yla yakınlığı artırdı, birden canciğer oldular. Canciğer oluşlarında en büyük etkenin İbo'nun esrar düşkünlüğünü kendi ağzından duyup öğrenmiş bulunan Cafer'in, "Adam gibi adam içecek olduktan sonra can kurban İbocuğum" demesi yetmiyor gibi, "Bu sarıkızı sana getirdim! Biz polisler için itin kopuğun içmemesi önemlidir. Sen öyle misin ya! Mevzu bahis sen olunca durum değişir... İç iç, yarasın. Hatta üniforma altında olmasam bir tane de ben sarardım" diye zulasından jelatine sarılmış küçük paketcikleri çıkartması İbrahim'in

gözünü kamaştırdı. İbo'nun parasıyla da olsa kasabaya esrar cinsi uyuşturucu getirip götürenlerle yakınlık kurması türlü nedenlerle kolay olmuyordu, Cafer nasıl beceriyorsa bunu yapıyordu. Birçok defalar "sarıkızı" para mara istemez diye getirip İbo'ya el altından veren Cafer bu "delikanlılıklarının" karşılığını akşamüzeri meyhane masrafını ona yükleyerek almaya başladı. Zaten o aralarda rol icabı tutkunluk geçirdiği eczacı Emine Hanım'a olan aşkını aktarmak, dile getirip içini dökmek, böylece İbo'nun ve ailesinin çevresine eşraf takımından olduğu için yakın olması gereken Tarakçıoğulları'na içindeki derin sevgiyi duyurmanın bir yolunu arıyordu. İbo, gözleri kayarak, rakı evvelinde başlayıp iki dumanda içine çektiği bellek bulanıklığı yaratan esrarın her sözü, her sözcüğü kulakta çın çın öttüren o hayal âleminde dolaşarak, Cafer'e kafa sallıyor, onun aşkının o sıralarda tek şahidi oluyordu. İbo'nun tek karşı çıkışı, eczacının babası, Tarakçıoğulları ailesinin reisi olan Münir Mehmet Tarakçı'nın bir mütegallibe oluşu, faizcilik yaparak, haram parayla bu serveti köylünün, esnafın, hatta eşrafın sırtından adeta soyguncu gibi almış olduğuydu; yoksa Cafer'in aşkına hürmet duyuyordu. Sevenlerin aşkına kim karışabilir, aşk aşk diye dillenen ağızları kim susturabilir, ayrı düşenlerin arasına nasıl girilirdi; bunları söylerken, yaptıkları masrafın karşılığını son mezeye ve son kadehe kadar almak azmindeki meyhane kalabalığına müzik yetiştiren bir arabesk plağın eşliğinde konuşuyordu. "Bu nedenle, başka bir aile olsa, Caferciğim vallahi söz sana" diye yanıt vermekteydi İbo, "Alır Hacı Eşref babamı, dünür giderdik ama gelgelelim babam hiç hazetmez onlardan. Fakat bir çırpıda hayır da diyemem. Dur bakalım, zamanı gelsin de siz bir hele hazır olun da gerisi kolay... Haydi içelim güzelleşelim, şerefe yahu! Emine yengemin şerefine..." diyordu. Sonra, bu evlilik ve aşk lakırdılarından bıkıyor, kendi çapkınlıklarına lafı getiriyordu. Bir keresinde aktardıklarını dinleyen Cafer, "Yahu, İbo kardeşim, senin çapkınlığın paraya bakıyor" dedi, "Olmaz ki çapkın adam her zaman zamparadır. Motosikletle sürat yaparken, apartmanın beşinci katında cam silmeye eğilmiş, açılan gömlek arasından sütyeni gel bak bana diyen kadını o esnada görüp yakalama hüneridir. Seninkisini para bastıran herkes yapar! Hoş onun da yeri ayrıdır ama zamparalık istiyorsan, hani icabında âşık adamsak

da erkeğiz tabi, bizde sana gösterilecek adres çok" diye meyhane arkadaşı olmuş bulunan İbo'ya yol gösterdi. Kötücül ruhların, geçici olarak üstlendikleri temiz görüntülerin ardından hemen kirli, pasaklı, rezil rüsva olan tarafları ortaya çıkar; Cafer de daha fazla kendini gizleyemezdi. Zira eski bir deyişte vurgulandığı ve bazı romanlarda anlatıldığı gibi, topal topallığını saklamayamazdı.

Böylece, Cafer'in bir akşam eğlentisi yapmak üzere elini cebine attığı ancak bu işret gecesinin davetini duyan İbo'nun "Yahu, sen memur başına bu masraflara girme, al şu elli papeli, sofrayı düz bari" demesiyle, masraflarını garanti altına alan Süslü polis, aynı gün Karakuzu Pastanesi'ne gitti, Sevgi Hanım'a, "Vallahi hiç içim elvermiyor, böyle tek başına da yaşanmaz ki ahretlik" dedi, "Yalnızlık bir tek yaradana mahsustur. Bir sevgili kardeşim var, kırmayacak bizim Safiye'nin fakirhanesine teşrif buyuracak, bir tanışsan diyorum" diye dil döktü. Aslına bakılısa, dil dökecek bir şey de yoktu zira Sevgi Karakuzu uzun zamandır, Akhisar'a İzmir'den taşınıp, bu pastaneyi geçen yıl açtığından beri bir iki vukuatı sayılmazsa, erkek yatağına zıplamamıştı. Sevgi Hanım, İzmir'de bir taksicinin önce sevgilisi, sonra metresi, bir süre sonra adama karısını boşattığından onun nikâhlı hanımı oldu. Sonra da bir başka taksiciyle aşk yaşamaya kalkınca kocası "Sürtüğün ayakkabısı ökçesiz olurmuş, fahişenin kıçında don durmazmış, işte sen de busun" dedi. "Şimdi seni vursam cenaze işleri başıma çıkacak, ben hapiste olacağım, vurmasam kalkıp gider başkalarının günahına girersin, sen ne bela imişsin yahu!" diye gülsün mü ağlasın mı bilemez hallerde kalıp kadını tuttuğu gibi kolundan dışarıya attı. Zorlu geçen bir boşanma davası ardından, taksici olmakla beraber, çalıştığı Hatay semtindeki taksi durağının da ortaklarından olan adam epeyi yüklü bir tazminat ödeyerek Sevgi Hanım'dan yakayı sıyırabildi. Sevgi o paranın bir kısmını, âşığı olan adamla gidip o sıralarda çok ünlenmeye başlamış bulunan Bodrum'da bir yaz boyu yedi, bir takım işler kurmak, oraya yerleşmek istedi ama olmadı. Taksici âşığı yarım yamalak İngilizce'siyle bir Manchester'dan geziye gelmiş bir İngiliz kıza abayı yakınca, dünyası başına yıkıldı. Kız da bir şey olsaydı bari, kakavan bir kakidik, koca ayaklı, kamburu çıkık bir uzun suratlı ki evlere şenlik. Âşığı, bu kızın ardından

İngiltere'ye de giderken "Beni affet, bu paraya ihtiyacım olmasa almazdım, seni de hiç unutmayacağım" diye not bırakıp hem bir miktar parasını cüzdanından almış hem de kalbini çalmıştı. Sevgi Karakuzu bir süre adama ah vah etti ama hayat her şeye karşı kendince üstünlük kuruyor, maçın galibi geliyordu. O efkârlı günlerinde barlarda rakı arkadaşı olan, Bodrum'da tanıştığı, sonradan ünlü bir tiyatrocu olacak Akhisarlı bir hanımla arkadaşlığı ilerletip mekân değiştirmek, olanları unutmak üzere buraya geldi. Tiyatrocu kadın kâh İzmir'de kâh Vilayette kâh Akhisar'daki amatör sahnelerde çıkıyordu, sonradan İstanbul'a kapağı atıp sanatçıların gittiği barlardan birisine demirledi, sabretti, bekledi, bir gün geldi şöhret oldu; ama bu çok sonrasına ait bir hikâyedir. Buradaki rolü ise Sevgi Karakuzu'yu, "Kalk kız, annemin evi müsait, Akhisar'a gidelim, orada biraz hava ve mekân değişikliği yaşarsın" diye Bodrum'dan buraya gelmesine ön ayak olmasından ibarettir. Mekân değişiklikleri kimi zaman kalıcı oluyor, Akhisar'ın varsıl yanını gören, traktör römorklarında kasa kasa zeytin taşınıp, cins cins tarım ürünlerinin kamyonlara yüklendiğini, büyük kentlerin yolunu tuttuğunu öğrenen Sevgi Hanım, burada bir gün kendisine bir kalıcı kısmet çıkacağına inandı. İşte bu nedenle, Sevgi çoktan hazırdı durumu kesece iyi olan biriyle tanışmaya... Cafer bu tanışıklığın biraz ahlaklı olmasını belki Sevgi de ister, öylesini yakışık bulur diye, "Gerçi İbo evli barklıdır ama dünyanın hali belli olmaz, bugün buradasın, yarın bir bakarsın Hacı Eşref'e gelin gitmişsin. Dünyada olmaz olmaz!" hatırlatmalarıyla biten bir konuşma da yaptı. Haziran ayının ilk cumartesi gecesi Safiye'nin tek kat evindeki arka bahçede, asma koruklarıyla kapanıp bir tür kamerya gibi olmuş taşlıkta sofrayı kurdular. Sofra için Sevgi kendi evinde yaptıklarını tencerede, tabakta taşımıştı. Sofra bir aşk hazırlığı içindeydi. Sevgi Hanım, minyon bedenin iyice saran sıkı bir elbise giymiş, kısa mini eteğini çekiştirirek İbo'yu ayakta karşıladığında aradığı kısmetin bu olduğuna karar getirmiş bulunuyordu.

Emniyet Müdürü yemedi içmedi, haftanın ilk günü, daha öğle saati gelmeden mesaisine ara verip kendisini çarşıya atarak Cafer'in yaptıklarını ondan yaka silkmek tarzında şikâyetle bir iki kişiye nak-

letti. Esnaf ziyaretleri yapıyor gibiydi, arkasına bir polis memuru takmıştı... Salih Güzelce'den başlayarak ağzında bakla ıslanmaz ne kadar esnaf varsa çaylarını, kahvelerini içmeden geçmedi. Bekçi Süleyman'dan havadisleri bolca gelmişti. "Süsüne püsüne bakıp beni bile aldattı bu Cafer, ne mene hırbo bir adammış, boyuna posuna bakıp bir de motor teslim ettik altına, bak ama bunda kabahat muhterem Kaymakam Bey'indir, o yüz vermeseydi ben ona bisiklet teslim etmezdim ya ama sen dur, el mi yaman bey mi yaman Cafer efendi, ben şimdi soruşturma da başlatacağım hakkında, cumartesi günü kasabanın aşifteleriyle oturak âlemi düzenlemek de neymiş, bir polise yakışır mı, hele hele milliyetçi bir emniyet mensubuna, tam da Akhisar düşeren!" Bu lakırdıları, Ziya Bey'in yanında bir kahve molası verdiği sıra daha çok etti, amacı da işret sofrasında bulunan zeytinci İbo'dan dolayı onun kulağına kar suyu kaçırmak, haberlerin yayılmasını, Eşrefzadelerin evine kadar ulaşmasını sağlamaktı; karmaşanın olduğu yerde kendisine ekmek aranıyordu.

Ziya Bey, duyduklarını kafasında evirip çevirerek Süslü Cafer'in İbo'nun ocağına, Hacı Eşref Efendi'nin konağına incir ağacı ekmeye niyetlendiğini anlamıştı. Apaçık bir şey idi bu! İbo'yla doğrudan konuşmak yerinde olmazdı; İbo ters tarafı geldi mi ne kadar tüyü bozuk bir adam olduğunu hemen gösterirdi. İnce ve zayıf insanların genel olarak bilinen o sinirli yapısına bir de Selanik göçmenlerine özgü Arnavut tarzı diklenmek, inatlaşmak, kafa tutmak özelliği eklenirse, işte bunların İbo'nun hep bilinen o yumuşak huyunu birden fırtınaya yakalanmış bir sandal gibi nasıl tir tir titretip bozan şeyler olduğu görülür. Her ne kadar Hacı Eşreflerin vekâleten her tür işlerine bakıyor olması onu aile sırdaşı durumuna getirmiş olsa da ve hatta İbo, Ziya Bey'in eline doğmuş büyümüş bulunsa ve dahi Eşref Efendi'nin gelini Firdevs'e dünürlük etmeye gitmiş bulunsa, bütün bunlardan dolayı kendinde İbo'ya laf söz etme hakkını görse bile avukat akıllıca davranmak zorunluluğu hissetti. Sıçrayan ateş bacayı sarmadan, bir kahpe mangalından fırlamış lofça çivisini saplandığı yerde başka yangınlara neden olmadan, bir maşayla kısa sürede ve kolayca almak yerinde olacaktı. Bunun için aklına İlhan'ı uyarmak, onun yardımını istemek geldi. Üstelik bu aralarda İbo ile İlhan arasında, ister Renault

üzerinde direksiyon talimi olsun, ister aile dostluğu, adı neyse ne ama bir arkadaşlık da sürüyordu; garip olanı İbo bu yakınlığa karşın, ailesinden gizlemek ihtiyacı duyduğu gibi Cafer'le aynı kaba oturup kalkmak huyunu İlhan'dan da gizlemişti. Yoksa böyle olur muydu hiç?

Avukat, Salih Güzelce'nin gazete bayisine karşı olan cadde tarafındaki sırada, altında yazıhanesi olan üst katında evinin bulunduğu binanın önüne sandalyesini attı, güneşi siperine alarak oturdu. Oturuşunda bir bekleyiş vardı; dışarıdan bakıldığında bir dükkânı andıran, bir emlakçıya, bir muhasebe bürosuna benzeyen avukathanesi girişinde pusuya yatmıştı. İlhan'ı bekliyordu. İlhan, lisenin artık son günleri olduğundan bugün yarın da bu caddeyi arşınlayacak, her zaman olduğu gibi birkaç kez daha o saygılı selamlarını Ziya Bey'e ulaştıracak, bazen yanına gidip ayaküstü bir kısa sohbet daha edecek, ardından tası tarağı toplayıp annesiyle beraber geldiği kente geri dönecekti. Bir kayıptı bu Ziya Bey adına ama İlhan için seviniyordu. İlhan'ın geleceğinin burada, bu kasabada olmadığını bildiğinden, ona üniversite sınavlarında okul tercihi için yardım ettiği gibi kimi akıllar vermeden durmuyor, "Biz, yurtdışını bırak, doğru dürüst lisan öğrenmeden mezun olmuş yarım kuşaktanız evlat! Sen sakın buralarda kalma, ver elini Amerika! Bırak şimdi Amerikan emperyalizmini falan... Sen bana bir ara gel de bak anlatayım sana işin aslını astarını!" diyordu. İlhan, yine bugün öğle saatinde evine gitmek üzere bu kaldırımı arşınlayacaktı, bekledi. Az sonra, kulağı kirişte kalmış gibi beklemesinin karşılığı geldi, İlhan göründü.

İlhan, avukat ile merhabalaşma mesafesine girmeden laf yetiştirdi. "Buraya gelmeden önce Güzel Sıhhat Berberi Mestan Efendi amcaya uğradım" dedi, avukattan "Sıhhatler olsun evladım" diye karşılığını peşin peşin alınca, İlhan gülerek, "Yok, kendi tıraşıma gitmedim, İbo adına uğradım" diyerek anlattı. İlhan, son zamanlarda İbo'nun hayal görürcesine kimi fizik kurallarına ters düşecek tarzda, doğaüstü şeylerden söz ettiğini aktarıp sözüne başladı. Özellikle Renault arabanın bir canlı gibi kendi kendine bir şeyler yaptığını söylediği zamanlardan alıntılar aktardı, "Mübarek araba Reno değil, sanki Çiti Çiti Benk Benk arabası, bir kanadı eksik!" dedi. Avukat bey Chitty Chitty Bang Bang'ı bilmiyordu, bozum etmedi, kendini ele

vermeden "Fantoma filmlerinde uçan Citroën DS modeli bir araba vardı, sanki onun gibi" diye araya laf ekledi. İlhan anlatmaya devam ediyordu. "İbo'nun bu aralarda sık sık halisülasyon görürcesine bir şeyler söylemesi önceleri komik geliyordu ama en son aktardığı şey artık kabul görecek gibi değildi" dedi, "Güya, Mestan Efendi'ye tıraşa gitmiyormuş artık zira berber onu kovalamış ve bir daha dükkânıma adım atma demişmiş; çünkü son sakal tıraşını olurken sağ yanağının kıllarını alıp sol tarafa geçen berber, tıraş bitti derken bir bakıyor ki az önce cilalı mermere benzeyecek kadar perdahladığı sağ tarafta yine mercimek çimlenmesi gibi sakallar çıkıvermiş, haydi tekrar başlıyor orayı kazımaya, hah şimdi bitirdim diye terini silip usturayı masatı yanına bırakacak ama bir elini atıyor ki öteki tarafta cildinden fırlamış kıllar... Mestan amcada Arnavut inadı var, bir türlü İbo'yu da bırakmıyor kı gitsin. *'Berberler Pirî Selmân-ı Farisî mektebinden yetiştim, önlük ve peştemalımı boşuna kuşanmadım, usturama boş yere masat çekmedim ey!'* diye diye Bektaşi yeminleri ederek İbo'nun başına çörekleniyor, onu kazımaya devam ediyor. İbo'nun yüzü kan revan içinde kalıyor, Mestan amca basıyor kan taşını, sonra pudrayı, alüminyum sülfatın durduramadığı kanamayı pamukla kesiyor, sonunda pes edip 'Allah aşkına, çoluk çocuğunun başına bir daha aynamın karşısına geçme evlat, beni bu yaşta bir de katil mi edeceksin, elimde ustura varken şahdamarı da orada duruyor zaten... Git işine!' diye kovalıyor. Avukat, anlatılanların daha ortasında çenesini kaşımaya başlamıştı, onun da tıraşı bir iki günlük olmalıydı. Sessiz ve düşünceli kaldığı birkaç saniye içinde aklına Mestan'ı getirdi, anlatılan hikâyenin sakal kıllarının bu hızda uzaması kısmına takılmış olduğundan değil, berberin dilese usturayı müşteriden birinin şahdamarı üzerinden kaydırıvereceği korkusuna takılmıştı. O kendisi de olabilirdi, bir başkası da ama en çok kendisinin olması ihtimali korku verici idi. Böyle oradan buradan düşünerek, İlhan'ı karşısında bekletip, bir vakit geçirdi ve sonunda "Mestan Efendi'nin böyle bir şey yapmış olmasına ihtimal veremeyeceğim gibi, İbo'nun sakallarının da bir cadı süratiyle uzayacağına inanmam ayrıca zordur, garip bir şeydir bu; yoksa İbo'ya bir haller mi oldu evlat!" dedi, "Zaten benim de senle konuşmam gereken şeyler vardı, mevzuyu açtığın isabetli oldu."

İlhan, avukat dükkânı içinden kapıp geldiği bir hasır tabureye kaldırımda yer ayarlayıp üstüne ilişirken sözlerini bir yandan toparlıyordu. "Mestan amca, 'Uzun zaman önce böyle sakal çıkaran bir adama denk gelmiştim ama bu benim İbo'ya anlattığım bir hikâye idi yoksa İbo'da çıkan bir sakal vukuatı olmamıştır' dedi" diye anlattı. Berbere bakılırsa o yıllar evvelinin olayında sakalları hemen çıkan adamın kılları İbo'nun kendine malettiği gibi saniyesinde uzamamıştı, adam sabah tıraşa geliyor, öğlen tekrar oturuyor, akşam evine giderken bir daha berbere uğramadan geçmiyordu. İlhan lafını toparlamıştı.

" 'O vakitki bereketli müşteriydi, saat açmış Fatih, Aksaray dolmuşu gibi tarife yazıyorduk' dedi Mestan amca...

Avukat ise kendi duyduklarını aktarmak hazırlığıyla İlhan'ı sır paylaşacak insanların en başında gördüğünden yanına çekip kulağına fısıldamaya başladı. Safiye, Sevgi Karakuzu, Cafer ve İbo'nun yaptıklarından söz edip ikisi birlikte şuna karar verdirler ki zeytinci İbo'ya kimselere belli etmeden göz kulak olmanın zamanı gelmişti, hatta bugün berberden alınan havadislere bakılırsa, diyordu Ziya Bey, "İbo'yu İstanbul'daki Balıklı Rum Hastanesi'ne yatırmanın zamanı gelmiştir. Alkolizm tedavisinde orası bire birdir!" Kendisi de bir zamanlar birkaç defa oradan geçip gittiği için bunu iyi biliyordu. İlhan da Ziya Bey'in alkolizm tarihini bildiğinden, "Elbette siz daha iyi bilirsiniz, madem uygun buluyorsunuz da ancak bunu nasıl yapacağız, bir Eşref amcayla konuşsak!" dedi. Ziya Bey atıldı, "Hayır, sakın ha... Hacı Bey yeteri kadar acı çekti, halen de çekiyor. Bu kadarını kaldıramaz zavallı... Firdevs'le bir konuşmak lazım, anneniz hanımefendiye bir danışsak mı, ne dersin?" diye sordu. İlhan başıyla onay verdi, sonra "Aslında İbo'nun sorumluluğunu burada olsam, kasabada kalmaya devam etsem, seve seve üstüme alırdım, zaten abi kardeş gibi olduk" dedi, "Sorumluluğunu üstlenirdim, onu Cafer'den kurtarır, aileye sahip çıkardım Ziya beyamca!"

Avukat, "İşte bu olanaksız evladım" diye karşılık verdi, "Zira kimsenin sorumluluğunu tam olarak üstlenemeyiz çünkü herkes kendisidir ve kendini yaşar; ama bunu siz Marksı yanlış anlayan cemiyet tertipcilerine anlatamam ki...

İlhan sabırsızlık gösteriyordu sanki, "Yok yok öyle demeyin" dedi, "Anlatırsınız, bal gibi de... Hem niye anlatamayacaksınız ki? Ha, benim anlamayacağımı düşünüyorsanız, bu kanaatinizi değiştirmek için elimden geleni yaparım dinlerken... Ancak şunu da itiraf etmeliyim ki Marksçılığı, şimdi eskisi gibi diyemem gülünç olur zira yaşım ne başım ne, fakat söyleyebilirim ki Marks düşüncesini artık birkaç zaman öncesinde olduğu gibi düşünmüyorum. Marks'ın da dinselleştirildiğini, insanlığın böylesine geniş bir alanda konuşan bir düşünüre bu yönlü haksızlık yaptığını görüyorum. O yüzden toplumsal düzenleyici değilim artık, bir şeyin kendiliğinden akışı olduğuna inanıyorum, bunu çok fazla o akış dışına çıkaramayacağımızı da görmekteyim. Bu dediğim ise asla kadercilik anlamındaki genel kanı içinde herkesin bildiği değildir...

"Galatı meşhur demek istiyorsun zira kadercilik diye halk dilinde adlandırılan şeyin felsefedeki fatalizme karşılık gelenle tam olarak aynı olmadığını bilirim. Bunun farkında olduğumdan şimdi söylediğine mana verebiliyorum. Benim demem şudur ki kimse kimsenin, velev ki en yakını olsa, hatta diyelim canı ciğeri evladı dahi bulunsa, mutlak manada sorumluluğunu üzerine alamaz. Bu imkânsızdır, imkânsız olduğu için de insanların birbirleriyle ilişkilendikleri veya tersinde söylersek ilişkinin bittiği yerdir orası... Sorumluluğun alınamadığı, devredilemediği yerde insanın kendisine ait bir alan ve tabi olarak diyebiliriz ki orada gerçek sorumluluğu başlayacaktır, değil mi? Aynı zamanda hukuk açısından da bu böyledir, değil mi?

"Hiç kimse benim hayatımı yaşayamaz da ondan sorumluluk yüzde yüz devredilip başkasına ciro yapılamaz. Ben kendi hayatımı kendim yaşayabilirsem, hayat denilen şey o zaman vardır ve bu nedenle hayat aslında mutlak anlamıyla bir dramdan ötesi değildir, değil mi ama!

"Her insan kendisidir, evladım İlhan... Kimse başkası olamadığına göre toplumsal olan bir şey yoktur aslında... Sizin toplumsal dediğiniz, şu Jan Jak Russo'nun Sosyal Kontrat adını verdiği o işbirliği sözleşmesi bir yana aslında hiçbir şeydir yahu! Ne demek toplumsal? İnsanlar ihtiyaçtan bir araya gelir, bana dava getirmeyen adamdan bana ne, bana ihtiyacı olmayan bu dükkân kapısının tokmağını tut-

maz ki zaten... Mağarasında bir başka neyandartel adamına girişi kapatan akıllı atalarımız, hani o Darvinci maymun dedelerim var ya işte onlar işi düştükçe toplumsal oldu yoksa insan bireyseldir. Bilirsin, herkesin osuruğu kendine güzel kokar; başkasınınki kötüdür, iğrençtir, burnumuzu tıkarız. İşte burun tıkanıklığı veren her şey ferdi bir meseledir... Nasıl diyorsunuz, siz yeni gençler, dilde özleşmeci olanlar.. Ha! Ferdi yerine bireysel diyorsunuz, pekâlâ deyiniz deyiniz, sizi tutan mı var!...

"Bu arada, sen hâlâ devam ediyor musun Türk Dil Kurumu dergisinde aboneliğe?"

İlhan, "Abonelik değil efendim" diye araya girdi, "Sürdürümcülük!"

Avukat bey, "Neyse, işte sürümdürümcülükcük ettiğin o dergi, yabana atılacak dergi değildir ha! Devam okumaya, devam öğrenmeye... Orada bir yazı görmüştüm geçenlerde, Bay Akın Meriçelli'nin makalesi idi, İspanyol filozofu Jose Ortega üzerine; arıyorum o dergi nüshasını, sende varsa verir miydin bir ara, ha! Tamam, söz, üstüne yatmak yok, okur geri veririm; biliyorum mevzu bahis kitap olunca titizsindir... Aslına bakarsan, Ortega'yla ne zamandır ilgiliyim, beğeniyorum dediklerini... Sen bilir miydin Ortega'yı, ha, bilmezsin demek, neyse bunun da zamanı gelecektir... Bak, ne diyeceğim sana, caz müziği var ya caz, işte onu dinlemenin bile bir yaşı, vakt-i kerahati vardır, Ortega'yı da anlamanın yahut sezmenin bir gün sana zamanı gelecek...

"Evet, diyordum ki sana şu senin tarihi müddet içinde her şeyin mekanik biçimde birbirini izleyeceğini söyleyen teorilerin yanıldığı, başkalarını da yanılttığı yer işte burasıdır: İnsan'dır yahu!

"Hasılı ben diyorum ki işlerin tamamı çapanoğlundan başkası değildir. Bak, bir zamanlar, İstanbul Hukuk'tan evvel ailem beni Almanya'ya tahsile göndermişti, yapamadım geri döndüm. Orada elektronik üzerine birkaç sömestir eğitim almıştım. Şunu anlatmıştı Nazi dönemindeki hocalarımız, bir gelen akım var, bir de giden akım... Bu gelen ve giden arasında bir merkez akım vardır ki işte o kendini gelen giden arasında besler, ayakta tutar ve gelen ile giden arasındaki her şeyi o düzenler. Bana şimdi öyle geliyor ki delikanlı,

yaşadığımız her türden aktüel olayın altında bu merkez kuvvetlerin etkisi vardır. Biz gelen ve giden akımlara, kuvvetlere, güçlere dikkat kesiliyoruz ama aslında merkezdeki o küçücük gücün etkisi büyüktür. Merkez diye adlandırdığım, demiryollarındaki makasçıdır. Eskiden biz onlara tren teşkil memuru derdik, işte onlar bir yol verdiler mi durduramazsın artık koskoca şimendiferi... O, bir yol verir, koca katar oradan buraya gider. Her şey makasçıya bağlıdır... Sen makasçı olmak istemeyebilirsin, bu senin tercihin ama anasını satayım bari katar olma yahu... Katarın vagonu, hiç olma! Kendin ol be adam!" Genç çocuk, sadece, "Nasıl ama nasıl olabilirim? Kimsenin rahat bırakmadığı bir dünyadayız" dedi. Ziya Bey, o kimse diye adlananların bir kocaman uçsuz bucaksız kitle olduğunu biliyordu, dili döndüğünce aktarmaya çalıştı İlhan'a, bir süre daha...

İlhan ise, Ziya Bey'in az evvel sözünü ettiği yazarı aklında tutuyor, evine gider gitmez, annesiyle şu sorumluluğunu almak istediği İbo meselesini konuşmadan önce bir hızla odasına dalmayı, Türk Dili dergilerinin, avukat beyin istediği 'nüsha'yı orada bulmayı, bir çırpıda okumayı istiyordu. Ziya Bey'e, "Kendim olacağım efendim, başka yolu yok zaten, bu anlaşılıyor" dedi ve "Az önce istediğiniz derginin o nüshasını da yarın bırakırım. Bu arada nüsha yerine sayı deniyor..." diye konuştu.

Ziya Bey, görüyorum acele ediyor, gitmeye can atıyorsun sitemiyle İlhan'a bakarak yanıtladı, "Sayı çoğaltılmış bir şeyin karşılığı ise yanlış kullanılmıştır, sayı kabaca rakam olarak bilinir, nüsha yazılı bir şeyden çıkarılmış surettir, matbaa suret çıkartan bir teşkilat olmakla mademki bir mecmuayı basıp çoğaltmaktadır, sizin dediğiniz gibi bir dergi için sayı ibaresi kullanmak bence uygun değildir. Eğer bu mevzulara da girersek, bu sohbetimizin sondajını derine vurmuş oluruz ki sonu gelmez vallahi... Haydi sen git, Firdevs'e başkaları bu haberi uçurmadan, anneniz hanımefendi gidip bir kulağını büksün ve tedbiri baştan alıp ortalığı sütliman etsin diye avukat amca ricacı oldu deyiniz..."

"Baş üstüne Ziya beyamca" dedi İlhan, yel yeperek evine koşturdu.

Akacak kan damarda durmazmış, hatta halk arasında derler ki kısmetinde olanın kaşığında çıkar, arayan devasını da belasını da bulurmuş; buna benzer nice deyiş ve atasözlerini burada arkası gelmeyen sağanak yağış gibi sıralamak olanaklıdır. Ne ki anlatılanı Sanço Panza'nın dilinden kurtarmak çabasında olan bu hikâyenin anlatıcısı, elinden geldiğince halkın dilinden uzak durmaya çalışmaktadır; onun Cervantes'in Don Kişot'u gibi bir asilzade tarzında dil dökmeye merakı şimdi anlaşılıyor olmalıdır.

Fakat bu kez, gerçekten akacak kanın damarda durmayacağını söylemek uygun olur. Firdevs, hiç ondan beklenemeyen bir tepkiyle olan bitenlerin, sadece bir hafta içinde kasabanın tüm girdi çıktılarında, sokaklarında, köşe başlarıyla en karanlık kuytularında duyulan İbo'nun Sevgi Karakuzu'yu metres tuttuğu haberleri üzerine çıkmış ateşe körükle gitti. Böylece, Akhisar'da uzun yıllar konuşulacak ve üzerindeki kül hep eşelendiğinden bir türlü sönmeyecek bir yangının nedeni oldu. Bu noktaya nasıl varıldığını görmek zor değildi, Firdevs'in kadınlık gururuyla oynanmıştı bir kez... Sevgi Karakuzu, İbo'nun Bornova bar ve genelevlerinde ziyarete gittiği kadınlar gibi sokak aşiftesi değildi, onlar başkaydı, bu başka!

İlhan'la durumu değerlendiren Nermin Hanım, ertesi gün Firdevs'e oturmaya gidecekti. Firdevs her zamanki bonkörlüğü ile karşıladı. Üst kata çıkarken, kapıdan Hacı Eşref'e bir merhaba denildi. Eşref Bey meşguldü, galiba bir şeyler okuyordu, kapıda beliren bir hanım vardı ama kimdi acaba, mahalleden bir kadın galiba, onu da fark etmemiş, üstün körü selam almıştı.

Nermin Hanım, ikinci kattaki salona geçtiklerinde lafı evirip çevirmeden, doğruca konuya getirdi. Anlatacağı şeyin yakında foyası çıkıp rezalet perdesi açılacak bir konu olması nedeniyle, "Önce benden duy kızım, bunu dedikodu olsun, senin duyacağın azabın karşına geçip seyredeyim diye aktarmaya gelmedim buraya" dedi, "Sadece sana ablalık, annelik yapmak, artık sen nasıl görüyorsan bu evin bir insanı olarak kardeşçe yanında olmak için buradayım."

Firdevs'in daha henüz duymadığı ama ne olabileceğini, kadınca sezgiyle hemen anladığı konunun gelişinde gözleri önce buğulandı, sonra hikâye anlatıldıkça iyice yaşardı. Nermin Hanım olan biteni,

İbo'nun geceleri eve geç gelmesine karşın neredeyse tüm gününü, bir haftadır ama daha eskisi yoktu, Sevgi Karakuzu'nun evinde zaman geçirdiğini anlattı. Buna neden olan, ayakları kırılasıca o şeytan kılıklı trafikçi Süslü'nün bu işin içindeki payını da ekleyerek, durumu olduğu gibi ortaya bir kerede serdi. Firdevs'in başındaki tülbenti boynuna düşmüş, ter ve gözyaşından sırılsıklam olmuştu. Hiç karşılık vermeden oturduğu yerde kıpırdısızca oturmaya devam ediyordu. Uzak bir yere bakıyor gibi derinleşip dalgınlaşan gözbebekleri yağmur bulutları arkasında görünmez olunca, hatta işte tam da o sıra, Nermin Hanım bu işe kalkıştığına, araya girdiğine, bu sözleri aktardığına pişman bile oldu. "Kızım iyi misin, bir şeyler söylesene, iyi misin" diye üst üste yanıt alana kadar sordu. "Bir şey ister misin, su, kolonya falan... Yahut gel dışarı çıkıp biraz yürüyelim, ha, ne dersin" diye üsteledi...

Firdevs yanıtsız bırakıp birkaç dakika süren sessizliğinin ardından, ansızın yatağından ayağa kalkan kendisinden umut kesilmiş ölümcül bir hastanın iyileşivermesi gibi doğruldu, "Nermin teyze, iyiyim, merak etme" dedi, "Sadece yüreğime önce bir üzüntü saplandı, girdi ve çıktı, gitti! İyiyim, hiç bu kadar iyi olmayacak kadar iyiyim... Bana izin ver, iki dakikada toparlanır yanına gelirim, bir lavaboya kadar gideyim de... Bu arada gelirken kahveni de ocağa sürüverirm. Az şekerli isterdin her zamanki gibi, değil mi?"

Firdevs'in ardından baka kalan Nermin Hanım, şimdi acı içindeydi ve muazzep ruhunu, Firdevs geri gelene kadar teskin edip oyalayacak bir şey bulamadığından ayakta salonda dört dönüyordu.

'Ya kızcağız lavaboda gidip fena bir şey yaparsa ya Allah muhafaza, bileğini keser, ilaç içer, ne bileyim ben işte, bunlar hep olmuyor mu sanki, ah nerden bu lafları ettim, etmez olaydım; ama başkaları ballandırarak anlatacak kızın gururunu iyiden iyiye ayaklar altına alacaktı. Ben onu hazırlamak istemiştim... Hem zaten avukat Ziya Bey de aynı tavsiyede bulunmamış mıydı?' diye konuşup kendine avuntu buluyor, eğer bir kabahat işlendiyse, buna sorumlu ortak arıyordu.

Firdevs, az sonra, elinde kahve tepsisi, yanında şekerlemeler ve bisküvi tabağıyla çıka geldi; yalancıktan olmayan bir gülümsemeyle Nermin'in karşısındaydı şimdi...

"Çayı da demledim, az sonra çayımızı da içeriz bir güzel karşılıklı Nermin teyze" dedi, "Bakmayın siz bana, benim üzüntüm çatapat tabancası şakasına benzer, gelir geçer, bu da geçti... Kızgınlığım süt gibidir, ateşte köpürür sonra hemencecik söner... Daha fazlasını benden beklemeyin sakın, zaten hepsi buydu."

Nermin Hanım inanamamış gibi soruyordu, "Pekâlâ, ne yapmaya karar verdin kızım, bir delilik yapmayacağına inandığım için sana gelip anlattım, aksi halde ağzım sıkıdır, hiç gelip yetiştirir gibi söyler miydim, madem bunu aktarmış bulunuyorum bundan sonraki vaziyetini de sormak hakkını bulduğum için merak ediyorum, ne yapacaksın, sakın güzel yuvanı bozma âlemin sürtüğü için... Nice erkekler böyle durumlarda, sonradan eşlerine bağlanıp geri dönmüşlerdir, biliyorum zor ama n'aparsın işte, Allah da biz kadın milletine bunu yazmış kızım...

Firdevs, konunun uzatılmasından artık sıkıldığını göstermeye çalışıyordu ama Nermin Hanım oralı olmadı. Firdevs üstelemeye gelen kadınlardan değildi ama her şeyin bir haddi olmalıydı, Nermin Hanım'ın gönlünü kıracağını anlayıp sustu. Sonra, "İsterseniz başka mevzuları deşeleyelim, bu durumda ne yapıp nasıl davranacağım suyun akışına bağlıdır, boşverin, bir yol bulurum elbette... dedi; kâgir binanın salonundaki açık pencerelere yerleştirdiği Cezayir menekşelerinden söz etmeye geçti.

Hiç kuşkusuz ki belleğinin bir yanı, artık olup bitmiş, ne yapılsa onarılamaz bir kırıklığın nedeni olan şeylerden uzaklaşmıştı, kendisini çok derinden incitmiş birine karşı gizliden bir düşmanlığa dönüşmüş konuyla ilgiliydi. Bunu Nermin Hanım sezemedi, çok şaşırdı o nedenle, sevindi bile denilebilir.

Ne var ki Firdevs, ertesi gün ciddi ve sonuçları daha başından belli olan ölümcülbir hata yaparak olayı yangın yerine dönüştürecek bir adım attı. Sonra da ok yaydan çıktığı için gelişmelerin arkasını durduramayacaktı. Yaptığı şey cahil cesaretinden kaynaklanıyordu. Eski Anadolu taşrasında bir söz vardır: "Kadının cesuru ya kahraman olur ya da orospuluğa meyleder!" Firdevs galiba bu sözü hiç duymamış, hiçbir yerde okumadığı gibi buna hiç rastgelmediğinden bilmiyordu.

Gözlerinde bir alev kızıllığı dolaşarak Nermin teyzesini dinliyor gibi yaptı, terbiyeli bir ev hanımı, iyi aile kızı olarak karşısında izzet ikram gösterdi. "Biraz daha börekten alır mıydın, Nermin teyze, ay vallahi kuş kadar yiyorsun, cevizli baklavanın yanından geçmedin teyze! Bak bu senden öğrendiğim İstanbul işi bakla favası, afiyet olsun!" sözleri salonda ikisinin arasında geçen tek söyleşiydi. Eşref Bey konağında sultanlara layık muamele gören Nermin Hanım, kısa bir süre geçer geçmez onun da insan tarafı ağır basacağından, çok geçmeden bu iltifatlara kendini kaptırıp gevşedi ve "Kız Firdevs, senin şu nane likörlerinden de yüksük kadehçik olsun bir iki veriver" dedi, "İstanbul'dayken rahmetliyle parlatırdık arada bir, fakat şimdi nerdeee?! Aman ha, Eşref Bey dini bütün adamdır, sakın duymasın, nefesimizi koklamasın..." Nane şekerleri attı ağzına, bir avuç!

O sırada, salonun elli yıl evvelinden kalmış sedir peykesinde kaykılmıştı, nereden eline geçti ise, belki divan üsütündeki bir dikiş kutusundan dökülmeydi, şimdi bir ahşaptan çorap yumurtasıyla oynuyor, onu sohbet sırasında elinde yuvarlayıp cilalı yuvarlağını okşayıp duruyordu. Likör şişesi ortalığa çıkana kadar, çoktan Cafer'i, İbo'yu, Sevgi Karakuzu hatta Safiye'yi bir nebzede unutmuştu bile... Bir ara burnuna lavanta kokusu çalındı, Firdevs de ortalıktan kaybolmuştu sanki, kendisini likörün yeşil buğulu yaprak rengine vermiş, parmak arasında kaybolacak kadar küçük çeşmibülbül inceliğinde kadehlere vermişken nasıl ruh olup gözden yitmişti, sonra lavabo tarafından çıkageldi, üstü başı lavanta kolonyası kokarak; Nermin Hanım, *'Belli etmiyor eşek kız ama üzüldü tabi, üzülmez mi'* dedi, *'Hissettirmeden gidip kolonyayla şakaklarını ovuyor besbelli, tazecik!.. Ah, kolay mı, hiç bilmez miyim, kolay mı!'*

Lavanta kolonyası dökünmek ve lavantayı çamaşır dolaplarına sermek, bakın işte ben temiz insanım demekle aynı şeydir; bunu da İstanbul hayatından iyi bilirdi. İç geçirip, kendine bir yüksük kadeh daha likör doldurdu. Galiba yedi mi, yalan olmasın ama yoksa sekiz mi, aman canım dokuz olsa ne olur, işte dokuz on kadehcik içivermişti.

Tam olarak, gizlisi saklısı kalmadan, en küçük ayrıntısına kadar anlaşılması için olan biteni şöyle toparlamalıyız:

Zeytinci İbo, kuruşuna kadar önceden parasını ödeyerek Cafer'e kurdurduğu sofraya misafir gittiği o gece, kelimenin başkasını bulmaya kendimizi zorlamadan itiraf etmeliyiz ki Sevgi Hanım'a abayı yaktı. Daha ilk karşılaşmanın üzerinden beş on dakika geçmeden, kucak kucağa oturmalar mı dersiniz, yanak yanağa rakı kadehlerini dudaklara götürmek mi, artık ne varsa hepsi orada yaşandı ve Sevgi Karakuzu'nun bugüne kadar tanıdığı tüm kadınlar içinde birinci geldiğine karar verdi. İbo'yu mest eden Sevgi'nin gösterdiği kadınsılık değildi, daha derinde bir başka ifade vardı bu kadında... Erkeğe kadın gibi davranan, kadına erkek gibi davranılmasını karşısındakinden isteyen bir şeydi bu ve ilk kez İbo, bununla yüzleşiyordu. Şimdi, Allah için söylemek gerekir ki, Sevgi Karakuzu erkeği daha uzaktan görünce eteği zil çalan kadınlardandı, elinin hamurunu bir sıyırdı mı tırnağının ojesi ortaya çıkan dişi cinsinden...

İbrahim, Sevgi'nin kendisine meydan okuyarak, her seferinde kendisini sonunda yenileceği ve altta kalacağını bildiği bir güreşe çağırmasında duyduğu hazzı bir daha kimsede bulamayacağını anlamıştı. Bu gerçekten olması gereken bir kadın ve erkek ilişkisiydi; varsın Sevgi Karakuzu'nun mazisi kirli olsun, hatta ona kasabada kuyruklu orospu densin, ne çıkar bundan... İbo, şuna emin olmuştu ki dünyada erkeklerin tümü böyle bir meydan okuyuş ve yenişme oyununun merakındaydı yoksa gerisi bir anlık fasa fisoydu.

Sevgi'nin kadınsılığını ertesi gün ayık kafayla anımsamaya devam ederken, aklına birden avukat Ziya amcası geldi. Ziya Bey, bir vakitler, ona, bir meyhane faslında lafı uzattığı gecelerden birinde bir İspanyol filozofundan söz etmişti ama gel de şimdi adını çıkart, ne müşkül iştir bu...

Ziya amcası, çok sevdiği bir filozoftan söz ettiği sıra, onun denizaşırı bir seyahat sırasında Titanik benzeri bir gemide tanıştığı Amerikalı kadınla flört etmesinden lafı geçirmiş, o hikâyeyi şöyle özetlemişti: Güya o İspanyol filozofu kur yapmaya kalkıştığı, Amerika'da çok çok yüksek sayılan bir üniversiteden mezun olmuş, erkek gibi davranan, iş dünyasına girmiş, çok para kazanmış, biraz ukala, çok maskulin, saçları kısa, belki de kravat takan bir hanıma iltifat edince işte o hanım buna içerlemiş ve demiş ki, "Ben bir insanım, bana böyle davranamazsınız, *Don* falanca!"

Avukat amcası, *don* lafının Türkçe'deki külot anlamında olmadığını, İspanyol asilzadelerine don denildiğini, hoş Türkçe'de kullanılan külodun da Fransızca'dan dilimize teşrif ettiğini, buna uyacak biçimde illa bir kelime aranırsa bunun *tuman* olması gerektiğini de eklemişti. Bu kısmı İbo'ya lazım değildi, icap edeni şuydu ki, Ziya amcasının sevdiği, hay Allah şimdi ne kadar uğraşıp didinse bile İbo'nun adını bir türlü çıkartamadığı o İspanyol filozofu demişti ki o Amerikalı kadına, işte burası çok önemliydi, "Madam, ben dünyada sizin söylediğiniz insan denilen varlıkla tanışmadım, onu tanımıyorum, benim için dünyada kadın ve erkek vardır. Siz bir kadınsınız ve ben de erkeğim... Size, o nedenle, karşımda bir kadın görmekte olduğum gibi davranıyorum."

İşte Sevgi Karakuzu, İbo'ya kadın gibi, gerçek bir kadın gibi davranıyordu. İbo'yu içindeki kalelerin surlarını birer birer devirerek, tertibatını almış bütün ileri karakollarını tarumar edip gözetleme kulelerini yangına verip içersini fethe açık bırakan gedik burasıydı; bunu, aslına bakılırsa sezgisi dışında, kendisi de pek anlamadı... Sonraki günlerde, bir ara, İlhan'a içini döktüğünde biraz olsun anlamıştı; İlhan'da belki de anlar görünmüştü... Zira bu miniminnacık ayrıntının dev yanını anlamak için deneyim sahibi olmak gerekirdi ki İlhan'da, ne yazık ki, bundan emareye rastgelinemezdi. Ancak durumu İlhan, bir sonraki gün, avukat Ziya Beye aktardığında, Ziya Bey bunu kavramış bulunuyordu. "Vay! Demek, bizim şuncacık İbo karı gibi karıya rastgeldi, desene" dedi... Bu, aslına bakılırsa bir talih meselesiydi.

Süslü Cafer, Emniyet Müdürü tarafından en kötü işlere gönderildiğinin farkına vardığı günler yaşıyordu o sırada ama dert etmiyordu. Bir yolunu bulur, bunu da hallederdi nasılsa... Değil mi ki İbo gibi eşraftan sağlam bir kayıkhane bulmuştu kendi sandalına ve üstelik Tarakçıoğulları'ndan eczacı Emine'yi de tava getirmişti, varsın kartaloş karısı ve kakidik Cahidesi'yle Emniyet Müdürü kendi geleceğini düşünsün, diyordu. Müdür'ün onu göreve gönderdiği yerler, Samanpazarı'nda köylülerin çamura batmış traktörlerini denetlemesi, Vilayet'e giden ana asfalt üzerindeki 31 km'de sık sık kazalara neden

olan keskin virajda radara yatması gibi işlerdi. Bütün bunlar Cafer'i Akhisar halkından uzak tutma çabalarıydı ki Süslü trafik polisi hepsini ve nedenini anlıyordu. Bir hayırlısıyla, Tarakçıoğulları'na kapağı üstünde laci damatlıkla atsa, Emniyet Müdürü onu nah bu işlere gönderirdi. Fakat gelgelelim, ötesi de zor görünmüyor değildi...

Cafer'in önce söz kesmek, ardından bir nişan, sonra da bir anlı şanlı nikâh kıymak için eczacı Emine Hanım'a dünür göndermesi biraz zordu açıkçası; ona kim arkalık çıkardı. Zira başında Safiye denilen, evine sığındığı, hiçbir masrafına katılmadığı iki çocuklu, mazisi karanlık bir göçmen kadını vardı. Safiye atsa atılmaz, satsan satılmaz durumdaydı, gömlek yakasına yapışmış gerdanında tatlı bir kaşıntı veren bit gibiydi. Cafer'in tek umudu, şimdi, İbo'nun Sevgi Karakuzu'yla yaşadığı aşkın çalkantısı içinde kendisini yavaşça Safiye'den sıyırmak, sonra yine İbo ve Eşrefzâdelerin yardımıyla çengeli Tarakçıoğulları'na atmaktı. Ancak eczacı Emine Hanım'ın abisi, İstanbul'da o zamanlar parayla diploma veren özel mühendislik okullarından birisini bitirmiş ancak çivi çakmayı beceremeyen Mehmet Tarakçıoğlu duruma el koymakta gecikmedi. Üstelik bu müdahale çok beklemeyecek, tam da İbo'nun Sevgi'nin evine neredeyse kocası gibi her gün gidip gelmekte olduğu haberi Akhisar'ı tuttuğu sıra olacaktı. Kardeşine, eczacı Emine Hanım'a, "Kocamış kadın kadar kız oldun, Emine" dedi, "Artık çocuk değilsin ama sana akıl vermek yine bana, bu zavallı abine düşüyor. Yaşlı babamız Hayri Tarakçıoğlu'nun durumu malum, bir ayağı çukurda, bunları tekrara gerek yoktur. O nedenle bu babalık görevi bana kalıyor. Aklını başına devşir, bize dünür gönderilmesini istediğin insanın kim olduğunu dahi sorgulamak imkânı bulamıyorum. Nereden gelmiştir, kimdir, kimlerdendir, ne yapar, ne eder, yarın ne olacak, bunların hiçbiri cevabı olmayan suallerdir... Bu durumda, Süslü Cafer adıyla maruf polis memurunu ailemize damat almaya ben karşıyım. Yok eğer, sen bunda ısrar edersen, izale-i şûyu davasına kadar gider, aile servetini erkenden pay eder, seninle yollarımızı ayırır, selamı sabahı keserim. Ama bil ki yanlış yoldasın ve sonra bir daha sana sahip olacak kimse de yoktur. Eğer, *–burada dayanamadı, sözünü sakınmadı!–* şişmanlığından dolayı bir daha koca bulamayacağını düşünüyorsan, sen aklı başında

karısın, ben de ayarladım bir şeyler sana, düşün derim, İsviçre'de bir zayıflama enstitüsüne hemen seni göndermek, bu yüce amaç için Taşlıköy civarındaki yüz dönüm zeytinliği elden çıkartmayı da göze aldım."

Abisi, bu sözleri karısından defalarca duyarak ezberine almıştı, bu da gösteriyordu ki kararında kesindi ve Emine gelinlerin hışmına uğramaktaydı. Tarakçıların o yüz dönümü keseden verilirse, geriye daha binlerce dönüm kalıyordu, bunu da hem karısı hem kendisi biliyordu. Emine bu laflar karşısında sadece hıçkırarak ağlamayı tercih etti, yanıt vermedi.

Cafer, arada bir yokladığı aileye sızmış istihbarat verici insanlar, casusları vesilesiyle kısa sürede anladı ki eczacı Emine'den kendine asla yâr olmayacaktı. Abisi mühendis Mehmet Bey buna engeldir. Bu nedenle, Akhisar'da İbo ve Sevgi Karakuzu dedikoduları, öteki karışıklıklar ve solcu çocukları sağcı çocukların kıstırdıkları yerde dayağa yatırmaları gibi haberler dışında artık gündemden çıkmaya başlayan kendisi ve Tarakçıoğulları'na damat olma hevesine ait beklentiler sonlanınca, bu işten eli boş dönmek de istemedi. Emine Hanım'a bir iki kez özel ziyarette bulundu, bu ziyaretler eczacı hanımın kendine ait bir evi halen bulunmadığından ve abisiyle, abisinin hanımı ve çocuklarının maaile oturduğu konak benzeri evin bir katında onu ağırlayamayacağından, bu kez bir yakın arkadaşının evinde gerçekleşti. Olan bitenin tuhaf ve garip rastlantısı şuydu ki Emine Hanım'ın Cafer'le kaçamak aşk yaşamak için kapandığı evin sahibesi, Tenviye Hanım'a Halk Eğitim Merkezi'ndeki sergi salonunun anahtarını veren, aynı hanımdı.

Bir iki kez, kıyı köşe tutan buluşmaları ardından, Emine yaşamı boyunca unutmayacağı bir tat ve huzurla hep oradan ayrıldığı sıralarda, "Bu böyle olmaz Emine!" diyen Cafer'in "Kendimize bir aşk yuvası kurmalıyız, madem ailelerimiz müsaade etmiyor birleşmemize sevgilim" tarzı arabesk şarkı sözü tarzındaki sözlerinden etkilenerek gözyaşları döküp hemen cüzdanına el attı. Kalanını banka hesaplarından virman edeceğini söyleyerek hayatının erkeğine Kuşadası'nda bir ev alması için yüklü paralar ödedi. Kuşadası uzak bir yer değildi, arabayla oradan iki saat çeker, oraya kaçtılar mı aşk

kafesine girmiş muhabbet kuşu olacaklardı. Bir hafta sonra, Cafer, Kuşadası'ndaki evin tapusunu cebine koymuştu ama bunun yeterli olmayacağını, bir de büyük kentlerden birinde, mesela Ankara'da yahut İstanbul'da bir eve ihtiyaçları olacağını söyleyip biraz ileri gitti; galiba, o zaman Emine Hanım durumun farkına varıp buz gibi soğuk suyu yüzüne yemiş zil zurna küfelik sarhoş gibi birden aydı...

Nermin Hanım'ın durumu daha ilk günden haberdar etmesinin ardından her şeyin Firdevs'e dedikodu olmaktan çıkarak gerçekliğin apaçık belli olmasıyla Eşrefzâdeler konağında yaşananlar Akhisar'da yaşanacak acı olayların bir parçasıydı; anlatılamadan geçilemez. Sevgi Karakuzu'yla aşk hayatına dair en ince ayrıntısına kadar nakledilen haberler Akhisar'ı, sokak sokak, bir ucundan ötekine kadar gezinirken İbo'nun yapacağı pek bir şey kalmamıştı. Haziran ayının ortalarına denk düşen günlerden bir gün, evine geldi, babasına aldığı ve ne zamandır almayı ihmal ettiği akide şekeri külahlarını kapısı eşiğine bırakıp üst kata çıktı. Gelişini, gıcırdayan ahşap merdivenlerdeki adım seslerinden tanıyan Firdevs'in irkilerek bir köşeye sindiği, bir kurdun yaklaşması karşısında köşeye büzülmüş ceylan durumunda kaldığı odasına adım attı ve yaşamının en önemli açıklamasını hemen oracıkta yaptı, dedi ki, "Firdevs, sen benim nikâhlı karımsın, çocuklarımın anası, babam Eşref Bey'in kızı, gelini... Senden vazgeçmiş değilim ama ben o kadına âşık oldum, bırak beni ve ben artık onda kalayım, sen bu konağın ve bu servetin tek sahibisin, söz veriyorum sana, sonuna kadar böyle kalacaksın! Senin bana ve aileye bağlı olarak bu evin kadını olmandan iftihar ederim, anlıyorsun beni değil mi?"

Firdevs susuyordu; tek kelime yok! Geçen sefer, bu haberleri ilk duyduğunda, Nermin teyzeye baktığı gibi sonsuza çevrilmiş gözbebekleriyle bakıyordu kocasına, ne ki bir öncekinde olduğu gibi bu kez gözlerinde yaş bulutu da yoktu. Firdevs'in içinde dolaşan birisi, kötü bir ses tonuyla, 'Ben sana yapacağımı bilirim!' dedi. Keşke o sesi Firdevs hiç duymasaydı.

Bütün bunların ardı ardına, bir macera filminin artık bitmesi gereken son sahnelerinde üst üste yaşanıyor gibi sürmesi, bütün bunların

hepsinin İbo, Sevgi, Cafer, Safiye, Bekçi Süleyman, bekçinin karısı, İclal Hanım ve ahmak oğlu Foto Necati, Emniyet Müdürü ve karısı, onların Cafer'e bir ara metres olmuş Cahideleri, Milliyetçiler Partisi İlçe Başkanı Ercan ve kız kardeşi Kâmuran, her şeyi başından beri gören ve takip ederek bunları hatıratına ilerde bir roman yazacak kadar not eden Çerkes Kaymakam Müçtebâ Bey ve karısı Tenviye Hanım, yok yere adını Cafer'le çıkartan ve sırf bu nedenle edebiyat öğretmeni Melih Bey'in sonsuz aşkını yitiren biyoloji hocası İlknur Hanım, Tarakçıoğulları'nın eczacı kızı Emine Hanım, unutmadan eklemek gerekiyor ki gizli komünist parti üyesi ve sendikacı, partici Hüseyin Durcan'ın, hatta bu kabarık liste kolayca sonlanmayacağından gazete bayi Salih Güzelce, avukat Ziya Bey, daha adını anmakla uğraşamayacağımız niceleri için hepsinin yaşanıp oldu bittiye gelmesi bir iki haftanın işi oldu. Haziran ayının sonlarına gelinirken iş zıvanasından çıkacaktı.

İlhan, gidişatın varacağı yeri görmüş, her ne kadar Ziya Bey'in sorumluluğu tam olarak alamazsın demesine karşılık duruma el koymak ısrarıyla bir gün İbo'yu tenhaya çekmişti. İbo'ya ne diller döktüyse kâr etmedi, gözdağı kabul edecek de görünmüyordu İbo, hoş öyle olsa bile bunu becerecek kuvvetten İlhan zaten uzaktı; İbo bunu yemezdi. Daha ilk salvoda cevabını yetiştirdi: "Sen bastı bacak boyunla abinin işine karışma!" dedi, "Bugüne bugün sana ağabeylik yapıyorum, kızdırma, çarparım ağzının ortasına... Sen kim, bana namus, ahlak, terbiyeden bahsetmek kim? Ben senin İlkyaz'la oranı buranı sürtüşmene karıştım mı hiç?" İlhan, iki yanağına birden büyük çifte tokat yemiş gibi bir an sarsıldı, sonra düşündü ki sonuçta içinden şöyle diyecekti: *'Benim İlkyaz'la, biyoloji hocası İlknur Hanım'ın bayalinde Cafer'le, bekçinin karısından başlayarak hepsinin yine Cafer'le yedikleri herze arasında ne fark var, hepsinin amacı bir ve tek değil mi, bunların tümü bir kapıya çıkıyorsa, varsın İbo da Sevgi'yle mutlu olsun, bana mı düştü onların tasası ve Suudi Arabistan tarzı ablak polisliği!'* Aynen ve kelimesi kelimesine böyle deyip demediğini kimse tam olarak bilemez ama herhalde buna yakın şeyler söyledi belleği aracılığıyla içinden ve sonra sustu. Sadece, İbo'nun başına gelecek kötü bir olaya kadar bir daha hiçbir şeye de karışmadı. O felaket diye adlanacak zamana kadar, henüz

anlatılacak şeyler bulunduğundan, şimdilik İlhan'ı sessiz ve sözsüz bırakmak gerekecektir.

Süslü Cafer, bu karmaşık aşk ve cinsellik ilişkileriyle yorgun kaldığından son zamanlarda Akhisar düşerken üstlendiği komünist takibi işini de bir hayli boşlamıştı. Zaten Bekçi Süleyman, karşılaştıklarında zoraki selam veriyordu ve Emniyet Müdürü de Tarım Ofisi'ne rampa yapan traktörlere göz kulak olması için onu kasaba dışında kırlık alana gönderiyor ama şimdi Allah'ı var hiç değilse BMW motorunu altında alıp fiyakasını bozmuyordu. Bir de Ercan abilerinin etkisine daha fazla mı girdiler ne, ülkücü milliyetçi delikanlılar da pek ona itibar etmiyordu. Cafer, saman alevi gibi ateş alan fitilinin mumunu yakmadan çabucak körleştiğini görüyor, bir şeyler yapmak kararıyla o sıralarda, tam olarak takvime bakıp söylersek, haziran ayının sonlarına doğru olan ve bilindiği gibi İbo-Sevgi-Firdevs-İclal-eczacı Emine-Kâmuran-Cahide ve diğerleri olarak özetlenecek aşk meşk ilişkileri içinde bir bomba etkisi yaratmak istiyordu. Böylece hem dikkatler başka yöne çevrilir hem de kendisi bir çıkış yolu bulabilirdi. Milliyetçi çocuklardan en iyi şekilde kurt uluması ve köpek inlemesi sesini çıkaran birisi ona rastlayana kadar düzgün bir şey bulmuş değildi. O, Tatar bakışlı çocuk, "Selamünaleyküm Cafer abi, nerelerdesin, bizleri hepten boşladın yahu" diyene kadar da aklına bir yeni düşünce gelemedi. Tatar bakışlı çocuk, ki zaten Tataristan göçmeniydi ataları, "Bir şeyler yapmamız gerek tamam mı, sen emret biz yapalım, bu Ercan denilen kaltaban bizleri dizginliyor oysa memleket komünistlerin eline düşmekte, vatan düşerken biz duramayız!" dedi. Cafer, "Memleket büyük mesele" diye karşılık verdi, "Biz Akhisar düşerken durmamalıyız" şiarıyla hedefini gösterdi. "İlhan çok olmaya başladı, orada burada ileri geri konuşup duruyor, çenesini kırmak lazım ve ona cezasını vermeden Akhisar'ı kurtaramayız, topuğundan baldırından kurşunlamak yerine biraz daha yukarıya gez, göz, arpacık yapsak ya, ne dersin...

Tatar çocuk, "Abi sen emret, kıymık kıymık keseyim, kuşbaşı yapayım, etinden köfte çıkarayım" dedi, bunları söylerken öyle bir sırıttı ki alaturka helaların kezzap görmemiş taşlarındaki kefeke

renginde dişleri ortaya çıktığından mı yoksa söylediği sözlerin nereye varacağını hissettiğinden mi bilinmez; ama Cafer'in sırtı ürperdi. Tatar çocuğun gözleri ferfecir okurken, Cafer kendi bakışlarını yere devirerek, gözbebeklerindeki ruh zavallığını sakladı; sıtma nöbetine yakalanır gibi bir titredi... Ürpermesine karşın hedefini de gösterdi: "İlhan'ı devirin, yıkın yere" dedi...

Bunları söylerken, kendince pek de haksız sayılmazdı. Zira İlhan, Sevgi Karakuz olayı ortaya çıktığından beri İbo'nun peşini bırakmıyordu. Lisede eğitim sonlanmış, yaz tatili başlamıştı. İlhan, üniversite sınav sonuçlarını beklerken, annesi Nermin Hanımla birlikte bir yandan ev toparlıyor, arada bir ortalığa çıkınca Salih Güzelce'nin gazeteci dükkânına gidip göz hırsızlamasıyla günlük gazetelere bakıp dergileri karıştırıp oyalanıyordu. Parasızlıktan gazetesiz kaldığını bilen Salih Güzelce, istesen al şurdan birini, çek tabureyi, adam gibi oku evladım diyeceği yerde domuz tarafı tuttuğundan içinde hınzırca bir sevinç dolaşarak dilini tutuyor, İlhan'ın "Eee, daha nasılsınız Salih beyamca" diye dükkânda eşelenmesinden mutluluk duyuyordu; gazeteleri ön yüzünden okumasını önlemek için daha bir zorluk çıksın arzusuyla tezgâha tersine koymaya başlamıştı. Bu güçlüklere karşın İlhan, orada en az on, on beş dakika kalıp hiç değilse ülkede olup bitenlere göz atıyordu. Ortalık cidden korkulacak durumdaydı, kentlerden, özellikle Ankara ve İstanbul'dan gelen cinayet haberleri artık izlenecek gibi değildi. Birinin daha acısı küllenmeden bir başkası sıraya giriyor, siyasi cinayetler bir tür kan davasına hızla dönüşüyordu. O sıralarda okuduğu Kazancakis'in İspanya'da iç savaşa nasıl gidildiğini anlatan kitabı, İlhan'ın eski korkularını depreştirmiş, genç çocuğa önündeki büyük macerasının ilk müjdesi geleceği sıralarda tüm hevesini kırar olmuştu. Tam da bu temposu düşük bekleme günleri içinde İbo'nun sorun çıkartması karşısında İlhan, onu boş bırakmamaya çalışıyor ama nafileydi, bunda başarılı olamıyordu. En azından Cafer'e karşı dikkatli olması gerektiğini fısıldaması bile aslına bakılırsa İlhan hanesine yazılmış bir sonuç sayılabilirdi. Fakat İbo, akşam Sevgi'nin kurduğu rakı sofrasında keyfi yerine gelip çevresindeki her şeye büyük bir güven ve yakınlık duyar duymaz İlhan'ı çekiştirdiğinin farkına bile varmıyordu. "Deli bu çocuk yahu! Ney-

miş senden uzak duracakmışım, Cafer abisini bir tanısa böyle konuşur mu, konuşmaz elbette. Kim aklına sokuyorsa, yok Süslü'den sakın, aman Sevgi'ye gitme... Bak, bak, bak sen yaramaza! Geçen gün sus ulan diye ağzının ortasına indirecektim, haydi rahmetli pederinin hatırası var, Hacı babanın gücenikliği tutar diye sustum. İyi ettim mi?" Masadan onaylanan sesler çıkıyor, artık sofraya getir götür hizmeti üzerinde kalmış bulunan Safiye bile mutfaktan konunun ne olduğunu bilmeksizin seslenip "İyi yapmışsın iyi" diye lafa katılıyordu İbo'nun keyfine düşkün olan Süslü Cafer, ona halisinden, Mardin taraflarında kıyılmış tütüne karışık esrarı da getirdi mi Sevgi'nin dostu artık coşuyor, demediğini, anlatmadığını bırakmıyordu. Sevgi Karakuzu da esrara başlamış olduğundan Cafer'in narkotikten cebine kalan para artış gösterdi. Çoğu kez bedelsiz topladığı, nereden bulduğunu ancak bir polisin iz sürerek öğrenebileceği esrar satıcılarından edindiği esrar plakalarını, İbo'ya satmak bile o geceki sofranın kârıydı.

İşte böylesine al takke ver külah yapan Cafer, salt tekerine çomak sokulmasına içerlediğinden ve evvel eski İlhan'a bir deve kiniyle öfke beslediğinden dolayı tabancayla vurulması talimatını vermiş değildi. Tersine, sağsol kavgasının sürdüğü ülkede solcu bir gencin ortadan kalkması yahut sürünecek durumda kalması bir taraf için yoksunluk sayılmacağı gibi öteki tarafın düşman temizleme hanesine artı da olmayacaktı fakat Cafer'e işi gücü dedikodu üretmek olan Akhisar halkının ilgisini bir yerlere çekeceğinden zaman kazandıracaktı. Üstelik kasabada böyle bir vuruşmanın olması yadırganmazdı, çevrede bu olayların benzeri sürdükçe... Daha bir hafta önce Vilayet'te hem de Vali evinin yakınlarında, güpegündüz iki solcuya ateş açılmış, birisi ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılmamış mıydı, *'Gebersin köpoğlu köpek!'* Cafer dişlerini gıcırdatıp nefretini dışarı vermeden gırtlak boşluğunda bu lafla sevinmişti. Demek yangın kapıya gelmişti ve Akhisar'da bir siyasi tabanca atışı yadırganmaz; ama insanlar ürker, korku her sokağa kadar girip oralarda dolaşır, böylece insanların kendisine yönelik dikkatleri üzerinden eksilirdi. Buysa, Cafer'i kız kardeşi tombalak Emine'den uzaklaştırmaya çalışan abisinin çabalarını ortadan kaldırabileceği gibi, İbo'nun Sevgi Karakuzu'yla süren

metres yaşamına Cafer'in ucundan ilişerek nasiplenmesine başkalarının karışmasını da engellerdi; en azından bir süreliğine... Ancak Safiye'yi nasıl edip de başından atacağına bu kez karar veremiyor, ne yapacağını bilmiyordu. Safiye, Sevgi'ye özenip evinde daha çok oturup dostunu beklemek amacıyla Aktavyum'dan ayrılmaya kalkmıştı; Cafer de o vakit alarm zilleri çaldı, eğer böyle bir şey yaparsa göçmen kadın tamamen üstüne kalacaktı. Allah'tan kendisi değil de Aktavyum sahibi Mehmet Ali Bey, duruma karşı çıkmış hem biraz maaşına zam yapıp hem de günlük çalışma saatlerini seyreltmişti. Bu haber Cafer'e gelince, bir sevindi bir neşelendi, güçlükle saklayabildi yüzünde açan gülücükleri. 'Anlaşıldı, Mehmet Ali kart zamparalık yapmaya hazırlanıyor, eh bari bir an evvel yapsa da ben palamarı çözsem şu karıdan... Yoksa gideceği yok!' diye düşündükçe neşesine iştah geliyor, keyifleniyordu. Tek sorun Safiye'nin evinden taşınmak olurdu ki Allah kerim ona da bir çare bulunurdu. Arkasında İbo oldukça, bundan çekinmiyordu. Kısa günün kârı şeklinde düşünülürse eczacı Emine'den edindiği paralarla Kuşadası'nda bugüne bugün mülk sahibiydi; acaba Emine'nin abisi bu zimmete geçirme olayını duymuş muydu da ondan işine ökse vuruyordu. Neyse, öyle ya da böyle, Cafer'e bakılırsa bir şeyleri yoluna sokabilmek için Akhisar biraz karışmalı, Emniyet Müdürü dahil olmak üzere Kaymakam pezevengi de kafayı kaşıyacak zaman bulamayacağından kendisiyle uğraşmayı bir süre için unutmuş olmalıydılar. İlhan'ın nasıl bir vuruşma içinde kurban edileceği kısmı bu düşünceler altında tamamen Tatar çocuğa bırakıldı. Cafer, "Seni tanımıyor, bilmiyorum ha!" dedi, "Şu saatten itibaren de görüşmeyeceğiz. Lüzumu olduğunda ben seni tekrar bulurum. Makineyi nereden bulacaksan bul, sonra iyice temizlemeyi de unutma!" Tatar çocuğun çekik gözlerindeki kısıklık bu konuşmadan sonra daha da arttı, bakışları iki bitişik çizgi arasında takılı kaldı.

İlhan'ın başına gelmesi istenen olaydan evvel Akhisar'da, bir bakıma Cafer'in istediği, ayrıca öteden beri başka nedenlerle Emniyet Müdürü'nün kavgasızlıktan içi sıkılan mahalle kabadayısı gibi beklediği olay oluverdi. Nevzat, ülkücü ve milliyetçi gençlerle yaka yaka-

ya döğüşülerek geçirilen günlerden bir yarar ummamaya başlamış olmalıydı ki daha ses getirecek bir şeye kalkışmak hazırlığındaydı. Son zamanlarda, büyük kentlerdeki bankaların yasadışı Leninist Halk Devrim Cephesi üyelerince soyulması, kaldırılan paralarla halkın devriminde kullanılacak silahların alınması Nevzat'ı dolduruşa getiren birer örnek olmaktaydı. Nevzat, *'Akhisar'da devrimci birliğin en büyük eksiği silahtır arkadaş, ben onu bunu bilmem, bize silah lazım! Yarın öbürgün faşistlerin bir toplu ayaklanışla üzerimize gelmeleri durumunda neyle korunacağız, kendisini koruyamayan Leninist çekirdek kadro, halkını, köylüyü, işçiyi nasıl korur? Önce silah!'* diye kabaca özetlenecek görüşlerini Akhisar'ın devrimcilerinden Hamit'le paylaştı. Ne zamandır, barışçıl demokratik güler yüzlü sosyalizm laflarıyla şarkı söyleyen İlhan'dan uzaklaştığına memnun olan Hamit, bu türden bir eyleme çoktan hazırdı. Duyar duymaz ayranı kabardı. Silahı elde edebilmek için bir soyguna karar böylece verdiler. Şimdilik sahte bir tabancayla bu işi çözeceklerine de inanmışlardı. O hafta sonu İzmir'e günü birlik gidip gelen Nevzat iki tane toplu tabancayla geri döndü. Keyifli görünüyordu, pantolon kemerine tabancaları sokup Hamit'le buluştuğunda... Kemeraltı'nda av malzemeleri satan bir dükkânda meraklısı için bulundurulan taklit tabancalardı, sadece çat pat ses çıkarıyordu. Hamit o kadar güvenmedi bu oyuncaklarıa... Sevinmiş göründü ama kararını o sırada verdi, *'Ben bir yerlerden harbisini bulacağım, sen dur!'* dedi. Soymaya karar verdikleri yer ise meydandaki kuyumculardan birisi oldu. Bunu kararlaştırırken de iki kafadar özellikle şu ölçüte dikkat ettiler: Soyulacak kuyumcunun milliyetçi olmasından daha evvel tefecilik yapıyor bulunması önemliydi. Akhisar'ın kuyumcularının pek çoğu belki tefeciydi, borç verip duruyordu, ağzı pek sıkı olanlardan duyulmazdı; ancak bir tanesinin eskiden eczacı olan Ceyhan Bey'in kuyumcusunu soymak "Halkın kanını sömüren mütegallibe ve tefeci kasaba esnafına da bir ders olacaktı" ayaklarını bundan sonra belki denk alırlardı. Ceyhan Bey, dedikoduculuğu, ısrarla herkesin hayatını kurcalaması, sırnaşıklığı, kendisine anlatılanı üzerinden beş dakika geçmeden konuya komşuya yaygara etmesi yüzünden eczanesini yıllar evvel kapatmış, aynı yerde Akhisar ana meydanında kuyumcusunu açmıştı. Bu iş en azından dedikodu kaldırır bir meslek gibiydi.

Eskiden, hele taşrada, her yerde olduğu gibi Akhisar'da da eczane demek, bir bakıma gidilip günah çıkarılan yer demekti. İnsanlar doktora gidip dertlerini aktarır gibi eczacıyla sır paylaşırdı. Ceyhan Bey, kimin karısı kocası için korunma ilacı almış, hangi esnaf İzmir genelevinde kaptığı belsoğukluğunu gelip ona fısıldamış da o ilacını vermişmiş, hangi genç kız doğum kontrol hapı kullanıyormuş, şu Âkif Bey'in gece işemeleri de aldığı büyük boy çocuk bezlerinden anlaşılıyormuş, tapucunun karısı galiba basur problemliymiş ki gelip gelip hem pomadını alıyor hem de sargı bezlerini metre metre kestiriyormuş, ya Belediye'deki sekreter Ayten Hanım'a ne demeli ağız kokusunu gidermek için Ceyhan Bey'e bir ağlamadığı kalmamışınış, bir de hazır belediyeden laf edildiğine göre Belediye Başkanı'nın ayaklarını bir görseniz, köpek leşi gibi kokması bir yana yapış yapış çorapları altında nasırları gören gördüğüne inanmazmış; işte böylesi, çoğu yakıştırma, hatta uydurma olabilecek sözleri sarf ettikçe itibarı sıfıra inmişti. Oysa, eczacı hem sır adamı olmalı hem de eczanesi kilisede papaz önüne oturup günah çıkarılan sakrament bölmesi gibi bir yere benzemeliydi. Yapamadı, kuyumculuğa işi sarması bundan sonradır.

Hamit, Akhisar'ın pazarı kurulan çarşamba günü akşamüzeri soygunun gerçekleşmesi kararını vermiş, bu konuda Nevzat'ı susturup bir bakıma bu ikili devrimci hücrenin lideri olmuştu. Akşamüzeri saat 8 sularında soygun yapılırsa, kasada birikmiş paraları torbaya doldururlardı. Maskeli bir soygun olacaktı, giysilerini daha önce hiç üzerlerinde olmayan şeylerden seçeceklerdi. Bu kararların ötesinde Hamit asıl kendi kararını verdi, bir gerçek silah edinecekti. *'Su tabancasıyla yangın söndürmeye gidilir, soyguna değil. Emniyet Müdürlüğü hemen arka sokakta, polis yetişirse çatışma ihtimali de var, yahut bu ibnetor kuyumcu Ceyhan'ın erkekliği kabarıp ibiğini kaldırırsa leşini oraya sermek gerekir, yani bir adam gibi makineye ihtiyaç bulunmaktadır!'* Bu lafları tekrar ede ede gitti tabanca bulacağı yeri yokladı. Şurası unutulmasın ve sanılmasın ki bu işler ha deyince olmaz ve bir günde de düşünülüp tasarlanmaz. Aslına bakılırsa Hamit bu günü bekliyormuş gibi önceden sormuş soruşturmuş, bir otomatik tabancanın peşinde iz kovalamıştı. Vilayet'e bağlı merkez köylerden Yunuslu'da Karadeniz'den göçmen gelip yerleşmiş bulunan bir inşaatçının bu işlerde aksatası olduğunu bili-

yordu. Kahvelerde zaman geçirenlerin bu türden bilgilerin ucunu yakalaması işten değildir; Hamit de bir kahve karanlığında adını bile hatırlamadığı, hatırlamıyor olması daha iyiydi, bir adamdan aldığı bu duyumla bir süre evvel üşenmeden Yunuslu'ya kadar gitmiş, çevreyi kolaçan etmiş, hatta o sıra bir evin çatısını değiştirmekte olan silah satıcısını uzaktan kestirmişti. Ceyhan kuyumcusuna girilecekse, Yunuslu'ya gitme zamanı da gelmiş olmalıydı. Evlerinde annesinin yastık altında sakladığı altın bilezikleri oradan alıp bir iki günlüğüne emanete verse, sonra parasını götürse bu Karadenizli silah kaçakçısını razı eder miydi, herhalde ederdi. Hazır annesinin bu aralarda bileziklerle bir işi de yoktu, yakın zamanda gidilecek bir düğün falan da ortalıkta görünmüyordu. Hamit kolları sıvadı.

Ceyhan Bey'in o gün polise uzanan alarm ziline ayağıyla dokunmasını ilk gören Hamit oldu. Kısa boyuyla anında tezgâhın öte yanına zıpladı. Belinde sakladığı 45'liği çıkartıp Ceyhan Bey'in şakağına dayadı. Öfkeden patlayacak gibiydi Hamit ve Nevzat'ın şaşkın bakışları arasında tabancanın horozunu kaldırdı. Şimdi elinde biri oyuncak, ötekisi cehennem ateşine hazır iki tabanca vardı. Altın mücevheratın ortada görünen tamamını bir sırt çantasına tıktılar, kasayı açmasını tehditle Ceyhan Bey'e zorladıkları anda karşı kaldırımdan polislerin sesi duyuldu. Olan olmuştu artık, kaçacaklardı, Hamit kendilerini polise ihbar eden tefeciye bir ceza verilmesini, böylece başkalarının da devrimci şiddetin ne olduğunu öğrenmelerini çok istiyordu, buna can atıyordu. Tetiğe bastı mı yoksa tabancası kendiliğinden mi patladı, burası belli değildir. Ceyhan Bey yere yığılırken onlar kaçmaya başladı. Alacakaranlığın içinde izlerini kaybettirip yine Hamit'in ayarladığı bir sığınağa girdiler. Sığınak, yakındaki Halk Eğitim Merkezi'nin kömürlüğüydü. Orada iki gün kalsalar kimsenin haberi olamazdı. Hamit bunu hesaplayarak kömürlüğe bir gün önceden yeterince yiyecek, içecek, kazma kürek, üst baş ve yatmak üzere uyku tulumları da yerleştirmişti. İkisini İzmir'de sanan yakınları için ortada bulunmamaları şaşılacak bir şey değildi. Hamit, Akhisar Seyahat'ten aldığı iki adet İzmir biletini öncelikle cebinden çıkartıp kömürlüğün bir köşesinde yaktı, kâğıt parçalarının saman alevi gibi parlamasında Nevzat'a bakınca korkudan sararmış bir yüz

gördü. "Ödlek herif, devrim öyle yapılmaz, böyle yapılır. Halk düşmanlarının yeri mezardır. Kahrolsun halkın düşmanları... Yaşasın devrimci iktidar mücadelesi..." diye fısıldar gibi konuştu.

İşte bu olayın patlak vermesiyle sadece Akhisar emniyeti harekete geçmedi, yüzbaşı Alay Komutanlığı'na bilgi vererek, jandarmayı bölüğünden çıkarttı, kasabanın giriş çıkışları tutuldu, karayolu boyunca aramaya başlandı, trafik durduruldu; elbette buradan anlaşılacağı gibi Cafer motoruyla bu işlerin başına sevk edildi. Doğaldır ki o akşam Sevgi Karakuzu'nun pişirdiği yemeklerin, mangal işlerinin başına geçemedi Cafer ama bundan şikâyetçi olmak bir yana, tersine sevinç duydu. Hem İbo'yu Sevgi'yle baş başa bırakmış olacaktı hem Safiye'den uzak kalacak hem ayrıca İlhan olayına gerek kalmaksızın bir başka patırtıyı kovalayacak, tekrar göze girecek, yaptığı şeytana pabucu ters giydirme dolapları arada kaynayacaktı; daha ne olsun diye seviniyordu. Mesaisi bitince gidip o Tatar çocuğu bulsa ve İlhan kararını geri çekse miydi, bir yandan bunu düşünüyor, hesapta hiç olmayan kuyumcu soygunu ve komünist kurşunuyla bir milliyetçi esnafın öldürülmesini göğün yedi kat üstünden gönderilmiş bir hediye sayarak bunun yeterli olup olmayacağını hesap ediyordu. Cafer'in hesapları eğrisi doğrusuna gelecek biçimde pek de yanlış çıkmadı. O olaydan sonra Akhisar esnafı tedirgin olarak erkenden kepenk kapadı, hep beraber aynı saatlerde çarşı açıldı, meydandaki sabahçı kahveleri ve poğaçacılar bile bir komünist baskınına uğramaktan çekinir oldular. Vilayet'teki Jandarma Alayı'ndan gönderilen bir mavi bereli asker bölüğü kasaba sokaklarında bir hafta boyunca rap rap dolaştı. Askerlerin trafik düzenine kadar her şeye karışmaları, kısa süre sonra halkın rahatsızlığını doğurunca, mavi berelilere sükûnet tavsiyesi Akhisar'daki yüzbaşı tarafından onların yüzbaşısına yapılarak gerçekleştirildi. Askerler, Cafer'in işine de el atınca, Süslü trafikçi, her tarafta konuşulan askeri darbe yakındır laflarının şiddetle aleyhinde konuşmaya başladı. Gören Cafer'in parlamenter demokrasi ve demokratik yaşama yönelik sözlerinden etkilenir, onu kutlardı. Cafer, "Görüyor musunuz, gelen gideni aratırmış!" diyordu, güvendiği esnafa, "Hatalı park eden arabanın plakasına tekmeyi basıyor asker, hatta

Atatürk Caddesi'nde gözümle gördüm, müdahale edemedim vallahi, askerin birisi ters yola giren arabanın aynasını tüfek dipçiğiyle kırdı... Yaaa!" diye abartıyla aktarıyordu. Mavi bereliler Vilayet'e geri döndükten sonra Cafer'in eski havası tekrar yerine geldi.

Bu arada Cafer'i asıl memnun eden gelişme ise kiralık bir oda aradığını Foto Necati'ye söyleyince ondan duyduğu öneriydi. Fedakâr ve ince düşünceli bu dostunun, "Cafer abi, gel bizim bir odamızda şimdilik kal, öyle sokak karılarının evinde ne işin var abi... Hem seni annem de sever, abla kardeş gibisiniz maşallah..." demesi üzerine çok duygulandı, kalkıp Necati'ye sarıldı, yanaklarından öptü. "Allah razı olsun, sokakta bırakmadın beni" dedi. Hatırı sayılmaycak önemsiz bir kiraya da anlaştılar, akşam İclal Hanım oğlundan bu haberi alınca, Necati'nin ahmaklığını babasından gelen bir özellik olarak düşündü. Gülsün mü şaşırıp "Aaa.. Üstüme iyilik sağlık mı" desin bilemedi. Cafer ise, Safiye'ye "Uzun etme dedik işte" diye ters tarafından görünüp, "Arada bir gelirim ama kardeşim uyuyamıyorum senin evinde, çocuk dırlaması, ağlaması derken, sabaha kadar gözüme uyku girmiyor" dedi. Zavallı çocukların oysa sesi sedası dahi çıkmazdı ömür boyunca da hep öyle oldular...

İbo'nun artık eve gelmeyi neredeyse tamamen boşladığı o günlerde, bir gün, evde yalnız kalıp düşüne düşüne üzerine hafakanlar basmış olan Firdevs, sokağa fırlayıp Sevgi Karakuzu'ya gitmeyi istedi. Gidip ne diyecekti, yalvarıp yakarıp kocasını geri mi dileyecekti ondan; hayır... Ya, rakibi Sevgi'ye şimdi kocasını, çocuklarının babasını paylaşmayı mı önerecekti; elbette hayır... Yüzüne tükürmek yetersiz kalırdı, bu kadın şerbetli olmalıydı böyle şeylere, onda utanacak yüz olsa, aşikârane bu hafifliklere kalkışmazdı. *'Sulu zırtlak bir karıysa, daha ilk lafta ağlamayı basar, aradığına arayacağına adamı pişman eder böylesi!'* dedi. Çok mu, çok çok mu güzeldi, neydi İbo'yu ona hapseden; yoksa yatağa yattığında bir sihirbaz mı oluyordu bu cadı, neydi; anlaması ne zordu!

Firdevs, İbo'nun metres tuttuğu haberleri ortalığı çalkalamaya başladığında, kendi ailesinden pek destek alamadı. Belli ki baksın başının çaresine, kol kırılır yen içinde kalır, karı koca arasına giril-

mez, biz anlı şanlı bekâretiyle gelin ettik, kadın olsaydı da kocaya sahip çıkaydı, iki de boyunca evladı var, ona bir şey olmaz diye düşünmüş olmalılar. Fakat yine de ailesinden kimileri gelip gidip itidal, sükûnet, anlayış ve sabır dilemeden durmadı. Kendisiyle ilgilenileceği kadar Akhisar'da olan bitenlere de üzülen Firdevs başkalarına da yetişmek istiyordu. Komünistlerin kuyumcu baskınında Ceyhan Bey'in katledilerek dükkânının soyulması olayında hem Ceyhan Bey'e çok üzüldü zira tanışıyorlardı ailecek ama taziyeye de gidemedi, hem de kendi ailesinden bu dedikoduların yavaşladığı bir sıra gelen desteğe sevindi. Ailesine gönderdiği haberlerde Firdevs, "Ben iyiyim, merak etmeyin, sizlerin düşündüğü gibi düşünüyorum, bugünün bir de yarını vardır, bunları hep biliyorum, hatta o kadar iyi biliyorum ki yarın İbo'nun hayatı boyunca unutmayacağı bir acıyla benim yüzüme bakmasını istiyorum" demedi, bunun yerine, iyi şeyler söylemekle yetindi.

O günlerin çetelesinin tutmak bile zordu Firdevs için; ne zaman sabah oluyor, ne zaman akşama ulaşılıyordu, bilinemez. Yarı bunamış durumdaki kayınpederi Eşref Bey'i de ihmal etmiyor, ev işleri yanı sıra onu gözetiyordu. Eşref Bey de bir şeyler duymuştu elbette ama konuşmadılar. Daha doğrusu Hacı Bey gelini içeri girince uyuyor gibi yapıp şekerlemeye dalıyordu. Ev işlerine öteden beri gelen Asiye Hanım hem çocuklarıyla ilgilenirken hem evin tüm horanta yüklerinde omuz verirken, bu aralarda daha çok çalışmak durumunda kaldı. "Bakın Asiye abla" dedi Firdevs, "fevkalade bir dönem geçiriyorum. Ülkenin içinde olduğu karanlık gibi, ailemde de bir kâbus var ve şu günlerde senden daha fazla bana zaman ayırmanı istiyorum. Açıkçası, bedeli ne olursa olsun, sana ihtiyacım var. İcap ederse geceleri bile kalır mısın bende?" Asiye sevindi, üç beş kuruş daha para kazanacaktı, sigortasını hariçten ödeyerek emekliliğe kavuşturmayı beklediği işsiz güçsüz, yarı deli bir kocaya karı olmanın bedeli de onun için buydu. Burada, saptanması gereken bir şey vardır ki, okurla paylaşmadan geçilemez: Hayat baştan aşağıya dramla doludur ve trajedi boyutuna ulaşan bu tek tek dramların hiçbiri kişiye özel değildir aslında... Hayatın, bilhassa size karşı kurduğu bir tuzak değildir bu ve herkesin başına gelebilir. Nefes alıp veren, iki ayak

üzerinde doğrulan her organizma için bir dram mutlaka vardır, yeter ki onu algılayabilsin. Zaten ademoğlu diye anılan insan, dramını öne çıkartıp onu abartıp büyütmekte üstüne olmayan tek canlıdır. Firdevs de başta dramını abarttı; ama sonra bunu gereksiz bulup kocasına bir ders vermek intikamının yüreğine dolduğunu hem şaşırarak hem de bundan haz almaya başlayarak günbegün, saat başı, hissetti. Hiç bu türlü bir şey hissetmiş değildi hayatı boyunca... Genel olarak çevresinde munis, itidal sahibi, söz dinleyen ama kendini ezdirmeyen, sadık, vefakâr, dostça davranan biri olarak tanınırdı. Onun bu ruh hallerine uygun temiz bir yüzü vardı. İnce dudaklı, hafif kalkık burunlu, yukarıya azıcık kibirle kalkmış burun ucuna münasip kerterizde yükselmiş bir çıkık çene, elmacık kemiklerinde yine kabarıklık yüzünü belirliyordu. Gözleri küçüktü, Firdevs bunu fark ettiğinden beri göz çevresi makyajına önem veriyordu. Dolunayın çevresindeki ışık hareleri gibi halka halka genişleyen tonlarda koyudan açığa doğru yaptığı makyajında fosforlu miniminnacık yıldızlar parlıyordu. Kaşları, eskilerin kemane dedikleri biçimde yay gibi, iyi alınmış ve bu parlak gözlere yukarıdan gölge yapan bir çizgiydi. Güzel yüzünü taşıyan başı, boynu, omuzları ve bedeni minyondu, sevimli bir kızcağızdı hasılı... Bedeninde bir yağ fazlalığı olmadığı gibi hatta eksikliği dahi vardı. Firdevs'i adeta ortaokul tahsilinden sonra eve kapayarak Eşrefzâdeler gibi bir eski ve köklü aileye gelin verme hazırlığı geçirmiş ailesi, ona iyi bir ev hanımında olması gereken her şeyi öğretmişti: Kuran kursu, dikiş nakış kursları, Halk Eğitim Merkezi'nde makrome sınıfı gibi taşra kasabalarında orta sınıf kızlarının devam ettiği tüm kız kıza etkinliklere katılmakla sosyal yaşamını da tamamladı ve gelin oldu. Taşrada yine böylesi bir gelenek vardır: Esnaf ve eşraftan iyi ailelerin kızlarından bazıları, özel olarak yedekte tutulur, yetiştirilir, hanım hanımcık kız haliyle başka iyi ailelerden gelecek damat adaylarına gösterilir. Böylece aileler birbirlerine hısım akraba olur, kanlar karışır, yaşam bunun üzerine kurulur. Avrupa saraylarında kıral soyu devam ettirmenin Anadolu taşrasında eşraf düzeyi karşılığı budur. Firdevs'in gelinliğe adım atışı da bu yolla hazırlandı ve her şey Ziya Bey sayesinde ve aracılığıyla oldu; ama bu uzun, çok uzun bir hikâyedir, uzun uzadıya anlatılıp varılacak yeri özetlersek

Firdevs güvey odasında gerdeğe girerken, karşısında ilk kez çıplak gördüğü kocasına o anda âşık olma yetenek ve becerisiyle önceden donatılmış olduğundan İbo'ya hemen tutuldu ve o dakikadan itibaren Firdevs Bolel olarak yaşadı.

Bu kısa hal tercümesinden anlaşılacağı gibi ne Firdevs'in tek başına bir prenses gibi girdiği bu konaktan ve zenginlikten vazgeçesi vardı ne de iki tane nur topu gibi evladının babasını birisine kaptırası... Ne ki kadın gururu denilen, bir ince noktasında ruhunun çatısı delinmiş ve hayat kayığı su almaya başlamıştı. Dayanamadı, bir sabah, şehir postanesindeki santralci kızlardan Sevgi Karakuzu'nun telefonunu istedi. Telefona çıkan kız, Firdevs'i tanıyordu oysa Firdevs onu çıkartamamış, hatırlayamamış bulunuyordu ama belli etmedi. Kızcağız, "Firdevs abla telefon numarasını vermek benim için bir mecburiyettir, vereyim vermesine ama gel, etme eyleme, şu sürtük karıya telefon açma, boşver be abla... Bu kasabadaki her kız senin gibi bir aileye gelin gitmek ister! Sen bulmuşsun aileni, çoluk çocuğunu, yapma be abla!" diye yalvar yakar oldu. Sonra, ısrarını daha fazla sürdüremedi. Firdevs'in çıkışmasıyla devam etti, "Sevgi Karakuzu, evi 236.555-5555, pastaneci dükkânındaki telefonu ise alan kodu 236 ile başlayıp 666-6666'dır, abla" dedi. Firdevs az evvel galiba azarladığı kızcağıza teşekkür ederken, o hıçkıra hıçkıra hattın öteki tarafında ağlıyordu.

Firdevs, hemen telefona sarıldı, ne diyeceğini bilmeksizin bir hırsla hasmına telefon açıyordu. İlk zil sesinde pişman olmadı değil ama artık telefonun diğer ucundan bir kıkırdayan alo sesi gelmişti, kapatmadı. Ses şarkı söyler gibiydi...

"Aloooo...."

"Sevgi Karakuzu siz misiniz?" dedi Firdevs...

"Evet, benim... Buyrun, ne istemiştiniz?" karşılık olarak geldi.

"Ben Eşrefzâdeler'den Firdevs Bolel'im, sizin âşık edip eve kapattığınız İbrahim Bey'in karısıyım."

"Susmanıza bakılırsa, söyleyecek bir şey bulamıyorsunuz, olsun bulmayın! Bulmak zaten zor ve zahmetli bir iştir. Bir şey soracağım size, dün gece kocam eve gelmedi de sizde miydi değil miydi? Kocasını merak eden bir hanım olarak soruyorum..."

"Evet, bendeydi, bende kaldı dün gece...

"İyi, iyi... Buna memnun oldum!" dedi Firdevs, telefonu kapatmadan evvel, "Aman aman, sizde kalsın, başka orospulara gitmesin de... Ötekilerin adı adresi belli değil, sizinki belli! Hiç değilse aradık mı sizde bulacağız anlaşılan..." Telefonu kapattı.

O akşam İbo'ya sofrada rakısını ikram ederken, Sevgi Karakuzu bu telefon konuşmasını aktardı metresi olan dostuna: "Vallahi, Firdevs hanım arayınca önce korktum, biraz bozuldum, kaygılandım ama" dedi, "Sonra, içim rahatladı, başka orospularda kalacağı yerde sende kalsın demekle galiba kumalığımı, ikinci bir hanım olarak bulunmamı kabullenmiş görünüyor. Tatlı bir kızcağız, kafa dengi yani... Anlaşırız vallahi senin nikâhlıyla, beraber bile otururuz yahu... Ha, ne dersin, İbo!"

İbo, Firdevs'in sözlerindeki ince alaya hayran kalıyordu, hepsi o!

Firdevs bu kadarla kalmadı; kendi eliyle asıl büyük sefaletini hazırlamak yolundaydı. Her büyük sefalet beraberinde mazeretini de getirir. Sefil bir durumda kalmanın her zaman bir uygun görülen karşılığı olarak özrü, arandı mı bulunur. Firdevs, ev işlerine yardımcı Asiye ablaya dert yandığında, fal ve büyü meraklısı kadıncağız, "Niye gidip bir falına baktırmıyorsun" dedi, "Sonra duruma uygun bir de muska yazdırır, büyüsünü yaptırırsın" diye devam etti. "Belli ki bizim aslan gibi oğlumuza bu cadı karı büyü yaptırmış, yılan dili mi, artık eşek sidiği mi neyse mutlaka bir şeyden tattırmıştır. Bilirsin, erkek kısmının tarifesi çabuk bağlanır. En keskin erkek malafatı bile bir tek büyü karşılığında çocuk pipisine döner. Bu işlerin ilmini bilen insanlar var. Bana kalırsa, İbo'nun kısmetini bu Sevgi denilen kaltak karı bağladı, açmak gerekiyor."

Asiye ablasının cahilliğine ait kısımları tıraşlayıp atmış olmakla beraber, kısmetini ve geleceğini merak eden Firdevs, bir falcıya gitmek ile ilgili öğütlere aklı yatınca, sordu. "İyi de kime gideyim Asiye abla, hayatımda yalancıktan kahve falı bakmak dışında hiç bu işlere merak salmadım ki... Nerden bileyim ben bu işin uçarını kaçarını?" dedi. Asiye de çamaşırcı kadın zekâsı vardı, hemen bir çırpıda hatırlayıp adres verdi:

"Aynalı Cami var ya, onu tam arkana al, karşısındaki caddenin sonundaki mahallede Hüdâverdihan Sokak vardır, bildin mi... Orada İclal Hanım var, eski Ziraatçi'nin dulu. Biraz adında kir vardır ama iyi fal bakar diye duydum du..." dedi, adresi sağlamlaştırmak için bir de ekleme yaptı. "Hani, meydandaki Foto Necati var ya, hani şu geçende Süslü polisin resmini cama asan, işte onun da annesidir. Bir ona git, kahve falına tövbeli amma belki paraya bakar bu işler gayri..." dedi...

Firdevs, akacak kanın durmayacağı damar kesiğini, işte İclal Hanım'ın evine gittiği gün yaptı. İclal Hanım şaşkınlığını ele vermeden kapıyı ona açtı, daha önce tanışmamış bulunuyorlardı ama hem bu olaylardan sonra adını biliyor, işitiyor ve hem de bazı kadın düğün derneklerinde hatırladığınca uzaktan uzağa onu görmüş sayıyordu. İçeri buyur etti, onun mazlum durumuna uygun davrandı, yaz sıcağı Akhisar'ı sarıp sarmaladığından serinlesin diye pervaneyi de açtı, "Aman kızım, baştan iyi gelir, sonra yel insanı çarpar rüzgârı dokunur" dedi, "Limonata, gazoz ne istersin, yahut başka bir şey" diye sordu. Firdevs lafı dolaştırmayı sevecek durumda değildi, "Falıma bakmanı istiyorum İclal Hanım" dedi, "Benim geleceğim nedir, ne olacaktır, bunu iyiden iyiye öğrenmek, kocamı tekrar geri almak ihtimali hiç yoksa nasıl davranmam gerektiğini bilmek istiyorum... İclal Hanım, karşısında gerçek bir fal muhatabı olduğunu anlamıştı. Eskiden beri bilirdi, birileri kalkar gelir, yalancıktan inanıyor görünür ama falın dalgasını geçer, işi alaya alırdı. Firdevs onlardan değildi, inanarak oraya gelmişti, o halde falını okumanın da bir sakıncası yoktu. İyice emin olmak için bir iki sıkıştırdı, kurnazca sorulardı bunlar ama Firdevs üstesinden geldi bu sınamanın ve az sonra karşılıklı kahvelerini içiyorlardı. İclal Hanım samimiyeti de iyiden iyiye kurmuş bulunuyordu o sıra, "Firdevsciğim, azıcık rahatla, şöyle arkana yaslan, ne o sıkı sıkıya örtülüsün öyle... Yaz günü üstünde yorgan gibi manto var, çıkart şunu allasen, çöz eşarpını da... Hah, güzelliğin ortaya çıksın şöyle..." diye Bolellerin gelinini tava getirdi. Firdevs rahatlamıştı, açılıp saçıldı, hatta kahve telvesini fal için olgunlaşsın, tamamen dibe çöksün diye bekliyorken, İclal'in nereden el çabukluğuyla çıkardıysa ikram ettiği badem likörünü de ağzını şapırdatarak içti; çok beğendi, bir tane daha içti.

İclal Hanım, falına bakmaya başladığında Firdevs, aslında pek onu duymuyor, sadece kocasına bir acı çektirmek, onu yaralamak, onu öyle bir şey, öyle bir durumda, öyle bir hale sokmaktan başka, evet başka hiçbir şey istemediğini düşünüyordu. Varsın, İclal Hanım, bir yandan anlatsın, "Kırk vakte kadar sen kocana kavuşacaksın ama buna sabır gerek... Bir de cin taifesine ait ilaçlar: Kurutulmuş ve havanda toz haline gelmiş horoz ibiğiyle sedir ağacının yeşilinden bir tutamı suda karıştırdıktan sonra üç kere salavat-ı şerif okuyacaksın, sonra bir parça sidiğinden buna karıştırıp erkeğine yemek içinde ikram edeceksin, falın böyle diyor. Yalnız sedir ağacı yaprağını hiç el değmemiş bir çakıl taşıyla ezmen gerekiyor yoksa tutmaz ayarı... Eczacısı bile adet söktürücü civanperçemi otu ezerken usulüne göre havanda döver. Eğer yapması zor gelirse, senin için İclal ablan kurban olur güzelim, hemen hazırlayıveririz... desin...

Firdevs, "Ben bunların hiçbirini istemiyorum İclal Hanım" dedi, "Ben İbo'ya öyle bir tokat atmak istiyorum ki o bunu unutsa bile ben hayatım boyunca ona attığım tokatın kendi avcumdaki acısını hissedeyim istiyorum...

İclal, o zaman uyandı, "Haaa.. Anladım, senin arzun başka güzelim" dedi, içinden de *'Bu karı da o yolun yolcusu, hiç yanılmam ben, bunların hepsi de gelip beni mi bulur, boşuna dememişler it iti tanır ısırmaz diye...* gibisinden garip laflar geçiriyordu. Kahve falını baktığı fincanı elinin tersiyle masada öteledi, "Eee, söyle bakalım ne yapalım senin güzel hatırına" dedi.

Firdevs, insan aklının bedenin ruhunu denetlemekten yorgun ya da aciz düştüğü bir merak vadisinde ilerliyordu. İclal'e İbo'yu baştan çıkartan Cafer'i tanımak istediğini, hatta bir samimiyet kurmak arzusunda olduğunu, önceden bu ayrıntıyı hiç düşünmediğini ve aklının bir ucundan dahi geçmediğini yemin ederek garanti edebileceğimiz kadar dürüstçe aktarabiliriz ki, birden bunu istiyorcasına İclal'e söyledi. Cafer zaten bir haftadır, İclal'in evine oda kiracısı gelmiş, geceleri Safiye'den boşalan yatağını İclal, oğlu Necati horul horul uyurken oda kapılarını sessizce açıp kapayarak yanına geldiğinde onunla dolduruyor olmuştu. Şimdilik Cafer, İclal için çantada keklik idi ama o uzun sürede onu elinde tutamayacağını biliyor, uzatmaları oynamak

için, daha önceden aktarmış olduğumuzu anımsatacağımız gibi, Süslü polise genç tazeler bulmak telaşesiyle oraya buraya bakınıyordu. Firdevs kendi ayağıyla oraya gelmişti.

İclal Hanım, bir daha, sonra bir daha, hatta bir kez daha emin olmak için üst üste sormadan edemedi. Kocasına duyduğu kızgınlıkla bir başka erkeğe yakınlık duymak içgüdüsünü sordu, bu erkek ille İbo'nun tanıdığı, hatta onunla suç ortaklığı yapmış Cafer gibi birisi mi olmalıydı, bunu yaptıktan sonra devam ettirecek miydi yoksa sadece bir kerelik bir damga yemek, bu damganın alnındaki kızaran mühürüyle her seferinde kocasının karşısına mı çıkacaktı, tüm bu soruları geneleve bir kadın kabul etmek üzere olan kerhane işletmecisi mamalar gibi sordu. Aldığı yanıtlardan öylesine şaşırdı ki adının karıştığı dillere destan orospuluğu ona, masumane bir rahibenin çile çekmek için girdiği hücresinde kendisini tatmin etmek için okşaması kadar basit, yalın, sade, kabul edilebilir geldi. Firdevs duyduğu öfkeyle, hızını alamayıp neredeyse her şeyi göze alacak göründü; elbette bu kadarında kendi basitliklerini temize çıkartma çabasının izleri vardır. Firdevs'in bu denli pervasız davranacağını Akhisar'ı ve halkını bu romanda tanımış olan okurun bunlara ihtimal verip kanaat getireceği düşünülemez. Sonuçta, unutulmaması gerekir ki Firdevs bir insandı, kadın cinsinden bir insan ve tutkularının ne olduğunu bilmek olanaksızdı.

İnsanoğlunu kınamamak gerekir, yaşanan her şey onun eseri olduğundan yaptıklarını da ayıplamamak gerekir... Firdevs, aklın insan ruhunu zapturapt altına aldığı kapıların önünde gezinen merakına yenik düşmüştü. Aklın kaskatı ve doğrucu yanını, nasıl, ruhun merak denizlerinde yelken açan gemisi umursamadan alır başını gider ve korsanlığa kalkışırsa, Firdevs de bu defa kocasına acı vermek için aslında kendisini ateşe atıyordu. İclal'e, "Beni İbo'yu Sevgi Karakuzu'yla tanıştıran Cafer'le buluştur, benim büyücüm orada, ben onu tanıyınca rahatlayacağım" dedi. İclal, "Onunla ne yapacaksın, tokalaşıp hal hatır soracak değilsin a!" diye son kez cesaretini takınıp sordu. Firdevs'in yanıtı, "Bunu ne ben ne sen ne de Cafer Bey bilebilir... Ne olacaksa olacak! Beni onunla baş başa bırak" diye karşılık verdi. İclal Hanım artık bu sohbetin sonuna geldiğini anlamıştı. "Deli karı sen

de!" diye öteden seslendi, o sırada masadaki fal tabakların kaldırıyordu, "Cafer zaten hep burada yoksa bilmiyor muydun, haydi ordan bilmiyorum deme, hep doğru adrese gelir orospular... Sen de hoş geldin!" dedi. Firdevs, birden diklendi ve karşılık verdi. "Ben orospu değilim!" dedi, "Kendinle karıştırma. Benim gelişim başka... Sonra sustu, açıklamayı gereksiz bulmuş olmalıydı.

'Hıh, üstüme iyilik sağlık, bir de ben orospu değilim diyor. Orospunun dik âlâsı bu ayol... Daha şimdiden adresi doğrulttu. Bu karı, kocasının zamparalığıyla kendi yiyeceği herzeyi bir tutuyorsa, vallahi aldanıyor! Hangi evli karı, kocasıyla bu işlerde tapi olabilmiş ki sen olasın? Seninkisi sürtüklük ayol! Gönlünde varmış da fırsatını kolluyormuş. Gören de bir şey sanır! Turfanda güzelliğini artık ufak ufak ben gibi değerlendirecek bu Firdevs de... diye dudak fısıldamasıyla kendine anlatıyordu ama İclal'in karıştırdığı şeyi ona anlatabilmek zor görünüyordu: Firdevs sürtüklüğe gelmemişti! Sadece İbo'yla her karşılaştığında onun yüzüne bakarken yaşadığı kirlenmenin, alçalmanın dayanılmaz çekiciliğine sahip olmak için oradaydı; sadece bir kez, ona yeterdi. Kendisini de aynı ihanetin içine itmekle ilk saldırıyı yapanı affetmek gibi geliyordu bütün hepsi, İbo'nun karısına...

İclal daha fazla uzatmadı, duyduğu yüzüne yapılan hakarete de yarabbi şükür dedi, ayağına gelen kısmeti tepecekti yoksa! "Yarın olmasın ziyaretiniz Firdevs hanımcığım, malum hazırlanmak lazım böyle şeylere..." dedi, "Tedariksiz zamparalık teşkilatsız olur ki sonu fena biter. Hırsızlama gerdeğe girenler çulsuz takımıdır, size yakışmaz. Gel bu işi bir sonraki güne bırakalım. Sen de hazırlanırsın, böyle pazar kıyafetiyle acele tarafından tezgâh dolaşan ev hanımı gibi gelmezsin! Tadını çıkart madem hayatında bir kez deneyeceksin."

Firdevs şaşkındı, bir adım atmıştı ama... İclal Hanım bu şaşkınlık duruşunu unutulmuş bir şeyi ayaküstü hatırlama zahmetine yordu. "Sofra kurmanın masrafı var elbette. Firdevs hanımcığım, malum ben de dul maaşıyla geçiniyorum. Bir de, aptallıkta sıfır numara sayılan fotoğrafçı oğlumun eline bakıyorum. Yoksa, söyler miydim hiç!" diye son dakikada hatırlattı. Firdevs bunu hesaplamamıştı, doğrusu işin bu pereseye geleceğini de açık açık öncesinde düşünmüş bile değildi; olan her şey bir anlık karardı ve raslantının sarsak ama nereye gideceğini iyi bilen ayakları onu oraya taşımıştı. Çıtçıtını çıtlatarak para

cüzdanını açtı, yokladı, fazla parası yoktu yanında, "Sadece bir ellilik var, yeterli olur mu İclal Hanım" diye uzattı. Beriki biraz dudak kıvırıp büktü. Dudakları ağzında topluiğne tutan terzininki gibi büzülmüştü, yine de bu durumda o dudaklarla konuştu, "Yetmez ama üstünü geldiğinde verirsin, bir yüzlük daha icap edecektir... Ben kendi kesemden harcarım" diye yanıtladı.

Firdevs, İclal'in evinden çıktığında bir adım atıp ağlıyor, ikinci üçüncü adımlarında dudaklarını kapatarak aniden bastıran kahkaha atmak isteğini sokak ortasında saklıyor, güya kimselere görünmeden evine yollanıyordu. Bir delilik başlangıcı gibi geldi içindeki bu buhran, bu taşkınlık... Fakat Firdevs'i o güne kadar hiç tanımadığı yanıyla yüzleştiriyordu bu durumu... Gözlerinden boşalan yaşlar niyeydi, akan yaşları dudaklarında tuzlu tadını bırakırken küçük avazlarla attığı, kimselerin duymayacağına önce inanıp sonra kendini koyverdiği kahkahaları aynı dudaklardan çıkıyordu. Bütün bunlar ancak ya bir delilik başlangıcıydı, *'ya da zaten belki evvel eski gelgit akıl biriydin de zırdeli olmaya ramak kalmıştı, sağ olsun kocan İbrahim Bey sayesinde bu da ortaya çıktı'* dedi kendi kendine...

Eve girip üst kattaki yatak odasına kendisini atarken, aklında başka bir şey kalmamıştı. Bomboştu bütün belleği, sıfır, hayır sonsuz sıfır gibi, çizgisi, köşesi, bucağı olmayan ufuk denilen bir şeyin dahi bir şey sayılabileceği herhangi bir alanın dışındaydı. *'Delilik buysa, güzelmiş'* diye tekrar ede ede kaç saat uyuduğunu sonradan toparlayamadığı bir uykuya daldı.

Sonu belli olmaya başlayıp dinleyeni artık şaşırtmayacak böyle hikâyelerin gidişatı hızlı olur. Yapılacak şeyler neredeyse birbirine benzer şeylerdir, hızla gerçekleştirilirler, hiçbir şey eksik kalmaz, her yere ve her şeye yetişilir. Bir tek ayrıntı vardır ki bu tür hikâyelerin kahramanları dokudukları gizlilik kumaşının ardında gezinebileceklerini sanmak hatasına hep düşerler. Çok eski zamanlardan beri hep öyle sanılmakla beraber, güneşin altında hiçbir gizli saklı kalmayacak, eninde sonunda her şeyin foyası ortaya çıkacaktır. Firdevs, şimdilik, kalkıştığı ve istese bir saniyede karar verip geri adım atabileceği bu maceranın gizli saklısından pek emindi. Kendini durdurmayı da

belki uzun uzun ruhbilimci birisini alakadar edecek düzeyde bir konu olarak görüyor, artık üzerinde durmuyordu. Galiba ok yaydan çıkmıştı, bu olmasa, bir başkası başka türlü olacaktı. *'İlle sadakatsizlik yapıyor olmak değil, Allah muhafaza bu delilik durumunda kalıp da gidip çocuklarını uyurken kıtır kıtır keseni bile var, kocasını öldüreni yine bir derece... Neler oluyor bu dünyada!'* Böyle düşünmesi bile Firdevs'in kendisinde delilik alametleri bulmasına delalet sayılır Belki bir başkası şöyle de düşünebilir: "Delilik terbiyesizliğin bir örtüsüdür. Kendisinde bir uydurulmuş delilik takıntısı icat ederek ahlak bozukluğuna kılıf geçirmektedir. Zaten son zamanlarda ben azıcık terbiyesizim demenin bilimsel adı 'psikolojim bozuldu' demek değil midir? Eskiden ahlaksızlık sayılan şeyler bugün psikolojik problem sayılıp hoşgörülüyor" diye varsayımda bulunabilir.

Firdevs'in deliliğine karar vermesi ardından yapacağı şeyler birden önemini yitirdi, kolaylaştı. Ertesi sabah Asiye ablası gelip erkenden ev işlerine atılınca rahatladı, kadıncağızı bir kenara çekip "Abla, kendimi iyi hissetmiyorum, bildiğin ve duyduğun gibi" dedi. "Bir iki gün arada bir alıp başımı dışarı mışarı gidersem merak etme olur mu? Çocuklar da ev de sana emanet, Hacı Bey'i de haberdar edip merakta bırakma... Öyle olur olmaz iş yapacak hanım mıyım ben sanki! Belki yarın akşam annemgillere giderim, yahut azıcık dertleşmeye benim mahalleden arkadaşım Filiz var ya, işte belki onda biraz eğlenirim. Nasılsa evin erkeği de evde yok!" Asiye, "Ah zavallı kızcağızım benim! Senin de talihin yokmuş, hangi kadının var ki... Ah bu gözleri körolasıca erkekler, kocalar yüzünden geliyor başımıza hep bunlar!" diye onay verdi.

Firdevs, kendini dışarı atarken, kapıdan Eşref Bey'e erken döneceğini duyurdu. Eşref Bey, bir zamandır kendisine akide şekeri gelmediğine mi kırgındı yoksa oğlu İbo'nun metres tutup rezaleti yüzüne gözüne bulaştırmasından dolayı kendisini üzüntülere mi gark etmişti, burası pek anlaşılır olmamakla beraber sessizce bir köşede uyuklar gibi oturuyordu; gelinine yanıt vermedi. Firdevs sokağa çıktığında ilk olarak gideceği yeri daha merdiven başında sokaklık ayakkabısını giyerken belirledi. İlk adres kuaför Ayten ablaydı, Akhisar'ın eski kuaförlerinden Ayten... Almanya'da işçiliğe gidip ora-

da türlü maceralara batıp çıkmış, önce kendi Türk kocasını boşayıp bir Alman'la evlenmiş, onunla da yapamayıp güya bir barda çalışmış, ardından kuaförlüğe merak salıp bunu öğrendikten sonra doğduğu ülkeye, kasabaya kesin dönüş yapmıştı; dedikodular bu yöndeydi ama Akhisar'da bilindiği kadarıyla Ayten'in rezalet sayfasında adı hiç geçmemişti. Güvenilen, sevilen biriydi, Firdevs'in gelin saçını da o yapmıştı, Firdevs'in arada bir uğrayıp geçtiğinde saçını başını da o düzeltirdi; tanışırlardı. Ayten, nerelerdesin çoktandır kapımızı açtığın yok, öldün mü kaldın mı tarzı sitemlerle Firdevs'i karşılayıp sarıldı fakat çok da üzerine gitmedi. Kocası tarafından aldatılmak şurada dursun kendisine metres tutmuş kocaların karılarına fazla laf uzatmamak gerekiyordu, bu biraz da kadın berberliği mesleğinden öğrendiği bir püf noktasıydı. Firdevs ne dediğini ve nasıl karşılık verdiğini bile anımsamıyor olacaktı, kendisini gösterilen bir koltuğa atıp "Baştan aşağıya bir değişiklik yap Ayten abla" dedi. "Bana sorma, ne icap ediyorsa yap!"

Ayten önce saçları toparladı. Kesti, biçti, bigudiledi, kumral saçları ona sormadan sarıya boyayıp meç attı, ardından o sırada pek moda olan kadın saçını Firdevs'e yakıştırdı. O yılların televizyonda gösterilen Amerikan dizisi Çarli'nin Melekleri adlı kurdelada oynayan Farrah Fawcett'in meşhur ettiği aslan saçını Firdevs de hemen sevdi, yeni süsüne ısınıverdi, içine sindi. Ayten tırnakçı kızlarından birini çoktan koltuğa sürmüş, Firdevs'in manikür ve pedikürünü de halletmişti, "Ay, bu ne kız! Eşek tırnağına dönmüş... Biraz baksana kendine" diyecekti, yine sustu. Zira biliyordu ki böyle lafın ardından "Ey, kocanı işte bu nedenle elinden kaçırdın, herif gitti düzgün tırnaklı, ojeli karıya takıldı" anlamı çıkacak ve arkasından gözyaşı gelecekti. Böylesi gecikmiş süslenme telaşında olan kadınların gözyaşları hazırda beklerdi, Ayten bunu da iyi biliyordu. Firdevs'le havadan sudan konuşulup kaşları, kirpikleri elden geçirilirken, Ayten abla, "Kalk kız, oldu olacak bir de şu bacaklara bakalım, kıl tüy ne varsa elden geçsin" dedi, Firdevs'i kuaför dükkânının arkasındaki bölmeye iteledi. Az sonra Firdevs oradan çıkarken Ayten, *'Yazık tazeciğe! İbo'yu eve bağlamak için geç kalmadan adım atıyor ama ben rakibesi olan ötekini bilirim, ne kaşarlanmış karıdır o, bunu suya götürüp susuz getirir alimallah... Yazık...*

Bari Allah şuncağıza acısın da bu süslerin ardından kocayı eve bağlasın!' diye iç geçirip söyleniyordu. Gerçekten de Ayten'in iyi müşterileri arasında Sevgi Karakuzu en başta, hatta ilk sırada geliyordu.

Firdevs, Akhisar'da süslü şeyler satan bir konfeksiyoncuya girdi, elleri dolu çıktı, sonra bir takıcı dükkânına girip öylesine bir şeyler de aldı. İncesinden, hatta ipincecik kadın çorabını az daha unutuyordu, yarı yoldan geri döndü. Çorapçı dükkânını çalıştıran kadın, artık herkes tarafından bilinen İbo ve Sevgi olayının ardı sıra kendisine yatak süsleri almaya çalışan Firdevs'e azıcık vah vah ederek baktı, "Bu çorapların yanında iyisinden iç çamaşırı da yakışır, hani isterseniz, şu markayı bir deneyin, külotların öyle dantelalı ve küçük oluşuna aldırma kızım, o bir defalık, çıkarıp atacaksın işe yaradıktan sonra" dedi.

Firdevs, eve döndüğünde akide şekerini yine unutmuştu ama sanki bunu daha evvelden tahmin ederek kestirmiş bulunan Asiye ablası, zulada sakladığı bir külahı Firdevs'in eline tutuşturdu, "Aman kızım iyi oldu, erken geldin, Eşref Bey biraz mızmızlandı, bu kız da nereye gitti böyle, diye söylendi durdu" dedi, "Akidesini ver, hatırını sor, çocuk gibi oldu bugünlerde, vallahi günahtır. Paşa'yla sen gittiğinden beri konuşup dertleşti durdu."

Bunu duyan Firdevs'in bir an için ayakları yere basacak gibi oldu, kendine geliyordu sanki, vurgun yemiş süngercinin belleğinde güneş ışığının iz bırakarak gerçekliğe dönmesi gibi ayıyordu. Ne var ki delilik özlemi ağır basmıştı, tekrar yüz kızarıklığını sürdürmek isteğiyle bir köşeden belirmiş ışığın üzerine karanlık perdesini çekiverdi. İbo bile gelse, Eşref Bey'in akide bekleyen bunak hali kadar kendisine dokunaklı bir şey edemezdi; ama şimdi delilik sırasındaydı, deliliği bir kez tutmuştu.

Akide şekeri külahını Asiye'nin elinden alırken yüzünde şeytanca bir gülüş belirdi, Allah'tan bunu öteki görmemişti. Görseydi çok korkardı!

Ertesi günün sabahını, geceyi yine yalnız ve kocasız geçirmenin üzüntüsüyle ayakta karşıladı. Bir gün önce aldığı elbiselerini, giyildiğinde varlığı yokluğu belli olmayacak kadar hafif ve şeffaf iç çamaşırları üzerine giydi. Fazla dikkati çekmemek için giysisi üzerine

yazlık pardösüsünü de kuşandı. Öğle saatlerina kadar oyalandı. Geç kalabileceğini önceden hatırlattığı Asiye ablasını bekledi, kadına sıkı sıkı birçok şeyi onu huzursuz ve kaygı içinde bırakmamaya çalışarak tembih etti, "Dediğim gibi gece çok geç kalmam, erkenden dönmek isterim ama biliyorsun, dün gece de beyim gelmedi, içim çok sıkılıyor biraz içimi dökmek istiyorum eski kızlık arkadaşlarıma... Ben telefonla ararım seni, buradayım, şimdi kalkıyorum, geliyorum diye, tamam mı" dedi, "Gittiğim yerleri söyleme kimselere, sadece sen bilmiş ol ama durduk yerde de meraklandırma kimseyi, soran olursa, başı ağrıyordu, üst kata gitti, bir köşede uyuyor falan dersin... Asiye abla birden Firdevs'e anaç davranmak ihtiyacı duydu, birisi birisine bu kadar yakın hissedebilirdi kendisini, şimdi Firdevs bütün Akhisar ve dedikodusu bir yana kendisi bir yana olacak şekilde ona içini açıyordu, gizlisi saklısı olmaksızın... "Git kızım, burayı sen merak etme, rahatla, içini dök, ruhundaki sıkıntıyı karşındaki alır rahatlarsın, zaten insan insanın zehirini alırmış derler ya, git git, ferahlamış olarak geri gelirsin" dedi.

Firdevs iki adımda kendisini İclal'in kapısında buldu. Nasıl da bu kadar çabuk gelmişti, buna şaşırarak, bu rüyada gibi geçen süreyi deliliğin hazları arasında saydı. Hüdâverdihan Sokak sessizdi, kimseler görünmüyordu. Sanki konu komşu evlerde İclal herkese tembih etmişti, pencerelerden uzanan tek bir baş bile görünmemekteydi. Gündüz, öğleden sonra saatleriydi, hava bunaltıcı derecede ısınmıştı. Akhisar'da hafif bir rüzgâr olmasa sokakların sıcağı dayanılacak gibi değildi. İclal Hanım'ın tek katlı ancak bodrum çıkıntısıyla bir buçuk kat gibi olan evinin eski Rum evi girişleri taklidinde yapılmış merdivenlerinden tırmanırken, sağa sola bakındı, sokağın caddeye bağlandığı köşeden bir otomobil ters yöne doğru gelip geçmişti, hepsi o! Evin bahçesi gibi bir avlu olarak kaldırıma açılan yan boşluğunda trafikçinin motosikletini, işte o sıra, şövalyesini kalenin hendekleri önünde bekleyen zırhlanmış bir at gibi gördü.

İclal Hanım da süslüydü. Hatta düğüne gidiliyor gibi, aşırı süslenmiş, dar ve vücudunu bir korse gibi saran mavisi bol bir elbise giymiş, yüksek topuklu açık ayakkabılarıyla boyu yükselmiş, Firdevs'le bir boya gelmişti. İclal'in makyajı ev yapımıydı ama Ayten

ablasınınkini aratmazdı. Firdevs'le yanak yanağa öpüştüler, içeri geçtiler. Firdevs peşin peşin ödeme yapmaya meraklı müşteriler gibi, salonda kurulmuş sofrayı görür görmez, masrafı ödemeye davrandı, çantasına el attı. Bir yüzlük parayı, İclal'in eline vermek yerine, ayıp oluyor gibi yerini de göstererek büfedeki şekerliğin içine sıkıştırdı, İclal kıkırdadı... "Biraz sonra Cafer Bey de burada olur" dedi, "Kendisine nezaketle senin ziyaretinden bahsettim, pek memnun oldu, bir hanımefendiyle tanışmak bana kısmet olacak diye sevinçten ağzı kulaklarına vardı" diye konuştu.

"Benim oğlanı da paraya kıyıp bugün İzmir'e gönderdik. Oradan Kuşadası'na da geçecek, hatta belki kalma ihtimali de var, dönerse de gece yarısından evvel gelemez, demek o ki Necati'nin geleceğini filan da aklından çıkar, rahatına bak!"

"Nasıl yaptınız bunu" diye sordu Firdevs, "Yani, ne dediniz de gitti, ne oldu!"

Üzümünü ye bağını sorma gibi bir deyişe pek uygun düşecek bakışla baktı İclal, "Bizim Cafer Bey'in kirli çıkı olduğunu bilmezdim" dedi, "meğer Kuşadası'nda bir yazlık sitede dairesi varmış, geçenlerde satın almışmış, galiba trafik rüşveti bol. Oğlana adres verdi, cebine de biraz para sıkıştırdık, site yöneticisine aidat borcu götür, bir eve göz kulak ol, icap ederse kal, yok istemezsen gece otobüsüyle dönersin dedik, cicim...

"Tabii ayrıca tekrara gerek yok Firdevsciğim, için rahat olsun, Cafer Bey olgun ve aklı başında bir beyefendidir. Bu işin aranızda bir defalık bir buluşma olacağına dair teminat sözü verdi. Durumunu gayet iyi anlıyor. Buradan çıkıp gittiğinizde arkanızdaki molozu ben temizlerim, sen dert etme!" diye Firdevs'i rahatlattı ama asıl rahatlamayı Firdevs yeni kazandığı deliliği sayesinde çoktan elde etmiş bulunuyordu. Bir de İclal Hanım'ın, o içeri girer girmez eline tutuşturduğu cin tonikli bir içkiyi yuvarlar yuvarlamaz...

Masaya oturmadan koltuklarda karşılıklı birbirlerini süzerek bekleşirlerken, oradan buradan konuşuluyorsa da lafın gezindiği alan erkekler, kadınlar üzerineydi. İclal bir ara Firdevs'a baktı, baktı, az sonra Cafer'le buluşacakları yatağı aklından geçirdi, sonra kendisinin de iştaha düştüğünü gördü. Ama onun iştahı bu kez, taze ve bakire

sayılacak bir genç kadını sevmek, okşamak ihtiyacından geliyordu. *'Kâmuran'dan sonra karı milletine bir açlık duymaya başladım İclal, hayırdır, erkek milleti yetmiyor galiba, bu Firdevs de Kâmuran'a beş basar yani!'* dediğini içini okuyan biri olsa duyardı. Kalkıp Firdevs'in yanına geldi, çok güzel kokuyor diye esansını içine çeke çeke kokladı, saçlarının at yelesi kabarıklığını eliyle sıvazladı, sütyenini iyi sıkmamışsın diye Firdevs'e dokundu, güya çeki düzen verdi genç kadına, "Ayağa kalk bakayım, dur bir daha seyredeyim seni, ay vallahi içim gitti kız, sen ne güzel şeysin böyle" dedi, iltifatlar Firdevs'i az sonraki buluşma için mutlu etti, yüreklendirdi, pek sevindi duyduklarına... İclal, "Vallahi öpmeden bırakmam, canım çekti yahu" dedi ve Firdevs'in yanaklarından, sonra boynuna yakın gıdısından ve açık omuzlarından öptü. Firdevs'in o anda içinde kabaran bir dürtü gezindi ama bunu Cafer'in gelişinin yaklaşmasına saydı. Zaten İclal de ileri gitmemişti, zamanını bekliyordu.

Süslü Cafer, üniformalarıyla içeri girdi. Apoletlerin, takıların bir kısmını son zamanlarda üzerinden çıkartmış olmasına karşın, hatta Foto Necati'nin vitrinindeki çerçeve içinde heybetli fotoğrafını artık oradan kaldırtmış bulunmasına karşın, üniformaları hâlâ eski günlerinin azametini taşıyordu. İçeri girince İclal'i uzun zamandır görmemiş gibi sarılarak öptü, sanki hasret giderdiler. Sonra Firdevs'e yaklaştı, *'Bu İbo'nun aklına turp sıkayım! Ulen böyle karı başı boş bırakılır da bir orospuya gidilir mi? Hay aptal İbo!'* diye düşündüğünü dile getirecek değildi ya, "Hanımefendiyle tanışmak buraya kısmet oldu, memnun oldum Firdevs hanım!" dedi. Tokalaşırken, samimiyeti hemen kurmak için, İclal'le sarıldıkları gibi genç kadını erkenden kucakladı, yanak yanağa öpüştüler. İclal, o sırada sofrayı gösteriyordu, ne ki Firdevs'in deliliği sona ermeden bitirmesi gereken bir telaşı vardı, "İclal abla sizi bilmem ama benim pek yiyesim yok, zaten gördüğün gibi ince, kara kuru bir şeyim, iki lokma alırım, biraz içki ver daha iyi" dedi, "Ama siz sofranızdan geri kalmayın, beklerim sizi" diye toparladı. Gündüz sofrasından kalkması çabuk olur, akşamın uzayan sofra saatlerine benzemez, hem yapacak işler de vardır.

Sofrada Cafer'le başlayan yakınlaşmayı tamamlamak isteyen Firdevs bir ara aniden ayaklanıp, "İclal abla, yatak odan nerede" dedi.

İclal, "Bu ne acele kızım" diye sırıtarak yerinden kalktı, odaya doğru giderken Firdevs'in koluna girdi, onu bir köşeye çekip dedi ki "Cafer Bey'in ben de metresi sayılırım, aramızda gizlisi saklısı yoktu, tahmin etmiş olacağın gibi, ha o ha ben anlayacağın..." sonra Firdevs'in demek istediğini anlayıp anlamadığını kavramak için ta gözbebekleri içine baktı. Firdevs'in gözlerinde delilik işaretlerinden başkası yoktu. İclal, deliye ne desek fark etmez diye düşünüp cesareti ele aldı ve açık seçik şunları dedi. "Bak, Cafer'i tanırım, ben de orada bulunursam, daha keyiflenir, işini daha iyi görür, tamam mı cicim..."

Firdevs, kendini yatağa atıp sırt üstü uzanırken, "Bu şart mı, olmasa olmaz mı" diye sordu. İclal üstündekileri bir çırpıda beceriklik kazanmış biri gibi çıkartıp genç kadının yanına giderken, "Şart değil ama böylesi daha iyi olacak!"dedi. Firdevs, "Öyle ya da böyle olmuş, artık ne fark eder ki" diye karşılık verdi. İclal, sokak ortasında çatlayıp ölen bir yük beygirinin cesedi henüz yerde yatarken, ağzına takılı heybesinden ortalığa saçılmış arpayı, beygire koşulu öteki atın olan bitenden umursuz bir biçimde kemirmesi gibi bir iştah içindeydi. Firdev gözlerini kapatmış böyle düşünürken, Cafer oda kapısını açtı.

Firdevs'in deliliğine başlayarak aktarılan bölümde sözü edildiği gibi bu tür sonu önceden belli hikâyelerin hızı çok fazladır. Göz açıp kapayana kadar her şey olur, biter; hani, sonradan, hele eğer bir de suç işlenmişse mahkemede hâkime, "Bir anda nevrim döndü hâkim bey, nasıl oldu anlamadım" denilen şey budur.

Firdevs, akşam karanlığı basmadan oradan ayrılmak istiyordu. Cafer ise bir daha buluşmak olanağının olamayacağını anlamış olmakla beraber hafiften bir ısrar içersindeydi. Kibar dokunuşlarla başladığı temaslarını sonra hoyratlık derecesine çekmiş, İclal genç kadının bundan ürkmekte olduğun sezmişti; orada olması bu anlamda işe yaradı. Daha fenası kendi evinde bir rezalet ayyukası çıkartmaktan çekiniyordu. Cafer'i dizginleyen İclal oldu. Yoksa ya Firdevs birden delilik babaları tutmuş gibi yatak odasından çırçıplak sokağa uğrarsa, nasıl durdurulur, neler oldu sonra! Az evvel, daha yatak odasına girmeden Firdevs'in gözlerinde gördüğü, o neydi öyle Allah aş-

kına? Ürkmüştü de belli etmemişti. Hayırlısıyla bir tamamlasaydı şu geceyi... Süslü Cafer'i hizada tutan bir bakıma İclal oldu. Firdevs, delilikten çıkış kapısını orada açmaktan korkarak bunu sonraya bırakma isteğiyle, "Şimdi gidiyorum, sizleri de hiç tanımamış olmak istiyorum" diye nedense fısıldayarak konuştu, İclal Hanım'a da "Başkaca bir borcum var mı" diye sordu, "Sokak kapısını biliyorum, arkamdan gelmenize gerek yok" dedi ve kendini Hüdâverdihan Sokak'ta buldu.

Saat akşamın sekiziydi, yaz ayları için henüz aydınlık zamanıdır! Meydandan geçti, dün alışveriş yaptığı mağazada durdu. Müşterisini tekrar kapıda görmek konfeksiyoncuyu memnun etmişti. Ama dün ne kadar canlıysa bu hanım, şimdi tersine soluk yüzlüydü, yüzünden kapkara bir gölge yere düşüyordu. Firdevs, sıradan birkaç yeni elbise daha aldı. Torbaya koydurdu. Bunları koltukaltına sıkıştırdığı gibi hızla dükkândan çıktı, bu kez az ilerdeki çamaşırcıya girdi, oradan da penyeden iç çamaşırları aldı kendisine... Tek kelime konuşmadan, çıktı oradan da... Firdevs, meydanın karşı köşesindeki tarihi Gülruh Camisi'nin külliyesinde bulunan Yeni Gülruh Hamamı'na yöneldi. Kadınlar tarafı açıktı. Kapıdaki natır irice memelerini peştemalında hoplatarak gülüyordu, "Güzelim, geç kaldın ama saat 9'a kadar vaktin var, biraz elini çabuk tut" dedi, "Erkekler kısmı gibi zamparalara sabaha kadar açık hamam olmaz karılar tarafında" diye ekledi. Firdevs, içeri girip üstündekileri kirlenmiş, çamur zifosuna bulanıp insan içine çıkılamaz duruma gelmiş yahut bir leş kokusundaki hayvana dokunulmuş da şimdi kumaşının her örgüsünde, ilmeğinde dayanılamaz iğrenç kokular bulunan bir şey gibi bedeninden sıyırırcasına çıkarttı; ilk soyunma kabinine nasıl da kendini atmıştı... Hamamın sıcağına girdiğinde, peştemalını da çıkartıp attı, bir kurna başına geçip tas tas üzerine kaynar sular dökünmeye başladı. Sabunlanıyor, yetmemişcesine tekrar sabunla bedenini köpürtüyordu. Adeta çılgın gibiydi ve ovunurken bedenine zincir vuran Kerbelâ yeniği Şii ibadetçileri gibi, bir tek sırtından kan çıkarmadığı kalıyor, kendisini çimdikliyor, galiba dövünüyordu. Hatta kadife yumuşaklığındaki derisinin yer yer cilt altından kızardığı, biraz daha didinse kan bile çıkacaktı. Bir ara hırsını alamayıp dişlerini sağ kolunun bilek yukarsına

geçirdi. Hamamın bir diğer natırı, elindeki bir başka müşterisini aklayıp paklamış ortalığa bakınırken Firdevs'i gördü, tanıdı. Ne vakittir ortalarda yoktu Firdevs, bu kapanış saatinde aniden hamama düştüğüne bakılırsa, dahası böyle kendisini çitiler gibi yıkandığına göre bu işin içinde iş vardı. Kırk yıllık natır biraz işi çözer gibi oldu fakat bu Firdevs ha, aman olacak şey değildi! Natır iyi biliyordu ki bir ayağı sürçmüş ve tökezlemiş olmaktan utanç duyan nice kadınlar bu saatlerde gelirler ve işte böyle yıkanır, dururlardı. Hamamın bu saati bir bakıma günahtan arınma saatiydi. Fakat evet fakat Firdevs'in ne günahı olur ki? Hiçbir ihtimal veremedi natır, biraz merakla ve biraz da kaygıyla yanına gitti. "Yat kızım şu göbek taşı kenarına, seni bir yıkayıp çıkarayım" dedi, "Az sonra külhanı kapatırlar, soğuyuverir sular. Malum külhan ateşi erkek tarafına sabaha değin su akıtacak ya! Bilirsin işte...

Firdevs, yaptığı şeyin bin beterini işte, orada natıra teslim ettiği kir ve pasaklarını çıkartırken yaptı. İçini ona döktü. Kırk yıllık dostmuş gibi natır da dinledi ancak işittiklerinden az kalsın küçük dilini yutacaktı. Bunca yılın natırı, elinden gelip geçmemiş Akhisarlı kadın olmazken, herkesten umabileceği bir şeyi şimdi Firdevs'ten duyuyordu. *'Yumuşak atın çiftesi pek olurmuş, ummadık taş baş yarar boşuna demezler'* diye kendine açıklamada bulunurken, bir yandan dudak ısırıp baş salladı, görmüş geçirmiş bir kadındı, akıl da vermeden duramadı. "Kızım, hatasız kul olmaz, Allah'tan başka herkes hata yapar, bizler bu dünyaya şeytanlık yapmaya gönderilmişiz. Şeytan ve cin taifesi senin yüreğine bir vesvese getirmiş, anlaşılan işte bu! Senin şeytanlığın da kısmetinde buymuş. Yaptın bir yanlışlık ama burada dur, abdestini al bu akşam iki rekât namazını kıl, yaradana sığın, kabahatini o af edecektir. Kimselere de bahsetme! Seni severim, bana güvendin, içini döktün, anlattıkların da bak işte aha şu akıp giden su gibi buradan gider, ortada ne lafı ne de izi kalır."

Firdevs, natır kadının elinden rahatlamış, temizlenmiş olarak hamamdan çıkıp evine giderken olanları ona anlatmanın getirisini götürüsünü bir yandan ölçmeye, teraziye getirmeye çalışıyordu. *'Bu ince ayrıntısına kadar düşünmeye başladığım şeyi eğer şimdi akıl edip kafamda kuruyorsam'* dedi, *'demek deliliğim gelip geçiciymiş, bitti, artık akıllıyım, deliyken*

yaptıklarım sayılmaz, boş görülmesi gerekir. Ancak... dedi tekrar, *'Bu natır karısına anlatmakla iyi yapmadığım kesin görünüyor. Zira söyleme sırrını dostuna, dostunun da dostu vardır, söyler sırrını dostuna dememişler boşuna... Dur bakalım! Olmazsa, yarın tekrar gider, natıra iyisinden biraz para verir, sustururum... Yahut, amaaan, ne olacaksa olsun, ölümden öte yol mu var!'* Böyle böyle düşünürken evine vardı, ışıkları yanmıştı, pencerede Eşref Bey'i gördü, çocukları da Asiye ablayla beraber üst katın çıkma Fransız balkonunda göründüler. Saat 9 buçuğu azıcık geçiyordu. Eli boş gelmekteydi evine, hamamda üstünden çıkardıklarını natıra vermişti.

Yanılmamıştı! Sırrını natır, ertesi sabaha kadar dilinde zor zaptetti. Kral Midas'ın eşek kulaklarını dipsiz kuyuya duyurup sonra bu sırrın yankılanarak ortalığa çıkmasını önleyemeyen berber gibi duyumun bütün kasabaya bir gün içinde yayılmasının sebebi olmuştu. Natır, en samimi arkadaşına sırrını açtı, "Sana güveniyorum, bak aramızda kalacak ha yoksa genç tazeye yazık ederiz, hem hangimiz yapmadık, yahut en azından kafamızdan bunu geçirmedik ki" diye başlayıp anlatmıştı. En samimi arkadaşı Bekçi Süleyman'ın karısıydı. Keyifle dinledi her şeyi en ince ayrıntısına kadar ve eski oda kiracısı, kocasının amiri, birlikte komünist takibine çıktıkları ve kocasını komünist peşinde dolaştıran, o dışardayken kendisiyle alakadar olan Cafer demek bu herzeyi de yemişti. Bekçinin karısı aklında birçok intikam kurtları kıvranarak, lafın sonunu zor bekledi.

Dünyada gökyüzü altında hiçbir şeyin sır olarak kalmayacağı, eninde sonunda mutlaka ortaya çıkacağı gerçeğini ise Firdevs, ikinci gün, kapısına gelen Asiye ablasından duydu. "Firdevs, sen ne haltlar karıştırdın" diye sorarak konuştu Asiye, elleri belindeydi, oradan çekse kızın üzerine yürüyecek, belki gırtlağına yapışacaktı, "Doğru mu bunlar, yaptın mı bu ahlaksızlığı, tüüüü" dedi.

Haberin bir hastalık salgını gibi yavaşça yayılması ardından herkes kendi payına olacakları hesap etmeye oturdu. Bu türden dedikoduların sonrasında hemen bu türden akıl yürütmeler başlar, ince elenir sık dokunur, türlü ihtimaller konuşulur. Hele, taşranın küçük kasabalarında meyanesi tüten rezaletlerin sahipleri tanınmış ailelerden çıkarsa, bu ihtimal hesapları daha da büyür, sıradan toplama çı-

kartma seviyesinde durmaz, yüksek matematik gerektiren boyutlara erişir. Dedikodu yangınında her kafadan bir ses çıkmaya başlar, istenir ki bu kabahati işlemiş günahkârın ipliği iyice pazara çıksın, bütün çirkefleri bir bir dökülsün. Zaten, birine derdinizi anlatmaya görün, sırrınızı ele vermeye kalkışın o bir anda üzülmüş hallerine bürünür ama az sonra sizden daha çok neşelenecek, keyiflenecektir. Keyiflenen kişi maziyi de deşelemek hevesi duyar işte o zaman... Zira bu herzeyi yediyse, mutlaka bunun bir evveli de vardır, sonrası da olacaktır. Kasabaların dedikodu sever halkı anlatılanların sonunda daha kötülerini de duymak ister. Bir taşra kasabasına gidiniz, hemen herkesin tek şikâyeti dedikodu denilen toplumsal haberleşme ağının varlığıdır, hele kasabanın tazeleri, gençleri, büyük yerleşim yerlerine kapağı atma umudu ve hevesi taşıyan bu insanların tamamına sorunuz, size kasabadaki dedikodudan söz edecektir.

Akhisar'da Cafer'in yaptıkları ve en son Firdevs olayı üzerine başlayan dedikodular herkesin diline bu şikâyetleri de beraberinde getirerek düştü. Emniyet Müdürü, artık Süslü Cafer'den kesinlikle kurtulması gerektiğine bu dedikodu bekçi tarafından kendisine ertesi gün yetiştirildiğinde karar verdi. İlk iş olarak hem süslerini sökmeyi hem de motorundan indirmeyi, kaymakam ne derse desin, kalkışma sözünü hemen talimatla duyurdu. Böylece hem milliyetçi davaya hem emniyet teşkilatına hem de baldızı Cahide'ye zarar vermiş birine kendince ceza verecekti. Odasında sesli düşünüyordu: *'Süreceğim şu mezarlık tarafındaki polis noktasına, orada sabah akşam pineklesin, trafik mrafik yok! Ama sen dur, bakalım İbo bunları duyunca ne olacak? Barut kokusu duyar gibiyim... Önlemeyelim de namusunu temizlesin. Bunu kan temizler zaten...Kaymakam Bey bu haberi alınca, bana İbo'yu engelle falan diyecektir ama engellemem namussuzum ki... Bassın tetiğe, aslan gibi yatar çıkar! İbo'ya bu yakışır. Tek dama düşen o mu yahu! Nice aslanlar yatıyor içerde...*

Kaymakam, haberi yüzbaşıdan, yüzbaşı da bir askerden duymuştu. Yüzbaşı çok üzgündü, ona kendi geçmişini anımsattığı kadar İbo'yu da sevdiğinden ve bir de birkaç kez İstiklal Madalyası sahibi Eşref Bey'i odasında ziyaret edip onunla harp zamanlarını konuşarak adamcağızı saygıyla andığından... Yüzbaşı, "Kaymakam Bey, ben haberi itten kopuktan duymasın, biz anlatalım bir köşeye çekip, diye

düşünüyorum" dedi, "Ne dersiniz? Genç adamdır, tecrübesizdir, mutlaka bir intikam deneyecektir, haksız da sayılmaz ama öğretmek gerekir ki her erkeğin bu türden başına gelecek şeylere antremanlı bulunması gerekir." Bunları der demez Müçtebâ Bey'in karısı Tenviye Hanım'dan dolayı dilinin yanıklığı birden aklına geldi, bir ciddi pot kırmıştı. Düzeltmek için itirafı seçti. "Müçtebâ Bey, sizin başınızda da oldu, sanmayın ki bende olmadı. Bir ara size anlatırım. Oldu mu oluyor işte!" dedi. Kaymakam Bey, "Bir süre evvel çıtlatmıştınız, oradan anlamıştım ama üzerinde durmadım, anlatılacak bir şey de görmüyorum yüzbaşım, bırakın soğuduğu yerde kalsın, dünyada her şeyi bilmek zorunda değiliz" diye karşılık verdi. Kaymakam Bey, İbrahim'in haberi alır almaz silahına davranacağını herkes gibi biliyordu, yüzbaşıyla makam odasında otururken Emniyet Müdürü'ne telefon açıp talimat verdi. "Polis memuru Cafer'i derhal kasaba dışına çıkarın, yazıyı yazın bir an evvel imzaya bana gönderin. Ortalıkta dolaşmasın, böylece ölü sayısını bire düşürmüş oluruz." Sonra, yüzbaşıya dönüp, "Sıra Firdevs'i kurtarmaya geldi, n'apalım dersin ahbap" diye sordu. Onlar buna bir çare aranırken, Emniyet Müdürü Cafer'in bir şekilde ölmesinden yana görünüyordu, 'Yazı mazı yazmam, geciktiririm, ertelerim, ölüsünden sonra gönderirim yazıyı imzaya... Bari İbo elini çabuk tutsa!'

Devletin iki yüksek kamu görevlisi arasında geçen bu telefon mükalemesinin itirafa değer bir yanı varsa, o da şuydu: Kaymakam da aslına bakılırsa Cafer'in bir düelloda ölmesinden yanaydı, hatta can çekişer ölseydi keşke, *'Tövbe tövbe! Ben ki Mülkiye'den beri hümanistim, bana yakışmaz ama gebersin namussuz!'* diyorsa da sonrasında İbo'ya acıdığı için Cafer'i ortalıktan göndermeye yanaşıyordu yoksa Süslü'yü sevdiğinden değildi arka çıkması...

Haber Cahide'nin yüreğine su serperken, Kâmuran olanları duyunca *'İclal'i de vursa İbo keşke... Asıl pisliğin teki o!'* dedi. Kâmuran'ın erkek kardeşi harita mühendisi Ercan, anlatılmakta olan şeyleri biraz gecikmeli duydu ama duyunca da *'İbo delikanlı adamsa bunun hesabını sorar, dur bakalım, Akhisar'da Cüneyt Arkın filmlerine yakışır bir namus cinayeti işlenecek, haydi hayırlısı'* dedi; Cüneyt Arkın'ın Malkoçoğlu filmleri dahil tümünü izlemişti, hayranıydı...

Bekçinin karısının keyiften yanına varılmıyordu, *'Cafer'in helvasını ben pişireceğim, göreceksiniz a dostlar'* diye kendine sözler verdi. Bekçi Süleyman da bu sevincin, karşılıklı olarak anlatılamaz ama gizliden gizliye paylaşılır bir yerindeydi. Karısıyla Cafer arasında olan bitenleri duyduğu, sabahlara kadar ağladığı gece, karısını ve onun üzerine olan ne kadar malı mülkü varsa hepsini çok sevdiğine karar getirmiş, ertesi gün karısının yanına giderek, süt dökmüş kedi gibi durmakla sanki kabahati işleyen kendisiymiş gibi, "Karı! Bir fırtınadır yaşadık, ben derim ki oldu bitti diyelim, bir daha konuşmayalım istersen" dedi, karısı ise "Ne olmuş ki zaten" pişkinliğinde azıcık üsteledi ve Süleyman kadının zeytinyağı gibi üste çıkışından *'Belki de bir şey olmamıştır, abartılmıştır'* diye teselli bile buldu. Ancak içindeki Cafer nefreti devam ediyordu. Firdevs'in İclal'in evinde Cafer'le buluştuğu haberi üzerine Akhisar'da komünist ya da milliyetçi bir silah patlaması değil ama bu sıralarda İbo'dan bir karşılık bekleyenlerin en başında o yer aldı.

Cafer'in yaptığı şeyin yapılacak hataların en büyüğü olduğunu düşünenlerin başında İbo'nun metresi, Sevgi Karakuzu gelmekteydi. Sevgi, Süslü Cafer sanki kendi eşiymiş de şimdi aldatılan oymuş gibi öfkeliydi. Safiye'yi kendi özel arabasıyla kasabaya bırakan Mehmet Ali Bey'e hal hatır sorduktan sonra, o gider gitmez, Safiye'ye söylendi durdu. Kadın gibi davransaydı, Cafer bunu yapmasaydı, zaten İclal'in evine gider gitmez bu gidişin bir kötülük doğuracağını sezmişti. Şimdi Firdevs'i kimselere kıyamıyor, herkesten çok korumak istiyordu. Firdevs'in önünde can siperane olarak duracak tek kadın varsa Akhisar'da o da herhalde Sevgi Hanım'dı. İbo'nun bu haber altında kalmayacağını biliyor, neresinden soruna çözüm getireceğini Safiye'ye danışıyordu. Safiye'nin ise pek umrunda değildi. Cafer'e düşman kesildiğinden beri onun tırnağı kadar sevmiyor, beklediği fırsatı Firdevs yarattı diye içten içe ona teşekkür ediyordu.

Foto Necati de haberi duyup üzülmek çaresizliğinde kalmıştı. Hem Cafer abisini seviyordu, ona toz kondurmak istemiyordu hem de bir yandan orada burada anlatılanların annesinin kırlentli karyolasında cereyan etmiş olmasına içerliyor, *'Bu anam olacak İclal Hanım da uyuyor muydu, o sıra, mani olsaydı ya Firdevs Hanım'a, gördün mü başımıza iş*

aldık, ister misin İbrahim abi bizim kapıya tabancayla dayansın, dayanır dayanır vallahi' diye söyleniyordu.

Haber Nermin Hanım'a ulaştığında evdeydi. İlhan odasındaydı, komşu kadınların fısır fısır bir şeyler aktarmasına önce kulak vermemiş ama sonunda lakırdı içinde bolca Firdevs-İbo-Cafer isimleri geçince kulak misafirliğine gitmişti. Odasının kapısından duydukları arasında, "İbrahim bu işin intikamını bırakmaz, Cafer de Firdevs de mezara, hatta İclal kaltağı da onların ardından yolcudur, vah vah" diye birisi anlatırken ötekisi, "Acımam acımam da ben yetim kalacak çocuklara acırım yahu!" diyor, bir başka kadın Nermin Hanım'dan çıt çıkmazken, "Allah'tan Eşref Bey'in serveti gani, denizde kum onlarda para, üstelik Firdevs'in anne tarafı da hayattadır şükürler olsun, çocuklara sahip çıkarlar, sen dert etme hemşire" diye mahallenin kadınlarından birisi öncekine teselli veriyordu. Nermin Hanım, yakında tekrar İstanbul'a dönmeye korktuğunu kendinden bile gizlemekte olduğundan, gideceği yerden kuşkusu olanlar gibi, "Arzu etsin Eşref Bey, Firdevs kızım, ben gider konakta kalırım, çocuklara sevabına bakarım, İlhan zaten büyüdü, beni istemez yanında... dedi, sanki her şey olup bitmiş gibi...

İlhan, kadınlar evden çıkar çıkmaz, annesiyle konuşunca haberi tam olarak almış oldu, sesi soluğu çıkmadan odasına kapandı, uzun uzadıya ne düşündü ise, sonra birden dışarıya çıkma hazırlığıyla annesine "Ben gidiyorum anne!" dedi, "geç kalırsam merak etme, avukat Ziya beyamcayı bulacağım, onun yanında olurum, meraklanma..." Annesi Nermin Hanım ise o sıra düşünmekteydi ki İbo, Cafer'i vurur, ardından Firdevs'i öldürür, sonra iki çocuk ve tek başına kalan Eşref Bey'in konağına kendisi yardıma gider, böylece sığınacak bir kapısı olurdu, *'Sevap sayılır, böyle durumda yardım etmek çaresizse'* diye düşüncelerine destek buluyordu.

İlhan, Ziya Bey'i daha akşam vakti gelmeden evinin balkonunda rakı sofrasını kurmuş buldu. Çilingir sofrası denilse daha doğru sayılacak bir aceleyle hazırlanmıştı. Beyaz peynir, kavun, domates, salatalık, ekmek, biraz zeytin, rakı... Ziya Bey, "Artık lise de bitti, üniversite çağın geldi, bir mani ben göremiyorum, bana eşlik edebilirsin" diyerek bir kadeh doldurdu, uzattı. "Buz ister ama dolabın so-

ğutucusuna yeteri kadar koymamışım, böyle idare ediver" dedi ve sonra "Evlat, bu Süslü ile aynı gün otobüs yolculuğu yaparak İzmir'den buraya gelmiştik" diye başladı.

"O gün, bu adamın Akhisar başına Ali kıran baş kesen olacağını anlamış bulunuyordum. Ben demiştim diyenlerden değilim, araba tekeri kırıldıktan sonra yol gösterenler arasında olmayı sevmem ama şimdi açıkça belirtmeli ki bu adamın karşılaşacağı her türden muamele muhakkak ki müstahak olduğu şeydir; zerre kadar üzülmem.... Yok, insan sever değil miyim, elbette insanın kılına zarar gelsin istemem ama bu herifin trakunya balığı gibi dokunduğunu zehiriyle yok etmesine dayanmak mümkün değildir" Rakısından bir yudum daha aldı, ağzına bir şeyler attı.

"Üzüldüğüm şu ki bu musibet bula bula hepimizin sevip saydığı, benimsediği bir ailenin başına geldi. Firdevs'ten umar mıydık ama oldu! Eşref Bey'in bundan sonra, zaten bozuk olan sıhhatinden endişeliyim. Tabi bunlardan daha önemlisi şu iki gündür kasabada konuşulduğu gibi asıl İbo'nun yapacaklarından çok endişeliyim. İbo benzin gibidir hemen alev alır. Ne yapacağını ikimiz de biliyoruz... Onu durdurmak zor görünüyor, hiç olanaksız değil ama zor... Açıkçası, aramızda kalsın ama içimdeki öteki Ziya diyor ki *'Gitsin ulen, temizlesin şu pezevengi, dünyadan bir pislik temizlemiş olur sevaba girer, cezaevinde biz alakadar oluruz, kurtarırız be adamı...'* Evet içimdeki öteki Ziya böyle diyor ama akıl var mantık var! Bir felaket yaşayacak hepsi. Durdurması zordu, durdurmasan böyle kalıp durulması daha zor!... Hani aşağı tükürsen sakal yukarı tükürsen bıyık misali iki ucu boklu değnek...

"Bu arada İbo'yu gören duyan yok! İki gündür ondan ses çıkmadığına göre, acaba duydu da bir yerlere mi uzaklaştı, kaçtı? Öyle yaptıysa şanına yazık edecek zira bütün kasaba şimdi ondan rövanş bekliyor. Yok henüz duymadıysa yahut duydu da bir tuzak, bir pusu kuracaksa bu nasıl olacak? Sen onu gördün mü, biliyor musun nerede olduğunu?"

İlhan, başıyla evet dedi, "Dün, İzmir'e gitti Ziya beyamca, bir süredir karaciğeriyle ilgili sıkıntısı var, bir de sık sık bu aralarda halisülasyonlar gördüğünü artık kabullenmişti, sana söylemedik üzülür-

sün diye... Bugün, şu sıralarda dönecektir, dönmüş olur" diye durumu açıkladı. "Ne yapmayı düşünüyorsun avukat amca" diye sorunca, Ziya bey, "Bana gelsin, beni görmeden yapacağını yapmasın" diye sıkı sıkı tembihledi.

İbo, İzmir'den bir parça kötü haberlerle geri dönmüştü aslında, tüm bunlar konuşulurken. Karşıyaka'daki özel kliniğin doktoru, durumundan ona açıklamaya henüz hazır olmadığı bir kuşkuyla bahsetmiş, "Olabilir, olmaması için bir neden yok, tahlil yaptırmamız gerekiyor ancak İzmir yerine Ankara ancak daha iyisi İstanbul'u tavsiye ederim, en kısa sürede seni sevk gerekiyor" demişti. Yüzüne söylenmeyen şeyin en iyisinden bir siroz başlangıcı, daha kötüsü kanser olabileceği tahminiyle İbo yüz asıklığında Akhisar'a döndü, hiçbir yere gidesi yoktu. Zeytinbağındaki çiftlik evlerine gitti, orada çocukluğundan beri ellerinde büyüdüğü kâhyalarına "Rasim amca, geldiğimi kimseye söyleme bir iki gün dinlenmek istiyorum" diye konuştu. Doğruca gitti yattı. Ertesi günü orada geçirdi, İlhan'la avukatın çilingir sofrasının aktarıldığı gecenin ertesiydi... Bir gün sonra ise artık evine gidip toparlanmak, valiz hazırlamak, bu arada ev ve aile işlerini yola sokup İzmirli doktorun göndereceği hastaneye gitmek üzere vedalaşmak için yeteri kadar duygusal gücü olduğunu hissetti ve Akhisar'a döndü. Dönüşte önce Sevgi Karakuzu'ya uğramayı, onunla yaşadıklarına bir son vermeyi, ardından evine gidip tasarladığı hazırlıklara koyulmayı tekrar tekrar aklından geçiriyor, hepsini tek tek sıraya sokuyordu. Ölüm gibi büyük felaketlerin karşısında kalan insanın birden ruhuna bir sakinlik, bir masumiyet duygusu yerleşir, insan böyle durumlarda af edici, sonsuz bir sevgiyle yüreği taşarak her şeyi hoşgörücü olmak ister. İbo da şimdi bu ruh hallerindeydi. Çözmeye karar verdiği baş ağrılarından birisi için ilk adımı attı.

Sevgi Hanım'ı Karakuzu Pastanesi'nde buldu, kadın meraktaydı. İbo onun tedirgin, her şeyi anlamaya çalışan, sorgulayan tavrını üzerinde aranmakta olan o kötü hastalıktan haberdar olmasına yahut bunu zaten hissetmiş olmasına verdi. Onu konuşturmadan, ağzını açmasına fırsat vermeden hemen lafı aldı ve iki gündür senaryosunu aklında yazdığı metnin hepsini unutmuş olarak bir şeyler geveledi.

Son söyledikleri arasında sonradan hatırladığı, "Seni rüyalarıma hep girecek kadar sevdim ama bizim yaşantımızın devamı gelmeyecek Sevgi... Beni affetmeni ve unutmanı istiyorum. Sana verdiğim sıkıntıların ve eziyetlerin karşılığı olarak kabul etmen için bir dostça yardım önerisinde de bulunacağım. Hep söylediğin gibi, hani derdin ya, kalk güneyde bir tatil beldesine yerleşelim diye, işte eğer sen gitmeye hazırsan ben de elimden geleni yapacağım..." Bu sözlerinin, hayatında birçok kez erkeklerin kendisini terk ederken söylediklerinden hem farkı vardı hem yoktu; Sevgi Karakuzu, ağlamak dışında ne yapacağını bilemiyordu. *'Cafer'i vurup hapse gireceğini ve uzun yıllar ayrı kalacağımızı anlatmak istiyor ama yüzüne haykıra haykıra söylemek isterdim, İbo ben seni hep bekleyeceğim diye... Ama söyleyemedim işte!'* Sevgi Karakuzu bunları söyleyememişti, İbo da orada daha fazla oyalanmanın verdiği karardan dönmesine yol açacağını bildiğinden, arkasını dönüp çıktı gitti.

Erkeklerin eşlerini aldatmaları kadınlar tarafından ya hissedilir ya da zaten bu hemen duyulur. Ne var ki erkeklerin aldatıldıklarını, ihanete uğradıklarını öğrenmeleri epeyi güçtür. Her şeyden evvel ol'anlar hemen yüzlerine açıklanamaz da ondan... O nedenle kocalar, babalar, evin abileri, kısacası erkekler olanları en son duyan insanlardır diye bilinir. İbo da Firdevs'in Cafer'le ilişkisi olduğu haberini en son duyan olacaktı. Burada bir saptama yapmak hem roman anlatısı için gerekiyor hem de hikâyenin şu ana kadar anlatılış biçimi bunu gerektiriyor. İbo'ya bu haberleri yetiştiren ise kasabanın garip simalarından olup İmam lakabını isim olarak kullanan ve olur olmaz zamanlarda ortaya çıkan esrarkeş arkadaşıydı; fakat İmam'ın kasabada görünmesine dek, kısaca buraya kadar olanları toparlamak da gerekiyor: İbo'yu o gece evine gittiğinde Firdevs karşılamadı, çocukları Asiye Hanım alıp kendi evine götürmüştü, bir iki gün orada kalsınlar diye... Sanki yaklaşan fırtınadan yavrularını korumak çabasındaki bir kırlangıç dişisiydi, iki ufağı da sarıp sarmaladı, evine taşıdı. Eşref Bey, odasında hilye asılı bir duvarın önüne çektiği maroken deriden eski koltuğunda, inanılacak gibi değil ama sürekli uyuklama durumundaydı, gözlerini açmadan oturur vaziyette uyuyordu sanki... Firdevs yatak odası kapısını İbo'ya kilitli tutarak içerden seslendi. "Sana ka-

pıyı açmak istemiyorum" dedi, "Ne yapacaksan yap, istersen çek tabancanı beni vur, öldür burada hemen ama açmayacağım!" Bu sözler İbo'nun içini sızlattı oysa karısıyla paylaşacağı hastalık haberi vardı. Firdevs'in bu sözlerinden kendisine Sevgi Karakuzu'yla yaşadığı metres hayatına duymakta olduğu öfkesi, kızgınlığı anlaşılıyordu. Üzerine varmadı! Salonda bir kanapeye üstüne bir yazlık pike çekip uyudu. Yaşadıklarının beynini harap eden tarafı dışında aslına bakılırsa, doktorun kuşkularını tamamen ortadan kaldıracak kadar bedenini sağlıklı duyumsuyordu. Hatta bir ara erkekliği uyandı, kalkıp zorla Firdevs'in yanına bile gitmeyi aklından geçirdi, sonra *'Şimdi karımın üzerine varmamalıyım. Haklı kızcağız! Çok üzdüm onu çok!'* diye düşünüp vazgeçti.

Ertesi sabah kalktığında, gece gelip evi nasıl bulduysa her yeri öyle buldu. Ne Firdevs odasından çıkmıştı, sadece kapıyı tıklattığında, "Vuracaksan vur beni İbo ama ben kapıyı açmayacağım" diyordu, buysa İbo'yu *'Firdevs delirdi mi ne, ni'ye vuracakmışım'* diye bir kısa an aklından bunları geçirmesine neden oldu. Eşref Bey, kapı tıklatıldığında uyanıktı ama hemen uyumaya başladı. Oğluna dönüp bakınadı bile... İbo, Akhisar'da bir tuhaflık olduğunun farkındaydı, herkes selamı sabahı kesmiş gibiydi onunla, kaçamak merhabalaşmalar, manalı bakışlar, iğneli sayılacak kinaye dolu sözler duya duya dükkânına gitti. Dükkân emanetçisi olan emektar çalışanları, İbo'ya her zamanki gibi hizmet etti ama biraz mesafeli duruyordu o da... İbo dayanamadı ona sordu. "Dayı, nedir bunlar? Sen dahil herkes uzak duruyor benden... Bir dost tutan ilk ben miyim bu kavonoz dipli dünyada... Herkesin böyle bir herzesi olmamış mıdır, niye bana bu kadar acımasızca davranıyorlar, ha" dedi.

Dayı diye hitap ettiği uzaktan akraba olan biriydi, ailenin emektarlarından birisi, eski derebeylik zamanlarından kalma bir yanaşma gibiydi. İbo da elinde büyümüştü, onu pek severdi. Fakat Firdevs olayını bilmediğine şimdi hükmettiği İbo'ya bunu açıklamak cesareti gösteremedi. Bunun yerine, asıl başka bir haber iletti ona... "Senin şu çok sevdiğin şair İmam var ya" dedi, "O bu sabah uğradı, tekrar Akhisar'a dönmüş, bir iki gün kalıp gidecekmiş, seni görmeyi diliyor. Her zamanki yerde, Papazbağı'ndaki lokantada buluşalım dedi, gitti"

İbo, dükkân yazıhanesindeki işlerini kısa sürede gözden geçirip aceleyle Renault'ya seğirtti, aracını kasaba dışına sürüp, ne zamandır göremediği şair arkadaşına yetişti. İmam bir divan yazmak üzere bir süredir yollarda dolaşıyordu; ona sorulursa... Berduş, hırpani, pejmürde bir haldeydi... Sarılıp kucaklaştılar. İbo garsona işaret etti, beriki çoktan hazırdı masayı donatmaya, getirdi, taşıdı, bir sürü mezeler ve rakıyı koydu. Masa doldu, taştı... İmam, garson ortalıktan çekildikten sonra, "Masa da masaymış ha..." dedi.

Sonra iki esrarkeş dost, gündüz rakılarına başlar başlamaz, ki aslında doktoru kesinlikle tek yudumunu dahi yasak etmişti, varsın etsin, onlar şiiri karşılıklı mısra mısra okumaya başladılar, ezberden...

"Adam yaşama sevinci içinde" dedi İbo...

"Masaya anahtarlarını koydu" diye sürdürdü ezberinden İmam...

"Bakır kâseye çiçekleri koydu" dedi İbo...

"Sütünü yumurtasını koydu..."

"Pencereden gelen ışığı koydu...

"Bisiklet sesini çıkrık sesini..."

"Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu..."

"Adam masaya aklında olup bitenleri koydu..."

"Ne yapmak istiyordu hayatta...

"İşte onu koydu..."

"Kimi seviyordu kimi sevmiyordu...

"Adam masaya onları da koydu..."

"Üç kere üç dokuz ederdi..."

"Adam koydu masaya dokuzu...

"Pencere yanındaydı gökyüzü yanında...

"Uzandı masaya sonsuzu koydu..."

"Bir bira içmek istiyordu kaç gündür...

"Masaya biranın dökülüşünü koydu...

"Uykusunu koydu uyanıklığını koydu...

"Tokluğunu açlığını koydu...

"Masa da masaymış ha..."

"Bana mısın demedi bu kadar yüke..."

İbo, "Bir iki sallandı durdu" diye toparladı sonuna gelince şiirin, rakısından çok susamış gibi bir derin yudum daha aldı ve sonra İmam,

"Adam ha babam koyuyordu" diye şiiri tamamladı...

İkisi de gözyaşları içindeydi, niye ağlıyorlardı sanki... İbo şiirin etkisi diye düşünürken, İmam olacakları düşünüp ağlıyordu. Zira bir gün evvel Akhisar'a döner dönmez duyduğu haberle sarsılmış, bunu İbo'ya kendisinden başkasının söylememesi gerektiğini düşünerek dünden bugüne tahammül edilemez bir iç sıkıntısıyla beklemişti. Onun geri geldiğini duyar duymaz İbo'nun yanına uçar gibi koşturacağını biliyordu, her zamanki içki, esrar, hayal ve işret sofrasında bekledi, işte arkadaşı karşısındaydı.

Sıra olan biteni anlatmaya gelmişti.

O günün akşamına doğru, avukat Ziya Bey, bütün işlerini askıya almış, ertelemiş olarak İbo'yu beklemekteydi. İbo'nun geleceğinden adı gibi emindi, *'Önce bana gelecektir, biliyorum, bana gelmeden adım atmaz, biliyorum'* diye diye akşamı etti. Saat 8 sularında, Ziya Bey'in kapı zili çalınca haberleri dinlediği televizyon başından kalktı, kapıya yöneldi. Tam o sırada ülkenin başbakanı, "Yollar yürümekle aşınmaz, yürüsünler" diyordu, "Var mı bunun başka izah tarzı" diye tebessümle bakınarak gazete muhabirlerine kendisi soru soruyor, o sıralarda tiyatro sanatçılarının taklidini yaptığı hatırlanırsa onlara ilham çıkacak biçimde gerdan kırıp başını Hint racaları gibi sağa sola oynatıyordu. Ülkedeki güven yoksunluğuna, pahalılığa, işsizlik ve geleceğe duyulan ortak kaygıya karşı yükselen halkın protesto gösterilerine bu biçimde yanıt veriyordu; Ziya Bey, bu kısmı kaçırdı, kapı ziline koştu.

Kapıda İbo'yu sapsarı bir yüzle buldu. Üzüntü sarılık yapardı, bunu biliyordu ama İbo'nun doktoruna bakılırsa siroza çeviren ve her an karaciğer kanseri olma işaretlerini veren sağlık durumu sarılığa sebepti. İbo içeri girmek istemedi, "Ziya amca size bir şey soracağım" dedi, Ziya Bey yanılmadığını bir kez daha anlayarak bu kendine duyduğu aşırı güveni sağlamlaştıran soruyla sevindi. "Sor İbo, bekliyordum seni, sor yavrum" dedi.

"Ahlaksız ve namussuz birini vurursam kaç sene alırım?"

"Vurma biçimine bağlı evladım... Vuruşma önemli, kasten ve taammüden olursa, ömür boyu cezası var, yani müebbet hapis! Biliyor-

sun, ölüm cezası bu suçtan kaldırıldı, anne baba katili hariç olmak üzere...

"Peki, ona silahını çek mi demem gerekir yoksa önüne çıkıp dan dan dan..."

"Tuzak kurup vurursan ceza ağır! Tasarlanmış bir suç olur. Hele yanında birisi olursa teşkilatlı taammüden olur ki ceza artar. Tuzaksız olmalı, mertçe...

"Ben o kadar şerefsiz miyim amca, alnımda benim orospu çocuğu yazmıyor amca, ben gider onu, döve döve amca, ağzında diş bırakmamacasına geberterek, vururum. Tuzak bana yakışmaz amca!"

"Yavrum, her ne yapacaksan yap! Arkandayım, git teslim ol sonra, sakın firar etme, bu önemlidir ha! Ağır Ceza Mahkemesi vilayettedir, hâkimlerini tanırız, hepsi seni anlayacaktır. Git, ne yapacaksan yap evladım..."

"Kaç kurşun harcamam lazım Ziya amca? Duymuştum ki atılan kurşun sayısına göre karar veriyormuş mahkemeler, doğru mu amca? Şarjör boşaltırsan öfkeni kustun diye çok ceza alırmışsın ama tek kurşun müdafaa sayılırmış, öyle mi amca?"

"Duruma göre değişir evlat! Bu kurşun sayma denilen şey, savcılığın taammüden yani evvelden tasarlanmış bir cinayet için yaptıkları soruşturmaya aittir. Vuran, intikamını almak için işi uzattı mı, karşısındaki kahpe herifi acı çekerek öldürmek mi istedi, diye ona bakarlar."

"Amca, beni cemiyet içinde ayıplarlar mı, kınarlar mı? Kasabada arkamdan kötü laf ederler mi? Cezadan korkmuyorum da...

"Bu türlü düşünmen ne kadar yersiz yavrum...

"Firdevs'e dokunmayacağım amca... O zavallı biri! Aklı olsa bunları yapmazdı amca!"

"Aferin İbo... Senden bunu beklerdim zaten. Çocuklarına sahip çıkacaktır, sana cezaevinde cigara, çorap, elbise melbise getirir, açık görüşlerde yan yana otururusunuz yine.. Sonra ona bir bakarsın, bir bakarsın yüzüne, belki yine seversin onu... O da buna üzülmedi, perişan olmadı sanma. Yaptı bir hata! Ama bunun sorumlusu bellidir yavrum..."

"Beni nereye tıkarlar amca?"

"Önce Vilayet'te ağır ceza koğuşunda olursun ama sen izzet ikram görürsün orada, seni konduracak yer bulamaz mahkûm milleti. Namus bu evladım! Başka şeye benzemez... Siyasiler de vardır orada, sen şiir seversin, onlar da sever. Devrimci çocuklar falan... Seni yalnız bırakmazlar. Ahmed Arif de okursun orada... Hasretinden Prangalar Eskittim dersin... Şiir iyi gelir mahkûmiyete...

"Ziya amca çabuk geçer mi zaman, ha ne dersin?"

"Evladım, sağına yat beş yıl soluna yat beş yıl, derken geçer zaman..."

"Tıpkı, 'Kurşun ata ata biter, ceza yata yata biter' gibi değil mi amca..."

"Öyle evladım... Kimler yatıp çıkmadı! Meslek hayatımda neler gördüm, bir bilsen."

"Benim çocukları da gösterirler bana değil mi?"

"Senin çabuk çıkacağını biliyorum, daha onlar büyümeden hatta... Bakarsın iyi halden dolayı Açık Cezaevine aldırırız seni... O zaman haftada bir izinli bile olmak var!"

"Amca, babama her gün bir külah akide şekeri gönderir misin, masrafı neyse ben karşılarım...

"Masrafın lafı mı olur İbo! Biz kaç yılın aile dostuyuz... Ben gereken neyse yaparım, davanı İzmir'den bir arkadaşım var, onunla beraber alırım. Sen rahat ol!"

"Ben gidiyorum amca, ver elini öpeyim!"

"Git İbo... Korkma evladım. Yoksa yaşayamazsın! Bunu söylemek bana yakışmaz bir hukukçuyum ben, bir hümanist, bir insan âşığı... Ama git diyorum sana, git kaderini yaşa. Unutma insan hep kendi kaderine doğru koşar."

İbo gidince rakının başına çöken Ziya Bey, o kadar hesapsız ve ölçüsüz içti ki neredeyse son yıllarında hiç kalkışmadığı kadar içmiş bulunuyordu ve ertesi gün ayıldığında Akhisar beklediği habere kavuşacaktı. Akhisar da tıpkı bir insan gibi kendi kaderine koşmuştu. Ziya Bey, uyanır uyanmaz ve toparlanıp kendine gelince duymuş olduğu haberle sarsıldı zira gelen haberde fazladan bir kişi daha vurulmuş olduğu bilgisi vardı. Ölen ne Firdevs ne başkası, ne o, ne buydu... Ziya Bey günlerce düşünse aklına gelmeyecek bir isim gecenin kurbanları arasındaydı.

İbrahim, Ziya Bey'in kapısından ayrılıp doğruca evine gitti. Babasının kapısını tıkladı, Eşref Bey, eliyle sus işareti yaparak Paşası'yla konuşmasını kesmemesini bildirerek onu başından savdı. Belli ki Hacı Eşref oğluyla konuşmak istemiyordu. İbo üst kata yönelirken Eşref Bey, Paşa'yla dertleşmekteydi.

"Paşam, en güvendiğimden yediğim bu darbeye, bu yürek nasıl dayanacak?"

"Onbaşı, kadere rıza göstermekten başka çaren yok. Dua et, oğlun hanımına bir zarar vermesin. O kız bir çocuk naifliğindedir. Kabullenmesi zor belki ama öyledir işte...

"Yani Paşam, emriniz odur ki, Firdevs kızımız masumdur, çocukluk yapmıştır ama öteki ırz düşmanı ve ona eşlik eden af buyrunuz şıllık kadın suçludur...

"Tam olarak böyle demiyorum Onbaşı Eşref ama buna yakın düşünebilirsin..

"Öyleyse, oğlumun az sonra kapıdan çıkıp gitmesini, ailemizin ırzına göz dikmiş o şeytanı yok etmesini doğru buluyorsun Paşam?"

"Benim doğru bulmam ya da bulmamam artık önemini yitirdi Eşref Efendi. Hayat kendi çizgisini çizdi mi ona karışmak olmuyor. Sen rahat ol! Sana da akide şekeri getirecek çıkacaktır. En azından kızın yerindeki Firdevs başında oldukça korkma..."

"Peki Paşam, emredersin...

"Onbaşı Eşref!"

"Emredin Paşam!"

"Estağfurullah, emir değil bu kez bir ricada bulunacağım..."

"Emredin...

"Şu çerçeveyi buradan alır da karşı duvara koyar mısın?"

"Emriniz olur Paşam..."

"Ama sormadın ki niye diyerek Onbaşı?"

"Paşamın emrine sorgu mu olur Paşam?"

"Pekâlâ... Onbaşı, bu duvar var ya bu duvar! Sabah güneşini çokca alıyor. Ne zamandır söyleyecektim, diyemedim. Gözlerim kamaşıyor da onun için karşı duvara çerçevemi taşımanı istiyorum... diye lafını sonlandırdı İsmet Paşa... Bu İsmet Paşa'nın son sözü oldu galiba, bir daha Eşref Bey ile hiç konuşmadı.

Eşref Onbaşı, peykesinde yarı beline kadar doğrulup, "Baş üstüne, hemen yapacağım Paşam" diye emir tekrarı yaptı. Ama uykusuna yenik düşüp verilen talimatı yarına bıraktı. Sonra, tam da uyuklarken, bir ara İbo'nun odaya girip o uyurken elinden öptüğünü gördü; belki de rüya görmekteydi. Ama İbo'nun belindeki tabancayı rüya olmayacak kadar iyi hatırlıyordu.

İbo, babasından sonra üst kata çıkmış, Firdevs'in kapısını bir daha çalmıştı.

Firdevs, aynı teranedeydi. "Şimdi, hemen vur vuracaksan İbo!" dedi, "İkide bir gelip gidip korkaklar gibi kapıyı çalma... Bu cesaretin yoksa, kapımda durma İbo!"

İbrahim, dışarıdan seslendi. "Firdevs, seninle işim yok benim. Çocuklarıma sahip ol ve bir de Hacı'nın akide şekerlerini unutma" dedi ve aralarında geçen bütün konuşma bu kadar oldu.

İbo, Cafer'in o gece kaldığı yeri Bekçi Süleyman'dan öğreneceğini nereden akıl etmişti, bilinemez ama birden aklına böylesi geldi. Gece saat 11 sularında bekçinin görev yaptığı mahallenin kahvesine gitti, Süleyman oradaydı, Cafer'i ona sordu. Süleyman, "Benden duymuş olma e mi?" diye anlatmaya başladı. Cafer iki gündür işe güce gelmiyordu, galiba Emniyet Müdürü de onu arıyor ama bulamıyordu. Cafer'in Aktavyum yakınlarındaki kamyoncular motelinde kalmakta olduğunu, "Yemin ver İbrahim kardeş, benden duymadın ha, çoluğun çocuğun adına yemin ver" diye üst üste tembihlerle açıklayan yine Süleyman oldu. Süleyman, İbo'nun eline sarılmıştı ondan yemin dilenirken yılışıktı, yağmur yemiş toprak gibi çamurlaşmıştı, bir yandan o İbo'nun elini öpmeye çalışıyor, ötekiyse ellerini çekiştiriyordu.

Kamyoncular moteli Akhisar'dan İzmir'e giden asfalt üzerinde uzakta değildi, İbo ince ayakları üzerinde zıplayarak koşsa on dakikada, haydi haydi on beş dakikada oradaydı. Taksi çağırmak olmazdı, gidip Renault'yu aldı bahçelerinden... Süleyman'la işi bitmişti, adres belliydi.

İbrahim yazgısıyla karşılaşacağı yere doğru giderken, o saatlerde İbo'yu, onu bulamazsa ondan haberdar olacağını umduğu İmam'ı ara-

maya koyulan İlhan, o gece olacakların farkında bulunuyordu. İlhan, *'Ne pahasına olursa olsun, İbo'yu bu yazgıdan uzak tutmalıyım, gidip bulmalı, ikna etmeliyim'* diye yollara dökülmüş, çaldığı her kapıdan geri dönmüştü. Telaşının nedeni, akşamüzeri, Ziya Bey'in ona İbo'yla yaptığı görüşmeye ait şeyleri anlatmasıydı. Ziya Bey'i "Nasıl olur da buna müsaade edersiniz? Onu durdurmak, kararından vazgeçirmek varken" diye kızgınlık, kırgınlık içinde sordu. Ziya Bey, aynı şeyi söylemekteydi, "İnsan kaderine koşar oğlum!" dedi. İlhan da "O vakit ben de kaderime koşacağım şimdi ve Cafer denilen faşist sapığı o bulmadan ben bulacağım, olacakları durdurma görevi de benim Marksçı hümanist tarafımdır" diye konuşup geldiği gibi ters yüz gitti.

İlhan da hem Cafer'i hem buluşma yerine acele eden biri gibi, onun olduğu yere giden İbo'yu bulacağı yeri kime soracağını tahmin etmekteydi. Ziya Bey'in yanından ayrılıp, çok eskiden değil, daha bir iki ay evvel kendisini ve devrimci arkadaşlarını elde boya dolaşırken takip eden bekçiyi aradı. Süleyman, ters mi ters bir yüzle karşıladı İlhan'ı... Önce konuşmak istemedi ama sonra aklına ne şeytanlık geldiyse, aynı adresi İlhan'a da verdi. Üstelik ona, "Benden duymuş olma ha!" gibi yeminler de ettirmedi.

İlhan, İzmir asfaltına çıkmış, gelen geçen araçlara elini kolunu sallayarak işaretler ediyor, onlardan medet umuyordu. Birisi, ah sadece birisi dursa, onu yel gibi oraya götürseydi ya! Birisi durdu gerçekten: Nurettin Bey'in arabasıydı. Anadol marka aracıyla kasabadan köyündeki evine gitmekteydi, karayolunda el kol kaldıran herkese durmazdı tabi ama bu kez durum farklıydı, araçlara el sallayan tanıdık bildik biriydi: İlhan'dı... Onu aldı aracına ve kasabadaki dedikoduları bildiğinden, biraz da olan bitenin saçmalığına gülerek, İlhan'ı götürdü, kamyoncular lokantasıyla onun üzerindeki motelin önünde bıraktı. İlhan araçtan fırladığı sıra, İbo'nun Renault'sunu da kamyonlar arasında park edilmiş olarak görecekti.

Bütün bunlar arkası arkasına olurken, şunları düşünen insanlardan da söz etmemiz gerekecektir.

Emniyet Müdürü o sırada evindeydi, telsiz başındaydı, sağa sola telefonlar açarak ilçedeki asayişi sorguluyor, "Komünistlerden bir

saldırı falan var mı" diye soruyordu. Asıl öğrenmek istediği başka bir cinayet haberiydi.

Harita mühendisi Ercan o gece evine erkenden gitmedi, birden partizanlığı tutmuş gibi Milliyetçiler Parti lokalinde kalmak istemişti. O kalınca milliyetçi çocuklar da kaldılar hatta Tatar yüzlü çocuk da... Parti lokaline Cafer'in gelip sığınmasından korkuyordu Ercan... Zira o gece atılacak tabanca sesine kulak vererek zaman geçireceklerini herkes gibi mühendis de başından beri biliyordu.

Yüzbaşı, Kaymakam emri olmadan ilçe içinde müfreze gezdiremeyeceğini bilmekle beraber, sorarsa o gece için affını rica edip özrünü kabul ettireceğinden dolayı, Müçtebâ Bey'i haberdar etmeden bir cemse askeri ilçeye bıraktı. Meydanda ve kasabanın anacaddelerinde köşe başlarını tutan askerler niye gece yarısı dışarıya uğradıklarını anlamaksızın orada bekleşeceklerdi. Üstelik hava yaz sıcağındaydı, başlarındaki assubay görevi çavuşa devredip uzaklaşınca yaka bağrı da açtılar, sigara tüttürüp en yakındaki kahveden çay getirttiler.

Sevgi Karakuzu, o gece birden dindarlığı tutmuş olmalı ki örtünüp başörtüsü bağlamış, abdest alıp namaza durmuş, ardından bilir bilmez, Türkçe basılı bir Kuran'ı önüne çekmiş, aklı İbo'da kalarak, okumaktaydı. Tabanca sesini bekleyenlerden birisi de oydu. Sadece o değildi elbette... O gece bütün bir kasaba, bir taşra kasabası bir tabanca sesini bekliyordu. Tabanca sesi bekleyenlerden Tenviye Hanım'ı, onun yakın arkadaşı Halk Eğitimci hanımı, sonra Safiye'yi, onun eski dostu sendikacı Hüseyin'i, Cafer'in Akhisar'da ilk kez ev sahipliğini yapmış olan kadınla kocası Bekçi Süleyman'ı, Kâmuran'ı, Ercan'ı, Cahide'yi, Cahide'nin ablasını, sonra Foto Necati'yi, Necati'nin kendisini bu arbededen ucuz kurtarmış kabul eden annesi İclal Hanım'ı buraya eklemek gerekecekti. Adı üstüne boşuna çamur zifosu sıçratan İlknur Hanım'ı dahi listeye almak olanaklıdır. Daha kimler kimler değildi ki herkes tabancanın patlamasını bekliyordu. Bekleyenler arasına kadınlar hamamı natırını koymak nasıl abartı ve anlamsız olmazsa, Kaymakam Bey'i koymamak o kadar yoksunluk olur. Müçtebâ Bey, geceyi uykusuz geçireceğinin farkındaydı. *'Şu iş olsa bitse de rahatlasak artık... Haydi İbo, elini çabuk tut'* dedi içinden...

Bekleyenler listesini uzatıp kimseyi rahatsız etmek amacı olmamakla beraber aktarılması gereken son ismi de buraya eklemeliyiz. Firdevs, İbo'nun kendisini kapı arkasında bırakıp Cafer'e gidişinden dolayı aşağılanmış olduğunun farkındaydı ve şimdi duyan duymayan herkesin alışagelmiş huzurunu bozacak şekilde açıklanması gerekir ki odasında şöyle dua ediyordu: *'Kahrolası ve lanetli Cafer ondan önce davranır da benim melek kocamı önceden o vurur... Yoksa ben nasıl bakarım İbo'nun yüzüne?'*

Akhisar'ın sağ ve sol kavgasından duymayı bekleyerek geçirdiği uzun kış aylarından sonra, aradaki tek tük patırtıları ve hâlâ firarda olduğundan yakalanamamış Hamit ve Nevzat'ın kuyumcu Cihan Bey'i soygun sırasında öldürdükleri o talihsiz olayı saymazsanız, özlenen kurşun sesleri o gece saat 11 buçuk civarında duyuldu.

Akhisar'dan bu seslerin gerçek anlamda duyulması olanaksızdı zira olayın meydana geldiği yer ile seslere kulak kabartmış Kaymakam Bey'in lojmanı, oraya beş yüz metre uzaktaki Emniyet Müdürü'nün evi, yine meydana yakın yüzbaşının lojmanı gibi konutların arasında en azından 3 kilometre kadar mesafe vardı. Fakat bu mesafelere karşın ve bununla beraber, hemen hepsi tabanca seslerini duymuş olduklarını, o gece ve ertesi sabah, hatta sonraki günlerde birbirlerine yemin billah anlattılar.

Tabanca seslerini asıl duyan kamyoncular oldu. Kamyonculara sabaha kadar kuyruk yağında pişirilmiş, o nedenle de gelmiş geçmiş hiçbir aşçının beceremeyeceği kadar lezzetli yemekler hazırlayan lokantacılar, lokantanın bulaşıkçıları, kamyonculardan paraya kıyıp kamyon kasasında uyumak yerine iyi kötü bir yatağa kendini atmak isteyenlerin gittiği motelin kâhyası ve benzinlikte çalışan gececiler oldu.

Emniyet Müdürü polis ekiplerini benzinlikteki telefondan gelen ihbarla oraya gönderdiğinde duymayı beklediği ismi değil, bir başka isimle beraber sürpriz sayılacak bir başkasının adını da ekleyerek verilen ölüm haberini on dakika sonra aldı. Durum değişmişti, olan bitenleri kafasında bir evirip çevirdi, yeni vaziyete göre kararlarını hemen aldı. Nöbetçi Savcı'yı yatağından kaldırdığında, olayı Kay-

makam Bey'e haber vermeden evvel ilk kez ona bildirirken, şöyle dedi:

"Bu gece, saat yirmi üç otuz sularında Akhisar İzmir asfaltı üzerindeki Huzur Petrol Tesisleri ve kamyoncular motelinde çıkan bir çatışmada iki kişinin vurularak öldüğü anlaşılmıştır. Polis duruma hâkimdir Savcı Bey... Zatiallerinizin teşrifini bekliyoruz, ben de hemen olay mahalline intikal edeceğim...

"Vurulanların birisi polis memurumuz Süslü namıyla maruf Cafer Üzgün'e silah çeken İbrahim Bolel adlı zeytincidir. Kendisinin komünist eylemcilerle irtibatta olduğu şüphesi uzun zamandan beri ve her zaman emniyetimizin dikkatini celp etmekteydi, efendim... Kendisini takip altında tutuyorduk. Biraz garip ve şüpheli halleri vardı. Esrar, hatta eroin kullandığı bile söylenebilir. Kasabamıza yaka silktiren komünist ihtilalcilere yataklık yaptığı ve ne zamandır onlara maddeten destek olduğu tarafımızca bilinmekteydi... Zaten bu komünistlerden her şey beklenir, efendim...

"Diğer vurulan mı? Ha, o kayda alınacak kadar önemli bir isim değildir Savcı Bey, İlhan Ulukanlı adında komünist bir liseli gençtir, Akhisar'ı düşürmek ve komünist yapmak üzere devrim andı içenlerden biridir. Onun elinde tabancaya rastgelinemediği ifade ediliyorsa da kim bilebilir, ne amaçla orada olduğunu! Belki silahı civarda bir yerde saklamış olabilir diye gündüz gözüyle araştırma yaptırmak uygun olur. Mamafih onun çıkan çatışmada, zeytinci İbrahim Bolel ile kahraman polisimiz Cafer Üzgün arasında kaldığını sanıyoruz ama tahkikat elbette size aittir efendim. Bu arada unutmadan bir mühim ayrıntıya dikkatinizi celp etmek istiyorum. Görgü tanıklarına göre İlhan Ulukanlı'yı motel önünde indiren kasabamızın tanınmış CHP'lilerinden ve adı üzerinde biraz, afedersiniz ama nahoş lakırdılar dolaşan Halkçı Nurettin Bey'dir. Bu da gösteriyor ki CHP'lilerin komünistlerle gizli temasları da vardır. Anlamadım efendim, Nurettin Bey hakkındaki söylenenleri mi merak ettiniz? Kulampara desek, oğlan düşkünü birisi diyorlar da...

"Cafer Üzgün'ün hafif yaralı olduğu, hastaneye derhal sevkle durumunun aciliyeti icabı gerekenlerin yapıldığı da haber edildi. Ben henüz hastane başhekimiyle temas kurmuş değilim ancak gelen ha-

bere göre engeç yarın taburcu olacakmış, bir iki kurşun sıyrığı anlayacağınız. Şeref izi olarak taşıyacaktır hayatı boyunca efendim... İnşallah her polisime kısmet olur, bu kadarı... Komünist kurşunu yiyip gazi olmak şereftir.

"Nasıl mı olmuş? Efendim ilk tetkiklere bakılırsa, bunlar vatansever polisimize motelde pusu kurup saldırıyorlar ama Cafer adlı kahraman polisimiz, haliyle onlardan atak çıkıyor... E, tabi polis koleji mezunu, çekip vurmayacak da kabak gibi bakacak mı yani? Vuruyor efendim... İkisini de... Kanaatim odur ki, elbette siz de aynısını düşüneceksiniz, durum tamamen bir nefsi müdafaadır ve kendini savunmak mecburiyetidir. Ayrıca 2559 sayılı ve 1934 yılında neşrolunmuş Polisin Vazife ve Silah Kullanma Selahiyet Kanunu, efendime söyleyeyim, açıkça emrediyor ki böyle saldırı durumunda tabancasını kullanmak suç teşkil etmez... İşte böyle Savcı Bey!

"Ben mi?! Elbette orada olacağım... Birazdan çıkıyorum evden... Sizin aracınız yok muydu? Adalet Bakanlığı araç tahsisatı yapmıyor mu? Beis yok efendim, gelir sizi alırım... Akhisar komünist eline düşerken savcısıyla emniyetiyle, trafikçisiyle hepimiz aynı taraftayız efendim... Bir muhterem savcımızı oraya kadar götürmüşüz çok mu, efendim...

"Akhisar düşerken bunların lafı olmaz, efendim...

Yazarın son sözü

Öteden beri düşünür dururum: Rastlantı denilen şey gerçekten ona yüklediğimiz anlam gibi bir rastlantı mıdır yoksa insan bilincinin hesap edemediği türlü olasılıkların ortaya çıkmasına mı denir. Doğrusu hem o hem de ötekidir diye düşündüğüm oluyor. Rastlantılardan çekinmeyen insan da olmaz, bu çekincelerin verdiği önsel kaygıları, sıkıntı ve giderilemeyen huzursuzluğu insanlar, "işimiz rastgelsin" veya "rastgele" gibi iyiye yordukları öbek sözcük gruplarıyla yapar. Raslantı kadar rastlanamamışlık da bir olgudur bana kalırsa. Düşünsenize, milyonda bir rastgelineceğine inandığımız, "Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi ama oldu" diye ya pişmanlık, üzüntü, tasa içinde anlattığımız bir olayı ya da "Oh iyi ki oldu, yüzümüz güldü" diyerek aktardığımız bir dizi şeyi rastlantı diye adlandırıyo-

ruz ama gelin görün ki milyonda bir olan aslında milyonlarca olmayanların bir 'momentum'unu saymıyoruz. Sanki, ilkel çağlardan beri inandığımız göğün bir yerinden bize gönderilmiş bir şey diye düşünüyoruz. Bana göre, raslantı kadar rastlanamamak da önemlidir ve rastlanamamışlık aslında rastlantı denilen son anda ortaya çıkmış olgular toplamıdır.

Bu açıklamayı şunun için yapıyorum: Latin dillerinde epigrafi olarak sıkça kitaplarda yapılıp romanın son sözü diye okura sunulmakta bir gereklilik olarak düşünülen okurla vedalaşma kısmında Akhisar Düşerken romanının bir bakıma rastlantısal olarak şekillenmesine yol açan, en azından benim için burada anlatılmış şeyleri derleyip toparlamak bakımından önemli bir rastlantıya değinmek gerekmektedir. Demem o ki, benim bu rastlantımın bir sonucu sayılacak romanla okuru bir süredir okuma uğraşısı içinde bıraktım.

12 Eylül 1980 Darbesi'nden yirmi yıl sonrasında Bodrum'dan İstanbul'a geçmekteyken, aslında pek de öylesine enine boyuna önceden düşünmeksizin, bildiğim tanıdığım Akhisar'da durmayı, biraz konaklamayı düşünerek anayoldan kasaba içine saptım; arabayla yolculuğun böylesi rahatlığı vardır... Kasabada biraz konaklamayı, eğer açıksa ve elbette hayattaysa Berber Mestan'a uğrayıp bir tıraş olmayı dahi düşünmüştüm. Tıraşımı olur, belki bir iki sokak gezer, yıllar öncesinin anılarıyla birlikte bu romana başlangıç olan güncelerimi, notlarımı belleğimde tazelemiş olurdum. O geceyi orada geçirip bir gün daha kalacağımı, hatta o gece, yirmi yıldan fazla olacak, eskiye ait işaretleri tekrar bir bir bulacağım meyhaneye gitmiş olabilirliğimi bana önceden söyleselerdi, buna ancak rastlantı derdim.

O gece orada kalmama neden olan karar değişikliğim, Akhisar girişindeki bir içkili lokantaya öğleden sonra girip akşamın karanlığına kadar orada kalmamla oldu. Zira içerde, çok eski bir dostumla karşılaştım; ama Akhisar'dan tanışım değil, tersine İstanbul'daki üniversite yıllarımdan biriyle... Mehmet Selim Atasözü oradaydı, onca yıldan sonra, nasıl da hemen birbirimizi tanıyıvermiştik, sarıldık... Bana öyle geliyor ki insanlar yaşlanıp buruş buruş olsalar, tanınmayacak duruma gelseler de bakışları hiç değişmiyor, yedisinde ne ise yetmişinde o, lafı buradan çıkmış olsa gerekir. Hiçbir eskilik insan

bakışındaki ruh yalınlığını silemiyor. Mehmet Selim de aynı şeyleri aklından geçirmiş olmalı, "Yahu, bakışlarındaki o utangaçlık hâlâ duruyor" dedi, "Fakültede bir kıza âşık olmuştun da bizim itelememizle yerin dibine geçerek aşk ilanı etmiştin." Aynı fakültelerde değildik ama o öyle sanıyordu sanırım; üstelemedim, kafa salladım. Ben edebiyat mezunuydum, o aynı yıllarda gazetecilik şubesindeydi.

Mehmet Selim, gazetecilik okurken, daha öğrenciyken Cağaloğlu'ndaki bir büyük gazetede muhabir olarak çalışmaya çoktan başlamış bulunuyordu; iyi bir staj, hazırlık, çıraklık dönemiydi bu... Çok sürmeden Mehmet Selim bir anda gazetede imzalı haberleri, sonra sonra röportajları, hatta yazı dizileri çıkmaya başlayınca artık gazetecilik okulundan henüz mezun olmamış bulunmakla beraber, isim yapmış bir gazeteci olarak boy gösteriyordu. Hocaları da onu bir an evvel mezun etmek telaşesiyle elinden tuttular, mezun oldu, galiba bizlerden önce bile... Sonra, Mehmet Selim'in askerlik için ortadan kaybolduğunu biliyorum, o tarihten sonra artık pek görüşemez olmuştuk. Üniversite zamanlarındaki dostluğumuz da kantinlerde başlamış, devrimci tartışmaların yeni yeni filizlendiği 1973-75 arasında kurulmuştu. Sonra, Mehmet Selim'in İstanbul'daki gazetesine geri dönüp tekrar işine koyulduğunu ve bir de yüksek lisans okuduğunu, ben görev gereği taşra kasabalarında bulunurken ortak dostlarımızdan öğreniyordum. Bir iki, galiba belki biraz daha fazla sayıda mektuplaştığımızı da anımsıyorum... Sonra ilintimiz kesildi, yaşam zor ve zalimdi, herkesi bir yerlere gönderdi, görüşememiştik. Ama şimdi, yıllar sonra, karşımdaydı eski üniversite arkadaşım.

Mehmet Selim çok iyi başladığı gazeteciliğinde sonradan ne olduysa, önceden tutturduğu dikişin teyerini bozmuş olmalı, eskisi kadar iyi olamadı. Hep aynı gazetede kaldı, bir ara ayrıldı, sonra tekrar gazeteciliğine döndü fakat anlaşılamayan küskün insanların hırsı vardı içinde hep; bana uzaktan öyle geliyordu. O gece Akhisar'daki söyleşimizden de anlayarak kendi görüşümü doğrulamış oluyorum ki Mehmet Selim'i gazetecilikten kaçırtan şeylerin başında onu gazete yönetiminin Selimiye Askeri Kışlası'nda kurulan askeri mahkemelerdeki davaları izlemeye göndermesi geliyordu. Selimiye Kışlası, 12 Eylül 1980'den sonra büyük bir toplama kampına dönmüştü adeta,

hem de ülkenin gelmiş geçmiş en büyük adliyesiydi sanki... Adalet dağıtmayan, adaleti tek yanlı dağıtan bir mahkeme ki kararları önceden alınmış, savunma koşulları kısıtlanmış, insanların haklarını savunmaları bir yana en ağır işkencelerin orada yapıldığı savıyla insanlık tarihine bir kara iz bırakıp yer almış mahkemeydi. Mehmet Selim'i onbinlerce ve çoğu solcu, devrimci gençlerden oluşan, bunların yanında ülkenin aydınları, sendikacıları, sol ve ilerici siyasetçilerine kadar, yazarı-çizerini yargılamaya kalkışan Selimiye mahkemelerini izlemek üzere oraya gönderdiler. Mehmet Selim her gün sekiz saat boyunca ardı ardına film seanslarına girer gibi davalara girip çıkıyor, klasörler dolusu hukuk dosyalarıyla yatıp kalkıyordu. Artık bir mahkeme muhabiriydi, bu onu sarsan bir şey olmaya başlayacaktı kısa sürede... Buna karşın, gazetesinde haftada iki gün ona "Selimiye'den Mektuplar" başlıklı bir köşe verdiler de biraz onandı, azıcık özel haber yazmak, kendisine bir parça olsun edebiyatçı gazetecilik yapabileceği alan tanındı diye sevindi. Yazıları birer belgedir aslına bakılırsa ve o dönemi tanımak isteyen bir akademisyen olursa, o yazılara kesinlikle başvurmalıdır.

Askeri yönetimden her gazeteciye kışlaya giriş çıkış izni verilmiyordu, hele onun çalıştığı solcu gazeteye bu izni verirken de pek eli açık davranmadı görevli subaylar... Ancak Mehmet Selim'e bu izin hemen verildi; birincisi onun bu izni hemen almış olmasından dolayı kimileri ardından söylenti çıkarttı, "Askerlerin iznini alacak kadar onlara yakın" gibi bir söz onu incitti ve ikincisi orada çalıştığı üç yıl boyunca, neredeyse kışla daimi memuru gibi her gün gitti geldi, idam kararlarını dinledi, haksız kararları işitti, bütün bunlar onu çökertmeye yetmiş olmalı, bir süre sonra gazetesinden istifa edip ayrıldı. Herkesin Türkocağı 22 numaralı binasının kapısından içeri girmek, girerken hemen kapı yanında yükselen tarihi İttihat ve Terakki Parti Merkezi'nin eski yeşil köşküne her gün rastgelmeyi dilediği gazeteden ayrıldı, ver elini diye ABD'nin yolunu tuttu. Orada yerleşip kaldığını biliyordum, arada bir ülkeye gelip gidiyordu yine ama bir türlü görüşmek olanağı bulamamıştık.

Mehmet Selim, –Babıâli'de ona soyadıyla seslenir, Atasözü aşağı Atasözü yukarı derlerdi ama bir eski tanışları ilk iki adıyla çağırırdık

onu– Selimiye Askeri Mahkemeleri zamanlarında tuttuğu dosyaların içinden idam cezasıyla sonlanan ve elliye yakın genç insanın asılarak öldürüldüğü ceza infazlarının da tanığıydı. O sıralarda, elindeki bu belgelere dayanarak bir yarı belgesel-kurmaca yapıtına hazırlanıyormuş. Bana anlattığından aklımda kaldığına göre, "Asmayalım da besleyelim mi denilenler yahut besleyelim de asmayalım diye hayatları çürütülenler" gibi bir başlıkla kitap yazmaktaymış; uzun bir başlık olduğunu ona söyleyemedim... Bu kitabın içinde idam edilenlerden bir tanesinin, Akhisar'da kuyumcu Cihan Bey'i aslında caka atmak için vurup öldüren, zavallı Hamit'in ismi de vardı. Mehmet Selim, mahkemeler devam ediyorken bu Hamit'in biçareliği, naifliği, çocuksuluğu, hatta okur beni burada af ederse söylemeden duramayacağım, aptallığına duruşmalarda gözlemci olup ona bir sempati besleyince, birkaç kez, o tarihlerde Akhisar'a gelip gitmiş bile... Hamit'in parasız pulsuz ailesiyle yaptığı bir kısa röportajı da sonradan gazetesi yayınlamıştı; galiba, bunu yazarken, ben de hayal meyal yazıyı hatırlamaktayım. Hamit idam cezasıyla asılarak öldürülürken, örgütsel eylem ortağı diye –ki ortada örgüt mörgüt yoktu, iki akılsız çocuk kafa kafaya verip bir halt karıştırmışlardı– Nevzat'a önce idam, sonra bu cezayı yaşamboyu hapis cezasına çeviren mahkemenin kararına itiraz dahi edilememişti. Her şey bir oldu bittiye geldi... Mehmet Selim, o yıllarda elli gencin asılmasını izlemiş bir gazeteciydi, yüreği hepsine kanıyordu. İnsanın asılması kadar iğrenç ne olabilir, kitlelerin linç duygusuna hukuk kılıfı giydirirseniz, o devletin idam cezası olmuyor mu, ne farkı var?...

Mehmet Selim, işte Akhisar'a sonlandırmak üzere olduğu o kitabına ait Hamit ile ilgili kısımları gözden geçirmek üzere gelmişti. Bu rastlantı bizi buluşturdu. Ben, üstelik Hamit'i de tanıyor, hatta bu romanımda ondan söz etmiş bulunuyordum. Hemen lafa atıldım, "Hamit'i bir roman çalışmamda yazmıştım, bana sor, anlatayım kimi şeyleri" demek patavatsızlığı gösterdim. Meğer eski tanışının bir tüyü kaba yanı varmış, tersler gibi, "Yok istemez, roman yazdıysan sen anlatma" dedi, "Romancı bin bir uydurma ekleyerek anlatır olanı biteni, benimkisi ciddi iş!" Biraz kırıldım o an ama eski tanışlık var arada unuttum hemen, bir de masada rakı vardı...

Mehmet Selim'e artık bu aralık kapı içinden adım atmış ve geri dönülemez biçimde kendisin salonda bulmuş birisi gibi sözünü ettiğim romandan bir daha laf etmemek kararındaydım ki, o da kırdığı potu anlamıştı. Biraz gönül çelen durumunda kaldı. Sonra merakla sorunca, Akhisar Düşerken'den söz ettim. Söz ettikçe ben de açıldım, kitabımın neredeyse yirmi yıldır beklediğini, bir türlü toparlayamadığımı anlattım. Bana kitabın bir kopyasını kendisine vermemi söyledi, en kısa sürede okuyup İstanbul'daki yayıncı dostlarına salık vereceğini de tekrarladı. Nitekim, bir süre sonra elimdeki kitap kopyasını onun adresine postalayacaktım, aldığını bildirdi ama bir daha ses seda çıkmadı. Belki tek bir sayfasına bile bakmamıştır ama diğer sözünü tuttu, beni arayan birkaç yayıncı çıktı.

Akhisar Düşerken'de yaşanan olayları ona aktarınca, meğer, ne kadar ortak tanışımız, aynı şeyleri bilmekliğimiz, hemen hemen benzer olayları izlemiş olmaklığımız varmış, buna ikimiz de şaşırdık; dünyaküçüktü demek, söylendiği gibi... Benim, 12 Eylül Darbesi'nden az evvel bu kasabadan ayrılıp sonradan arkasını kovalamayı bıraktığım olayları, bu bir rastlantı sayılmalıdır aslında, o bir gazeteci titizliğiyle meğer izlememiş mi! Hamit'e ait kitabında genişçe bir yer ayırdığından onun temasta olduğu hemen herkesin bir bir başlarından geçenleri bana aktardı. Bu aktarışın iki yararı olduğunu söylemeliyim, bendeki merak duygusunun tatmin etmesi bir yana: Öncelikle yazmış olduğum güncelerden toparlanarak romana çevirdiğim Akhisar Düşerken'in önemini kavradım; ikincisi romandaki karakterlerin tek tek başlarına sonradan gelenleri bana söyleyince, onlara kitapta giydirdiğim tiyatro kostümünün doğru olduğunu gördüm. Bu beni Akhisar Düşerken'i tekrar ele almama, bir daha gözden geçirmeye, sonunda Mehmet Selim'in salık verdiği yayıncılara gitmeye iteledi.

Bu arada Mehmet Selim'in benim kitabımı baştan sona okumamış olmasını, biraz buna kırılarak düşünürken, çok sonradan beni tanıştırdığı yayıncının ağzından kaçırdığı bir sözden öğrenmiş oldum ki aslında Akhisar Düşerken'i elinden bırakmasının nedeni romanın görünmeyen karakterlerinden İmam'ın bu kitabı yazmış olduğuna hükmetmesiymiş. O yayıncıya söylediğine göre, kitapta geçenleri tek tek İmam anlatmış –tabi burada anlatmış demiyormuş, uydurdu söz-

cüğünü üzerine basa basa tekrarlıyormuş– bense onları kendi sözüm gibi yazmışmışım; "İmam'ı Hamit olayıyla ilgilenirken tanımıştım, benzer şeyleri ondan da duydum ama İmam sonra ortadan kayboldu ve olanların başka tanığı yok şimdi" demiş...

Yalan! Vallahi yalan! Evet, ben de İmam'ı tanıyordum. Şiir okumasını, afyon ve esrar, rakı ve şarap, bunları bulamazsa renkli ispirto, günde üç paket Birinci sigarası içmekten bozulmuş sağlığına karşın gür sesiyle türkü söylediğini bile gün gibi anımsıyorum. En çok da, *"Karadır kaşların ferman yazdırır / Bu aşk beni diyar diyar gezdirir / Lokman hekim gelse yaram azdırır / Yaramı sarmaya yar kendi gelsin"* türküsü söylerdi. İtiraf edeyim, ona esrar arkadaşı da oldum, nasıl olmam, o davudi sesiyle ramazan davuluna tokmak vuruşu gibi tok tok seslenir, Edip Cansever'i bir güzel okurdu. Neyse...

Son kez tekrarlamalıyım ki İmam'ın anlattıklarını bilemem ama bana anlattığı ve benim de içinde kısmen bulunduğum şeyler olabilir; bunda ne sakınca var... Kesinlikle Akhisar Düşerken bir çalıntı yapıt, edebiyat derslerinde gösterildiği gibi bir intihal değildir. Bu açıklamayı daha fazla uzatmak istemem... Ben, son sözü kısa tutmak istiyorken, bakın nerelere geldi lafını ve çenem pırttı böyle gevezelik yaptım.

O geceyi orada geçirmeme neden olan uzamış söyleşimizde Mehmet Selim'den öğrendim ki zira ben o tarihlerde artık kasabada bulunmadığımdan bilemeyeceğim bir şeydi, kamyoncular benzincisinde patlak veren olayda İbo ve İlhan, Cafer tarafından vurulmuşlardı; bunu artık biliyoruz. Ama şöyle olmuşmuş: İbo, Cafer'i kaldığı motel odasında, Akhisar kamyoncularına pazarlanan bir kadınla yatakta birlikteyken üzerine gidiyor, odaya giriyor. Ona, "Seni bir kadının yanında vuramam, hatta silahsız hiç olmaz, ben katil değilim" diyor ve silahını almasına izin veriyor. Güya Cafer gibi bir karakterle baş edeceğini sanmış olmalı, Cafer beylik tabancasını onun izniyle düello yapmak üzere kılıfından çıkartırken kaş göz arasında Kırıkkale yapımı özel ve ruhsatsız tabancasını da cebine atıyor. İki silahla İbo'nun karşısına tam dikildiğinde ortalığa İlhan çıkıyor. Cafer'in elinde ve cebinde tabanca olduğunu bilmeyen İlhan, salt İbo'nun silah doğrulttuğunu sanıyor ve ona engel olmak üzere araya giriyor.

Cafer o sırada silahını arka arkaya ateşlemiş. Önce İlhan olay yerinde yaşamını yitiriyor, sonra İbo... Zira Mehmet Selim'e göre, Cafer intikam alırcasına iki tabancayı da ağır ağır, adeta telaşsız, tek tek kurşunları saça döke İbo'ya yakından nişan almış. Bunları daha sonraları, Adli Tıp raporlarından bulup çıkarttığını söylemişti. İbo da bu arada boş durmamış, can çekişirken birkaç el sıkmış, Cafer'e üstün hizmet madalyası kazandıran ve milliyetçi polis olarak ertesi gün ülke gazetelerinde fotoğrafının basılmasına kadar övgüyle adını andıran kurşun yaralarını o yapmış. Ölümcül olmayan bir iki sıyrık, bir de karın boşluğunda bir mermi çekirdeği kalarak Cafer olaydan kurtulmuş.

Cafer'in bu silahlı olaydan eylem hazırlığında olan iki komünistin saldırısına silahla karşılık vererek savunma yaptığı örgüsü içinde ona arka çıkmış bulunan Emniyet Müdürü, bu olayın hemen ardından, başkentte bir göreve atanmıştı. Onun atanışına görevinde kızağa çekildi, diğer deyişle edilgen duruma geldi yorumu yapanlar olduysa da birçoklarına göre, İçişleri Bakanlığı Asayişi Gözetleme ve Denetleme Daire Başkanlığı gibi pek adı duyulmamış bir birimin başına gelmiş. 12 Eylül Darbesi'nin ardından Cunta'yı en çok destekleyenlerin başında geldiğini de Mehmet Selim eklemiştiı galiba yakın zamanlarda Emniyet Müdürü, emeklilik keyfi içindeyken denizde boğularak ölmüşmüş.

Emniyet Müdürü'nün baldızı olan Cahide'nin, enişteşinin çevresinden aile tanışı oldukları, yaşlıca ama oldukça varlıklı bir inşaat yap-bozcusu birisiyle evlendiği bilgisine de Mehmet Selim, nereden ulaştıysa ulaşmış; aktarıverdi. Cahide deyince, Cafer'in mazi defterinde üzerlerine çentik çizgi atılan isimleri, bakalım biliyor mu diye, Mehmet Selim'e sordum. Bekçinin hanımından başladı anlatmaya... Bekçi Süleyman, bu olayların hemen ardından bir ruhsal bunalım geçirmiş, bunalımı artmış, sonunda Vilayet'teki ünlü akıl hastanesine kapatmışlar, galiba oradan da çıkamamış bir daha... Karısının, Cafer'in Akhisar'daki ilk ev sahibesi olan kadının ne yaptığını net olarak bilmediğini ancak tahmin sayılabilir bir açıklaması olduğunu söyledi. Ona bakılırsa, parasal olarak pek fena durumda olmayan kadın, mahalle gençleriyle düşüp kalkmaya başlamıştı; belki sonradan mahalle baskısına dayanamayıp İzmir'e taşınmıştı.

Yine Süslü Cafer'le tanışanlardan eczacı Emine'nin tıksırıp patlayana kadar yemek yediği bir gün yürek durmasından öldüğünü aktardı. Kâmuran'ın kardeşi Ercan da Milliyetçiler Partisi'nin tutuklanan ve yargılanan kimi üyeleri arasında İzmir'de hapse atılması ardından Akhisar'ı terk ettiğini söyledi. Ercan, kendisi bir yana, milliyetçilerin niye tutuklandığını, Cunta'nın bu hamlesine bir türlü anlam veremeyeceklerdendi. Onlar vatanı komünistlerin eline düşmekten, özel olarak da Akhisar Düşerken, kasabayı korumuşlardı; bir yanlışlık olmalıydı ama neydi... Mehmet Selim'in darbelerin karakteristiği üzerine sosyal ve siyasal bilimleri ilgilendiren saptamalarını dinlememek üzere daha baştan önünü kestim, "Peki, Kâmuran ortadan kayboldu diyelim" dedim, "Ya örneğin Tenviye Hanım'a ne oldu, ötekiler ne yaptı" diye sordum.

Tenviye Hanım, İbo ve İlhan'ın vurulduğu geceden sonra karışan Akhisar'da daha fazla duramamış, zaten Kaymakam Müçtebâ Bey'le aralarında boşanma davası son aşamasındaymış ve kızlarını da yanına alamayacağını bildiğinden –galiba zaten almak da istemiyordu– öğretmen atamaları listesinde adını çıkartıp o yaz başka yere göç etmiş. Çok sonradan emekli olduğunu söyledi. Mersin dolaylarında bir kıyı kasabasında yaşamaya başlamışken, oralı olan emekli bir eski kaymakamla evlenmiş; kaymakamlardan vazgeçemiyordu anlaşılan...

Çerkes Kaymakam ise, aynı yılın içinde kızlarını da alarak Akhisar'dan ayrılmış ve birkaç kasabada görev yaptıktan sonra, –bunlar arasında Uzunköprü, Bafra, Elbistan gibi yerleri sayıyordu Mehmet Selim– emekli olmuş. Şimdilerde Marmaris'te yaşamaktaymış ve Mehmet Selim'le arada bir yazışıyorlar, idam edilen Hamit olayı üzerine kurulan ahbaplığı sürdürüyorlarmış. Ben de kaymakamın adresini istedim Mehmet Selim'den, nazlanmadı verdi. En kısa sürede yazacağım dediğim halde, hâlâ yazmadığımı itiraf etmeliyim.

Akhisar için bir dönüm noktasına ilişkin olay sayılabilecek o gecenin iki masum ve iyi insanının ölümüyle sonuçlanan cinayetlerinden sonra, işin gerçeğini öğrenen İclal Hanım'ın oğlu Foto Necati terk ve annelikten reddetmiş. İclal Hanım'ın –sanırım bunu da Mehmet Selim uyduruyordu, bir de romancılara uydurucu derler, asıl gazeteciler bunu yapıyor galiba– İzmir'de bir genelevde çalışmaya

başladığını söyleyenler olmuş ama tam olarak kimse bir şey bilmiyormuş. Dikkat ediniz, bir gazeteci yazısında, haberinde, köşe fıkrasında eğer "henüz tam olarak bilgi alınamamış olmakla beraber böyle olmuştur" gibi bir şey söylüyorsa kesinlikle kendi görüşünü araya sokuyordur, aman uyanık olunuz!

Sendikacı Hüseyin en çok merakta kaldıklarımdan biriydi. Cunta onu tutuklamış, TKP davasından yargılanmış, o sırada geçmişte Cafer'in zavallılığına bakıp da ondan öğrendiği boş heybetlerden ürkmemek kararı ona hapiste kuvvet vermiş, hayata tutunmuş, bir süre yatıp çıkmış, sonra İstanbul'da bir bar işletmeye başlamış; adını da verdi Mehmet Selim... En kısa sürede gideceğim oraya... Nev-î zâde Sokak'ta bir adres! Bu gazeteciler de neler biliyor neler!

Hüseyin'in eski dostu, Cafer'in kapaması Safiye bir süre sonra Aktavyum sahibi Mehmet Ali Bey'in odalık metresi olmuş. Odalık metresi sözünü ilk kez duyuyordum, açıkladı Mehmet Selim, "İşadamlarının odacısı olup aynı zamanda cinsel gereksinmelerini karşılayan ancak metresliği Kamelyalı Kadın romanındaki Violetta Valéry düzeyine asla çıkamamış; haddini bilip çay ocağı ile Mehmet Ali Bey'in yazıhanesindeki çalışma masası üzerinde gidip gelmiş. Galiba sonra sonra, zavallı, dişleri yarı yarıya dökük bir biçare olarak sokakta kalmış. Allah'tan sigorta primleri ödenmişmiş... Bu kadar ayrıntıyı Mehmet Selim'in nasıl bildiğine şaşmamak olanaklı değil! Yoksa uyduruyor muydu?

Cafer'in adının çıktığı İlknur Hanım'dan söz edince soluğumu tuttum! Çünkü o kadıncağız bu dedikoduya aptalca, ahmakça, salakça, gerizekâlı olarak... Daha fazla devam etmeyeceğim bu kötü sözlere ama artık bir kez yazmış bulundum. İlknur Hanım bir çocukluk yaparak Cafer'le beraberliği olduğunu söylemekle adına leke çalınmasına neden olmuştu. İşte, İlknur, daha sonra diğer kasabadan atamalarını isteyenler gibi ayrılıp gitmiş, sonra bakın ne olmuş? Burasını Kaymakam Bey'i az önce aktarırken atlamadım, özellikle buraya sakladım. Bir rastlantıyla –işte yine rastlantı çıktı karşımıza!– görev yeri olarak Marmaris Lisesi gelince sevinmiş, gitmiş, eski dostlarından kimseleri de aramıyormuş zaten, kız kardeşi İlkyaz da Samsun'da bir varlıklı aile çocuğuna gelin edildiğinden artık yalnızmış ve... Ve bir

gün eski kaymakamla, Müçtebâ Bey'le Marmaris İçmeler Mevkii'nde rastgelmişler birbirlerine... Geliş o geliş! İlknur Hanım, şimdi Müçtebâ Bey'in eşidir. Duyunca hem "Allah mesut etsin" gibi bir laf ettim hem de gülümsedim: Kaymakam Bey, öğretmen hanımlardan vazgeçmiyor diye...

İbo'nun metresi olan Sevgi Karakuzu, olaydan sonra, Akhisar'da daha fazla durmuyor. O da al başını önce İzmir'e sonra, Antalya'ya taşınıyor. Bu kez emlak alımsatım işine dadanıyor. Son zamanlarda marka devri anlamına gelecek biçimde kullanılan 'frencayz' şirketlerden birinin Lara semtinde bayisi oluyor. Silinip gidiyor anlayacağınız. İbo'nun kalkıştığı maceranın kadınlarından birisiydi. Hakkını yememek gerektiğini düşünüyorum, bu macerada, galiba İbo'ya da tutulmuş bir kadındı. Olabilir...

Firdevs'ten söz etmedik mi, şimdi ediyoruz. Firdevs'in öyküsü aslında daha acıklı! Firdevs, bu olan bitenlere kendisi sebep oldu diye mi yoksa bu kadarını kaldıramayacağından mı kısa süre sonra bir yarı felç geçirmiş. Eskilerin nüzül dediği şey... Toparlamışlar ancak tamamen ruhsal dengesinin bozulduğunu, vara yoğa ağlayıp sonra birden kahkaha bastığını görenler var. Tam melankoli bana göre... Firdevs, birkaç ay geçince Eşref Bey'i odasında ölü buluyor. Çığlık çığlığa kalmış. Artık tamamen onun yanına yerleşmiş bulunan Asiye Hanım'a sesleniyor, kadıncağız geliyor ki ne görsün, Eşref Bey bütün akide şekerlerini tıkınmış, tıkıntısından bir şeker komasıyla ölmüş. Kilitlenmiş çenesini zorla açan belediye tabibi, ağız çukurunda yirmiden fazla çiğnenmemiş akide şekeri bulup çıkarmış, gırtlaktan nefes borusuna kaçanı otopsi yapıp çıkartmak istemişler, Firdevs izin vermemiş. Kucağında İsmet Paşa'nın resminin olduğu ayrıntısını Mehmet Selim verince, çok üzüldüm. Zira Paşa güneş almasın diye bir de ona Kuvayı Milliye'den kalan kara kalpağını çerçevesine giydirmiş.

Firdevs, bir iki yıl daha Akhisar'da kalıyor ve sonra, İstanbul'a çocuklarının eğitimini söz ederek göçüyor. Orada, o vakitler Cunta'nın ardılı olan bir siyasi partinin papatyalar diye tanınan kadın örgütüne giriyor, onlarla düşüp kalkıyor. Bir şen dul olduğunu söylemesi zor, Mehmet Selim'e göre... Ancak kıyısından köşesinden böyle bir yaşam içinde günleri geçiyor, tasasız ve kaygısız... Nasıl geçmesin,

Akhisar'ın ben diyeyim onda biri, siz deyin abartma hoca, yüzde biri olsun, onlarındı... Başka kalıtçı olmadığından tüm varsıllık çocuklarına ve ona geçmişti. Firdevs, varlığının bir köşesinden tırtıklamaya başlayacak fare gibi gördüğünden tüm erkekleri çevresinden kovalamış, asla evlenmemiş. "Fakat bu kadını çok soruyorsun ve galiba romanında ondan çok naif olarak söz etmişsin, ah siz romancılar, kendi kahramanlarınıza bile âşık olur onlara toz kondurmazsınız" diyordu Mehmet Selim, "Oysa, taşın altında parmağı vardı. Francis Macomber'in karısı gibiydi" diye ekleyerek... Benim bu kadını bileceğimi düşünüp edebiyat dünyasından bir isim vermişti, Ernest Hemingway'in hikâyesinde kocasını âşığına vurdurtan kadın... Hımmm! Doğru olabilir ama benim Firdevs'e ait nasıl bir aşk duygum olabilir ki, ben açıkçası başka birine âşıktım o vakitler. Dürüstçe söyleyeyim mi, hâlâ da âşığım ama çok geç artık!

Neyse, sonuçta Firdevs böyle bir yaşam içindeymiş ve eğer İstanbul'a gidersem, yeni yapılan Alışveriş Merkezleri'nden Galeria'da ona rastgelirmişim, hiç oradan çıkmazmış... Ah, yine şu rastgelmek sözü...

Avukat Ziya Bey'i ertesi gün bulup bulamayacağımı da oysa adamcağız birkaç yüz metre ötemde belki bir meyhanede dem çekiyordu o sırada, ben Mehmet Selim'e sordum. "Ziya Bey, Firdevs'in avukatı olarak kalmaya devam etti" dedi, "Zeytinlikler, mal mülklerle ilgilendi, sonra galiba bazı malları usulsüzce sattığı, zimmetine para geçirdiği iddia edildi" diye her zamanki yakıştırmalarını yaptı. Dünyada inanmam, romanda yazılsa yine inanmam! Ziya Bey, evet rakı masası hesabını ona buna yıkmayı âdet edinmişti ama bunu yapmazdı. Gazeteci duymaz uydurur! "Ziya Bey'i arama artık, çoktan rahmetli oldu" dedi Mehmet Selim, Hamit'in davasını üstlenmişti. Ailesi yoksul olduğundan beleşe... Ama Hamit'i kimsenin kurtaramayacağını biliyordu. Fakat az önce söylediğim zimmete para ve mal geçirmeler bir yana, Sıkıyönetim Mahkemeleri'nde, o vakitler askeri savcı Darbe Komutanı'ndan daha sertti ha, ona karşı bir diklenişi bir söylevlerde bulunuşu vardı, dinlemeye değerdi. Sürekli olarak kitlelerden bahsederdi. Kitlelerin şımarık çocuklar gibi diktatörler tarafından yönetildiklerini, diktatörleri seçenlerin de zaten kitleler olduğunu

falan söylüyor, bir İspanyol filozofundan, adı Ortega mı ne ondan söz ediyordu. Sonunda askeri savcı savunmasını yasakladı, böyle bir hakları vardı o zaman onların, bir daha Ziya Bey savunma yapamadı ama Hamit'in asıldığı gün başta olmak üzere onu hiç yalnız bırakmadı. Aslında o sefil görünümü altında kahraman bir adamdı, bilmem romanında onu nasıl kahraman gösterdin."

Bunları söyleyince gözlerimin yaşarmasına engel olamadım. Dayanamayıp asıl konuya getirmek istedim uzayan söyleşiyi... Asıl Cafer'i sormak gerekiyordu Mehmet Selim'e... Zira benim anlattıklarımın bel kemiği orasıydı. "Bilmiyor muydun, dalga geçmiyorsun değil mi yoksa bilmiyor muydun" diye şaşıra şaşıra sordu Mehmet Selim... Anlattıklarının son kısmını gazetelerden yarım yamalak okuduğum ve son zamanlarda tüm ülkenin çokca konuştuğu bir gündem maddesi olduğunu da kavradım; ben gazete okumam, okumamaya çalışırım. Gazeteler gerçeği yazar görünen birer anti-romandır da ondan... Bir de Hegel'in "Gazete ulusların sabah ayinidir" dediğinden beri sevmem, ben ulusalcı değilim...

Mehmet Selim'den şunları duymaktaydım, kendimden söz etmeyi bırakıp konuyu toparlamalıyım... Cafer, savcılık tarafından tamamlanan dosyasıyla aklanıyor, bir cinayet teşebbüsüne karşı kişisel yaşam hakkını korumak gerekçesi, üstelik komünist örgütlenme aşamasındaki bir oluşuma böylece daha başında engel olduğu savıyla terfi bile alıyor. Bazı büyük illerde, biraz üstü kapalı görevlerde bulunuyor, hatta dışişleri tarafından yabancı ülkelerde yaşamaya zorlanmış, çoğu kaçak ve sürgün eski komünistleri takip etsin diye gönderiliyor; Almanya'da, Belçika'da, galiba Fransa'da bulunuyor. Bir süre sonra meslekten istifa ettiğini, uluslararası bir silah alım satım şirketinin getir götür işleri gibi kirli dosyaların aklanması, kimi zor temizlik operasyonlarında fedai gibi kullanılmasına yakışan bir iş ile ilgilenmiş. Sonra sonra iyice ondan ses seda çıkmaz olmuş, derken... Geçenlerde Balıkesir asfaltı üzerinde Susurluk ilçesi civarında bir trafik kazasında ölmüş. Şimdi sıkı durun, soluğunuzu saklayın bir süre için; size gerekli olacak bunu duyunca: Kazada aracın çarptığı yük kamyonunun sürücüsü, poliste ifade verirken, ölenler arasında Cafer Üzgün'ün adını duyar duymaz bir küçük çığlık atmış. "Bu bizim Tra-

fikçi Cafer abiydi" demiş, "Onu Akhisar'a geldiği günden beri tanırım." Meğer, Cafer ilk kez kasabaya gelirken bindiği otobüsün sürücüsü o değil miymiş; rastlantının bu kadarı olabilir, denir böylesine... Aracın içinden valizde taşınan çok çok yerli ve yabancı paralar, silahlar, hatta bir roketatar bulunmuş olması bir yana, kazada yaşamını kaybeden öteki yolculardan ikisinin geçmiş dönemlerde adları sık duyulmuş, yakın tarihimize kanlı izler bırakan bir sürü olayın perde arkasındaki yönetmenleri, tasarlayanları, tetikçileri olması ise olayın asıl gizem örtüsünü kalınlaştırıyormuş. "Bunları hiç duymadım deme, hey" diye seslendi Mehmet Selim, "Bağdat'taki sağır sultan duydu, sen işitmedin mi, inanılır gibi değilsin yahu... Hangi dünyada yaşıyorsun sen" diye soruyordu; ben o sırada, yanıt vermek yerine, Cafer'in şu Balıkesir yolunda öleceğine ilişkin bir lakırdının bir yerde geçtiğini anımsar gibiydim, ona takılmıştım.

Mehmet Selim artık yorulmuştu, "Yahu, yeter şu Akhisar'ı konuştuğumuz, biraz başka şeylere geçelim" dedi, "Hani bir kız vardı, Felsefe Şubesi'nde, ne karıydı ama" diye başladı ama beni oralı bulamayınca vazgeçti, birden kalkmaya hazırlandı. Zaten saat, on ikiye merdiven dayamıştı. "Dur kalkma, bir de İmam'dan söz et" dedim, "Onun gaipliğine karar alınmıştı, bir daha hiç bulunamadı galiba..."

Mehmet Selim gözlerime bakarak alaycı bir ışıkla konuştu. "Onun bir iki kez daha Akhisar'a bir uğrayıp geçtiğini, yemin billah söyleyenler, ant içip gördük diyenleri çıktı" dedi. "Ancak İmam'dan bir haber uzun zaman gelmediyse de ben onun gaipliğine pek inanmıyorum. İmam en son olarak, kendisinden beklenmeyecek bir atak gösterip tanrıtanımazlığını dile getirdiği uzunce bir şiir yazmış... Bu destan şiirinin başlığı şaşırtıcı! Onu ilk kez okusan ciddi bir filozofik eserle karşı karşıya olduğunu sanırsın diyorlar, bak yanlış anımsamıyorsam kelimesi kelimesine şöyleymiş: *'Tanrının İnsan Huzurunu Kaçıran Varoluşunun Hiçlenmesine dair Felsefi Anlayışların ve Arayışların İnsan Kaygısından Uzak Kalacak Biçimde Yeniden Düzenlenmesi Üzerine Tezlerin Analitiği'* Ne o, beğenmedin mi? Öteki felsefe kitaplarından ne farkı var? Demem o ki, başlığına bakıldığında, içinin bir umut verdiğini görmüyor musun? Bazı yayınevlerine göndermiş bunu postayla ama

ilgilenen çıkmamış. O gönderdiklerinden birisi rastlantıyla benim dostum olan yayıncı değil miydi, ben de ondan aldım haberi... Galiba yayınevine son gönderdiği postane kargosunda Bodrum damgası varmış: Bu durumda akla gelen soru şu ki İmam hâlâ yaşıyor yahut çoktan öldü veya onun adını kullanıp ardında iş çeviren birisi var; ha, ne dersin?" diye anlamlı anlamlı sordu... Benim Bodrum'da yaşıyor olmamdan dolayı, oralarda İmam dolanıyorsa nasıl görmezsin, der gibiydi. Ama işte yemin ediyorum size, görmedim İmam'ı...

Mehmet Selim, ertesi gün erkenden kalkıp yoluna devam edeceğini söyleyerek oteline gitme hazırlığındaydı, aynı otelde ben de yer ayırtmıştım telefonla... Beraber kalkacaktık ama şu söyleşiyi tamamlamak geceyi bitirip sabaha kavuşmak gibiydi; oysa sabah şafaklarını hiç sevmem, hep korku verirler bana... "Dur, pekâlâ, buraya kadar anladık" dedim, "Ya lisedeki müdür bey, coğrafyacı Zorlu Bey, Murat Hoca, kimyacı Fatma, ya öğrenciler... Onlara ne oldu?" diye sordum. Mehmet Selim, onların önemsiz isimler olduğunu söyledi, ama "Galiba sen asıl Melih Hoca'yı sormak istiyorsun da lafı getiremiyorsun... Ne o, kendi yazdığın romandaki isimleri unutacak kadar bunadın mı yoksa?" dedi. Melih Hoca, bir süre öğretmenliğe devam etmiş, sonra ayrılmış ve aileden kalan küçük bir serveti kemirmeye başlamış –ki doğru olabilirdi, yalnız bu kemirme sözcüğünü Mehmet'e hiç yakıştıramadım– sonra da başını alıp Bodrum'a yerleşmiş. Bu Mehmet Selim'in bütün karakterleri de Bodrum'a yerleşiyor, ben oradayım ya, bana laf sokar gibi... Zaten lafın gelişi oraya kapı açtı: "Sen Bodrum'dasın, nasıl görmezsin senin roman karakterin Melih Hoca'yı" dedi, "Omurca Mahallesi'nde Trafikçi Ali Bey adında ama bu kez Cafer gibi hinoğlu hin değil, efendiden, namuslu, ahlaklı bir adamın kiracısı oluyor, orada yaşamaya başlıyor. Dedikodu şu ki İmam, Bodrum'a gittikçe galiba onda kalıyor, beraber esrar patlatıyorlarmış..."

Çok sataşan biri olursa, derdi rahmetli babam, duymamış gibi ol evladım, yürü git... Bu baba sözünü aklıma getirdim. Üzerinde durmadım, zaten kırk yılda bir rastgeldiğim arkadaşımdı, değmezdi karşılığını vermek... Salt, "Olur, şu İstanbul gezimi tamamlayıp geri döneyim, onları ararım Bodrum'da dedim... Sana da romanın bir kopyasını göndereceğim, oku, düşüncelerini bildir."

Son olarak Akhisar'a böyle ne olduğunu sordum Mehmet Selim'e, madem bu kadar ilgiliydi burayla... Düşüncesi neydi, meraktaydım! Mehmet Selim o sırada bir esneme krizine kapılmıştı, çenesi düşecek sanırdınız. Esneme tutturmuş insanların kayıtsızlığı içinde dedi ki "Akhisar'ın o yıllarda Genius Loci'si gitmişti... sonra devam etti...

"Bir kentin, bir ülkenin genius loci'si giderse, ortadan kalkarsa, onu kimse koruyamaz. Bilirsin, eski Roma âdetidir, kentlerini koruyan bir ruh vardır, yerin ruhu... İşte o olmadı mı yandı gülüm keten helva! Evlerin bile bir ruhu vardır ve evi korur!

"Akhisar'a Cafer geldiğinde ortada bir genius loci göremedi. O bir bakıma Lazarus idi, bir Barrabas'tan başkası değildi, İblis'in tarih boyunca kılıktan kılığa giren yüzü onda yeniden belirmişti, bir Rasputin'den başkası değildi bana kalırsa ve onu yücelttiler, cehalet ötekisini ululaştırıp varlığını sürdürür, cahiller Cafer'i gözlerinde büyütüp kısa sürede Frenkeştayn yaptılar onu, böylece o Mefisto gibi kasabanın ruhunu satın aldı. Olan hepi topu, işte buydu!"

Mehmet Selim'le birlikte farklı odalarda kaldığımız Akhisar otellerinden birinde, ertesi sabah da buluştuk, bir kahvaltı yaptık. Dün geceden ve Akhisar Düşerken'den hiç söz açılmadı aramızda; sanki dün gece saatlerce bunları konuşmamış gibiydik. Mehmet Selim dalgındı, başka şeyler düşünüyor olmalıydı. O bir haberlerin peşindeydi, ayrıldı benden, galiba İzmir'e geçecekti; benimse acelem yoktu, bir iki saat kasabada sallanıp sonra İstanbul'a yollandım. Tanıdık kimseye de rastgelemedim.

Mehmet'in 12 Eylül idamlarını anlatan çalışması hiç yayınlanmadı sanıyorum. İyi de olmuş diyesim geliyor, ölenler üzerinde fazla durmamalı... Yaşam akıp gidiyor. Kör gözüm parmağına durumunda olup sürekli olarak ölümden söz edenlere de karşıyım. Bize yaşamın insan ruhuna ferahlık ve zindelik veren küçük çırpıntılarını görmekten uzak durmamızı salık veriyorlar sanki...

Akhisar Düşerken'in insancıkları işte böyle şeyler yaptılar, bu dünyadan sırayı savar gibi gelip geçtiler.

Ya, işte böyle!

O yıllarda olduğu gibi sonraki dönemde izlediğim kadarıyla gördüm ki asıl sorumlu, ne o ne de buydu; insan, hem de en sıradan, en zavallı, sokaktaki en aciz insan bunlardan sorumluydu.

Phaselis Adağı, *Bay Konsolos* ve *Çerkes Âdil Paşa'nın Tahsildarlık Günleri* romanlarının yazarı Mahmut Şenol yeni romanı *Akhisar Düşerken*'de yakın tarihin toplumsal olaylarını kendine özgü kara mizahıyla yorumluyor. "Trafik Polisi Süslü Cafer'in Komünist Takibi" alt başlıklı romanda, 12 Eylül öncesinde hayali bir kasabada yaşanan siyasi olayları ve işlenen cinayetleri "son derece akıcı ve masal tadında" anlatıyor Şenol. Anlatıcının kimi zaman bir anda ortaya çıktığı kimi zaman anlatımı romanı yazana bıraktığı, bazen kahramanların ağzından olayları dinlemeye başladığımız, tiyatro etkisi yaratan dinamik kurgusuyla dikkat çeken *Akhisar Düşerken*'de bir kahraman aramaya kalkmayın çünkü bulamayacaksınız. Aslında şöyle de diyebiliriz: Romandaki hemen her karakter, her olgu birer kahraman. Ama öte yandan sayfalar ilerledikçe fark edileceği gibi, asıl kahraman Akhisar ve Akhisar da Türkiye Cumhuriyeti'nin 12 Eylül öncesi küçük bir modeli. Kaymakamı, emniyet müdürü, polisi, öğretmen ve öğrencileri, esnaf ve sanatkârları, işçisi, lümpeni, ev kadınlarıyla bir Anadolu kasabasını çok canlı, zaman zaman komik, çoğu zaman hüzünlü olaylarıyla canlandıran *Akhisar Düşerken* gerçeklikten kaçıp sıyrılan hem de içine gerçekliğin nüfuz ettiği hikâyesiyle, ciddi tespitler ve şen oyunlar arasında salınıyor.

AYRINTI • TÜRKÇE EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-619-4
9 789755 396194

22 TL